

DODELIJKE INSPIRATIE

Literaire thriller

Krijn van der Heijden

DODELIJKE INSPIRATIE

Psychologische misdaadroman

Krijn van der Heijden

Copyright © 2020 Krijn van der Heijden
Omslagontwerp: Inge van der Heijden
Omslagfoto: Krijn van der Heijden
Druk: Probook, Utrecht
ISBN 978-94-93102-81-1
www.krijnvanderheijden.nl

Deze uitgave verschijnt als E-book in de formaten PDF en EPUB en als gedrukt boek. De gehele uitgave of gedeelten daaruit mogen, uitsluitend voor eigen gebruik, zonder voorafgaande toestemming worden gedownload en gekopieerd.
Elke andere uitgave is alleen toegestaan met toestemming van de auteur, die alle rechten ten aanzien van druk, nadrukken, verfilming etc. behoudt.

**Wij kennen het leven niet:
hoe kunnen wij de dood dan kennen?**

Confucius

1

Dr. Ramon Pirotti, psychiater en psychotherapeut, luistert met gesloten ogen naar Bachs eerste vioolpartita. In gedachten ziet hij de jonge, mooie violiste haar instrument bespelen en hij laat zich niet afleiden door het geschuifel om hem heen van mensen die nog naar een zitplaats zoeken.

De grote aula van het crematorium is vol. De muziek stopt. Ramon opent zijn ogen en aanschouwt de trieste werkelijkheid. Een witte kist met daarop een portret van topvioliste Deborah Koning van wie vandaag afscheid wordt genomen. De kist is nauwelijks zichtbaar door de grote hoeveelheid kransen, boeketten en linten die erop liggen. Aan weerszijden ervan staan als standbeelden twee jonge violisten, leerlingen van Deborah Koning.

Op de voorste rij zit haar familie, daarachter veel bekende gezichten uit de wereld van de klassieke muziek. Vera Beths, Paul Witteman en Isabelle van Keulen zijn er, en ook jazzvioliste Julia Philippons. Zelfs Jaap van Zweden heeft kans gezien om voor de crematieplechtigheid zijn dynamische leven als dirigent een moment te onderbreken en is vanuit Wenen komen vliegen, waar hij morgenavond weer moet optreden. De directeur van het Concertgebouw is er, net als veel uitvoerende musici, componisten en anderen uit de klassieke hoek. En natuurlijk fans van Deborah. In de zaal zitten nog tientallen andere mensen die op de een of andere manier een relatie met de overleden violiste hadden. Ramon is een van hen. Deborah Koning was bij hem onder behandeling.

Deborah Koning was niet de eerste de beste. Uitgegroeid van wonderkind, dat op haar elfde al het vioolconcert van Mendelssohn uitvoerde, tot internationale topvioliste. Publieksliefeling, ze grossiert in goed verkopende cd's. Vorige maand gaf ze nog een masterclass die op de televisie is uitgezonden. Volgend jaar zou ze *artist in residence* zijn bij het Koninklijk Concertgebouw Orkest.

Na het serene slot van de muziek van Bach betreedt de slanke gestalte van Hans van den Boom het podiumpje, de man die Deborah tijdens live concerten en voor Radio 4 talloze keren heeft aangekondigd. Hij zal met zijn sonore baritonstem de plechtigheid leiden. Er is geen dominee of priester, want Deborah was niet religieus.

Tijdens de bijeenkomst klinkt veel muziek. Deborah in een duizelingwekkend snelle vioolsonate van Paganini, Deborah in een vioolconcert van Bruch. Tussen de muziek door is er een toespraakje van Vera Beths, van wie zij les heeft gehad. Een paar hartbrekende zinnen van Deborah's vader. De afsluiting is aan de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. 'Zo jong nog, zo'n talent, haar carrière was nog maar net op gang en zou tot grote hoogten stijgen. Een groot verlies voor de nationale en internationale muziekwereld.' In haar woorden klinkt vooral ontzetting door. Ongeloof, verbijstering. Ze spreekt over de keuze die Deborah heeft gemaakt. Onbegrijpelijk, maar we hebben die te respecteren. Niemand neemt het woord zelfdoding in de mond.

Nadat de kist achter het gordijn is verdwenen, keert iedereen tijdens de receptie weer terug naar het gewone leven. Men probeert niet al te opgewekt te doen. De familie van Deborah staat verslagen opgesteld in een hoek. Heel veel mensen die ze nooit hebben gezien drukken hen de hand en mompelen woorden van medeleven. Maar het wordt toch voornamelijk een weerzien van vakgenoten onder elkaar en van bekenden uit het wereldje. Een gelegenheid om te netwerken, om de minister te spreken te krijgen.

Ramon loopt weggedoken in de kraag van zijn jas over het parkeerterrein. Het is november, er valt natte sneeuw. Zijn auto staat helemaal achteraan. Recht voor de ingang staat een rijtje donkerkleurige dienstauto's met draaiende motor waarmee de Vips zich laten rijden. Hij haalt diep adem, frisse lucht in zijn longen. De crematie heeft hem meer aangegrepen dan hij zichzelf wil toegeven. De zelfmoord van Deborah Koning was een zware schok voor hem, zelfs een aantasting van zijn eergevoel. Want een patiënt van Ramon Pirotti berooft zichzelf niet van het leven. Hij had het moeten zien aankomen, moeten voorkomen. Maar als getrainde therapeut heeft hij geen enkel signaal opgevangen. Waren er wel signalen? vraagt hij zich af.

Deborah Koning, altijd vrolijk en ontspannen, gemakkelijk in de omgang. Maar ze had een geheim: podiumangst. Objectief gezien was daar geen enkele reden voor. Ze zag er met haar lichtgetinte huid en haar lange, donkere haar prachtig uit. Ze speelde viool als een godin, kende qua techniek geen enkele beperking, was tot in haar tenen muzikaal en had een muzikaal geheugen zoals alleen topmusici dat

hebben. Talloze vioolconcerten en solostukken zaten in haar hoofd en handen. En toch, zodra ze op moest treden maakte zich een irrationele angst van haar meester. Zodra ze echter goed en wel op het podium stond, vergat ze alles om zich heen en vloede de muziek rechtstreeks vanuit haar ziel via haar instrument de zaal in. Maar in de minuten voorafgaand aan haar optreden en de eerste ogenblikken van het concert zelf was ze ontzettend gespannen. En omdat dit, volgens de strenge kwaliteitsnormen die ze zichzelf stelde, ten koste zou kunnen gaan van de uitvoering, slikte ze er medicijnen voor. Het was een goed bewaard geheim. Mocht een enkele theatermanager al eens iets aan haar hebben gemerkt als hij of zij de artiestendeur naar het podium voor haar opende, dan is daar nooit met anderen over gesproken. Trouwens, wie zou niet nerveus zijn op het moment dat je een podium betreedt voor een zaal met honderden of zelfs duizenden mensen die in gespannen verwachting op jouw prestatie zitten te wachten?

Deborah had zich bij Ramon gemeld toen ze merkte dat ze een steeds grotere dosis van het kalmeringsmiddel nodig had om haar angst de baas te worden. Dat werd op zichzelf een oorzaak van verminderde concentratie. Het was zuiver toeval dat ze in de praktijk van Ramon terecht kwam. Ze woonde in de buurt van Arnhem en wilde in verband met haar privacy het liefst naar een particuliere praktijk. En de Velpse PGGP, de *Praktijk voor Geestelijke Gezondheidszorg Pirotti*, stond goed bekend.

De behandeling liep voorspoedig. Met behulp van hypnose wist Ramon vrij snel te achterhalen waar de vermoedelijke oorzaak van haar podiumangst lag, wat voor Deborah een *eyeopener* was. En vervolgens waren ze begonnen met de eigenlijke therapie die haar over haar angst heen zou moeten helpen.

En opeens was daar het bericht. Die totaal onverwachte schok: Deborah heeft zich van het leven beroofd. Ongeloof, vertwijfeling. Laat in de avond is ze in de buurt van Bathmen van een viaduct over de A1 naar beneden op de snelweg gesprongen en overreden. Op slag dood. Ze heeft haar viool, een kostbare Stainer uit 1656, in haar val meegenomen. De vioolkist werd aangetroffen op de vluchtstrook. In tegenstelling tot de violiste heeft haar instrument de val wonderbaarlijk overleefd, waarschijnlijk dankzij de degelijke kist waarin het was opgeborgen. De kam was omgeklapt en de stapel binnen in het instrument was losgeschoten, maar verder bleek de viool

onbeschadigd. Deborah zelf was echter afschuwelijk verminkt. In de zak van haar overjas werd een velletje papier gevonden met de woorden: Het gaat niet langer zo.

Ramon loopt in de richting van zijn auto als er opeens een fotograaf opduikt die een paar plaatjes van hem schiet en zonder iets te zeggen weer verdwijnt. Hij krijgt niet de gelegenheid om er een opmerking over te maken. Hij haalt zijn schouders op en opent het portier. Even later staat hij geduldig te wachten in de lange rij van voertuigen die het terrein van het crematorium willen verlaten.

2

Drie dagen later ziet Ramon zichzelf afgebeeld op de pagina Privé van De Telegraaf. De foto is gemaakt op de parkeerplaats van het crematorium. Hij staat erop met een boos gezicht, diep in zijn kraag gedoken. Er zitten sneeuwvlokken in zijn baard.

‘Is dit de man die Deborah’s dood op zijn geweten heeft?’ luidt de schreeuwende kop. Er is een inzetfotootje van de violiste bij afgedrukt. Hij zit in zijn Velpse werkkamer met de ochtendkoffie, een half uur voordat de eerste patiënt komt. Suzanne, de receptioniste, heeft de krant op zijn bureau gelegd.

Zijn eerste opwelling is de krant te verscheuren. Maar hij beheerst zich en dwingt zichzelf om het artikeltje, met de gebruikelijke sensationele hoofdletters erin, te lezen. Ramons hart klopt wild in zijn keel.

‘Het lijkt erop,’ schrijft de journalist, ‘dat de beroemde violiste DEBORAH KONING, die vorige week de hand aan zichzelf sloeg, daarbij gestimuleerd KAN ZIJN door haar psychiater, RAMON PIROTTI. Dat verklaart de Amsterdamse toppsychiater, FREDERIK LANDMAN. Uit deze betrouwbare medische bron vernemen wij dat de therapeutische aanpak van Pirotti omstreden is en kan leiden tot onbedoelde, HEFTIGE EMOTIONELE PROBLEMEN bij de patiënten. Zelfs SUÏCIDE is dan niet geheel ondenkbaar.’

De journalist heeft duidelijk met Landman gesproken. Hij is een psychiater van de oude stempel en een fanatieke tegenstander van hypnosetherapie. Hij beschouwt mensen als Pirotti die deze therapie toepassen als kwakzalvers, als oplichters.

‘Dit soort psychiaters,’ verklaart Landman in het artikel, ‘haalt via hypnose bij hun patiënten van alles naar boven, zogenaamd uit hun onderbewuste. Daar is echter GEEN ENKEL WETENSCHAPPELIJK BEWIJS voor, het is puur speculatie. Leuk als entertainment, als theateract, maar niet in de behandelkamer. En wát ze uit hun patiënten naar boven halen, komt die informatie uit verdrongen herinneringen? Uit de fantasie? Zij kunnen hun patiënten op die manier van alles laten geloven en wijs maken. Ze praten de patiënt als het ware EEN AL OF NIET BESTAAND PROBLEEM aan, om dat vervolgens zelf te gaan oplossen. Ik acht het niet uitgesloten dat haar therapeut die arme

Deborah op die manier uiteindelijk gebracht kan hebben tot wat ze heeft gedaan.’

Ramon kan zijn ogen niet geloven. Dit is vuilspuiterij, pure laster. Die man heeft geen idee waar hij het over heeft. Hij weet nota bene niet eens waarvoor ze werd behandeld. En de journalist publiceert het zonder zelfs maar een mogelijkheid van commentaar of weerwoord. Hij springt overeind en loopt met de krant naar de kamer van zijn collega Diederik Kassies.

‘Hier! Lees dit eens. Wat moet ik hiermee?’ briest hij. ‘De smeerlap, dit is weinig minder dan een beschuldiging dat ik haar heb vermoord!’ Diederik is aangeslagen. ‘Dit is een stoot onder de gordel, pure smaad. En nog wel van een collega.’

‘Collega, collega! sneert Ramon. ‘Hij is er zo een die zijn patiënten platspuit, zoals ze in de zestiger jaren van de vorige eeuw deden. Dat heeft niets met psychiatrie te maken.’

‘Je kunt dit niet zomaar voorbij laten gaan.’

‘Ik zal erover nadenken.’

Ramon drinkt twee koppen sterke koffie om te kalmeren en zijn gedachten te verzetten. De patiënten van vandaag hebben recht op zijn volledige aandacht.

Maar het kwaad is geschied. De landelijke nieuwsmedia en talkshows hebben het bericht opgepikt. In de loop van de ochtend krijgt Suzanne een telefoontje van de redactie van *Heel de Wereld Om*. Of Ramon die avond in de talkshow van Maurits Niemijer wil komen praten over de dood van Deborah Koning, naar aanleiding van het Telegraafbericht. Een paar seconden denkt Ramon erover na. Kans op een weerwoord. Maar zijn volgende gedachte – ze zijn natuurlijk alleen maar nieuwsgierig voor welke kwaal ze in behandeling was – zet al zijn stekels overeind.

‘Zeg maar dat ik er niet over peins. Medisch beroepsgeheim.’

Het is ook een onderwerp in het Acht Uur Journaal. Onder het tonen van beelden van de crematieplechtigheid wordt melding gemaakt van geruchten dat Deborah leed aan podiumangst, waar ze voor werd behandeld. Iemand die haar geheim kende heeft dus gepraat. Zonder het Telegraafartikel te citeren suggereert de nieuwslezer dat er mogelijk medische fouten zijn gemaakt. Het laatste nieuwtje is dat de

ouders van Deborah overwogen om bij het Regionaal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg een klacht in te dienen tegen de behandelende psychiater, dr. Pirotti. Hij wordt met name genoemd. Er komen die dag telefoontjes en e-mails van andere nieuwsrubrieken, talkshows en kranten. Het weekblad Story stuurt via een contactformulier op de website van de PGGP een bericht waarin het blad schaamteloos tienduizend euro voor het exclusieve verhaal biedt. Ramon reageert er niet op.

Hij vraagt advies aan een advocaat. Wat is de beste manier om met dit alles om te gaan? Zij adviseert hem om één keer op televisie zijn kant van de zaak toe te lichten, uiteraard met eerbiediging van zijn medische beroepsgeheim, om daarna een volledige radiostilte in acht te nemen.

‘Denk erom,’ zegt ze, ‘dat er mogelijk een tuchtzaak tegen je gaat lopen, dus wees vooral niet loslippig. Vertel alleen feiten die iedereen al kent en die je kunt staven.’

En dus zit Ramon een dag later in een andere talkshow, die van presentatrice Evie Jorna. Onverwacht en tot zijn schrik zit aan de andere kant van de tafel zijn belager, collega Landman. Hij is rond de vijfenzestig, heeft een rood hoofd en is gekleed in een driedelig grijs pak en een wit overhemd uit de jaren negentig, met een heel klein knoopje in zijn stropdas.

Evie Jorna begint aanvallend. ‘Waarom doet u eigenlijk zo geheimzinnig over Deborah Koning, meneer Pirotti?’

Ramon kijkt verbaasd.

‘Geheimzinnig? Integendeel. In de media wordt over van alles gespeculeerd, er worden dingen verzonnen, zonder ook maar een schijn van bewijs. Het zijn juist de media – zoals uw programma! – die geheimzinnigheid oproepen.’ Hij pauzeert even. Dan vraagt hij, alsof hij plotseling op een idee komt: ‘A propos, waarvoor hebt u mij eigenlijk laten komen?’

Evie Jorna is een professionele gesprekkenvoerder, maar Ramon kan er met zijn lange ervaring ook wat van. Maar Jorna verblijkt of verbloost niet.

‘Nou, dat lijkt me nogal duidelijk,’ zegt ze. ‘Uw patiënte Deborah Koning heeft zelfmoord gepleegd.’ Zij spreekt het woord zonder terughoudendheid uit. ‘In de kranten en zelfs op het Journaal wordt er

een verband gelegd met uw therapie. Daar moet u toch iets over te zeggen hebben?’

‘Die verhalen komen niet van mij, maar van mijn overbuurman.’

Landman steigert in zijn stoel. Jorna geeft hem het woord.

‘Uw therapie is gebaseerd op hypnose,’ roept hij. ‘Dat is levensgevaarlijk, dat brengt patiënten in verwarring. U maakt hen allerlei dingen wijs die u zogenaamd uit hun onderbewuste naar boven haalt, maar waar ze vervolgens geen raad mee weten. Nogmaals, levensgevaarlijk!’ Hij loopt nog roder aan.

Ramon blijft kalm en vriendelijk.

‘Hoe weet u eigenlijk dat ik aan hypnosetherapie doe?’ vraagt hij hem.

‘Dat staat op uw website!’ roept de ander triomfantelijk. ‘Uw eigen website.’

‘Dat klopt, ik doe soms hypnosetherapie. Maar hoe weet u dat ik die op deze cliënte heb toegepast?’

Landman weet zo snel geen antwoord en maakt een wegwerpgebaar.

‘Overigens is hypnosetherapie meer dan wetenschappelijk onderbouwd, kan ik u zeggen. Ik wil u graag een lijst met publicaties geven.’

‘Kwakzalverij is het!’ zegt Landman.’

‘Wilt u dat toelichten?’ vraagt Jorna aan hem

‘Hij,’ Landman wijst naar Ramon, ‘past methodes toe die onwetenschappelijk zijn.’

Ramon haalt zijn schouders op.

‘Kwakzalverij is het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst. Ik kan u zeggen dat ik als gepromoveerd arts en medisch specialist meer dan bevoegd ben.’

‘Heren, laten we tot de kern komen.’

‘Nogmaals,’ vraagt Ramon aan zijn collega, ‘hoe weet u eigenlijk welke therapie ik bij deze cliënt heb toegepast? Ik kan met niet herinneren dat u bij de behandeling aanwezig was.’

Hij kijkt Jorna indringend aan. Landman zwijgt.

‘Oké. Ik zal tot de kern komen, zoals u vraagt. Het is een feit dat Deborah Koning bij mij in behandeling was. Maar mijn medische beroepsgeheim verbiedt mij om ook maar iets te zeggen over de reden van de behandeling of de inhoud daarvan.’

‘Dat was toch behandeling voor podiumvrees?’ probeert ze.

‘Zo? Nou dan weet u kennelijk meer dan ik. Kijk, mevrouw Jorna, als u bij mij onder behandeling was, dan zou u het toch ook niet op prijs stellen als ik daarover in een sensatieprogramma als dit zou gaan zitten vertellen. Nou dan, wat verwacht u nu van mij?’

Jorna negeert zijn uitdagende kwalificatie over haar talkshow.

‘Wilt u daarmee zeggen dat ze *niet* voor podiumvrees werd behandeld?’

‘Ik zeg helemaal niets. Ik bewaak de privacy van mijn patiënten.’

Maar Landman geeft het nog niet op. Hij zegt: ‘U weet als geen ander, meneer Pirotti, wat Deborah Koning tot haar daad heeft gedreven.

Vindt u niet dat openheid daarover op zijn plaats is? Dat transparantie in dit geval zwaarder weegt dan het beroepsgeheim? Misschien is er zelfs wel sprake van een strafbaar feit. Hulp bij zelfdoding.’

‘Nou ja!’ roept Ramon uit.

‘Niet in de zin van verstrekken van een euthanasiemiddel,’ krabbelt Landman terug, ‘maar psychische stimulering.’

Ramon haalt zijn schouders op en kijkt met een hopeloze blik naar de gespreksleidster.

‘Mevrouw Jorna, ik geloof echt dat het beter is als mijn collega tegenover me met pensioen gaat. Sorry, hoor, maar hier doe ik niet aan mee.’

Landman wil iets zeggen, maar Jorna houdt hem met een handgebaar tegen.

‘Maar het is een ernstige beschuldiging,’ zegt ze, ‘die uw collega tegenover u uitspreekt. Wilt u daar niet op reageren?’

‘Dit hele verhaal is in de wereld gebracht door mijn collega hier, die blijkbaar aan een fixatie lijdt omtrent hypnosetherapie. Er zijn nog een paar artsen in het land die er ongeveer hetzelfde over denken als hij.

Blijkbaar hebben ze de zelfmoord van Deborah Koning willen aangrijpen om weer eens om aandacht te vragen. Kijk, ik ben graag bereid om over het onderwerp hypnose een keer uitvoerig uitleg te komen geven. Maar, zoals meneer Landman suggereert, dat er enig verband zou zijn tussen mijn behandeling en het trieste lot van Deborah Koning, is volkomen uit de lucht gegrepen. Hij weet nota bene niet eens of ik op haar wel hypnosetherapie heb toegepast.’

Jorna probeert zijn betoog te onderbreken, maar Ramon zegt op harde toon: ‘Laat me uitspreken. Ik word hier in een soort beklagdenbank gezet. Ik neem het De Telegraaf uiterst kwalijk dat daarin zulke

lasterlijke taal wordt gepubliceerd zonder mij vooraf om een reactie te vragen. Ik neem het de andere media, waaronder het Journaal, kwalijk dat zij daarin volkomen kritiekloos meegaan. En ik ben u, mevrouw Jorna, erkentelijk dat u mij in deze talkshow aan het woord hebt willen laten. Dank u zeer.'

Zonder aarzeling schuift hij zijn stoel naar achteren om te vertrekken. Terwijl hij opstaat, knikt hij minzaam naar de collega tegenover hem, die sprakeloos is van verbazing.

'Ik overweeg u te laten vervolgen wegens laster,' voegt hij hem toe. En weg is hij, zonder de gespreksleider nog een blik waardig te gunnen. Het publiek applaudisseert aarzelend.

Zijn act voor de televisie blijft uiteraard niet onopgemerkt. Het regent reacties via Twitter en op de Facebookpagina van zijn praktijk.

Sommigen spreken er schande van, anderen vinden het wel stoer. De volgende dag hebben kranten commentaar, maar is er ook wel begrip. Hoe het zij: Ramon Pirotti is na deze uitzending in een klap een bekende Nederlander.

Twee dagen later ontvangt hij een kort briefje van de hoofdredactie van De Telegraaf.

'Het is vaste regel dat onze krant het principe van woord en wederwoord toepast,' schrijft de adjunct hoofdredacteur. 'Dat dit in uw geval niet is gebeurd, is te wijten aan onervarenheid van de stagiaire die dit item heeft gemaakt. Wij bieden u hiervoor onze welgemeende excuses aan.'

'Nette krant, hoor, die Telegraaf,' smaalt Ramon en gooit het briefje in de prullenbak.

3

Het praktijkgebouw van Ramon Pirotti is niet groot. Het gebouw is vanuit de receptie tegenover de glazen schuifdeuren bijna in zijn geheel te overzien. Zoals de deur naar de grote wachtkamer rechts en die naar het kleine kamertje links, waar cliënten wachten die graag privacy willen. Links van de receptie begint de gang waaraan de behandelkamers van Ramon Pirotti en Diederik Kassies liggen. Rechts is de gang waar de spreekkamers van Maria Woudenberg en Aygul Polat liggen. Op de bovenverdieping bevindt zich de administratie, waar Fred van Steenis werkt. Als big brother troont Suzanne Ikink achter haar balie. Er is niet veel dat haar ontgaat. Ze regel de afspraken voor de vier *psychen*, zoals zij ze noemt, vangt cliënten op en verwijst ze, beantwoordt de telefoon en de mail en houdt de Facebookpagina bij. Eigenlijk is het te veel voor een persoon. Ze heeft Ramon zo ver gekregen dat hij Vera in dienst heeft genomen, een meisje van achttien, voor het schoonmaken en het regelen van koffie en thee in de wachtkamers.

Behalve de twee psychiaters, Ramon en Diederik, werken er nog twee professionals. De ene is Maria. Zij is GZ-psychologe en behandelt ‘minder ernstige’ psychische gevallen, patiënten die niet noodzakelijk naar een psychiater hoeven.

Aygul, oorspronkelijk van Turkse afkomst, is orthopedagoog, gespecialiseerd in problemen met opvoeding. Ze helpt jonge kinderen en hun ouders, maar ook pubers en jongvolwassenen. Suzanne houdt voor haar een wachtlijst bij: ze zit tot eind februari volgend jaar bomvol.

Op het rooster van Diederik Kassies staan vandaag vijf cliënten, maar bij de eerste heeft hij al moeite om zich op haar te concentreren. Tegenover hem zit een jonge vrouw die aan een depressie lijdt. Ze is dierenarts, maar heeft concentratieproblemen waardoor ze haar werk niet goed kan doen. Ze slaapt slecht en is in het laatste jaar twintig kilo aangekomen. Al een half jaar heeft ze gesprekstherapie, maar die leidt niet tot veel verbetering. Kassies overweegt haar meer medicatie voor te schrijven.

Zijn tweede cliënt is een man van in de veertig die door zijn baas ontslagen is omdat die vond dat hij niet helemaal spoorde. Diederik zal waarschijnlijk tot een diagnose ‘asperger’ komen. Hij is

gespecialiseerd in autismoornissen en herkende de symptomen al meteen aan het begin van de eerste sessie.

Nu zit zijn derde cliënt tegenover hem, een man van zesentwintig, die ook overduidelijk een vorm van autisme heeft. Hij noemt zichzelf beeldend kunstenaar, maar omdat hij daar niet van kan leven, ontwerpt hij ook logo's voor bedrijven en boekomslagen voor uitgeverijen.

Tijdens de sessie kijkt hij de therapeut niet aan en zit hij voortdurend te schetsen op een tekenblokje. Hij heeft duidelijk last van aandachttkort en hyperactiviteit. Kassies heeft hem eerder al *ritalin* voorgeschreven, maar dat middel lijkt niet erg te werken. De man lijkt soms in een andere werkelijkheid te leven. Kassies vermoedt dat autisme niet de enige psychische kwaal is waaraan hij lijdt.

Terwijl hij op de automatische piloot met de cliënt praat, glijden zijn gedachten weg. Want hij heeft zorgen.

Gisteravond kreeg hij een telefoontje van een journaliste van weekblad Story. Hij en zijn vrouw zaten juist met een glas wijn in de verwarmde serre van hun villa. Tot zijn schrik vertelde de vrouw hem dat hij afgelopen zomer in Zwolle is gefotografeerd, samen met de beroemde violiste Deborah Koning. Ze zaten dicht naast elkaar op een betonnen rand en hielden elkaars hand vast. Op die manier worden dagelijks honderden foto's van bekende Nederlanders gemaakt. Normaal gesproken, zei de journaliste, gaan die direct het fotoarchief in tot het moment dat ze van pas komen. Zo ook deze serie foto's, *getagged* als Deborah Koning. Hijzelf was op dat moment niet zo interessant. Maar nu de violiste plotseling en tragisch is overleden, ligt dat natuurlijk anders. Elke foto van haar is nieuws. En of hij wilde uitleggen wat zijn relatie tot Deborah was.

Tijdens het gesprek liep hij naar zijn werkkamer en dankte de voorzienigheid dat zijn vrouw de telefoon niet had opgenomen.

'Was dat iets van je werk?' vroeg zij achteraf.

'Ja, maar niet iets wat niet tot morgen kan wachten.'

Tegen de journaliste zei hij dat hij de violiste kende vanuit zijn werk. Dat bleek niet zo'n verstandige opmerking, want de journaliste bleek al te weten dat hij psychiater is en nog wel binnen dezelfde praktijk als Ramon Pirotti. Ze reageerde als een roefdier dat zich op een prooi stort.

'Meneer Pirotti weigerde medewerking aan ons blad. Maar nu, met alle ophef over haar dood en de mogelijk rol van Pirotti daarbij...'

Hij viel haar in de rede.

‘Hoe bent u aan mijn telefoonnummer gekomen?’

‘Dat vertel ik liever niet.’

‘Ho, ho, mevrouw – hoe heet u eigenlijk? – denk aan de privacywetgeving. Ik sleep u zo voor de rechter, hoor.’

‘Ik heet Jorinde Biemond, zo heb ik me aan u voorgesteld. Maar oké, als u erop staat. Wij beschikken als redactie over geavanceerde software voor gezichtsherkenning. Dat is buitengewoon handig als je over mensen schrijft. Dus hebben we uw gezicht op de foto vergeleken met een paar duizend gezichten op de sociale media en het internet, en daar kwam u uit tevoorschijn.’

‘Maar mijn privénummer...’

‘U staat gewoon in het telefoonboek. Kwestie van goed zoeken.’

Diederik ontkende natuurlijk dat Deborah en hij een verhouding hadden. Maar daar zal Story zich weinig aan gelegen laten liggen. Over drie weken staat er een artikel in met een van de foto’s erbij. Waarschijnlijk het meest intieme plaatje van de serie.

Hij moet er met Ramon over praten voordat de Story verschijnt.

Diederik werkt nu ruim een jaar in de praktijk van Ramon en heeft met hem een vertrouwensband opgebouwd. Wat hij moet opbiechten zal hun relatie geen goed doen. Overigens vindt hij dit nog de minste van zijn zorgen. Ook de relatie met zijn vrouw Gerda staat op het spel. Na zijn laatste patiënt van de dag loopt hij bij Ramon binnen. Hij kijkt zijn collega indringend aan.

‘Dit wordt geen prettig gesprek, Ramon.’

Ramon is niet snel van zijn stuk te brengen, maar van deze woorden schrikt hij.

‘Oh?’

‘Ik val maar met de deur in huis: ik had een verhouding met Deborah Koning.’

Er valt een stilte.

‘Hoe bedoel je? Een relatie?’

‘Een relatie, ja. Ik was verliefd op haar.’

‘Jezus, Diederik.’ Meer kan hij niet uitbrengen.

De mannen kijken elkaar zwijgend aan. Beiden zijn ze getraind in het voeren van moeilijke gesprekken, in controle en zelfbeheersing. Hun gedachten verkennen vliegensvlug de opties en ze komen vrijwel

gelijktijdig tot een soortgelijke conclusie, maar spreken die nog niet uit.

‘Ik weet het, ik weet het, het is niet professioneel.’

‘Ze was een cliënt!’

‘Ze was niet mijn cliënt maar de jouwe. En ze was single. Ik zag er geen probleem in.’

‘Hoe, eh, hoe ernstig was de verhouding? Heb je last van een midlifecrisis of zo? En hoe lang was het al aan de gang?’

‘Ruim een half jaar, al vanaf dat ik haar de eerste keer in de VIP wachtruimte zag zitten. Ik zal het niet mooier maken dan het is. Ik ben bijna vijftig, een paar jaar jonger dan jij. Deborah was vierendertig. Maar haar aantrekkingskracht op mij zat niet in haar lijf. Tenminste, niet in hoofdzaak. Ze was gewoon een ontzettend lieve vrouw. We gingen met elkaar naar bed, ja. Maar vooral de muziek, verdomme, dat hemelse vioolspel van haar. Moet je bedenken, ik had een artiest van wereldklasse voor mij alleen.’

Ondanks alles moet Ramon grinniken.

‘Die je deelde met miljoenen anderen. Maar waarom biecht je dit nu zo plotseling op? Deborah is gecremeerd, de storm van publiciteit zal wel snel luwen. Einde van het verhaal.’

‘Ik zei al, dit wordt geen prettig gesprek. Deborah en ik zijn in augustus tijdens een uitstapje gefotografeerd. Afgelopen zomer waren we een paar dagen met elkaar op stap, terwijl Gerda op een zomercursus schilderen in Zuid-Frankrijk was. Toen heeft zo’n gluisperige sensatiefotograaf een serie foto’s van ons gemaakt en aan de Story verkocht. Die foto’s hebben ze nu tevoorschijn gehaald. Over een paar weken staat het erin.’

‘Wat staat erin?’

‘*Deborah had verhouding met psychiater*, of iets dergelijks. Ze zullen mij niet sparen, en jou vermoedelijk ook niet.’

‘Dus ze weten dat jij psychiater bent.’

‘En ook dat ik hier werk.’

‘Verdomme.’ Ramon voelt zich kwaad worden. ‘Dan wordt de hele kwestie weer opgerakeld. Ze zullen suggereren dat het hier een zootje is. Als het tegenzit, kan ik de tent wel sluiten.’ Hij staat abrupt op en staart uit het raam, met zijn rug naar zijn collega toe.

‘En je vrouw?’

‘Gerda? Die weet nog van niets. Maar ik moet het haar natuurlijk vertellen. Geen idee waar dat op uitdraait.’

‘Met je ontspoorde testosteron heb je je carrière en je privéleven kapotgemaakt. En ook grote schade toegebracht aan mijn praktijk. Verdomme, een man van jouw statuur. Valt voor de eerste de beste wip.’

‘Dat is niet fair, Ramon, en dat weet je. Ik hield echt van die vrouw.’

‘Oké, sorry dat ik kwaad ben.’

‘Ik weet het, en daar heb je alle reden toe. Ik zou het je niet kwalijk nemen als je aan onze samenwerking een einde zou maken.’

‘Juridisch ben ik je baas, Diederik.’ Ramon zucht diep. ‘Het eerste dat in me opkomt is staande voet ontslag.’

‘Ik hoop dat je me wat tijd wilt gunnen om een andere werkring te vinden.’

‘Ik moet nadenken. We praten later verder.’

Ultieme zelfbeheersing, nauwelijks een onvertogen woord. Maar wat er tussen de beide mannen gebeurt heeft de ondergrondse potentie van een landmijn. Allebei weten ze dat als een van hen erop trapt, ze beiden de lucht in zullen vliegen.

In de Story van half december staat een artikel over Deborah Koning en Diederik Kassies. De kop luidt: ‘*Geheime minnaar Deborah Koning ontmaskerd*’. Er staat een foto bij van een gelukkig uitziende Deborah, zittend op de rand van een fontein. Ze is zomers gekleed en knijpt met haar ogen tegen het zonlicht. Dicht tegen haar aan, met een arm om haar schouders, zit Diederik Kassies in een korte broek en een lichtgroen poloshirt. Hij kijkt verliefd naar haar. Er is geen twijfel mogelijk, deze twee hebben een verhouding. Om de foto heen staat een stukje tekst gedrukt met een steunkleur eronder, waardoor het goed opvalt.

De strekking van het artikel is minder negatief dan Ramon had kunnen vrezen. De schrijfster vraagt zich vooral af hoe het mogelijk is dat deze stralende violiste nog geen drie maanden na het nemen van deze foto zichzelf van het leven zal beroven. Want ze heeft succes, verdient kapitalen met haar optredens en cd’s en heeft nu ook een man ontmoet, de psychiater Diederik Kassies. De verliefdheid straalt eraf. Hij is nogal wat ouder dan zij, dat wel. En ook is hij getrouwd, maar daar valt een mouw aan te passen, meent het artikel. Niet ongebruikelijk in societykringen. Pikant punt is dat Diederik Kassies een collega is van Ramon Pirotti, de man die wegliep uit de takshow van Evie Jorna. Ze suggereert dat Kassies wellicht iets te maken kan hebben met die zelfmoord. Maar aan hoe ze het schrijft kun je merken dat Diederik geen medewerking aan het artikel heeft willen verlenen. Ze blijft hangen in veronderstellingen en speculaties. ‘Zo beroemd te zijn, voortdurend de wereld rondreizen, elke avond weer een topprestatie te moeten leveren, dat maakt eenzaam,’ schrijft ze. ‘Misschien kon ze de druk niet aan. Wellicht heeft Deborah in haar minnaar een vaderfiguur willen vinden. Volgens onbevestigde berichten leed Deborah aan podiumvrees. Haar minnaar, zelf ook psychiater, heeft haar daarbij wellicht kunnen begeleiden.’

Eerlijk gezegd heeft Ramon Pirotti zichzelf de laatste tijd dezelfde vraag gesteld als de journaliste: hoe is het mogelijk dat Deborah Koning zichzelf van het leven wilde beroven?

Kort na het verschijnen van de Story wordt Ramon voor de tweede keer gebeld door de redactie van *Heel de Wereld Om*. Maurits Niemijer

wil hem interviewen over hypnosetherapie en natuurlijk ook over Deborah Koning. Er zal geen andere gesprekspartner aanwezig zijn, afgezien van zijn gebruikelijke tafelgasten. Ramon stemt ermee in, maar zegt er nadrukkelijk bij dat hij aan zijn medisch beroepsgeheim is gebonden. Ze mogen dus geen informatie over de behandeling van Deborah verwachten.

Halverwege de takshow is Ramons aan de beurt. Terwijl er in de studio een minuut lang afschuwelijke popmuziek klinkt, die na afloop door Maurits Niemijer de hemel in wordt geprezen, schuift Ramon aan tafel, waaraan ook een bekende cabaretier en een hem onbekende vrouw zitten. De muziek zwijgt en het publiek klappt.

‘Bent u van plan om ook vandaag voortijdig weg te lopen?’ opent Maurits het onderwerp niet zonder humor. Ramon glimlacht liefjes.

‘Zo iets doe ik alleen maar als er een dwaas tegenover mij zit die onzinnige beschuldigingen doet. Ik heb mijn advocaat opdracht gegeven mijn collega Landman wegens laster aan te klagen.’

Hiermee is het onderwerp ‘weglopen’ afgehandeld. Maar Maurits wil toch weten of er niet een grond van waarheid in kan zitten, dat hypnosetherapie gevaarlijk kan zijn. Ramon gaat ervoor zitten.

‘Hypnose is op zichzelf niets bijzonders, niets bovennatuurlijks, geen truc of tovenarij. Iedereen raakt wel eens in een soort trance.

Voorbeeld: je rijdt in je auto over een weg en opeens ben je een paar kilometer verder zonder dat je je herinnert wat er intussen gebeurd is. Je hebt niet geslapen – hypnose is iets heel anders dan slaap – maar toch was je er niet helemaal bij. In de tussentijd heb je gewoon je auto bestuurd, misschien zelfs voorrang gegeven of ingehaald. Een soortgelijke toestand tussen trance en bewustzijn breng ik bij de cliënt teweeg als ik hypnose toepas. In die psychische toestand krijgt de cliënt een meer directe toegang tot zijn of haar onbewuste, zonder dat bewuste gedachten daarbij in de weg staan.’

Na dit minicollage vertelt de cabaretier dat hij eens bij een hypnosevoorstelling is geweest waar de hypnotiseur zijn slachtoffers op het podium allerlei dingen liet doen zonder dat ze het zelf wisten.

‘Dat is allemaal fake, show, afgesproken werk,’ zegt Ramon. ‘Onder hypnose kun je iemand niet iets tegen zijn wil laten doen.’

‘Interessant,’ zegt Maurits. ‘Maar uw collega Landman beweerde bij collega Jorna dat u op die manier als psychiater uw patiënt alles kunt wijsmaken.’

‘Dat klopt. Maar dit heeft weinig met hypnose te maken. Elke arts kan zijn cliënt vanuit zijn deskundigheid van alles wijsmaken. Wat soms helaas ook gebeurt. We kennen allemaal het trieste verhaal van de arts die ten onrechte bij zijn patiënten Alzheimer vaststelde, waarvan er zelfs een zelfmoord pleegde. Dit heeft te maken met betrouwbaarheid van de arts.’

‘Hebt u bij Deborah Koning hypnose toegepast? Zij heeft zelfmoord gepleegd!’

Ramon zucht.

‘Ik zeg helemaal niets over de behandeling van individuele patiënten. Dat valt onder mijn medische beroepsgeheim. Maar ik zie geen enkel verband tussen mijn behandeling en haar keuze om uit het leven te stappen. Integendeel, ze was levenslustig en zat vol plannen. En dat is alles wat ik erover wil zeggen.’

‘Maar nu is daar de publicatie over uw medische partner, psychiater Diederik Kassies, in een van onze populaire bladen. Klopt het dat hij een verhouding had met de violiste?’

‘Dat klopt.’

‘Is dat niet volkomen in strijd met de ethiek van een psychiater, een verhouding met een patiënt aangaan? Er zijn artsen voor minder geschorst.’

‘Deborah was niet de patiënt van Kassies,’ zegt Ramon. ‘Er bestond geen functionele relatie tussen hen beiden. Deborah was mijn patiënt.’

‘Ja, formeel mag dat zo zijn. Maar u werkt in dezelfde praktijk. Hij is waarschijnlijk uw vervanger. U moet er toch van geweten hebben!’

‘Ik was absoluut niet van hun verhouding op de hoogte. En dat betekent alleen maar dat de strikte procedures die in mijn praktijk gelden stipt gevolgd worden. Wij bemoeien ons als professionals niet met elkaars cliënten. Hoogstens in gevallen van intervisie, dus als je collegiaal advies vraagt over een casus.’

‘Maar,’ zegt de vrouw aan tafel, van wie hij de naam hij niet kent, ‘als u ziek bent of zo, dan is hij toch uw vervanger? Dan behandelt hij nota bene zijn eigen liefde.’

Ramons gezicht betreft.

‘Dat is niet fraai geformuleerd. Het was tussen hen geen oppervlakkige relatie, heb ik begrepen. En Deborah was single. Ik zie dus geen probleem.’

‘Kassies is getrouwd.’

‘Nou, dat moet hij dan zelf maar oplossen, daar ga ik niet over. Maar wat de vervanging betreft: als die aan de orde zou zijn gekomen – wat niet het geval is! – dan zou Kassies vanuit zijn professionaliteit zonder twijfel hebben aangegeven dat hij daarvoor niet de juiste persoon was. Dan hadden we een andere oplossing moeten zoeken. Ik wil overigens wel zeggen dat, als ik iets van hun relatie zou hebben gemerkt, dat ik het hem zou hebben afgeraden, zeker zo lang zij cliënt van onze praktijk is.’

Het thema sleept zich nog even voort, maar Maurits merkt dat hij verder weinig meer uit Ramon krijgt. Hij kondigt de volgende muziek aan. Het publiek klappt weer.

Na de uitzending ebt de belangstelling voor het onderwerp Deborah Koning weg. Andere gebeurtenissen vragen om de aandacht van het publiek. Rampen, onhandige uitlatingen van politici, terroristische aanslagen, leugens van de president van de VS.

Twee dagen later hebben Ramon en Diederik een gesprek.

‘Ik heb nagedacht, Diederik.’

‘Oké. Vertel me je vonnis maar.’

Ramon glimlacht.

‘Ik keur jullie verhouding sterk af. Dat wil zeggen, aangezien Deborah patiënt in deze praktijk was vind ik het ongepast en op de rand van het ethische kader. Maar als collega en vakgenoot heb ik respect voor je. Deborah leeft niet meer, en de schade voor onze PGGP heb ik kunnen beperken.’

‘Bedoel je te zeggen dat ik kan blijven?’

‘Mede uit eigenbelang, moet ik zeggen. Het zal niet meevallen om een psychiater van jouw kaliber te vinden. Dat heeft me al grote moeite gekost.’

‘Dankjewel,’ zegt Diederik eenvoudig.

‘En het wordt tijd dat ik je nog iets vertel. Een tweede reden dat ik je graag hier houd.’

‘Oh?’

‘Jouw voorgangster, Lies Groot Koerkamp...’

‘Die is plotseling overleden, ja. Dat weet ik.’

‘Ze is vermoord, Diederik. Door een van haar cliënten. Dat is niet echt een geheim, maar we hangen het ook niet aan de grote klok. Het politieonderzoek is stopgezet nadat de dader zelfmoord pleegde.’

‘...’

‘De man wist feitelijk niet wat hij deed, hij moordde in een soort trance. Hij heeft op die manier verschillende mensen, vrouwen, vermoord. Zodra hij weer bij zijn volle bewustzijn kwam, was het uit zijn geheugen gewist. Ik kwam er uiteindelijk achter, maar het heeft maanden geduurd voordat ik zijn diagnose kon stellen. Mede dankzij hypnose, overigens.’

‘Jezus.’

‘Ja. Uiteindelijk pleegde hij zelfmoord. Nou, waarom vertel ik je dit? Je werkt hier nu een jaar, je hebt goede resultaten en ik heb weinig zin om opnieuw een sollicitatieprocedure te starten.’

Diederik staat op en reikt Ramon de hand. Die schudt hem zwiggend.

‘Jouw verhouding met Deborah was op het randje van wat ethisch kan. Maar strikt genomen, en zo heb ik het voor de televisie ook gezegd, kan je formeel weinig worden verweten. Ik vond het alleen niet professioneel. En dat is het laatste dat ik erover wil zeggen.’

‘Oké.’

‘Hoe heeft je vrouw erop gereageerd?’

‘Gerda? Ik heb het haar zonder opsmuk verteld. Ze was er natuurlijk kapot van. Ze veronderstelde dat ik in een midlifecrisis zat.’

‘Wat waarschijnlijk ook zo was.’

‘Haar punt is of ze me vanaf nu nog kan vertrouwen... En ik kan haar dat niet kwalijk nemen. Aan de andere kant zet je vijftientig jaar huwelijk niet zomaar bij het oud vuil. Ze heeft een time-out genomen en woont nu een tijdje bij haar zuster in Groningen. Ik weet niet hoe de vlag er momenteel bijstaat.’

‘Ik hoop er het beste van.’

Na dit gesprek kunnen Ramon en Diederik weer enigszins normaal met elkaar omgaan, al is er wel iets in hun onderlinge relatie veranderd. Kerst en Nieuwjaar gaan voorbij. Het dagelijkse werk gaat door.

Ramon Pirotti zit met een glas rode wijn bij de openhaard. In zijn hand heeft hij een brief waarop linksboven het geel-blauwe beeldmerk van de *Tuchtcolleges voor de Gezondheidszorg* staat. De brief bevat de mededeling dat er tegen hem een klacht is ingediend die onderzocht zal worden. Uiterlijk binnen twee maanden zal het tuchtcollege in het openbaar uitspraak doen. Zo'n soort brief krijg je altijd op vrijdag, als je denkt dat je een ontspannen weekeinde tegemoet gaat.

‘Is dit ernstig?’ vraagt zijn vrouw Josien. ‘Moet ik me zorgen maken?’

‘Ach, eigenlijk niet. Die Landman heeft de ouders van Deborah Koning zo ver gekregen dat zij de klacht hebben ingediend. Ze verwijten mij dat ik haar via hypnose tot zelfmoord heb gebracht, of zo iets. Te gek voor woorden. Maar ja, elke klacht moeten ze serieus nemen en onderzoeken. Hier staat dat ik over een week in Zwolle moet verschijnen voor een interview.’

‘Jeetje, Ramon.’

‘Ja, dit is me in mijn hele carrière nog niet eerder overkomen. Weet je, volgens mij gaat het Landman en kompanen niet eens zozeer om Deborah, dat vind ik nog het stuitendst. Het gaat om hun aversie tegen hypnose, waar ze een soort heilige oorlog van hebben gemaakt. Zo iets als die club tegen kwakzalverij.’

‘Ik hoop dat het onderzoekscollege dat ook zo ziet.’

‘We zullen het horen. Intussen heb ik onze advocaat aangifte tegen Landman laten doen wegens laster. Ik heb daar even over nagedacht, maar zoals hij in dat televisieprogramma tekeer ging, dat gaat elke redelijkheid te buiten. Hij beschuldigde mij min of meer van moord. Gelukkig is het allemaal op video vastgelegd.’

‘En half Nederland heeft het gezien!’

‘Ja. Enfin, dat gaat ook weer een tijdje duren. Intussen lopen de dagelijkse zaken gelukkig gewoon door. Ik heb nog niet gemerkt dat cliënten zich hebben teruggetrokken. Blijkbaar vertrouwen ze ons nog.’

Ramon verzinkt in gepeins. De zaak Deborah Koning.

Hij heeft haar medische dossier mee naar huis genomen, inclusief de cd met geluidsopnamen van de therapie sessies. Hij drinkt zijn glas leeg en trekt zich terug op zijn werkkamer.

Hij herinnert zich nog heel goed hun eerste telefonische contact. Ze belde hem op, een maand of vier geleden. De violiste maakte absoluut geen sombere indruk. Eerder zakelijk.

‘U weet dat ik viool speel?’ had ze gevraagd.

‘Maar natuurlijk. U bent beroemd over de hele wereld, hoe zou ik dat niet kunnen weten.’

‘Goed. Mijn carrière brengt nogal wat stress mee, dat kunt u begrijpen. Ik zoek iemand die mij kan helpen daar effectief mee om te gaan. Zou u dat kunnen?’

Ramon had even nagedacht. Wat bedoelt ze met stress? Wat vraagt ze van me? Een psychotherapeut zoekt altijd naar de vraag achter de vraag, want de primaire vraag geeft zelden het echte probleem aan.

‘En ik heb behoefte aan discretie,’ vervolgde ze. ‘In het wereldje van topartiesten heb je snel een bepaalde naam, en dat kan schadelijk zijn voor je loopbaan.’

Ramon vroeg op dat moment niet door.

‘Het lijkt me dat we het beste een eerste gesprek kunnen arrangeren. Naar aanleiding daarvan kunnen we wederzijds beslissen of we verder gaan.’

Deborah werd door Suzanne onopgemerkt in de kleine wachtkamer gezet. Alleen haar zwarte BMW 220 cabrio op de parkeerplaats had haar kunnen verraden.

Aan het begin van het eerste consult vroeg Ramon: ‘Wat kan ik voor u doen, mevrouw Koning?’

‘Zeg maar Deborah, hoor.’ Ze aarzelde even, alsof ze zich niet helemaal zeker voelde. ‘Oké,’ zei ze, ‘ik zal er geen doekjes om winden. Mijn carrière loopt als een trein, daar ligt het niet aan. Binnenkort verschijnt mijn nieuwe cd en daar komen weer optredens over de hele wereld uit voort. Waar ik voor kom is de stress voorafgaand aan elk optreden.’

‘Podiumangst?’

‘Nou, nee, dat is te sterk uitgedrukt. Het is meer dat ik vlak voordat ik op moet een enorme spanning opbouw.’

‘Een lichte paniek aanval? Dus toch een beetje podiumangst,’ concludeert Ramon.

Ze lachte ontspannen. ‘Ik heb van mijn huisarts Oxazepam in een lichte dosis voorgeschreven gekregen.’

‘Hm, Oxazepam... En wat doet dat middel met je?’

‘Ik neem het een uur voor elk optreden in en het helpt op zich wel om paniek te voorkomen. Je schijnt er suf van te kunnen worden of zware ledematen van te krijgen. Dat kan ik als violist natuurlijk niet hebben. Maar als ik moet optreden ben ik zo geconcentreerd, dat ik van die bijwerkingen niets merk. ’s Nachts slaap ik vaak in hotels en dan is het middel geschikt voor een goede nachtrust.’

‘Wat is dan je probleem?’

Deborah lachte verlegen. ‘Ik merk dat ik de neiging heb om er steeds meer van te gaan gebruiken. Dat lijkt me niet goed, want het spul kan verslavend zijn. En bovendien merk ik dat het in de eerste minuten van het concert ten koste gaat van de kwaliteit van mijn spel. Ik weet niet zeker of het publiek dat hoort, maar ikzelf hoor het wel.’

Ramon vertelde haar dat hij in vergelijkbare gevallen goede resultaten heeft geboekt met cognitieve therapie. Soms zijn vijf sessies al genoeg, vertelde hij haar. Na wat heen en weer praten besloot Deborah de behandeling te ondergaan.

Nadenkend leunt hij achterover in zijn bureaustoel. De eerste sessie, gepland tussen twee optredens in de Doelen in, verliep soepel en gaf hem een indruk van haar probleem. Tijdens de tweede sessie stemde Deborah in met hypnose, waarin er mogelijk iets duidelijk zou worden over de oorzaak van haar paniek.

Hij stopt de cd-rom in de speler en luistert de sessie af.

Onder hypnose vertelde Deborah over haar jeugd. Dat ze zich als meisje van vijf al aangetrokken voelde tot de viool. Hoe ze haar eerste kwartviooltje kreeg en op les ging bij de plaatselijke muziekschool. Met warmte vertelde ze over haar ouders. Ze sprak in de tegenwoordige tijd, alsof ze het in het hier en nu beleefde.

‘Ze dwingen of pushen me op geen enkele manier, ik voel gewoon dat ik viool moet spelen. Hoe hard ik ook moet studeren, ik doe het met liefde. Voor mijn vader en moeder, maar ik doe het vooral voor mezelf.’

Geen ouderlijke ambitietrauma, dus, concludeert Ramon.

Even later sprak ze op een heel andere toon over de vioolleraar die ze na de muziekschool kreeg, een zekere Rik die in Het Gelders Orkest speelde. Ze was intussen elf jaar en al een groot talent. Rik zag een glanzende carrière voor haar in het verschiet, vertelde ze. Ramon dacht: en eeuwige roem voor zichzelf. Haar leraar hamerde voortdurend op een ontspannen vioolhouding. ‘Eigenlijk is vioolspelen

een onnatuurlijke houding voor je lichaam, waar je lichaam naar moet gaan staan.’ Om het uit te leggen kwam hij steeds achter haar staan en sloeg zijn armen om haar heen. Hij pakte haar bovenarmen om haar de goede vioolhouding te laten oefenen. Pakte haar rechterhand om een goed stokhouding te demonstreren. Dan stond hij dicht tegen haar aan en duwde met zijn onderlijf tegen haar rug. En als ze het niet goed deed, dan moest hij het nog een keer voordoen.

Nadat de hypnose was beëindigd en Deborah even had gerust, besloot Ramon haar de opname te laten horen, iets wat hij niet vaak doet. Maar in dit geval leek het zo duidelijk...

Deborah was ontzet toen ze zichzelf hoorde praten.

Ik heb nooit begrepen... Ik herinner me zijn warme lichaam achter me, zijn letterlijke drang om me goed te laten spelen. Dat vond ik niet prettig. En als ik niet genoeg mijn best deed, deed hij het opnieuw voor. Dat probeerde ik te voorkomen. Door perfect te strijken.’

‘Was je bang voor hem?’

‘Ik... ja, doodsbang eigenlijk. Toen ik Vera Beths, mijn latere lerares – fantastisch! – over hem vertelde, zei ze dat angst voor je leraar je vioolloopbaan kan ruïneren. Maar ik heb nooit... nooit gedacht aan seksuele intimidatie. Ik was, ik was zelf nog helemaal niet zover.’

‘Heeft hij je onzedelijk betast, voor zover je je kunt herinneren?’

Deborah moest nadenken. Er verschenen tranen in haar ogen.

‘Dat denk ik wel, achteraf gezien. Maar toen, ja, toen dacht ik dat het normaal was, dat het bij het vioolspelen hoorde. Zoals spierpijn bij het turnen. Het was net zo iets als de pijn in je hals op de plek waar je instrument tegenaan komt. Het is vervelend, maar het went wel.’

‘Heeft hij ooit pogingen gedaan om verder te gaan?’

‘Nee, dat geloof ik niet. Nou ja, als ik jarig was of zo dan omhelsde hij me en zoende me op mijn mond. Ik was een naïef kind, ik dacht echt dat het gewoon was. Op mijn twaalfde ben ik trouwens van vioolleraar gewisseld, omdat Rik me weinig meer kon leren.’

Ze verviel in stilzwijgen.

‘Ik ben nu vierendertig. Het zal toch niet die man zijn, die...’

Ramon legde haar uit dat haar angst als kind voor haar vioolleraar na zoveel jaren zeker een oorzaak kan zijn van haar huidige podiumvrees. Zo werken je hersenen soms. Een stressvolle situatie in het heden, zoals wanneer je als soliste bijna het podium op moet, kan een onbewuste angst uit je verleden oproepen. Zonder dat je het je het

beseft, reageert je lijf op de vroegere angst dat hij je weer beetpakt als je niet goed genoeg speelt. Alleen realiseer je je dat niet. Je bent bang, maar je weet niet waarvoor.

Deze hypnosessie was de enige die Ramon met Deborah heeft gedaan. Daarna is ze voor haar overlijden nog drie keer op consult geweest voor rationele therapie. Deborah straalde uit dat het de goede kant opging. Uit zijn aantekeningen blijkt zonneklaar dat ze goed op de therapie reageerde. In de volgende sessie zou hij hebben voorgesteld om de dosis Oxazepam te halveren. Maar die volgende sessie kwam niet.

En dit is precies wat Ramon al dwars zit sinds hij het bericht van Deborah's zelfmoord kreeg. Hij stopt de cd in het plastic doosje en sluit het dossier. Zij was helemaal geen zelfmoordgeval. Integendeel. Alleen: aan het alternatief durft hij nauwelijks te denken. Want als het geen zelfmoord was, dan is er maar één andere mogelijkheid: moord. Hij denkt aan het korte verhoor dat de politie hem na haar dood heeft afgenomen. Ze waren in hem als zijdelings betrokkene maar matig geïnteresseerd. En uiteraard beriep hij zich op zijn ambtsgeheim, dus veel kregen ze niet te horen. Het hele gesprek met de politiefunctionaris ademde de sfeer van zelfmoord. Daar geloofden ze heilig in.

Ramon zucht diep, staat op en loopt terug naar de woonkamer en de openhaard.

Dominee Geerten Bernhardt is een man uit één stuk, een man van principes. Als een morele herder leidt hij al meer dan twintig jaar zijn kudde, een gestaag verouderende en krimpende gemeenschap van orthodoxe gelovigen in een dorp op de Veluwe. Hij heeft de Waarheid. Hij is een theologisch orakel, dat voor elke situatie een passend antwoord heeft. Een rots van rechtschapenheid. Tweemaal per zondag laat hij zijn diepe bariton door het kerkgebouw schallen als hij in een preek van bijna een uur zijn toehoorders vermaant, bemoedigt en waarschuwt, of tegen hen uitvaart over alle kwaad in de mensen en de wereld. Geerten heeft de gave van het woord, dat moet gezegd worden. Met een streng geheven wijsvinger kan hij zijn toehoorders uitfoeteren, terwijl hij hen even later laat schaterlachen om een dwaze vergelijking of associatie. Speciaal om hem te horen preken komen geloofsgenoten uit de verre omtrek naar zijn kerk.

Na zijn studie in Kampen is hij getrouwd met zijn grote liefde, de pronte Zeeuwse boerendochter Frieda Janse, die hij in zijn eerste standplaats had ontmoet. Zo belandde hij via Zeeland en Friesland in het Veluwse dorp. Frieda en hij werden verblijd met vier kinderen, van wie hij zielsveel houdt.

Voor Geerten waren het echter even zoveel krachtmetingen met zichzelf. Geerten houdt in zijn dorp een zorgvuldig opgebouwd decor overeind. Want het enige probleem waarop hij nooit een passend theologisch antwoord heeft gevonden is zijn homoseksualiteit. Hij zit in een verkeerd lijf. Of waarschijnlijk is het biseksualiteit, want bij vlagen voelt hij zich ook wel tot vrouwen aangetrokken. Anders had hij het, ondanks zijn liefde, niet zo lang met Frieda uitgehouden. De dogmatische leerboeken vertellen hem dat homoseksualiteit een zware zonde is waarover je berouw moet hebben en die je nooit mag praktiseren. Die je liefst met wortel en tak moet uitroeien. Geerten staat er machteloos tegenover. De natuur verander je niet.

Maar op dit moment is er van de geestelijke kracht van Geerten Bernhardt niets over. Slap hangt zijn lichaam aan een dakbalk in een schuur, ergens in het Achterhoekse buitengebied, ver van zijn Veluwse dorp. Zijn sonore, diepe stem zal niet meer klinken.

De politie heeft een rood-wit lint om de schuur gespannen. Twee agenten met bemodderde schoenen houden belangstellenden op afstand

die op de uitgerukte politie zijn afgekomen. Een surveillanceauto en een politiebusje staan verderop langs het dijkje, want de drassige weidegrond is in dit jaargetijde hoogstens met een tractor begaanbaar. Tegen de buitenmuur van de schuur, op de restanten van een bankje, zitten een meisje en een jongen, aangeslagen door wat ze hebben aangetroffen. Ze hebben het zichtbaar koud. Het meisje huilt. Ze worden ondervraagd door Yasser Halabi, teamleider van de regionale recherche.

De jongen vertelt: ‘We kwamen uit school en we wilden hier, nou ja, je weet wel, een beetje vrijen. Dit is ons plekje, hier komt ’s winters nooit iemand want de koeien zijn binnen.’

‘En wat zagen jullie?’

‘Eerst niks, want het was binnen donker.’

Nu slaat het meisje haar blik op.

‘En opeens loop ik ergens tegenop,’ zegt ze door haar tranen heen.

‘Zo’n houten schraag waar ze in de zomer de waterbak voor de koeien op zetten. Die lag er vorige week nog niet. Toen zag ik opeens... hem.’ Ze rilt van de kou, maar ook van emotie.

‘Toen heb ik 112 gebeld,’ besluit de jongen.

‘Lopen jullie maar mee met mijn collega. Die zal jullie verklaring opnemen. Stook het busje maar goed warm, Ria,’ zegt hij tegen hoofdagente Ria van Dongen. ‘De jongelui zijn steenkoud.’ Ria knikt.

‘En bel dan meteen dat de forensische lui flink wat verlichting meenemen. Het is nu drie uur, over een uur wordt het al donker.’

‘Oké. Komen jullie maar mee,’ zegt Ria en loopt met de getuigen het drassige weiland in.

Haar chef werkt pas vijf jaar bij de politie, maar heeft het nu al tot teamleider geschopt. Ria voorspelt hem in stilte een mooie loopbaan. Hij is Syrisch van afkomst, de zoveelste generatie. Hij is intelligent en vasthoudend, en bovendien prettig in de omgang. Alleen heeft hij zijn voornaam tegen. In zijn afwezigheid noemen veel collega’s hem Arafat, wat ze ook weer niet slecht bedoelen. Het ligt alleen zo ontzettend voor de hand.

Yasser gaat de schuur weer binnen. Een halve meter boven de grond, met een touw om zijn nek dat is vastgemaakt aan een dakbint, hangt een man van middelbare leeftijd. Yasser licht het tafereel bij met een zaklantaarn. De man is opvallend traditioneel gekleed. Grijs broek met scherpe persvrouwen, lichtblauw overhemd. Hij draagt geen

stropdas. Er is ook geen overjas te vinden. Op afstand kan hij zien dat zijn nek gebroken is. Hoe lang zou hij hier al hangen? Er is nog geen arts om klaarheid te brengen. Maar het zullen eerder dagen dan uren zijn. Midden in de winter komt hier geen levende ziel, afgezien dan van twee verliefde tieners.

Schuin onder de man, op de smerige vloer van platgetrapte aarde, ligt de omgevallen schraag. Een tweede schraag staat in een hoek. In gedachten maakt hij een notitie dat hij het meisje moet vragen of ze het ding heeft verplaatst. Voorlopig kan hij hier niet veel doen.

Een paar minuten later klinkt het geluid van auto's op het dijkje. Het forensisch team en de schouwarts. Al spoedig is de schuur vol met deskundigen die allemaal hun werk doen. Iemand zet een keukentrap neer om het lichaam beter te kunnen bekijken en het touw door te kunnen snijden.

'Jullie vernietigen mijn sporen,' roept Yasser.

'Die zijn toch al verdwenen,' zegt een forensisch specialist in een nylon overall. 'Er zijn te veel mensen aan het heen-en-weer lopen geweest.' Hij haalt zijn schouders op.

Iemand ontsteekt een bouwlamp, waardoor de ruimte opeens fel verlicht is. Een fotograaf maakt opnames.

'Kunt u iets zeggen over het tijdstip van overlijden?' vraagt Yasser aan de arts.

'Niet heel precies, maar volgens mij hangt hij hier al minstens anderhalve dag. In deze tijd van het jaar en bij deze temperatuur zijn er geen vliegen, dus ook geen maden...'

'Ja, ja, laat u maar!'

Even later ligt de overledene op een baar.

'Geen papieren, geen identiteitsbewijs. Onbekend lijk. Alleen een autosleutel, merk Renault.'

'Die auto gaan we zoeken, hij staat waarschijnlijk ergens in de buurt.'

De dokter kijkt op zijn horloge. 'Ik heb nog net tijd om hem bij de Burgerlijke Stand te melden.'

'O?'

'Jazeker, artikel 1:19 van het Burgerlijk Wetboek.' Hij trekt een grijnslach. 'Dat wist u niet, hè agent?'

'Het is brigadier, dokter. Nee, dat wist ik niet.'

‘Ha, ha. Nou, de overledene kan wat mij betreft worden afgevoerd. Verder onderzoek in het mortuarium.’ Hij pakt zijn tas op, draait zich om, steekt zijn hand op en verlaat de schuur.

Op de smalle strook asfalt van het dijkje staan intussen twee busjes, een politieauto, een paar personenauto’s en een lijkwagen geparkeerd. Een van de omstanders buiten trekt de dokter aan zijn mouw.

‘Dokter, u zult achteruit terug de dijk af moeten, want die loopt over honderd meter dood. Tenzij u hier durft te keren.’

Maar de dokter heeft andere zorgen. Zijn zwarte Lexus die hij in de schuine berm heeft geparkeerd is aan een kant tot de assen weggezakt in de zompige grond. Hij start de wagen, maar kan met geen mogelijkheid van zijn plaats komen. De wielen draaien rond zonder grip.

‘Joa, doar he’j ’t schaop an ’t drieten,’ roept een omstander, die eruit ziet als een boerenzoon. *‘Wach moar efkes. Ik zal d’n trekker ophaal’n umme um der uut te trekken.’*

Het is al donker als Yasser en Ria met een beker koffie op het Doetinchemse bureau zitten. Ze hebben een paar broodjes gescoord die ze bij de centrale verwarming zitten te eten.

‘Hadden de jongelui veel te melden?’ vraagt Yasser.

‘Weinig. Ze hebben verklaard dat ze zaterdag nog in de schuur zijn geweest. Toen hing die man er niet. Het is nu dinsdag.’

‘Dat geeft een ruwe indicatie van het tijdstip van overlijden.’

‘En de dokter?’

‘Die gaat uit van zelfdoding. Alles wijst erop dat hij het touw aan de balk heeft vastgemaakt terwijl hij op de schraag stond, het om zijn nek heeft gedaan en toen dat ding onder zich vandaan heeft geschopt. Hij moet met een klap zijn gevallen, want zijn nek was gebroken. Op slag dood.’

‘Was er een afschei...?’

Ria lacht. ‘Sinds wanneer kun jij gedachten lezen?’ Yasser haalt zijn schouders op.

‘Ja, in de zak van zijn colbert zat een vel papier. “Mijn positie is onmogelijk geworden,” stond erop.’

‘Het is een erg voor de hand liggende vraag bij zelfdoding.’

‘Maar nu nog zijn identiteit. Hebben we een idee wie hij is?’

‘Ik zal nagaan of er personen als vermist zijn opgegeven die aan het signalement voldoen.’ Hij zoekt op de site van de politie de lijst van vermiste volwassenen op. Het zijn er tientallen, maar alleen de eerste vier zijn van recente datum. Hun slachtoffer is er niet bij. Yasser belt een collega en legt zijn vraag voor. Even later legt hij het toestel tevreden neer.

‘Er is een recente melding van een predikant uit B. Die staat nog niet op de site en ze hebben ook nog geen foto. Zijn vrouw heeft gisteravond de politie gebeld toen hij niet was komen opdagen bij een vergadering. Er is een goede kans...’

‘Een dominee. Jeetje, ja, zoals hij gekleed was, dat zou best eens kunnen.’

‘Dat moet haast wel, toch? Maar hoe komt hij in ’s hemelsnaam – sorry – hier in de Achterhoek verzeild?’

Ria knikt. ‘We weten niet zeker of we een match hebben, dus we moeten voorzichtig zijn.’

Haar woorden klinken nog na als een agent de kamer binnenkomt met een grote plastic zak in zijn hand.

‘We hebben de auto gevonden die bij de sleutel hoort,’ zegt hij, terwijl hij de zak openmaakt. ‘Een Renault Captur van vier jaar oud. Die stond verderop langs het dijkje. In de auto lagen dit colbert, zijn stropdas en de overjas van het slachtoffer. Zijn papieren zitten erin.’ Hij haalt een portefeuille uit de zak en geeft een ID-kaart aan Yasser. De pasfoto is niet erg duidelijk.

‘Geerten Jacob Bernhardt, geboren in 1967. Dat is vrijwel zeker onze man.’

Ria kijkt op het internet en roept al snel ‘Bingo’. Ze heeft een foto gevonden. ‘Hij is het.’

‘Geen mobiele telefoon?’

‘Ja, een Nokia uit het jaar nul. Daar kun je alleen maar mee bellen. Geen e-mail, geen sociale media.’

‘Ik stel voor dat we vanavond nog naar zijn vrouw toegaan.’ Yasser kijkt op zijn horloge. ‘Het is nu kwart over zes. Zij heeft er recht op om te weten dat haar man niet meer leeft.’

Ria draait zich naar haar computer. ‘Ik heb foto’s van de plaats delict doorgekregen.’

‘Die kun je zo niet aan de weduwe laten zien, hoor,’ reageert Yasser.

‘Ik zal met *Picasa* een paar uitsneden van hem maken, en de bovenkant van het lichaam ervan afsnijden. Hopelijk herkent ze zijn kleding. Of zijn schoenen.’

‘Oké. Hoe lang is het rijden naar B.? Een uur?’

‘Via de A12 drie kwartier, denk ik. Ik zal bellen dat we eraan komen en haar alvast voorzichtig voorbereiden.’

De fel gekleurde politieauto valt op onder de lantaren die de oprit van de pastorie beschijnt. Aan de over kant van de straat bewegen gordijnen. Binnen een uur zal het hele dorp weten dat de dominee bezoek heeft van de politie.

Nadat Yasser en Ria hebben aangebeld, worden ze in stilte binnengelaten door een jongeman van rond de twintig, die de oudste zoon blijkt te zijn. Frieda Bernhardt zit in een van de twee ouderwetse oorfauteuils. Ze is een mooie vrouw van middelbare leeftijd, waar de gezondheid van afstraalt. Ze ziet echter lijkkbleek. Op twee banken in de ruime woonkamer zitten nog drie kinderen, een jongen en twee meisjes. Yasser doet het woord. Hij valt met de deur in huis.

‘Er is vanmiddag een dode man aangetroffen. De kans is groot dat hij uw echtgenoot is, die u gisteren als vermist heeft opgegeven. Het spijt me.’

Niemand zegt iets.

Ria haalt een paar foto’s uit haar tas. ‘Ze zijn, eh, niet mooi om te zien,’ zegt ze, en geeft de eerste aan mevrouw Bernhardt. ‘Herkent u iets op deze foto’s?’

Frieda staart naar de foto en barst onmiddellijk in tranen uit. ‘Het is Geerten.’

De oudste zoon loopt naar haar toe en probeert haar troostend te omhelzen. Een van de meisjes begint ook te huilen. Het is een hartverscheurend tafereel. Yasser haat zichzelf dat hij dit slechte nieuws moet brengen.

‘We hebben zijn auto in de buurt aangetroffen, met daarin zijn colbert met een portefeuille. Het spijt me. Mijn condoleances. Ik heb ontzettend met u te doen.’ Het zijn woorden, maar die schieten altijd tekort. Alsof de twee politiemensen er niet zijn, komt Frieda overeind en kruipt samen met haar vier kinderen op de bank, dicht tegen elkaar. Ze vouwt haar handen om te bidden, maar de woorden willen niet komen. Yasser, die Moslim is en erg aan familiebanden hecht, begrijpt wat zich hier afspeelt. Ria en hij zijn hier nu als buitenstaanders te veel. Hij wenkt zijn collega en sluipt met haar de kamer uit naar de keuken.

‘Laat ze even maar met rust, onder elkaar. Dit is familie.’ Voor hem is dat het finale argument.

Ria haalt haar schouders op en ziet een koffiezetapparaat staan. In de lade eronder vindt ze filterzakjes en een bus gemalen koffie. Ze vult het apparaat met water en zet het aan.

Na vijf minuten komt de oudste zoon met een vage glimlach de keuken in.

‘Dank jullie wel,’ zegt hij en hij pakt kopjes uit een kastje boven het aanrecht en zet die op een dienblad. ‘Dat hadden we even nodig. Nu gaat het wel weer.’

Als ze de woonkamer weer binnenkomen zit iedereen op het oude plekje.

‘Toen u vanmiddag belde wist ik het eigenlijk al,’ zegt Frieda Bernhardt. ‘Maar met deze foto’s...’ Met een zakdoekje droogt ze haar tranen. Er is geen vergissen mogelijk, de man uit de Achterhoekse schuur is haar echtgenoot, de gerespecteerde predikant.

Ria loopt naar de keuken en komt terug met de pot verse koffie. Ze schenkt in.

‘Waar is papa nu?’ vraagt een van de meisjes.

‘Papa is in de hemel, lieverd,’ zegt Frieda. Maar haar gezicht is een vraagteken. ‘We moeten erop vertrouwen dat God...’ En ze barst opnieuw in tranen uit.

Yasser zegt: ‘Uw man en vader is naar een mortuarium in Doetinchem gebracht. Omdat het geen natuurlijke dood is, zal het lichaam worden onderzocht door een patholoog-anatoom. Ik moet u vragen om hem officieel te identificeren. Niet dat het...’

‘Hij is het. Honderd procent zeker, zijn kleren, zijn handen, zijn trouwring...’

‘Ik vrees dat de wet voorschrijft dat er een officiële identificatie plaatsvindt. Hebt u vervoer? Anders zullen we morgen een auto sturen om u naar Doetinchem te halen en weer terug te brengen.’

‘Ik kan zelf rijden.’ Dan schrikt ze. ‘Alleen, de auto, Geerten heeft hem mee. Ik weet niet waar hij staat.’

‘Die hebben we aangetroffen. Een crèmekleurige Renault Captur, toch?’

‘Ja.’

‘Hij staat op de binnenplaats van het bureau voor nader onderzoek. Ik zal morgen vervoer voor u regelen.’

Mag Geert dan mee?’ vraagt Frieda. ‘Mijn oudste zoon?’

‘Zeker mag dat.’

Een lange stilte.

‘Hoe, eh, hoe is hij gevonden?’ Frieda krimpt ineen terwijl ze de vraag stelt.

Ria valt in. ‘Twee jongelui hebben hem aan het begin van de middag aangetroffen in een schuur. In een weiland in de Achterhoek, ergens achter Doetinchem. Ik kan het helaas niet mooier maken, maar hij is verhangen.’ Ze gebruikt met opzet het ouderwetse woord.

‘Verhangen...’ Geert zegt het rillend. ‘Opgeknoopt!’

‘Geert!’

‘Nou, zo is het toch? Het is geen mooi einde. Heeft hij het zelf gedaan?’

Frieda slaat een hand voor haar mond.

‘Voorlopig gaan we ervan uit dat uw man en uw vader zichzelf van het leven heeft beroofd,’ zegt Yasser zacht. ‘Er is een afscheidsbriefje gevonden met de woorden “Mijn positie is onmogelijk geworden.”’ Hij drinkt het laatste slokje van zijn koffie.

Frieda begint weer te huilen. Yasser observeert haar en zijn instinct zegt hem dat zij niet echt verbaasd lijkt. Eerder teleurgesteld of zo. In gedachten maakt hij een aantekening.

‘Wanneer hebt u uw man voor het eerst gemist?’

‘Maandagavond, gisteren dus. Hij moest naar een vergadering van de Classis in Lunteren.

Dat is een soort regionaal bestuur van onze kerk. Hij is daar niet komen opdagen, terwijl hij nog nooit een vergadering heeft gemist. Het was zelfs zijn beurt om de vergadering voor te zitten. Zijn collega’s belden waar hij bleef. Toen heb ik de politie gebeld.’

Ze verlaat de kamer en is een paar tellen later terug met een lijvig aantekeningenboek.

‘Zijn agenda, hier staat het. Geen andere afspraken die dag.’

Dan, opeens, lijkt alles gezegd wat gezegd moest worden. De familie keert zich naar binnen.

‘Dank voor uw komst,’ zegt Geert namens zijn moeder. De anderen zwijgen.

‘Wij zetten het onderzoek voort,’ zegt Yasser.

‘Onderzoek?’

‘De doodsoorzaak moet worden vastgesteld. Ik begrijp dat dit niet het moment is, maar we zullen u later nog wat vragen moeten stellen.’

Dan staan ze weer buiten. Ria steekt een sigaret op.

‘Ik rook niet,’ zegt Yasser, ‘maar ik zou er bijna ook een lusten. Dit zijn zware klussen voor een agent.’

Er valt weer natte sneeuw. Ria rookt buiten terwijl Yasser in de auto op haar wacht.

’s Avonds in zijn woonkamer laat Yasser in gedachten de dag passeren. Zijn Nederlandse vrouw Heleen merkt aan hem dat hij stil en nadenkend is.

‘Heb je een moeilijke zaak onderhanden?’ vraagt ze.

‘Een zelfmoord, hoogstwaarschijnlijk. Het is een dominee van wat jullie Nederlanders de zwarte kousenkerk noemen.’ Al is hij al zijn hele leven in Nederland, nog steeds denkt hij nu en dan in termen van wij en zij, van Nederlanders en Syriërs.

‘Vanuit mijn geloof kan ik begrijpen dat ze het er moeilijk mee hebben,’ gaat hij verder. ‘Ook in de Islam is zelfdoding streng verboden. Misschien begrijp ik het nog wel beter dan veel Nederlanders.’ En hij vergeet voor het gemak dat hij zelf ook Nederlander is.

Vooraf het bezoek aan de weduwe en haar kinderen heeft hem aangegrepen. Het is de eerste keer dat hij een onderzoek moet doen in een streng religieuze omgeving. En tijdens hun bezoek aan de weduwe heeft hij het aan haar gezien: Frieda veroordeelde vanuit haar geloof de zelfmoord van haar man. In deze kerkelijke gemeenschap geldt zelfdoding als een zonde, waarvan het maar de vraag is of God die zal vergeven. Zelf is hij van de derde generatie Syriërs in Nederland en nog steeds Moslim, al houdt hij er liberale ideeën op na. Maar vanuit zijn eigen achtergrond kan hij zich goed inleven in hoe de familie zich moet voelen. Hij loopt naar de boekenkast en slaat de Koran op. In Surah an-Nisaa, aya 29 en 30 staat: *‘En doodt jullie zelf niet, Allaah is voor jullie meest Barmhartig. En wie dat op vijandige en onrechtvaardige wijze doet, zullen wij in de Hel werpen...’*

De Bijbel kent hij niet zo goed, maar die zal zonder twijfel ook zelfmoord verbieden. Yasser beschouwt zijn multiculturele aard in dit geval als een voordeel. Heleen geeft hem gelijk.

Hij start zijn computer.

Een beetje tot zijn verbazing blijkt de strenge, behoudende kerk van dominee Bernhardt een mooie website te hebben. De plaatselijke geloofsgemeenschap beschikt over meer kerkgebouwen en heeft ook meer predikanten. Op de site vindt hij de naam en het adres van de scriba.

‘Dat is een soort secretaris van de kerk,’ legt Heleen uit. ‘Hij is een centrale figuur in de kerkgemeenschap en moet de dominee goed hebben gekend.’

‘Dan is hij eerste met wie we moeten praten.’

Hij slaapt die nacht goed.

Tijdens het ontbijt maakt Yasser een afspraak. De man, een zekere Johan van Weelde, weet al van de zelfmoord van de dominee. De tamtam gaat snel binnen de kerkgemeenschap. Ria en hij zijn van plan om hem te verhoren en op de terugweg de weduwe Bernhardt en haar zoon mee te nemen voor de identificatie en een tweede gesprek.

Ze volgen de routeplanner naar het centrum van het dorp. Op het adres waar ze moeten zijn blijkt een fraai vrijstand huis te staan.

‘Het lijkt wel alsof hier alleen maar rijke mensen wonen,’ verzucht Ria.

‘Volgens mij wonen ook gewone arbeiders hier vaak in vrijstaande huizen. Dat heb je in zo’n dorp.’

‘Komt u verder,’ zegt Van Weelde als hij de deur opendoet. ‘Mijn vrouw maakt koffie. Wilt u mij volgen?’ De agenten kijken elkaar aan, verrast door zijn formele, autoritaire houding. Hij loopt voor hen uit door een lange gang naar een ruime kamer die met openslaande deuren uitkomt op een tuin, waarin de grotendeels afgestorven bloemenborders nog overeind staan. De kamer is ingericht als bibliotheek, met boekenkasten langs twee wanden. Aan een derde wand hangt een grote reproductie van Rafaëls beroemde fresco van de School van Athene, met Socrates en Plato. Er staat een ouderwets bureau en er is een zithoek. Van Weelde nodigt zijn gasten uit plaats te nemen.

‘Waarmee kan ik u van dienst zijn?’

‘Wij onderzoeken de dood van dominee Bernhardt,’ zegt Ria.

‘Hopelijk kunt u ons meer over hem vertellen. Wat is uw positie in de kerk?’

Doctor Johan van Weelde vertelt dat hij een gepensioneerd leraar klassieke talen is. Volgens de bevolkingsadministratie is hij negenenzestig, maar hij ziet er jonger uit. Zo nu en dan geeft hij nog les, zegt hij, als invaller op het plaatselijke gymnasium. Maar ook en vooral is hij scriba van de kerkgemeenschap die, zoals hij het formuleert, zo zwaar getroffen is door het overlijden van dominee Bernhardt.

‘U hebt dominee Bernhardt natuurlijk goed gekend.’

‘Zeker, zeker. Ik was al als scriba aan de kerk verbonden voordat hij twintig jaar geleden werd beroepen en zijn intrede deed. Een begaafde predikant, een gezegende herder en leraar. Hij geniet – genoot – ook faam als spreker. Er kwamen mensen van buiten naar zijn kerkdiensten om naar hem te luisteren. Zelfs van andere kerken. In onze kerk en hier in het dorp had hij groot gezag.’

‘Hoe was hij als mens?’

Yasser ziet dat Van Weelde aarzelt. Te lang om onopgemerkt te blijven.

‘Wat zal ik zeggen. Hij liet weinig van zichzelf zien als persoon. Hij was in alle omstandigheden de dominee, altijd in functie. Er zijn niet veel mensen die zijn echte persoonlijkheid hebben gezien, waartoe ikzelf overigens wel behoor.’

Ria krijgt de kriebels van het optreden en taalgebruik van deze man. Mevrouw Van Weelde komt de kamer binnen met koffie en koekjes. Zij is een kleine, wat verschrompelde vrouw met vriendelijke ogen. Ze ziet er veel ouder uit dan haar man.

‘Vertelt u alstublieft wat voor een man dominee Bernhardt was,’ dringt Yasser aan.

‘Geerten was een goed mens. Warm, meelevend, oprecht. Maar ook enigszins afstandelijk.’ Van Weelde dempt zijn stem. ‘Hij leed aan, wat Paulus noemde, *een doorn des vlezes*.’

De beide agenten kijken vragend.

‘Geerten was, laat ik het maar ronduit zeggen, homoseksueel. ‘Wij wisten dat uiteraard niet toen hij in onze gemeente kwam werken. Maar iets in zijn gedrag viel soms op. Subtiel, doch voor de goede verstaander... In al die jaren had hij dit echter nooit gepraktiseerd. Hij is getrouwd, heeft kinderen en is een fantastische man en vader. Maar... Het vlees is zwak.’

‘U zegt “had”. Bedoelt u daarmee dat hij, eh, zijn geaardheid nu wel praktiseerde?’

‘Drie jaar geleden is in de kerkenraad een diaken bevestigd. Hij had dezelfde geaardheid.’

‘En...?’

‘O, niemand heeft ooit iets gezien. Maar het was duidelijk dat de twee zich tot elkaar aangetrokken voelden. Sindsdien gaan er geruchten door de gemeente. Ik heb het hem recht op de man af gevraagd: “Geerten, lijd jij aan de doorn des vlezes?” Hij begreep meteen waar ik op doelde, maar zei dat Paulus daar iets totaal anders mee heeft bedoeld. En daar heeft hij zelfs een keer over gepreikt. Het was de meest persoonlijke preek in heel zijn predikantschap hier. Veel gemeenteleden meenden hierin een openbare bekentenis te zien. Zelf beschouw ik zijn suicide als een door hem gekozen uitweg. Maar ik vraag me af wat God erger zal straffen, homoseksualiteit of zelfdoding. De kerk veroordeelt beide ten strengste. Ik hoop op Gods genade, maar ik ben bang dat deze ziel in de buitenste duisternis geworpen zal worden, waar het geweest is en het tandengeknars.’

Yasser knippert met zijn ogen na deze preek. Ria laat haar ingehouden adem los.

‘Wie is die diaken?’ vraagt Yasser uiteindelijk.

‘Mijn lippen zijn verzegeld, inspecteur. Bovendien is de man in kwestie afgelopen zomer verongelukt.’

‘Verongelukt?’

‘Aanrijding met een trein,’ heet dit geloof ik in uw jargon.

Nadat de voordeur van de villa achter hen is dichtgevallen, slaakt Ria een diepe zucht.

‘Wat een kerel. Wat een oordeel,’ fluistert ze. ‘Alsof hij God zelf is.’

‘En dan zeggen ze wat van de Islam,’ mompelt Yasser.

In de auto tijdens het korte ritje naar de pastorie luchten de beide agenten hun hart.

‘Die man is keihard en gevoelloos,’ zegt Ria. ‘De dominee gaat naar de hel, dat is duidelijk.’

Yasser is het met haar eens, maar doet er verder het zwijgen toe. Hij herkent veel van zijn eigen geloof in de beleving van deze scriba.

Tijdens de rit naar Doetinchem met op de achterbank de weduwe Bernhardt en haar zoon wordt er niet veel gesproken. De agenten zetten hen af bij het mortuarium. Terwijl Yasser verslag uitbrengt aan de inspecteur, verhoort Ria op het bureau de weduwe.

‘Het lijkt een geval van zelfdoding,’ begint ze. ‘Achtte u uw echtgenoot daartoe in staat?’

Frieda zucht.

‘Geerten is er niet meer, dus ik kan nu wel vrijuit spreken. Alleen wil ik niet dat dit in het dorp bekend wordt.’

‘Wat u verklaart komt in een vertrouwelijk dossier, mevrouw Bernhardt.’

‘Toen ik mijn man ontmoette, meer dan dertig jaar geleden, voelde ik dat er iets bijzonders met hem was. Maar hij was een fijne man. Attent, vrolijk, zorgzaam, teder. Toen we goed en wel getrouwd waren, bekende hij dat hij niet alleen op vrouwen maar ook op mannen viel. Voor ons huwelijk betekende dit dat hij periodes had dat er, eh, soms een bepaalde afstand tussen ons was. Het duurde meer dan tien jaar voordat ons eerste kind werd geboren. Zijn homoseksualiteit heeft altijd tussen ons in gestaan.’

‘U hebt het dus altijd geweten?’

‘Ja. Maar begrijpt u me goed, hij was een fantastische man. We hadden een goed huwelijk. Ik zou hem zo opnieuw trouwen! Met een dominee getrouwd zijn betekent sowieso dat je hem met veel anderen deelt. Het ging goed tot Marcel diaken werd. Mijn man werd hopeloos verliefd op hem. Hij heeft gestreden, nee, gevochten. Ik weet niet wat er tussen hen is voorgevallen, daarover heeft Geerten nooit iets willen zeggen. Totdat Marcel voor de trein sprong.’

‘Wat betekende dat voor uw man?’

‘Hij werd somber, depressief. Hij heeft nota bene zelf Marcells uitvaartdienst geleid. Maar vanaf dat moment... Ik weet niet, hij is nooit meer dezelfde geworden. Ik merkte de laatste maanden dat hij nu en dan niet open was over waar hij was geweest. Ik vreesde dat hij een geheime relatie had.’ Frieda snikt. Ria schuift haar een doos tissues toe.

‘En nu dit. Ik denk inderdaad dat hij er niet mee kon verder leven.’

‘Als dominee...’

‘Ja, dat is het erge. In ons geloof weten wij niet of wij door God uitverkoren zijn. Geerten preekte altijd dat er in Gods goedheid

tenminste een kans op uiteindelijke vergeving is. Maar zijn eigen zonden...' Ze haalt moedeloos haar schouders op.

Ria verandert van onderwerp.

'Hij heeft voor zijn daad gekozen voor een plek ver van uw woonplaats.'

'Ja, daar heb ik over nagedacht. Ik denk dat hij mij niet wilde aandoen dat ik hem zou vinden, of iemand anders die hem kende. Rondom zelfmoord hangt in onze streek veel schande en schaamte.'

'Maar hoe zou hij op die schuur zijn gekomen?'

'O, wij zijn regelmatig in de Achterhoek op vakantie geweest. Hij was in die omgeving bekend. Waarschijnlijk heeft hij de schuur gezien tijdens een van onze wandeltochten.'

Ria schakelt het opnameapparaat uit. Ze belt naar de technische dienst. De auto van de dominee is nog niet vrijgegeven, dus zal een politieauto de Bernhardtts terug naar huis brengen.

Rond het middaguur zitten Yasser en Ria weer op hun kamer op het Doetinchemse districts bureau.

'Nou,' zegt Ria, 'het is wel duidelijk, denk ik. Die dominee kon niet langer omgaan met de gevolgen van zijn seksuele geaardheid en heeft er een einde aan gemaakt. Ik denk dat we het dossier wel kunnen sluiten.'

'Alle technische rapporten wijzen daarop. Als er verder geen nieuwe gezichtspunten opduiken, ja. En ik daarnet begrepen dat onze baas het ermee eens is.'

Opnieuw is het Suzanne, de receptioniste, die als eerste het slechte nieuws te horen krijgt.

Als een cliënt niet komt opdagen, belt ze meestal op om te vragen wat er aan de hand is en om eventueel een nieuwe afspraak te maken. Van Geerten Bernhardt heeft ze alleen een mobiel nummer en dat levert haar de mededeling op dat dit niet in gebruik is. In haar computer staat een adres dat hij heeft opgegeven bij de intake, maar dat is een postbus in Amersfoort. Ze heeft van hem geen woonadres. Ze zoekt op het internet op ‘Geerten Bernhardt’ en ontdekt via de website van de kerk dat deze man predikant is in B.

Tussen twee cliënten door loopt ze bij Ramon binnen.

‘Probeert die man zich te verstoppen of zo? Geen adres, alleen een postbus en een 06-nummer.’

Ramon lacht om haar directheid. Hij werkt nu bijna tien jaar met deze vrouw en is gehecht geraakt aan haar efficiëntie en betrouwbaarheid.

‘Hij heeft inderdaad redenen om hier in anonimiteit te komen,’ zegt hij. ‘Ik zal hem bellen.’

‘Dat zal je niet meevallen, want zijn nummer is buiten gebruik.’

‘Goed, ik denk nog even na hoe ik dit ga aanpakken. Zijn privacy is van belang en die heb ik hem gegarandeerd.’

Terug achter haar balie surft ze met de naam Bernhardt verder op het internet. Daarbij stuit ze op een krantenberichtje in de Veluwe editie van De Stentor. *‘Uitvaart van predikant’*. Er staat een foto bij van een lijkauto, gevolgd door een stoet in het zwart geklede mensen, te voet.

‘Jemig,’ roept ze hardop, ‘hij is dood.’

In het artikelje staat dat ds. G. Bernhardt, die de afgelopen week op tragische wijze om het leven kwam, is begraven op begraafplaats De Plantage te B. ‘De belangstelling voor de uitvaart was overweldigend,’ schrijft de correspondent. ‘De dominee was een geliefde en gewaardeerde figuur in het dorp en genoot bekendheid vanwege zijn kerkdiensten. Hij kon in zijn toegankelijke en humoristische preken het ware woord brengen.’

Suzanne maakt een printscreen van het bericht en print het voor Ramon. Die is ervan uit zijn doen. Hij ervaart een onbestemd gevoel van onraad. Dit is geen goed nieuws. Binnen een paar maanden is een tweede cliënt van hem overleden. En ook nog ‘op tragische wijze’. Hij

huivert. Om te weten te komen wat er is gebeurd moet hij contact opnemen met de familie.

Maar zijn volgende cliënt zit al in de wachtkamer. Hij zet de gedachten opzij en concentreert zich. Op de achtergrond blijft zijn geest onrustig. Aan het einde van de middag, als zijn laatste cliënt is vertrokken, besluit hij de vrouw van Bernhardt op te bellen. Geerten had hem gevraagd hun contacten strikt geheim te houden. Maar nu hij is overleden, vindt Ramon dat zij het moet weten. Ze staat in het internettelefoonboek en zijn hand is loodzwaar als hij zijn mobiel oppakt om het nummer in te toetsen. Na drie signalen wordt er opgenomen.

‘Geert Bernhardt.’

Ramon verstijft even, maar realiseert zich dat dit waarschijnlijk een zoon is die naar zijn vader is vernoemd. De stem lijkt op die van zijn vader. Hij stelt zich voor en vraagt of hij mevrouw Bernhardt kan spreken. Het gaat over zijn vader die is overleden. Hij condoleert de jongen met het verlies.

‘Mijn moeder is er niet. Psychiater, zegt u?’ Er lijkt iets bij hem door te dringen. ‘Was mijn vader bij u, eh, in behandeling?’

Ramon bevestigt dit. De zoon denkt even na en zegt dan: ‘Nou ja, hoe dan ook, mijn moeder is vanavond thuis. Het is denk ik het beste als u dit niet per telefoon afhandelt.’

‘Dat denk ik ook. Vanavond kan ik langskomen,’ antwoordt Ramon.

‘Rond acht uur?’

De jongen zegt: ‘Oké. Maar wees alstublieft voorzichtig met haar, want ze heeft al zoveel voor haar kiezen gehad, dat kunt u zich niet voorstellen.’

‘Dat zal ik zijn.’ Hij beëindigt het gesprek en realiseert zich dat hij is vergeten te vragen hoe zijn vader om het leven is gekomen. Dan belt hij Josien om te zeggen dat hij na het avondeten nog weg moet.

De woonkamer van de pastorie is schamel verlicht. Ze zitten tegenover elkaar, zij in haar oorfauteuil, Ramon op de bank. Frieda maakt een onzekere en kwetsbare indruk. Desondanks is ze mooi in een dikke gebreide trui met een grote rolkraag. Ramon heeft medelijden met haar. Haar oudste zoon Geert schenkt koffie in. Er is nog niets gezegd, behalve dat Ramon heeft toegestemd op zijn vraag of hij bij het

gesprek aanwezig mag zijn. Hij gaat naast zijn moeder op een poef zitten.

‘Dit is heel moeilijk voor mij, meneer Pirotti,’ begint Frieda. ‘Maar zegt u maar wat u te melden heeft. Er komt de laatste tijd zoveel boven tafel over mijn man, dit zal er vast ook nog wel bij kunnen.’

‘Mijn moeder is in shock,’ zegt Geert. ‘Het is ook wel erg veel wat zij moet doormaken. De dood van mijn vader was volkomen onverwacht.’ Frieda springt opeens overeind.

‘Komt u maar eens mee! Ik zal u zijn studeerkamer laten zien.’ Ze gaat Ramon voor de trap op naar een ruime kamer op de eerste verdieping met een werkhoek en veel boeken. Overal liggen mappen, stapeltjes papier en opengeslagen boeken. Op het bureau ligt een A4 schrijfblok met een vulpen ernaast.

‘Kijk, Geerten was al aantekeningen aan het maken voor zijn preek van de volgende zondag. Dat deed hij vaak op maandagochtend. ‘De ene preek geeft inspiratie voor de volgende,’ zei hij altijd. ‘Zegt u nou zelf, dit is toch niet de kamer van iemand die zelfmoord pleegt?’

‘Wanneer is uw man verdwenen?’

‘Die maandagavond had hij een vergadering in Lunteren. De papieren daarvoor zijn in onze auto gevonden. Ongebruikt. Hij is er nooit aangekomen. Volgens zijn agenda had hij ’s middags nog een andere afspraak. Maar er staat niet bij met wie. Dat zal wel een gemeentelid met problemen zijn geweest.’ Ze zucht.

Even later zitten ze weer beneden. Ramon heeft tijdens de autorit zijn woorden zorgvuldig voorbereid.

‘Mevrouw Bernhardt...’

‘Frieda, alstublieft.’

‘Ik heet Ramon.’ Hij kijkt haar vriendelijk aan. ‘Je hebt begrepen dat mijn beroep psychiater is. Maar ik heb niet enkel psychiatrische patiënten. Ik doe ook psychotherapie en counseling.’

‘Counseling?’

‘Dat is een laagdrempelige vorm van hulpverlening. Het helpen van mensen bij het oplossen of hanteren van problemen en het vinden van antwoorden op levensvragen.’

Frieda veert op en glimlacht.

‘Dat deed mijn man ook in zijn gemeente.’

‘Inderdaad. Uw man deed dat vanuit zijn geloof en als geestelijke. Ik help mensen vanuit de psychologie. Welnu, uw man heeft mijn hulp ingeroepen.’

‘Hij was dus niet gek, of zo?’

‘O, nee. Integendeel. Ik had respect voor hem, zoals hij probeerde om te gaan met zijn problemen.’ Hij aarzelt.

‘Je hoeft me niet te sparen, Ramon,’ zegt Frieda. ‘Ik weet dat Geerten biseksueel was.’ Ze verblijft of verbloost niet. Ramon knikt.

‘Daarvoor zocht hij inderdaad hulp. Hij is een aantal keren op mijn spreekuur geweest.’

‘Om...?’

‘Om over zijn geaardheid te praten en over hoe hij ermee kon omgaan. We hebben goede, diepgaande gesprekken gehad. Je man had een rijke geest, Frieda.’

‘Hij was verliefd geworden. Op een man, iemand van onze kerk.’

‘Ja, een zekere Marcel. Die pleegde zelfmoord. Je man heeft verteld dat dit buitengewoon traumatisch voor hem was. Niet alleen omdat hij van die man hield, maar ook omdat in zijn geloofsopvatting zelfmoord een zware zonde is. Hij bezocht mij om tegen iemand aan te praten. Het ging om het behoud van jullie huwelijk. Hij wilde jou niet kwijt, Frieda...’

Ze valt hem in de rede.

‘Hoe vaak is hij bij jou geweest?’

‘Zes keer in het afgelopen halfjaar. In de kersttijd minder frequent, omdat die periode erg druk is voor een dominee.’

‘Wat een opluchting!’ zegt ze zacht.

Ramon is verbaasd.

‘Waarom ben je opgelucht?’

‘Dat correspondeert met mijn waarnemingen. Ik wist dat Geerten afspraken maakte waarin hij mij niet wilde kennen. Als ik hem ernaar vroeg deed hij geheimzinnig. Ik dacht... Ik vreesde dat hij afspraken had met mannen.’

‘O, nee! Daar is geen sprake van. Dat moeten de afspraken met mij zijn geweest. Hij wilde jou er niet mee belasten, Frieda. Hij zag het als zijn persoonlijke probleem waarmee hij in het reine moest zien te komen. En daarbij zat zijn geloof hem erg in de weg.’

‘Ja, zo was Geerten.’

‘Hij heeft mij verteld... Ja, ik denk dat ik na zijn dood niet meer aan geheimhouding ben gebonden. Hij vertelde mij dat het met Marcel nooit tot intimiteiten is gekomen. Kijk, van zijn biseksualiteit kon ik hem niet genezen. Dat ben je of je bent het niet. Maar hoe je ermee omgaat, dat was zijn uitdaging. Ik heb geprobeerd hem ervan te overtuigen dat zijn seksuele geaardheid op zichzelf niet goed of slecht is, dat hij die als een gegeven moest accepteren. Dat vond hij moeilijk, hij dacht veel meer in termen van “straf van God”, zoals bij Marcells dood. Al was diens overlijden in zekere zin ook weer een verlossing voor hem. Maar daar voelde hij zich dan weer ontzettend schuldig over, omdat hij meende dat Gods wraak een rol speelde.’

Nu mengt zoon Geert zich in het gesprek.

‘Weet je, ik geloof er eerlijk gezegd geen snars van dat hij zelfmoord heeft gepleegd. Onze kerk is daar zo ontzettend tegen, dat zou hij nooit hebben gedurfd. Hij was als de dood voor God. Hij zou dat nooit hebben gedaan.’ De jongen wordt emotioneel. ‘Die rotkerk ook!’ Hij snikt.

‘Geert toch!’ roept zijn moeder. Maar als geoefend observator ziet Ramon dat de vrouw het in haar hart met haar zoon eens is.

Ze nemen afscheid. Frieda kijkt hem daarbij diep in de ogen en zegt alleen maar: ‘Bedankt’.

Op de terugweg overdenkt Ramon het gesprek. Frieda gaat een moeilijke tijd tegemoet. Ze vertelde dat ze op niet al te lange termijn de pastorie zal moeten verlaten om plaats te maken voor een nieuwe predikant. Door de gemeenteleden wordt ze met de nek aangekeken omdat haar man homofiel was en zichzelf van het leven heeft beroofd. Dat wordt dus verhuizen naar een andere plaats, samen met haar kinderen. Vlak voor het afscheid vertelde ze dat ze haar oude beroep van lerares Nederlands weer moet gaan oppakken. Ze heeft al die jaren weinig met haar studie gedaan, want een domineesvrouw werkt niet, die staat naast haar man in zijn ambt. Gelukkig is er momenteel een groot tekort aan leerkrachten, dus wie weet.

Aan het gesprek houdt Ramon een macabere gedachte over, namelijk dat hij er, net als zoon Geert, in het geheel niet van overtuigd is dat dominee Bernhardt zelfmoord heeft gepleegd.

Het bericht verschijnt als eerste in de regionale Gelderse bladen. Een dag later nemen enkele landelijke kranten het over. Een verslaggever van Trouw duikt erin en schrijft een paginavullend artikel *'Hoe omstreden is hypnosetherapie?'* Het is journalistiek spitwerk, met de mogelijkheid voor Ramon om zijn standpunt weer te geven, waarvoor de journalist zelfs naar Velp komt. Ramon blijft erbij dat hij onder geen beding informatie geeft over welke behandeling van welke patiënt dan ook. Maar het artikel bevat een aardige samenvatting van wat hypnosetherapie eigenlijk is en hoeveel ervaring er in de loop van de jaren mee is opgedaan. Ook deze journalist kan het echter niet laten om een relatie te suggereren tussen hypnosetherapie en de mogelijkheid van zelfdoding. En hij vergeet niet de zelfmoorden van de violiste en de dominee in zijn verhaal te verwerken. De journalist formuleert het echter slim, zodat Ramon er weinig van kan zeggen. Als gevolg van dit artikel duikt diezelfde week een deel van de vaderlandse journalistiek op de zelfmoord van dominee B. In kranten verschijnen foto's van hem, van zijn kerk, zijn pastorie en van het dorp B.

De psychiatrische praktijk van Ramon komt er in het artikel tamelijk goed vanaf. Niemand durft eigenlijk hardop te beweren dat het de schuld van de psychiater is dat de dominee zijn leven heeft beëindigd. Het blijft bij insinuaties, toespelingen en kritische vragen. Na een paar dagen neemt de belangstelling weer af. Totdat een verslaggever van een Veluwe krant onderzoek gaat doen in het dorp van de dominee. Hij spreekt met collega's van de dominee, met leden van de kerkenraad en met een aantal gemeenteleden. Geen van allen willen zij met hun naam in de krant. 'De namen zijn gefingeerd. Hun werkelijke namen zijn bij de redactie bekend,' heet het. Zijn onderzoek leidt tot een tweetal artikelen in de regionale bijlage. De journalist ziet zelfs kans om een video-opname van een preek van Geerten Bernhardt boven water te krijgen, gemaakt tijdens een paasdienst. Die wordt op de website van de krant gezet. Dominee Bernhardt blijkt inderdaad een boeiend redenaar te zijn, zwaar van inhoud, maar licht van woordgebruik. Er wordt door de toehoorders regelmatig gelachen. De video telt honderden bezoekers. In het tweede artikel wordt onthuld dat de dominee homoseksueel was. Dit is een dag later voorpaginanieuws

in het landelijke reformatorische dagblad. Ramon wordt gevraagd voor een interview op de evangelische televisiezender, maar hij weigert categorisch.

Intussen heeft hij schoon genoeg van alle publiciteit en moddergooierij. Hij is er onzeker van geworden. Langzamerhand weet hij niet meer wat waar is en wat niet, of hij bevooroordeeld is, wat in de categorie kwaadaardige verzinsels valt en wat serieus genomen moet worden. Daarom besluit hij zijn eigen psychotherapeut, Willem Oppenheim, te bezoeken, die verbonden is aan het Arnhemse Rijstate Ziekenhuis, waar Ramon zelf ook jaren heeft gewerkt. Want elke psychotherapeut, hoe bekwaam en ervaren ook, moet nu en dan op consult bij een vertrouwde collega. Ze ontmoeten elkaar in het restaurant van Musis Sacrum in Arnhem en bestellen koffie met een appelpunt. Het weerzien is hartelijk. Al snel komt Oppenheim ter zake. ‘Je bent de laatste tijd wel in het nieuws, Ramon,’ grinnikt Willem. ‘Ik heb met belangstelling jouw wederwaardigheden gevolgd. Wat kan ik voor je doen?’

‘Ik heb behoefte aan iemand die een beetje objectief tegen de zaken aankijkt. Heel Nederland bemoeit zich ermee, er komen emoties los die mijn blik dreigen te vertroebelen. Jij als collega bent degene die ik kan vertellen wat ik tijdens mijn sessies doe.’

‘Hypnose, dus.’

‘Nee, niet dus. Iedereen denkt langzamerhand dat ik in mijn spreekkamer de hele dag mensen zit te hypnotiseren, maar dat is helemaal niet zo. In het geval Deborah Koning heb ik welgeteld één hypnosessie gedaan. En bij Bernhardt zelfs helemaal niet. Die had een probleem, waarvoor hypnose niet geschikt is. Onze Amsterdamse collega heeft het hypnoseverhaal de wereld in gesmeten en iedereen is ermee aan de haal gegaan.’

‘Kun je niet gewoon bekend maken dat er nauwelijks sprake was van hypnose?’

‘Nee, dat verdom ik. Niemand krijgt iets uit mijn spreekkamer te horen. Daar ben ik heel principieel in.’

‘Oké.’

‘Ik wil gewoon doorgaan en mijn werk doen, maar door die zelfmoorden... Is er sprake van stom toeval of is er iets anders aan de hand? Dat is wat ik me begin af te vragen.’

Willem observeert zijn collega tegenover hem.

‘Je schuift in je denken dus langzaam op richting “schuldig”. Ergens in je brein borrelt iets.’

‘Nou, eh, ja. Ik heb de stellige overtuiging dat hypnose niet schadelijk is, dat het alleen maar meer duidelijkheid kan brengen.’

‘En daar begin je nu aan te twijfelen.’

‘Twijfelen is het woord niet. Maar stel nu dat er één geval is waarin de resultaten van de hypnose wél tot wanhoop bij de patiënt leiden en dat die een eind aan zijn leven maakt. Dan zou ik schuldig zijn, toch?’

‘Dat is maar de vraag. Het is niet eenvoudig om een causaal verband te leggen. Die patiënt zou het ook zonder de hypnose hebben kunnen doen. Misschien heeft jouw hypnose wel tot uitstel van zijn daad geleid. In dat geval had je juist iets goeds gedaan.’

‘Oké. Maar twee zelfmoorden...’

‘Daar stel ik tegenover: hoe weet je eigenlijk zo zeker dat het zelfmoorden waren?’

Ramon valt stil en realiseert zich in een flits de reikwijdte van de suggestie van zijn collega. Hij heeft steeds voetstoots aangenomen dat het om zelfmoorden ging. Net als de politie en alle andere betrokkenen. Hij eet het restje van zijn appelpunt voordat hij antwoordt.

‘Kijk, dat is nou juist het punt. Van die dominee, van hem kan ik me voorstellen dat hij ten einde raad was en uit het leven stapte. Hij was van een strenge, orthodoxe kerk, waar homofilie een duivelse zonde is. Zoals je weet zijn er theorieën die een verband leggen tussen religie en zelfmoord.’

‘Durkheim.’

‘Inderdaad.’

‘De dominee werd verliefd op een man in zijn gemeente en kon daar niet aan toegeven, waarna die ander zelfmoord pleegde. Intussen was zijn geaardheid onder zijn kerkgangers officieus bekend geworden. Maar goed, zolang het in het verborgene gebeurt, zijn ze in die kringen nog wel bereid om het dood te zwijgen. Wat je niet ziet, dat bestaat niet. Zo iets. Maar de zelfmoord van zijn liefdespartner, het schuldgevoel daarover, dat kon hij niet meer dragen. Zoals ik zeg, van hem kan ik me voorstellen dat hij er een einde aan heeft gemaakt. Alhoewel, suïcide is in die kringen een regelrecht ticket naar de hel.’ Hij pauzeert een moment.

‘Maar van Deborah Koning kan ik het me niet voorstellen, echt niet. Ze was succesvol en zat vol plannen voor de toekomst. Ze had een gouden carrière voor zich. Waarom zou ze? Dat probleem van podiumvrees, waar ze voor bij mij kwam, dat zouden we binnen een paar maanden onder controle hebben, daar ben ik zeker van. En ook zij geloofde daarin. De therapie sloeg goed aan.’

‘Zijn er in die periode bijzondere gebeurtenissen in haar leven voorgevallen? Plotselinge zaken die haar uit haar evenwicht gebracht kunnen hebben? Je weet dat zelfmoord vaak in een opwelling gebeurt, als wanhoopsdaad. Als de betrokkene zich meer tijd had gegund om na te denken, dan zou het wellicht niet gebeurd zijn.’

Ramon denkt lang na.

‘Er waren eigenlijk alleen maar positieve dingen in haar leven. Een nieuwe cd, optredens op grote podia met beroemde orkesten, een mooie aanbidding van het Concertgebouworkest. Het enige dat ik kan bedenken is dat ze een relatie is begonnen met mijn collega. Maar dat was op zich ook positief, toch? Ze hielden van elkaar.’

‘Dat van hun relatie heb ik inderdaad gehoord. Je hebt dat zelfs ook voor de televisie toegegeven.’

‘Nou ja, ze zijn als een verliefd stelletje gefotografeerd. Daar kon ik niet omheen.’

‘Het was niet slim van hem om een relatie met een patiënte te beginnen.’

‘Het was op zijn zachtst gezegd onprofessioneel, dat ben ik met je eens. Maar Diederik was niet haar therapeut. Dat was ik. Er was alleen het feit dat hij in dezelfde praktijk werkte waar zij onder behandeling was.’

‘Kan jouw collega een rol hebben gespeeld bij haar dood? Kan hij schuld hebben, om in jouw termen te spreken?’

‘Wat...?’

Verbijsterd slaat Ramon zijn hand voor zijn mond. Van die kant had hij het nog niet bekeken. De mogelijkheden flitsen door zijn hoofd. Wat bedoelt Willem? Dat Diederik haar tot zelfmoord kan hebben gestimuleerd? Of dat hij haar zelf... Zijn gedachten gaan met hem op de loop. Kan Diederik iets met haar dood te maken hebben? Nee, dat is te absurd voor woorden. Maar toch, het is mogelijk. Niet denkbaar, maar wel mogelijk.

‘Wat bedoel je precies?’ Willem Oppenheim ziet Ramons verwarring.

‘Ik bedoel niets specifiek. Ik geef je alleen wat opties ter overweging.
En voor de rest: met jouw oordeelsvorming is volgens mij niets mis.’

Op de terugweg in de trolleybus na afloop van het gesprek met Willem Oppenheim is hij zo diep in gedachten dat hij zijn halte voorbijrijdt. De collega heeft bij hem een nieuw register opengetrokken. Aan het eind van het gesprek met Willem heeft deze er nog eens op gewezen dat hij, Ramon, als Deborah's therapeut niet de enige is die haar beïnvloed kan hebben. Welke rol kan Diederik hebben gespeeld? Als ervaren psychiater was hij in de positie om haar te manipuleren, zeker als hij een intieme relatie met haar had. Maar dat kan en wil Ramon niet geloven. Hoewel?

Een halte verder stapt hij uit en wandelt terug. Diederik is een rokkenjager. Het is zielig voor zijn vrouw, maar die moet hem toch ook goed genoeg kennen om te weten dat haar man snel valt voor vrouwelijk schoon. Nee, niet voor zomaar vrouwelijk schoon, hij valt voor mooie vrouwen die autonoom en intelligent zijn. Deborah was mooi, én autonoom én intelligent. Dat zal Diederik hebben aangesproken. Maar zou hij zich ooit bemoeien met de behandeling van een patiënte van zijn collega buiten diens medeweten? Dat zou een collegiale doodzonde zijn en inderdaad reden voor ontslag op staande voet. Aan de andere kant: Deborah en hij waren verliefd op elkaar en intiem. Het ligt voor de hand dat Deborah hem heeft verteld waarvoor ze bij Ramon in therapie was. En Diederik kent de behandelprotocollen voor zulke kwalen net zo goed als Ramon. Kan hij Deborah op een dwaalspoor hebben gebracht? Haar iets hebben wijsgemaakt dat haar tot die wanhoopsdaad heeft gebracht? Ramon kan het zich haast niet voorstellen.

Terwijl hij de sleutel in het slot van zijn voordeur steekt valt hem nog een andere gedachte in. Tenzij... Kan Deborah voor Diederik soms een bedreiging hebben gevormd? Tenslotte is hij getrouwd en zal hij deze relatie ongetwijfeld voor zijn vrouw verborgen willen houden. Hij heeft nogal wat te verliezen. Is het denkbaar dat Deborah een gevaar voor hem betekende? Kan hij haar iets hebben aangedaan? Ramon trekt zijn jas uit en loopt rechtstreeks naar zijn werkkamer. Onderweg roept hij iets naar Josien om te laten weten dat hij thuis is. Hij laat zich in zijn bureaustoel zakken en gruwet van zijn eigen gedachten. Hij lijkt verdomme Agatha Christie wel. Als hij die kant opgaat, dan gaat het

erop neerkomen dat Diederik haar heeft vermoord. Een absurde gedachte, maar het is wel een gedachte die in hem opkomt. Collega Oppenheim heeft hem vanmiddag ook aan het denken gezet over de vraag of de zelfmoord van Deborah iets met de therapie te maken kan hebben. Maar die vraag alleen maar te stellen al is ongerijmd en zij is hem in feite opgedrongen door de media. En hij heeft verzuimd de voorafgaande en voor de hand liggende andere vraag te stellen, namelijk of het wel zelfmoord was. Die vraag is gewoon niet bij hem opgekomen.

Hij verlangt opeens intens naar een stevige borrel en daar schrikt hij van. Sinds hij jaren geleden een fietser heeft aangereden nadat hij had gedronken, heeft hij geen druppel alcohol meer gehad. Hij springt op en roept Josien, die op haar beurt schrikt van zijn stem en bijna onmiddellijk naast hem staat.

'Ramon?' Ze kijkt zorgelijk. Zijn blik is onzeker, verwilderd.

'Help me, Josien,' zegt hij, terwijl hij zijn vrouw tegen zich aandrukt.

'Zou je een mok sterke koffie willen maken? Ik lijd aan de meest afschuwelijke gedachten. Zo afschuwelijk dat ik ervan aan de drank zou gaan.'

Josien is de enige persoon die Ramon in zijn zwakke ogenblikken kent, die hij wel degelijk heeft.

'Kun je ze aan mij vertellen, die gedachten bedoel ik? Voordat ik koffie maak?'

Ramon kijkt haar dankbaar aan en gooit het er in een keer uit.

'Zou Diederik Deborah Koning vermoord kunnen hebben?'

Josiens gezicht doorloopt alle stadia, van verbijstering naar langzaam dagend begrip. Ze pakt zijn arm en voert hem naar de bank in de woonkamer. Ze gaat dicht tegen hem aan zitten.

Een half uur en twee mokken koffie later komen ze samen tot de conclusie dat het een vraag is die aan de politie moet worden voorgelegd. Zonder Diederik te noemen, natuurlijk, alleen of het volkomen zeker is dat Deborah zichzelf van het leven heeft beroofd. Ramon is daar steeds vanuit gegaan en hij weet dat de politie er ook zo over denkt. Dat zal wel de uitkomst zijn geweest van het rapport van de patholoog-anatoom. Josien raadt hem aan dit rapport bij de politie op te vragen.

Intussen is het gif van de achterdocht zijn werking begonnen. Ramon bedenkt dat hij op de keper beschouwd weinig weet heeft van Diederiks activiteiten. Zijn medische werk doet hij volledig zelfstandig. Maar wat hij tijdens en buiten zijn werk uitspookt? Ramon bemoeit zich nergens mee. Nu de zaken liggen zoals ze liggen, zou hij wel meer inzicht willen hebben. Bijvoorbeeld in Diederiks e-mail- en surfgedrag. Is hij via de bedrijfscomputer actief op sociale media? Ramon heeft geen idee. Wantrouwen. Het stuit hem ongelooflijk tegen de borst, maar toch wil hij meer informatie. Kijken in Diederiks mail, bijvoorbeeld. Alleen is hij niet erg handig met het computersysteem in het gebouw van de medische praktijk. Een plaatselijk computerbedrijf doet het onderhoud en lost problemen op. Zelf beschikt hij alleen over de vaardigheden van een geoefende gebruiker. Maar gelukkig is hun dochter Corinne er wel handig mee. Zij weet op haar vijftiende meer van computers dan menig volwassene.

‘Als ik wil zoeken in de mail van een medewerker,’ vraagt hij tijdens het eten, ‘kan ik dat zomaar doen?’

‘Of course,’ zegt zijn dochter, ‘jij bent toch de baas van het bedrijf?’

‘Zo bedoel ik het niet. De vraag is: hoe kom ik erin? Volgens mij kan ik alleen mijn eigen mail zien.’

‘Nee hoor, jullie hebben een netwerk. Als je dieper het systeem in wilt, dan moet je inloggen als *administrator*. Als het goed is heb je daar een wachtwoord voor.’

Ramon herinnert zich inderdaad iets van drie jaar geleden toen het systeem werd geïnstalleerd.

‘Dat zit in een map in mijn spreekkamer.’

‘Jammer, want met een *token* kun je er ook van hieruit in.’

‘Ik geloof wel dat ik zo’n apparaatje heb, maar dat ligt ook in mijn spreekkamer.’

‘Nou, handig hoor.’

‘Ik rij er wel straks even naartoe. Zou je me erbij willen helpen, Corinne?’

‘Of course.’

Een uur later logt hij in. Corinne zit naast hem. Ramon bekent dat hij wil neuzen in de mail van zijn collega, wat zijn dochter erg spannend vindt. Maar wat hij te zien krijgt in Diederiks mailboxen zijn allemaal zakelijke mailtjes die met het werk te maken hebben.

‘Waar zoek je eigenlijk naar?’

‘Dat weet ik niet.’

Daar moet Corinne hard om lachen. ‘Je weet niet waar je naar zoekt. Logisch toch!’

God, denkt Ramon, wat wordt dat kind snel groot.

‘Nou ja, ik wil het liever niet zeggen.’

‘Oké. Nou, je moet gewoon een zoekterm intypen.’

‘Zoekterm? Gewoon?’

‘Ja, je kunt in alle mail zoeken op woorden en dan krijg je een lijst van de mails waarin dat woord voorkomt.’

Weer iets geleerd.

De zoektermen ‘Deborah’ en ‘Koning’ leveren niets op.

‘Hij heeft de mailtjes verwijderd,’ mompelt Ramon, ‘als die er tenminste ooit zijn geweest.’ Ook in de prullenbak is niets te vinden.

‘Ga eens even opzij,’ commandeert zijn dochter. ‘Volgens mij zit er in netwerken nog een soort centrale superprullenbak. Zo kun je documenten die per ongeluk verwijderd zijn weer tevoorschijn halen.’ Ze zoekt een poosje op het internet en vindt wat ze wil weten. Dan typt ze een paar commando’s in.

‘Voilà! Als hier niet in staat wat je zoekt, dan is het er echt niet meer.’ Discreet staat ze op en gaat op de behandelstoel van haar vader zitten toekijken. Ramon typt opnieuw de zoektermen in en prompt verschijnt er een mailwisseling tussen Diederik en Deborah, keurig op datum gesorteerd. Het zijn meest korte mails, voornamelijk over het maken van afspraakjes. Die wilde Diederik duidelijk geheim houden, daarom heeft hij ze verwijderd. Ramon ziet aan de verzenddata van de mails dat hun verhouding kort na Deborah’s eerste consult is begonnen. Dat klopt met Diederiks verklaring. De inhoud van de mails is niet spannend. Meest afspraken. Hij ziet dat de ondertekening van de mails in de loop van de maanden verandert van ‘groeten’ naar ‘liefs’ en zelfs ‘kusjes’. Dan, als hij bijna aan het eind van de lijst is gekomen, stuit hij op een wat langere mail van Deborah. De inhoud is raadselachtig, maar er valt uit op te maken dat er tussen hen iets is voorgevallen. Deborah lijkt ontstemd. Het is alleen niet duidelijk waarover. Wel blijkt uit haar woorden dat zij van streek is. De mail eindigt met een soort dreigement.

‘Ik ben er erg van ontdaan, Diederik. Dit is niet wat ik mij van onze relatie had voorgesteld. Ik moet rekening houden met mijn werk en met de verplichtingen die dat meebrengt, en die worden nu ernstig in

gevaar gebracht. Ik had gedacht dat je het al aan je vrouw had verteld, zoals je beloofde. Ik weet dat je er tegenop ziet, maar ik heb ook mijn rechten. Ik kan niet steeds als een onzichtbaar aanhangsel aan jullie huwelijk blijven hangen. Als jij het niet doet, dan zal ik het moeten doen.'

De mail is ondertekend met '*Liefs Deborah.*' Er is geen reactie van Diederik te vinden.

Die maandag, na twee nachten slapen, is Ramon aan de gedachte gewend geraakt dat Diederik misschien niet vrijuit gaat, al vindt hij dit nog steeds afschuwelijk en eigenlijk onvoorstelbaar. Hij voelt zich akelig dat hij op deze manier moet denken over de collega die een kamer verder patiënten behandelt.

's Ochtends besteedt hij meer dan een halfuur aan pogingen om de politiefunctaris te pakken te krijgen die het onderzoek naar de dood van Deborah heeft geleid. Uiteindelijk krijgt hij via-via het e-mail adres van een zekere brigadier Halabi van het politiebureau in Doetinchem. Tussen twee patiënten door stuurt hij hem een mail waarin hij zijn vraag over haar zelfmoord voorlegt. Ook vraagt hij of hij het rapport van de patholoog-anatoom kan krijgen.

Aan het einde van de middag, kort voor het sluiten van de praktijk, wordt hij door brigadier Halabi teruggebeld.

'Meneer Pirotti, wat kan ik voor u doen?'

'U hebt mijn mail gelezen, neem ik aan. Als ik het goed heb, hebt u de zaak Deborah Koning behandeld?'

'Klopt.'

'Zij was bij mij in therapie. Dat weet u?'

'Zeker, er zit een verklaring in het dossier die u hebt afgelegd. Die zaak is intussen gesloten. In uw mail vraagt u of het zeker is dat zij zelfmoord heeft gepleegd. Het antwoord is: ja.'

'Ik ben destijds inderdaad door de politie gehoord,' zegt Ramon.

'Achteraf ben ik er echter aan gaan twijfelen of het wel zelfmoord was. Ik zou graag het forensische bewijs van de zelfmoord willen zien, de bevindingen van de patholoog-anatoom.'

'Dat zal niet eenvoudig zijn, vrees ik. Vertrouwelijk. Bovendien zou u er waarschijnlijk weinig van begrijpen, het staat vol met jargon.'

'Ik ben zelf arts, waarschijnlijk valt dat wel mee. Zou u me dan ten minste de conclusies kunnen geven?'

‘Mm, ogenblik.’ Ramon hoort het geluid van vingers op een toetsenbord. Na een paar minuten meldt Halabi zich weer.

‘Bij uitzondering zal ik de conclusies voorlezen. Hier heb ik het. Het rapport is niet lang. Deborah Koning is overreden door minstens twee vrachtauto’s die vlak achter elkaar reden. Pas de derde vrachtauto kon haar ontwijken. Dat leverde op een haar na een kop-staartbotsing op. Deborah’s lichaam was zwaar gehavend. Ingedrukte borstkas, fracturen aan armen en benen, talloze interne trauma’s, afschuwelijk. Ze moet op slag dood zijn geweest. Vrijwel zeker was zij door de val van het viaduct al buiten bewustzijn geraakt. Graviditeit.’

‘Wat zegt u?’

‘Dat staat hier, graviditeit, derde fase.’

‘Weet u wat dat betekent?’

‘Geen idee.’

‘Dat betekent dat Deborah Koning tussen de drie en elf weken zwanger was.’

12

Vanaf het moment dat de term graviditeit is gevallen neemt het telefoongesprek met Halabi een andere wending.

‘Deborah had niet alleen een relatie met mijn collega Diederik Kassies,’ zegt Ramon. ‘Ze was waarschijnlijk zwanger van hem, terwijl hij getrouwd is. Hebt u geen rekening gehouden met de mogelijkheid dat er opzet in het spel zou kunnen zijn?’

‘Beschuldigt u uw collega?’ is de wedervraag.

‘O, nee. Nee, maar ik wijs alleen maar op een mogelijkheid, een los eind in uw onderzoek. Er kunnen nog wel anderen zijn geweest die haar uit de weg wilden ruimen. Weet ik veel.’

‘Meneer Pirotti, wij hebben deze zaak in teamverband van alle kanten bekeken. Uw verklaring heeft daar een rol in gespeeld. In onze visie was haar podiumvrees de aanleiding voor haar daad. Ze vreesde dat haar carrière de mist in zou gaan als ze niet meer zou durven optreden. Zoiets als Glenn Gould, die niet meer in het openbaar dorst op te treden. Alleen had Deborah Koning geen mogelijkheid om studio-opnames te maken, zoals hij. Trouwens, alle sporen en alle randaanwijzingen duiden op zelfmoord. Er is een afscheidsbriefje gevonden. Er zijn geen sporen van dwang op haar lichaam aangetroffen.’

Om dat laatste moet Ramon lachen. Alsof er, nadat ze door twee vrachtauto’s was overreden, nog subtiele vlekjes op haar huid te onderscheiden zouden zijn die op vasthouden of duwen konden wijzen. En de vergelijking met de beroemde pianist gaat al helemaal mank, want het was niet dat Gould niet durfde op te treden, maar dat hij niet langer wilde optreden. Hij vond concerten schijnvertoningen.

Halabi vervolgt: ‘Deborah heeft gewacht met springen tot een konvooi vrachtauto’s zo dichtbij was dat er van remmen geen sprake meer kon zijn. U kunt zich voorstellen hoe dit uitwerkte...’

‘Heeft de bestuurder van de voorste vrachtauto niet iets gezien, dat ze is geduwd of zo?’

‘Die heeft verklaard dat hij het slachtoffer vaag heeft zien vallen. Het was inktdonker en regenachtig weer. Het is een hoog viaduct. Hij heeft niets van dien aard gezien. De man was zwaar getraumatiseerd.’

‘Oké,’ zegt Ramon. ‘Dan nu iets anders, brigadier. Dominee Geerten Bernhardt.’ Ramon kan horen dat Halabi zijn adem inhoudt. ‘Ook een geval van zelfmoord.’

‘Hoe weet u dat?’

‘Hij kwam bij een counselingsessie niet opdagen en ik las in de krant over zijn dood. Ook hij was een cliënt van mij, brigadier. Was dit ook zo’n duidelijk geval van zelfmoord? Er is op z’n zachtst gezegd toch sprake van toeval.’

Halabi’s stem klinkt plotseling scherp. ‘Dit is nieuw voor mij. Ik denk dat wij moeten praten, meneer Pirotti.’

‘Dat denk ik ook.’

Ze maken een afspraak voor later in de week.

Het is een schokkende mededeling aan het einde van een lange werkdag. Deborah was zwanger. Zeer waarschijnlijk van Diederik. *‘Heb je het al aan je vrouw verteld? Ik weet dat je er tegenop ziet, maar ik heb ook mijn rechten.’* Het zijn Deborah’s woorden, die nu opeens een heel nieuwe lading krijgen.

Intussen is er ook goed nieuws voor Ramon. Op dinsdagochtend legt Suzanne een brief op zijn bureau, afkomstig van het Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg.

‘Dankjewel.’ Hij neemt een slok koffie en maakt de brief open.

Eind vorig jaar was hij gehoord naar aanleiding van de klacht van de ouders van Deborah Koning, daartoe aangezet door psychiater Landman. Het bleek niet eens een onaangename bijeenkomst te zijn. In een kleine rechtszaal werd hij aan de tand gevoeld door een groep van vijf beroepsgenoten en juristen. Zij ondervroegen hem over de beschuldiging dat zijn hypnosetherapie mogelijk de oorzaak is van de zelfdoding van Deborah Koning. Een soort griffier maakte aantekeningen op een laptop. De zitting was openbaar, maar op deze winterse decembermorgen was er, afgezien van twee studentes, geen publiek. De voorzitter, een juriste van middelbare leeftijd, opende de zitting.

‘Het Tuchtcollege onderzoekt vandaag de klacht van de heer C.W. Koning en mevrouw mr. H. Koning- Demaere, alsmede door drs. F. Landman, psychiater te Amsterdam, ingediend tegen dr. R. Pirotti, psychiater te Velp.’

In dit gezelschap durfde Ramon openheid te geven over zijn aanpak van Deborah's podiumangst. Dat deze waarschijnlijk terug te voeren was op seksueel misbruik in de beginjaren van haar leven als violiste, zoals uit de hypnosessie naar voren was gekomen. Ramon herhaalde nog eens de principes van hypnosetherapie en de manier waarop die door hem wordt gebruikt. Hij vertelde dat hij was begonnen met rationeel-emotieve therapie, die in zulke gevallen een passende aanpak is. Hij verklaarde dat de therapie leek aan te slaan. Naar aanleiding hiervan stelde een collega-psychiater van het college nog een paar kritische vragen. Na bijna een uur vond de voorzitter het welletjes en sloot ze de zitting. Ze gaf Ramon het laatste woord.

‘Ik kan mij niet aan de indruk onttrekken,’ verklaarde hij, ‘dat ik me vandaag meer tegenover de nieuwsmedia aan het verdedigen ben dan tegenover uw college. De klacht tegen mij had een hoog sensatiegehalte, waar ik als gewetensvol psychiater onder heb geleden. Zij werd tijdens een populaire talkshow op TV volkomen onverwacht op tafel gesmeten, naar mijn oordeel totaal ongefundeerd. Het spijt me dat uw tijd, zoals ik het zie, hierdoor verspild is.’

‘Dank u,’ zei de voorzitter. Haar glimlach kon nauwelijks verhullen dat ze het met hem eens was.

‘Het college verklaart de klacht ongegrond,’ luidt de laatste zin van het oordeel van het tuchtcollege.

Vrijdags rijdt Ramon naar Doetinchem voor zijn afspraak met brigadier Halabi. Die heeft zowel de dood van Deborah onderzocht als die van Geerten Bernhardt, want beide zelfmoorden vonden plaats in de Achterhoek. Ramon vraagt zich af of er in dat laatste op zichzelf al een aanwijzing zit.

Het politiebureau is gevestigd in een modern rechthoekig gebouw van drie verdiepingen met een gevel van voornamelijk hout en glas. Als hij het kamertje binnenkomt, springt een man van een jaar of vijfendertig met een Arabisch uiterlijk op van zijn stoel.

‘Welkom, meneer Pirotti. Yasser Halabi is mijn naam.’ Dezelfde stem als door de telefoon. ‘En dit is mijn collega Ria van Dongen.’ Zij is een vrouw van eind veertig. Beiden zijn *casual* gekleed. Halabi verlaat de kamer om koffie te halen – ‘*dat is hier dus geen typische vrouwentaak*,’ denkt hij – en intussen babbelt Ramon met hoofdagent

Van Dongen. Ze vertelt hem dat zij samen met haar chef de dood van Deborah Koning heeft onderzocht.

‘Het was een van de afschuwelijkste zaken in mijn loopban. Zoals haar lichaam was verminkt...’ Ze rilt nog bij de gedachte. Yasser Halabi komt binnen en zet drie bekertjes koffie op tafel.

‘Zoals ik al zei, meneer Pirotti...’

‘Ramon, graag.’

‘Oké, ik heet Yasser. Zoals ik door de telefoon zei, Ramon, we moeten praten. Over Deborah Koning. Je hebt me verteld dat je niet gelooft in zelfmoord.’

‘Dat klopt. Ik heb haar in therapie gehad en naar mijn professionele oordeel was zij alles behalve suïcidaal. Mijn eerste reactie op de gebeurtenis was dan ook: dat kan niet. Maar ja, alle aanwijzingen wezen wel in die richting.’

‘Inderdaad. Daar zullen we het zo over hebben. Maar je vertelde dat je ook dominee Bernhardt onder behandeling had. Dat is voor ons een nieuw gegeven. Daarmee ligt er een min of meer directe relatie tussen beide zelfmoorden.’

‘Nou, relatie... Laten we het erop houden dat er gemeenschappelijke elementen zijn.’

Yasser glimlacht.

‘Laten we beginnen met de violiste. Zij stortte zichzelf van een viaduct op de snelweg en werd diverse keren overreden door vrachtauto’s. In haar jaszak werd een briefje gevonden: ‘Het gaat zo niet langer,’ of woorden van die strekking. Onze gedachten gingen dus uit naar zelfdoding. Dit leek zo evident dat er ter plaatse geen onderzoek is gedaan. U moet bedenken dat haar lichaam afschuwelijk was verminkt. Er was zelfs sprake van partiële separatie van lichaamsdelen, zoals de arts het later noemde, nadat acht assen van twee vrachtauto’s met oplegger over haar heen... Gruwelijk. In zulke gevallen wordt het lichaam meestal niet ter plekke onderzocht.’

‘Haar lichaam is dus naar het mortuarium gebracht?’

‘Wat ervan over was. Met toestemming van een Hulpofficier van Justitie. Het leek ook zo duidelijk. Bovendien was het erg slecht weer. De mensen van de begrafenisonderneming hebben nog een tijdje nachtmerries gehad van het opruimen van het lijk.’

‘Maar dat betekent...’

‘Dat betekent dat het lichaam ter plekke niet is onderzocht en – daar doelt u natuurlijk op – dat dus ook de lichaamstemperatuur niet is gemeten voor het vaststellen van het tijdstip van overlijden. Wij achtten dat niet nodig, omdat het tijdstip van overlijden uit de verklaring van de getraumatiseerde chauffeurs bijna tot op de seconde nauwkeurig bekend was. Pas anderhalve dag later heeft een patholoog-anatoom sectie verricht. In de tussentijd had het lichaam in de koeling gelegen. De P.A. bevestigde de conclusie van zelfmoord, aangezien er geen andere sporen waren te vinden en de omstandigheden bijna klassiek waren. Het feit dat zij zwanger was – zonder een vaste relatie te hebben – wees nog eens extra in die richting. Zelfmoord in een moment van wanhoop.’

‘Begrijp ik goed,’ vraagt Ramon, ‘dat het theoretisch dus mogelijk is dat Deborah niet meer leefde toen zij van het viaduct viel?’

‘Theoretisch is dat mogelijk, ja.’

‘Oké. Dat is een optie die wordt ondersteund door mijn professionele opinie over haar psychische toestand. Maar: hebt u niet onderzocht hoe zij op dat viaduct is gekomen? Stond er geen auto in de buurt? Ze had een opvallende sportwagen. Is ze er met de bus naartoe gegaan, of gelift? Hebt u getuigen gezocht?’

Yasser schudt zijn hoofd. ‘Allemaal sporen die tot niets hebben geleid. Het is nog steeds zelfmoord. Óf... Of het is een tragisch geval van tunnelvisie.’ Ramon is onder de indruk van Yassers openheid.

Ze drinken zwijgend van hun koffie.

‘Dan over de dominee,’ vervolgt Yasser. ‘Ria?’

‘Ja, zoals hij door een paar jongelui is aangetroffen wees ook alles in de richting van zelfmoord door ophanging. Maar in dit geval is er een schouwarts bij geweest en het lichaam is later door de patholoog-anatoom onderzocht. We hebben ter plekke sporenonderzoek gedaan en getuigen gehoord. Ook in dit geval wees alles op zelfdoding. In zijn colbert vonden we een afscheidsbrief. “Mijn positie is onmogelijk geworden.” Zijn vrouw heeft het handschrift van haar man herkend.’

‘Ja,’ zegt Ramon, ‘van de dominee kan ik me zelfmoord beter voorstellen dan van de violiste. Hij zat in een lastig parket als homoseksuele predikant in een superbehoudende kerk. In zijn kringen wordt dat niet geaccepteerd. Maar zelfdoding ook niet. Daarom twijfel ik nog.’

‘De dominee was inderdaad homoseksueel. Was dat de reden dat hij je bezocht?’

‘Ik geef nooit informatie over mijn medische werk, brigadier. Maar inderdaad, daar had hij het moeilijk mee.’

‘Dankjewel, Ramon,’ zegt Yasser. ‘Dat is wel ongeveer wat we wilden weten.’

Ramon voelt een golf van verwarring door zijn lijf gaan. Betekent dit dat ze het verder laten rusten? Hij wil ingrijpen.

‘Ik zou willen dat de beide lichamen nog eens goed worden bekeken door een patholoog-anatoom,’ zegt hij fel. ‘En nu zonder de voorafgaande conclusie van zelfmoord.’

Yasser zucht.

‘Dat zal wat Deborah Koning betreft niet meevallen, Ramon. Zij is gecremeerd.’

‘Maar de dominee is begraven. Toch?’

‘Inderdaad.’

‘Dan wil ik dat zijn lichaam wordt opgegraven en nog eens goed wordt onderzocht.’

‘Dat is een lastige procedure. Daar moet een erg goede reden voor zijn.’

‘Is de reden dat zijn psychiater niet gelooft in zelfmoord genoeg?’

Yasser trekt zich terug in zijn formele harnas.

‘Het was zelfmoord, Ramon. En dat blijft het wat ons betreft ook.’

Ramon ziet geen andere mogelijkheid dan zijn laatste troef uit te spelen. Hij kan Diederik niet langer buiten de zaak houden.

‘Ik heb in de mailbox van mijn collega Kassies, met wie zij dus een verhouding had, en die vermoedelijk de vader van haar kind is, een mailtje gevonden waarin Deborah dreigt alles aan zijn vrouw te vertellen.’ Ramon zucht. ‘Hij had een sterk motief, brigadier.’

‘En daar kom je nu pas mee.’

‘Nou ja!’ Ramon reageert fel. ‘Het is niet niks om je naaste collega van moord te beschuldigen. Ik weet overigens niet zeker of hij wel wist dat zij zwanger was.’

‘Stuur ons in elk geval dat mailtje.’

De maandagochtend erop meldt Diederik zich ziek bij Suzanne. ‘Zou je mijn afspraken van deze week willen annuleren? Ik ben niet in staat

om te werken.’ Zij wenst hem beterschap en begint aan de klus van het bellen van cliënten, die een tijdje in beslag zal nemen.

Zodra Ramon ervan hoort belt hij Diederik op.

‘Je laat ons mooi zitten...’

‘Het is een puinhoop, Ramon,’ klaagt hij. ‘In mijn hoofd. Momenteel ben ik nog steeds alleen thuis. Gerda is ondergedoken bij haar zus en dat duurt al meer dan een maand. Ik zit slecht in mijn vel, ik zit tegen een burn-out aan. Zo kan ik geen patiënten helpen.’

‘Mooie boel,’ reageert Ramon onbarmhartig. ‘Je hebt er inderdaad een puinhoop van gemaakt.’

‘Maar dat is niet de enige reden.’

‘Zo?’

‘Ik moet vanmiddag op het politiebureau komen. Ze gaan me ondervragen over de dood van Deborah. Dat was de genadeslag voor mijn vermogen om te werken. Volgens mij denken ze dat ik iets met haar dood te maken heb. De idioten.’

‘Het was toch zelfmoord?’

‘Natuurlijk was het zelfmoord. Maar ik heb er toch een schuldgevoel over waar ik niet vanaf kom. Onzin natuurlijk, maar toch.’

‘Wist jij dat Deborah zwanger was?’

Diederik aarzelt een moment. ‘Ja, dat wist ik,’ zegt hij. ‘Het klinkt misschien sentimenteel, Ramon, maar met haar dood heb ik ook een kind verloren.’

Er valt een stilte. Ramon hoort zijn collega zwaar ademen. Dan klinkt er een snik.

‘Ik denk,’ zegt Diederik met gebroken stem, ‘dat ik ontslag neem. Dit is allemaal niet goed voor jouw praktijk en ik heb tijd nodig, ik moet afstand nemen.’

Ramon denkt een ogenblik na voordat hij reageert.

‘Kom, kom, Diederik, dat gaat me te snel. Ik schrijf je niet zomaar af als collega, daarvoor heb ik te veel respect voor je als vakman. Ik geef je voorlopig buitengewoon onbetaald verlof. Dat biedt jou de gelegenheid om er nog eens goed over na te denken. Als je uiteindelijk je ontslag indient, dan zal ik dat verzoek afwegen tegen het belang van mijn praktijk.’

Diederik zit op het Doetinchemse politiebureau en wordt stevig aan de tand gevoeld. Yasser Halabi en Ria van Dongen verhoren hem afwisselend streng en vriendelijk.

‘Meneer Kassies,’ begint Yasser, ‘wij hebben redenen om aan te nemen dat Deborah Koning geen zelfmoord heeft gepleegd, maar dat zij is vermoord.’

‘Ik heb zo iets gehoord van mijn collega Pirotti.’

‘Wij hebben begrepen dat u een geheime relatie met haar had. En we hebben bewijsmateriaal gevonden dat voor u belastend is.’

‘Zoals?’

‘Een e-mail van mevrouw Koning.’ Hij leest de tekst voor.

‘Die e-mail ken ik. Maar ik zie niet in dat die belastend kan zijn. Zo geheim was onze relatie nou ook weer niet, we hebben zelfs in de Privé gestaan.’

‘Dat was na haar dood,’ zegt Ria. ‘Laten we de zaak samenvatten. Als getrouwde man heeft u een relatie met een veel jongere, aantrekkelijke en beroemde vrouw. Uw echtgenote mag daar natuurlijk onder geen beding achterkomen. Dan blijkt uw vriendin zwanger te zijn. Dat is schrikken, want zoiets valt op den duur niet te verbergen. Zij dreigt alles aan uw vrouw te vertellen, zoals we uit een mail van haar hebben kunnen opmaken. U raakt in paniek. En in een vlaag van angst en schaamte smijt u haar van een viaduct af. Geef het maar toe, zo is het gegaan.’

‘Dat is klinkklare nonsens, zo is het helemaal niet gegaan. Die mail slaat helemaal niet op de zwangerschap, ik wist verdomme niet eens dat ze zwanger was.’

‘Dat is een leugen. Zij heeft het u verteld.’

‘Nou, dan weet u meer dan ik.’ Diederik voelt aan dat de agente hem zit uit te dagen.

‘Ze dreigde in haar mail naar uw vrouw klikken.’

‘Dat ging over onze verhouding. Moet u luisteren, ik hield van Deborah. Ik was zelfs bereid van mijn vrouw te scheiden. Maar Deborah was gewend snel haar zin te krijgen, het duurde haar te lang.’ Ria leest voor: *Heb je het al aan je vrouw verteld? Ik weet dat je er tegenop ziet, maar ik heb ook mijn rechten. Ik kan niet steeds als een aanhangsel aan jullie huwelijk blijven hangen. Als jij het niet doet, dan*

zal ik het moeten doen. ‘Dat is wat ze schrijft. Was dat het wat ze aan uw vrouw zou vertellen? Dat ze zwanger was.’

‘Nee, nee, zo is het niet.’ De anders zo welbespraakte psychiater komt nu even niet verder dan een primaire ontkenning.

‘Oké,’ valt Yasser in, ‘dat ging dus over jullie relatie. Maar waarom hebt u uw vrouw daar dan niet veel eerder over ingelicht, als u zoveel van Deborah hield? De relatie was al maanden aan de gang. Mij dunkt dat uw echtgenote op zijn minst argwaan moet hebben gehad. Dat u vaak afspraken buitenshuis had. Dat u thuiskwam en geen zin meer had in seks, dat u een vreemde vrouwengeur bij u had. Dat moet haar toch zijn opgevallen?’

‘Nee.’

‘U kon gewoon met de buitenechtelijke relatie doorgaan. Totdat u merkte dat ze van u zwanger was,’ vult Ria aan. ‘Dat bracht u in grote problemen.’

Diederik haalt diep adem en hervindt zijn zelfvertrouwen.

‘Als ik geweten had dat ze zwanger was, dan zou ik dat alleen maar als een bekroning van onze liefdesgeschiedenis hebben gezien. Ik zou haar geholpen hebben met een abortus, als zij dat had gewild, dat zou een stuk eenvoudiger zijn dan haar te vermoorden. Vermóorden, nota bene, hoe komen jullie erop! Maar een abortus is niet bij ons opgekomen.’

‘Ha, u wist dus inderdaad dat zij zwanger was. In tegenstelling tot wat u daarnet verklaarde.’

Diederik is even van zijn stuk.

‘Hoe dan ook, ik zou het mijn vrouw onmiddellijk hebben verteld en de consequenties onder ogen hebben gezien. Het zou haar hart hebben gebroken, want ons zijn nooit kinderen gegund. Maar toch zou ik... Ik zou het ervoor over hebben gehad.’

‘Dat is mooi gesproken, meneer Kassies,’ valt Ria hem in de rede, ‘maar daar geloven we natuurlijk helemaal niets van. U wilde hoe dan ook uw huwelijk redden, en daarom moest Deborah verdwijnen.’

Ze laat zich na deze woorden achterover zakken in haar stoel. Het is bluf. Ria realiseert zich dat ze geen vat krijgt op deze man, zeker niet met het schamele bewijsmateriaal waarover ze beschikken. Daarom schakelt ze over op een ander onderwerp.

‘Die vakantie in Ommen, waarvan een foto in de Story heeft gestaan. Die vakantie moet uw vrouw toch zijn opgevallen. U was een paar dagen van huis.’

Diederik glimlacht. ‘Mijn vrouw was in die periode in Frankrijk voor een schildercurcus. Zij schildert niet onverdienstelijk. Nee, met mijn uitstapje met Deborah was helemaal niets mis, we hadden het geweldig samen. Hé, waarom vraagt u eigenlijk niet of mijn vrouw mij toen niet heeft bedrogen, in plaats van ik haar? Dat ze daar met de een of andere kunstenaar heeft liggen rollebollen. Dat zou me niet verbazen, ze ziet er goed uit voor haar leeftijd.’

Ria moet erom grinniken.

‘Misschien heeft mijn vrouw haar wel vermoord,’ roept Diederik triomfantelijk.

Yasser neemt het weer over.

‘Die avond in november, de zestiende, toen Deborah’s lichaam is gevonden, waar was u toen?’

Diederik maakt een langzame, knikkende beweging met zijn hoofd.

Dan ontsteekt hij in woede.

‘Godverdomme,’ vloekt hij. ‘Komen jullie nu pas met die vraag?’

Begint het eindelijk tot jullie wisselende zielenvlakken door te dringen dat ik niets met haar dood te maken heb? Waar is mijn iPhone?’

‘Die hebben we uit voorzorg in beslag genomen.’

‘Daar staat mijn agenda in. Ik moet hem hebben om te kunnen nagaan waar ik was. Trouwens, waren jullie wel bevoegd om mijn spullen in beslag te nemen?’

‘We hadden een redelijke verdenking tegen u.’

Ria verlaat de verhoorkamer en komt tien minuten later terug met de telefoon van Diederik. In de tussentijd spreken hij en Yasser geen woord met elkaar. Diederik kijkt alleen maar kwaad voor zich uit.

‘Jullie zijn een stel dwazen,’ zegt hij als Ria hem het apparaat overhandigt. ‘Alsof ik me als psychiater, als arts nota bene, zou inlaten met moord. Ik heb de eed van Hippocrates gezworen, dat ik het leven zal beschermen.’ Hij is weer helemaal zichzelf, de professional die iedere situatie de baas kan.

‘Jullie zijn echt gestoord, jullie zouden bij mij in therapie moeten.’

De politiemensen reageren niet op de uitdaging. Ria lacht alleen maar een beetje. Yasser zwijgt.

‘Dat ding is zo goed als leeg. Maar de agenda werkt nog. Eens kijken. Zestien november, dat was een vrijdag. Ha, zie eens aan!’ Hij grinnikt.

‘Die avond was ik in het ziekenhuis van Winterswijk bij een voorlichtingsavond van de NVA, de Nederlandse Vereniging voor

Autisme. Dat is een vereniging van patiënten met autisme en hun familie. Ik hield er een lezing over verschijningsvormen binnen het autismespectrum, wat een specialiteit van mij is. Er zaten zo'n zestig mensen in de zaal, die mij de hele avond hebben gezien en gehoord. Ik was daar van ongeveer zeven uur tot tegen elfen, want na afloop hebben we nog een paar drankjes genomen. Het was een ernstige avond met een zwaar onderwerp.' Hij kijkt triomfantelijk.

Yasser en Ria zwijgen.

'Ik kan Deborah die avond dus onmogelijk hebben vermoord.' Hij lacht schamper.

'Sowieso ben ik al geen moordenaar, maar mijn alibi voor die avond is waterdicht, dacht ik.'

Nu laat Diederik zich in zijn stoel achterover zakken. Dan buigt hij weer naar voren.

'O, en voor het geval jullie me willen pakken voor rijden onder invloed, ik was die avond met de trein, het boemeltje tussen Zutphen en Winterswijk.'

Maar de politiemensen laten Diederik nog niet gaan.

'Nu u toch in uw agenda aan het kijken bent, kunt u misschien ook zeggen waar u op 15 en 16 januari was.'

Diederik kijkt de beide politiemensen spottend aan.

'Hoezo, is Deborah twee keer vermoord, of zo?' Maar hij kijkt toch in zijn agenda.

'De vijftiende heb ik de hele dag in de praktijk met patiënten gewerkt. 's Avonds was ik thuis. En dat geldt ook voor de zestiende. Alleen,' zegt hij met nadruk. 'Want mijn vrouw is bij me weg. U kunt bij de receptioniste navragen wie er die dagen allemaal bij mij op consult zijn geweest.'

'Goed, meneer Kassies, voorlopig laten we het hierbij.'

'Voorlopig,' teemt Diederik.

'Voorlopig.' Yasser buigt zich naar het opnameapparaatje. 'Verhoor beëindigd om 13 uur 19.'

Zonder verder nog iets te zeggen schakelt hij het apparaat uit.

Nu Diederik Kassies niet kan werken, heeft Ramon een collega uit Arnhem bereid gevonden om ten minste twee dagen in de week in te vallen. Goede psychiaters liggen niet voor het oprapen. De wachtlijst van cliënten wordt op die manier wel langer, maar hij stelt kwaliteit voorop. Zelf heeft hij nog een paar gaatjes in zijn behandelprogramma, zodat hij een paar cliënten van Diederik kan overnemen. Het zullen drukke dagen worden.

Vandaag heeft hij echter geen cliënten, want hij heeft een afspraak met een advocaat. Een adviesconsult over zijn klacht tegen zijn Amsterdamse collega Landman, die hem op televisie zo ongeveer voor moordenaar heeft uitgemaakt. Al vroeg in de ochtendspits staat hij op de A1 een halfuur in de file om in Amsterdam te komen. Zijn auto parkeert hij onder de *Johan Cruijff ArenA* en hij gaat verder met de tram.

Het fameuze advocatenkantoor is gevestigd in een statig pand aan de Keizersgracht. Naast de voordeur is een koperkleurig bord op de muur geschroefd met de namen van de juristen die er werken. Ramon werd ontvangen in een fraai gemeubileerde werkkamer die helemaal past bij de roem en de status van dit kantoor. Voor hem stond koffie in een klassiek kopje.

‘Ik heb de casus bestudeerd,’ zegt de advocaat die hem te woord staat, een zekere Doel, specialist in commune strafzaken.

‘Helaas moet ik zeggen dat ik twijfel aan de kans van slagen. Dat wil zeggen: dat ik voor u weinig effect verwacht van een klacht tegen Frederik Landman. Wij kunnen aangifte doen wegens smaad en/of laster. Mijn inschatting is ten eerste dat het Openbaar Ministerie daar niet heel veel prioriteit aan zal geven. Ten tweede, gelet op de feiten vraag ik me af of het artikel in de Telegraaf en de uitlatingen van de heer Landman in de show van mevrouw Jorna ernstig genoeg zijn voor een veroordeling. Het artikel in die krant is niet door hem geschreven, dus zal zijn advocaat aanvoeren dat hij daar geen invloed op heeft gehad. Wat de heer Landman opmerkte in het televisieprogramma kan inderdaad worden opgevat als een beschuldiging aan uw adres. Maar als je de precieze formuleringen bekijkt – het tv-programma is op video vastgelegd – dan kunnen het ook veronderstellingen zijn geweest, waarvan zijn advocaat zal stellen dat deze tot de vrijheid van

meningsuiting behoren. Mocht de rechter van mening zijn dat er toch sprake was van smaad – ik schat in dat laster niet aan de orde is – dan krijgt de heer Landman vermoedelijk een lichte straf of een voorwaardelijke veroordeling. Er zal dan inmiddels geruime tijd zijn verlopen. Het kwaad, de aantasting van uw goede naam, is al geschied. Het is maar de vraag wat u ermee opschiet.’

Ramon knikt.

‘Ik zeg het u maar ronduit,’ zegt Doel. ‘Dat is het duidelijkst. Maar natuurlijk willen wij u graag van dienst zijn als u erop staat.’

‘Ik denk dat uw advies helder is, meneer Doel,’ zegt Ramon. ‘Dank daarvoor.’

‘Wilt u nog koffie?’

‘Graag.’ Ramon denkt: dan wil ik ook maximaal rendement van dit consult van nog geen twintig minuten, waar een declaratie van 380,00 Euro tegenover staat. De koffie is tenminste bij de prijs inbegrepen.

Eenmaal terug in Velp wordt hij al snel weer ondergedompeld in het werk. In de wachtkamer zit de vrouwelijke dierenarts, Mirette Looyen, met depressieverschijnselen die door Diederik werd behandeld. Zij is nu zijn cliënte. Het antidepressivum dat Diederik haar heeft voorgeschreven lijkt wel enigszins aan te slaan. Ze zit tegenover hem en kijkt hem met een bewonderende blik aan.

‘Ik zie eindelijk weer een beetje toekomst,’ zegt ze. ‘Maar...’

‘Maar?’

‘In de laatste tijd heb ik van die vreemde dromen. Zo vreemd dat ik ze haast niet durf te vertellen.’

Ramon heeft als psychiater niet veel met dromen en hun betekenis. Tijdens zijn studie is er uiteraard uitgebreid aandacht besteed aan de opvattingen van Sigmund Freud over *Traumdeutung*. Maar zijn hart lag en ligt niet bij de Freudiaanse aanpak. Toch wil hij deze vrouw niet afkappen.

‘Vertel het maar.’

Vervolgens krijgt hij een verhaal van een hoog erotisch gehalte te horen. Ze droomt over seks met vrouwen en mannen, maar ook met dieren. Nu en dan maakt ze geluiden van walging, alsof ze haar eigen dromen verafschuwt. Maar ze schildert de taferele in heldere beelden en felle kleuren. Terwijl ze spreekt, zwakt haar stem af tot fluistersterkte.

Zulke verhalen zijn in de psychiatrische praktijk niet ongewoon. Maar van een persoon die aan depressiviteit lijdt zou Ramon ze niet zo snel verwachten. Het brengt hem op de gedachte dat hier wel eens iets anders aan de orde kan zijn.

‘Dankjewel voor je openhartigheid,’ zegt hij als ze is uitgesproken. ‘Heb je dit alles ook aan mijn collega verteld?’

De vrouw schudt haar hoofd en heeft nog steeds de bewonderende, haast verafgodende blik in haar ogen. Hij realiseert zich dat zij wel eens verliefd op hem zou kunnen zijn. Ramon weet dat dit vaak gebeurt in de afhankelijke verhouding tussen psychiater en patiënt. Het is een valkuil voor elke hulpverlener, ook voor een professional als hijzelf. Als je erin meegaat, kun je misschien de nodige informatie loskrijgen, maar je overschrijdt ook een ethische grens. Intuïtief weet Ramon dat hier waarschijnlijk geen geval van een ‘gewone’ depressie tegenover hem zit. De symptomen mogen op depressie lijken, hij vermoedt dat er een andere oorzaak achter schuilgaat. Hij denkt een ogenblik na.

‘Ik wil je een voorstel doen,’ zegt hij. Ze kijkt hem blij en verwachtingsvol aan. Dan formuleert hij een plan om tijdens een hypnosessie dieper in de aanleiding van haar fantasieën door te dringen.

Ook de volgende cliënt die zijn spreekkamer binnenkomt heeft hij van Diederik overgenomen. Hij ziet hem voor het eerst. Het is een forse kerel van tegen de dertig, helemaal in het zwart gekleed. Hij is niet onknop. Hij heeft een baardje dat eruit ziet alsof hij zich een paar dagen niet heeft geschoren. Op zijn hoofd heeft hij een zwarte muts, waar het lange zwarte haar onderuit golft.

Volgens de status van Diederik is zijn naam Peter Star. Ramon heeft voorafgaand aan het consult tien minuten tijd genomen om de aantekeningen van zijn collega door te lezen. Diederik heeft hem de diagnose ‘autisme’ meegegeven. Maar in zijn laatste notitie geeft hij aan dat hij vermoedt dat dit niet zijn enige handicap is.

De jongeman tegenover hem heeft duidelijk moeite om hem aan te kijken en weet ook niet goed raad met zijn handen. Maar zodra Ramon tegen hem begint te spreken veert hij op. Verbaal komt hij bedreven over, al spreekt hij wat formeel, in korte, afgebeten zinnen, en gebruikt

hij soms barokke bewoordingen voor gewone dingen. Tijdens het gesprek blijkt al snel dat hij kunstenaar is. Hij schildert en beeldhouwt. ‘Aan welke academie heb je gestudeerd?’

‘Nee, nee, niet aan een kunstacademie gestudeerd. Alles wat ik kan en weet heb mezelf aangeleerd. Autodidact.’ Hij is er duidelijk trots op. ‘Zou ik over een velletje papier en een potlood kunnen beschikken?’ vraagt hij. ‘En iets stevigs om eronder te leggen?’ Ramon wil hem op zijn gemak stellen en ziet geen reden om te weigeren. Hij geeft hem een blanco schrijfblok met een harde kaft. Peter diept uit zijn binnenzak een plat doosje op, waaruit hij een staafje houtskool tevoorschijn haalt.

‘Praat maar gewoon door. Ik heb graag iets omhanden.’

Ramon gaat van start met de vragen van de algemene psychiatrische anamnese. Peter geeft stipt antwoorden, dezelfde die ook Diederik heeft genoteerd, terwijl hij op zijn schoot zit te tekenen. Halverwege de vragenlijst valt hij Ramon in de rede.

‘Dit zijn dezelfde vragen die de vorige psychiater ook al heeft gesteld. Is dat nou nodig?’

Ramon voelt zich betrappt. Hij wilde inderdaad het werk van Diederik overdoen, maar hij heeft geen rekening gehouden met het geheugen van zijn cliënt. Het versterkt zijn vermoeden dat er inderdaad sprake kan zijn van een autistestoornis. Hij denkt aan Diederiks opmerking dat Peter Star soms in een andere werkelijkheid lijkt te leven. Maar daar merkt hij nu niet veel van.

Terwijl Peter stug doortekent zegt hij: ‘Zou u me niet langer Peter willen noemen? Die naam heb ik al lang geleden achter me gelaten. Noem me maar Tinto. Ik ben schilder.’

‘Oké,’ reageert Ramon.

‘Iedereen noemt me Tinto. Tinto. Dat is mijn artiestennaam.’

‘Tinto? Wat betekent dat?’

‘Het is het Spaanse woord voor rode wijn. Associatie met kleur. Kleur is belangrijk voor een schilder. Knipoog naar de beroemde schilder Tintoretto uit de zestiende eeuw.’

Na een half uurtje heen en weer praten en inventariseren heeft Ramon een globaal beeld van de man tegenover hem en besluit hij een vraag te stellen die hij op zeker moment aan elke cliënt stelt: hoe die aankijkt tegen zijn eigen probleem. Het antwoord kan verhelderend zijn. Of juist verwarrend. In beide gevallen levert het informatie op.

‘Zeg eens Tinto, wat is de reden dat je onze hulp hebt gevraagd? Loop je ergens op vast? Wat is je probleem? Wat zouden wij voor je kunnen doen?’

Tinto stopt met tekenen en gaat rechtop zitten. Zijn schets houdt hij, voor Ramon onzichtbaar, voor zijn borst.

‘Om te beginnen. Ik heb helemaal geen hulp gevraagd. Ik ben hier omdat ik ben doorverwezen. Door de huisarts en andere dokters. Mijn moeder kende u. Ze vonden mij kennelijk vreemd. Ga maar eens naar een psychiater,’ zeiden ze. Hij lijkt geïrriteerd. ‘Kijk, ik heb geen probleem met anderen. Anderen hebben een probleem met mij. Ze nemen mij niet zoals ik ben. Ik ben Tinto, schilder. En ook beeldhouwer. Maar vooral schilder. De mensen willen voortdurend mijn leven voor mij invullen. Ze willen alles anders. En daar kan ik niet tegen. Dan ga ik moeilijk doen.’ Hij kijkt Ramon een seconde recht in de ogen en wendt zijn blik weer af.

‘Mijn ouders hebben me afgeschreven. Ik pas niet in hun leven. Hun kerk wil me laten geloven dat God mijn leven bestuurt. Nou, elk kind weet het. Dat dit onzin is. God wordt er alleen maar bij gehaald. Om de mensen in het gareel te houden. In het bijzonder mij. Daar zijn ze op uit. Dan de sociale dienst. Die doet ontzettend moeilijk. Over mijn uitkering. Ik werk hard. Maar zij zien dat niet als werken. Ik moet op de gekste baantjes solliciteren. Die nemen me natuurlijk niet aan. Daarom heb ik weinig geld. Soms doe ik een opdracht voor een uitgever. Om verf, kwasten en doeken te kopen. Verder heb ik niet veel nodig. Vaak heb ik niet genoeg geld. Dan krijg ik brieven. Van bedrijven. Die willen allemaal geld van me. Maar mijn werk is mijn leven.’

‘Met ‘werk’ bedoel je de kunst?’

‘Natuurlijk. Ik heb me gespecialiseerd. In portretten. Die zeggen veel, eigenlijk alles. Ik verzamel mensen op doek. In mijn portretten probeer ik door te dringen. Tot de essentie van die mensen. De portretten moeten niet alleen lijken.’ Hij hapert even. ‘Maar ze moeten het diepste wezen van het model weergeven. Dat is mijn doel en mijn opdracht. Daaraan werk ik, tot elke prijs. Veel mensen denken dat ik gek ben. Jij waarschijnlijk ook. Nou, er lopen meer gekken buiten de inrichtingen rond dan erin zitten. Dat kan ik je verzekeren.’

Na deze monoloog zakt Ramon vanuit zijn gespannen luisterhouding achterover. De ontlading van deze cliënt zegt hem het nodige. Hij

herkent duidelijke kenmerken van het syndroom van Asperger. Zijn manier van spreken, kort en afgebeten, maar toch met helder taalgebruik. Zijn non-verbale houding, de schichtige manier waarop hij hem aankijkt, of liever, niet aankijkt, alsof hij alleen maar zijn eigen gedeelte van de communicatie beleeft. De intense, haast fanatieke interesse in wat hem boeit, het portretteren van mensen. In deze man, die zich niet aan de wereld wenst aan te passen, zit vermoedelijk een excentrieke, zonderlinge, maar intelligente, vrije geest. Wie weet tot welke prestaties hij in staat is. Maar het is toch wel een geest die in een eigen werkelijkheid leeft. Ramon moet hierover nadenken, maar daar heeft hij nu niet de tijd voor. Hij parkeert het punt en gaat verder met de ondervraging.

‘Wat bedoel je met tot de essentie van mensen doordringen?’

‘Wat is de essentie van het leven?’ antwoordt Tinto.

Het is een retorische vraag. Ramon schakelt op een ander thema over.

‘Van mijn collega heb je medicatie gekregen, nietwaar?’ Tinto verschanst zich achter de tekening waar hij aan werkt.

‘Ritalin. Maar daar werd ik suf en slaperig van. Daar ben ik mee gestopt.’

‘Gestopt in overleg met dokter Kassies?’

Tinto kijkt hem even aan, en wendt zijn blik meteen weer af.

‘Heb je sindsdien last van depressiviteit? Somberheid, lichamelijke klachten?’

‘Integendeel! Zo lang ik in rust in mijn atelier kan werken aan mijn levensdoel ben ik happy.’

‘Dus je gebruikt momenteel geen medicijnen?’

‘Nee.’

‘Ik zal je een algemeen middel geven, dat de pieken en dalen in je gedrag een beetje afvlakt.’

‘Dat is goed.’

‘Of ben je niet van plan dat in te nemen?’

Tinto grinnikt. ‘Ik zal het een kans geven.’ Schielijk komt hij overeind uit zijn stoel en stapt op Ramon af. Hij is imposant, minstens een meter negentig lang en zo breed als een zwaargewicht bokser. Onwillekeurig is Ramon van hem onder de indruk, zelfs een beetje geïntimideerd. Maar het enige wat Tinto wil is zijn tekening laten zien.

‘Kijk.’ Hij legt de tekening op de knieën van Ramon.

Het is alsof Ramon in een spiegel kijkt. Een verbluffend gelijkend portret. Hij kan niet anders dan bewonderend fluiten.

‘Jij bent echt goed, zeg.’

Maar Tinto blijkt niet gevoelig voor complimenten.

‘Dit ben jij,’ zegt hij onbewogen.

Ramon laat onbewust een ogenblik zijn therapeutenrol vallen.

‘Je hebt talent, Peter, eh, Tinto. En dat je dit al pratend kunt tekenen.’

‘Als ik teken ben ik op mijn best.’

Ramon vindt dat dit past binnen zijn vermoeden van het syndroom van Asperger. Mensen met autisme kunnen zich vaak extreem goed concentreren op één activiteit.

Tinto ontspant zich.

‘Je moet eens naar mijn atelier komen, dan schilder ik een portret waarin het wezen van je ziel ligt opgesloten.’

Ramon reageert er niet op, maar iets in hem zegt dat dit nog niet zo’n slecht idee zou zijn. Als Tinto, wanneer hij aan het schilderen is, even gemakkelijk praat als nu, dan zou hij, bij wijze van spreken, de therapie in diens atelier kunnen voortzetten.

Het is tien over acht. De machinist van de blauwe *Breng GTW* heeft zijn trein zojuist vanaf het Doetinchemse station de duisternis in gestuurd in de richting van Winterswijk. De volgende halte is Gaanderen, waar misschien vijf of zes passagiers zullen in- en uit stappen. De trein is op snelheid. Bijna tachtig kilometer per uur. De zwaar bewolkte hemel is gitzwart en er hang een fijne nevel, die nu en dan overgaat in lichte motregen. Het computerscherm weerspiegelt vaag in de zijruit. De drie koplampen van de trein boren tunnels van licht in de vochtige duisternis. De machinist onderdrukt een gaap. Dit deel van de rit tussen Arnhem en Winterswijk is niet bepaald een opwindend spoortraject.

Dan bespeurt hij in de verte op de vaag glimmende rails iets dat niet deugt. Vrijwel automatisch grijpt hij naar de rem, zonder precies te weten wat er aan de hand is. In dezelfde seconde ziet hij dat er een voorwerp op de rails ligt, dat lijkt op een menselijke figuur. Het adrenalinegehalte in zijn bloed schiet omhoog. Iets tussen paniek en opwinding. Overkomt hem nu ook wat zoveel collega's hebben meegemaakt? Wat heeft hij tijdens de laatste cursus ook al weer van de instructeur gehoord? Niet kijken, dat heeft geen enkele zin. Je kunt helemaal niets doen, je kunt toch niet op tijd stilstaan en de laatste flitsbeelden van een mens die voor de trein springt verdwijnen je leven lang niet meer uit je geheugen. Hij zei erbij dat dit advies min of meer in strijd is met het officiële protocol, maar wel goed voor het welzijn in de rest van je leven.

De machinist activeert de noodrem en draait zich naar links op zijn stoel om niet te hoeven zien wat er gebeurt. Hij kijkt naar het bos dat voorbij schieten, terwijl de trein in rap tempo snelheid verliest, en neemt de locatie in zich op. Luttele seconden geleden zijn ze onder de A18 door gereden. De lichten van een bewaakte overgang flitsen voorbij. Het voorwerp op de rails ligt vlak voorbij een weg die het spoor kruist. Het is de eerste spoorovergang na de kruising met de snelweg. De machinist kan de locatie nauwkeurig doorgeven. Bijna vierhonderd meter heeft de trein nodig om tot stilstand te komen. Als de machinist zich weer naar voren draait is zijn trein de plek van het incident al ruimschoots gepasseerd. Hij heeft weinig van een aanrijding gemerkt. Misschien is het zelfs geen van de inzittenden

opgefallen. Al voordat de trein helemaal stilstaat belt hij eerst 112 en dan de verkeersleiding. Daarna licht hij via de omroepinstallatie de passagiers in.

De meldkamer stuurt een ambulance met prioriteit A1 naar de plaats van het incident. 'ONGEVAL SPOORVERVOER LETSEL'. In gewoon Nederlands betekent dat: persoon voor een trein gesprongen. Toevallig zijn er twee mensen van de politie in hun surveillanceswagens in de buurt. Binnen een paar minuten zijn ze ter plekke en zoeken de plek van het ongeval. Ze parkeren de auto bij de overgang die hun is aangewezen en gaan een pad op dat langs het spoor loopt. Met zaklantaarns lichten ze bij en ontdekken na honderd meter dat er inderdaad een mens is aangereden. De aanblik is afschuwelijk. Het lichaam ligt op de rails en is door de wielen van de trein vrijwel in tweeën gesneden. Eén van de agenten duikt in de berm waar zijn maag zich omkeert. De ander wendt zich van het tafereel af en belt met trillende stem het bureau in Doetinchem.

Binnen twintig minuten staan er een stuk of tien hulpverleners in reflecterende kleding en zijn er bouwlampen opgesteld. Vanuit een nabij gelegen boerderij komen de eerste nieuwsgierigen aanlopen.

Brigadier Halabi kan niet lachen om het grapje van zijn collega. Die noemde hem na het telefoontje van de surveillanceagent schertsend zelfmoordspecialist.

'Beetje ongepast,' zegt hij vermanend. 'Over een dodelijk slachtoffermoet je geen geintjes maken. En het is nog maar de vraag of het zelfmoord is, dat heb ik intussen wel geleerd.' Maar hij snapt wel waar de ander op doelt. Binnen een paar maanden tijd krijgt hij waarschijnlijk zijn derde onderzoek naar een zelfmoord op zijn bordje. Het is in elk geval een onnatuurlijke dood en die moet onderzocht worden. Op dit moment is hij de enige aanwezige rechercheur. Ria van Dongen, met wie hij veel samenwerkt, is er niet, dus zal hij er in zijn eentje op af moeten. Hij kan zich leukere klussen voorstellen om zijn avonddienst aan te besteden. Zuchtend trekt hij zijn overjas aan en buigt zich over zijn bureau naar de telefoon. In korte bewoordingen geeft hij opdracht om alles te regelen wat bij een ongeluk hoort: lijkwagen, schouwarts, forensische onderzoekers, fotograaf, het hele circus.

Normaal gesproken is Yasser niet gemakkelijk van zijn stuk te brengen, maar van wat hij aantreft op de plaats van het ongeval is hij geschokt. Er is een tent overheen geplaatst. Als hij aankomt zit de arts, een vrouw van middelbare leeftijd, gehurkt bij het lichaam, of wat daarvan over is. Ze kijkt over haar bril omhoog naar Yasser, die voorover buigt en zich moet beheersen bij wat hij ziet. Hij houdt zijn zakdoek voor zijn mond en neus.

‘U bent er snel bij, dokter. Dit is niet best.’

‘Niet fraai, inderdaad’ zegt de dokter. ‘Maar dit is absoluut geen springer. Ik moet nog nader onderzoek doen, maar een kind kan zien dat zij dood was voordat de trein haar overreed.’ Ze pakt een grote doek en legt die over het stoffelijk overschot heen.

‘Zij?’

‘Het is een jonge vrouw, naar schatting rond de dertig. Ze is zwaar gehavend, de trein is over haar heen gereden. Maar als ze op het moment van de aanrijding nog had geleefd, dan zou er veel meer bloed moeten zijn. Bovendien is het lichaam koud, terwijl het...’ ze kijkt op haar horloge ‘...misschien twintig, hoogstens dertig minuten geleden is gebeurd. Nee, dit is een slecht geslaagde poging om het op zelfmoord te laten lijken.’

‘Moord, dus...’ mompelt Yasser.

‘Niet noodzakelijk,’ zegt de arts. ‘Het kan een manier zijn om je van een dode te ontdoen.’

‘Wel een erg opvallende poging. Er is hier in de buurt genoeg bos om iemand ongezien te begraven.’ De arts haalt haar schouders op en komt overeind.

‘Wat mij betreft kan ze worden meegenomen naar het mortuarium.’ Ze verlaten de tent. Yasser wenkt twee mannen die een lijksak bij zich hebben. Ze dragen speciale pakken en handschoenen en hebben een mondkapje voor.

‘Ze mag mee,’ zegt hij. ‘En het is niet prettig.’ Terwijl hij zich omdraait ziet hem vanuit de richting Winterswijk een man langs het spoor aan komen lopen. Hij draagt een donkerblauwe overjas met logo over zijn uniform en heeft een machinistenpet op.

‘Dood?’ vraagt hij zonder aanloop. Zijn stem klinkt benepen.

‘Ja,’ antwoordt Yasser. ‘En het lijkt me beter als u niet kijkt. Bent u de treinmachinist?’ De man knikt. ‘Holvoet.’

‘Halabi.’ Ze schudden handen. Yasser merkt dat de hand van de ander trilt.

‘Mijn treinstel staat een paar honderd meter verderop. Lange remweg. Ik kon natuurlijk helemaal niets doen. Die verdomde zelfmoordenaars moeten altijd zo nodig een trein uitkiezen.’ Hij onderdrukt een snik.

‘Wij zijn als treinbestuurders de klos. Ze weten niet wat het met je doet. Ik heb net mijn vrouw gebeld, die komt me halen. Mij krijgen ze vandaag die cabine niet meer in.’

‘Natuurlijk kon u niets doen,’ zegt Yasser. ‘Ik begrijp dat u van streek bent. Bent u in staat om een paar vragen te beantwoorden?’ De man staat te trillen op zijn benen.

‘Ik heb zojuist iemand doodgereden,’ zegt hij. ‘Maar vooruit maar.’ ‘Hoe laat is het gebeurd?’

Hij staart Halabi aan, alsof hij maar met moeite kan terugkeren in het hier en nu.

‘Ik ben om 20.07 uur uit Doetinchem vertrokken, het is maar een paar minuten, dus moet het tien of elf minuten over acht zijn geweest.’

‘Bent u in staat om te vertellen wat er is gebeurd?’

‘Ja, nou, ik was net onder de snelweg door gereden toen ik iets op de rails zag liggen.’

‘Wat zag u precies? Het is vanavond erg donker.’

‘Het was een langwerpige voorwerp, het zag eruit als het lichaam van een mens. Donker, het was donker van kleur, bijna zwart en het lag dwars over de linkerrail heen. De rail glom een beetje, ik denk weerkaatsing van het vocht of zo. Ik dacht: dat is een springer. Ik heb dat nog niet eerder meegemaakt.’ Hij haalt een zakdoek tevoorschijn en snuit luidruchtig zijn neus.

‘Wat hebt u toen gedaan?’

‘Ik heb de noodrem in werking gezet en ik heb me omgedraaid. Goddank heb ik het niet hoeven zien gebeuren.’

‘Wat hebt u van de aanrijding gemerkt?’

‘Niet veel. Hoogstens een schokje of zo.’

‘Een schokje?’

‘Ja, zo’n trein weegt bijna zeventig ton, dus toen wist ik dat het iets zachts zijn moet geweest, geen balk of kei op de rails. Want dan was het veel harder aangekomen. Daarvan kun je ontsporen. Ik denk dat de passagiers weinig hebben gemerkt.’

‘Het was inderdaad een lichaam dat op de rails lag.’

‘Hoe bedoelt u, dat op de rails lag?’

‘Waarschijnlijk heeft uw trein een dode overreden.’

‘Jezus.’

‘Ja. Misschien biedt dat u troost. Bent u er trouwens van overtuigd dat het lichaam al op de rails lag toen u nog van verre kwam aanrijden? Ik bedoel, u hebt haar niet zien springen?’

‘Nou, van verre... Honderd, vijftenzeventig meter misschien. Ik zag het opeens liggen, het gebeurde in een enkele seconde. Verder heb ik niks gezien.’

‘Oké.’

‘Nou ja, toen de trein stilstond heb ik gebeld en de passagiers ingelicht. Ik ben even tot mezelf gekomen en ben langs het spoor terug gaan lopen. Toen drong pas echt tot me door wat er was gebeurd.’

‘Kon u de trein zomaar alleen laten?’

‘Er is een conducteur aan boord.’

Yasser merkt dat hij met deze man nu niet veel verder komt. In eerste instantie leek hij nog beheerst, maar al pratend raakt hij steeds meer in shock. Hij staat te trillen als een grasstengel in de wind, alsof hij veertig graden koorts heeft. Yasser maakt zich zorgen over hem.

‘U moet naar een dokter, meneer Holvoet,’ zegt hij. ‘U hebt een erg traumatische ervaring gehad.’

‘Mijn vrouw...’, begint hij. Dan barst hij in huilen uit.

‘Kom maar mee.’ En hij pakt de machinist bij een arm. Even later zit de man voorovergebogen op de passagiersstoel van Yassers politieauto, met zijn gezicht in zijn handen geleund.

‘Zal ik u naar de eerste hulp brengen?’

‘Mijn vrouw...’

‘Ja, ja, we zullen op haar wachten.’

Yasser loopt terug naar de plaats van de aanrijding, waar de arts bezig is haar spullen in een koffertje te pakken.

‘Kunt u al iets over haar identiteit zeggen?’

‘Ik heb op het lichaam geen identiteitspapieren gevonden. Ze had geen tas bij zich en in haar overjas zat niets waaruit blijkt wie ze is. Wel een setje autosleutels, daar heeft u misschien iets aan. En een briefje in haar jaszak. *“Het was genoeg,”* Staat erop.’

‘Het was genoeg?’

‘Ja. Ik ben natuurlijk geen rechercheur, maar dit moet een zielige poging zijn om het op zelfmoord te laten lijken.’

‘Dat ben ik met u eens. Als ze eerst zelfmoord had gepleegd, dan kon ze daarna niet zelfstandig op die rails zijn gaan liggen. Tenzij ze er levend is gaan liggen en de trein heeft afgewacht. Brrr.’

‘Verder droeg ze onder haar jas een lichtblauwe polo met een logo erop, zoals tandartsassistenten die dragen.’

‘Hebt u kunnen lezen welk logo dit is?’

De arts maakt haar koffertje weer open en haalt er een notitieblokje uit.

‘Jazeker. Het was het logo van een medische praktijk PGGP in Velp.

Dat zal u wel verder helpen.’

Haar woorden hebben op Yasser een uitwerking als van een rechtse directe door een zwaargewicht bokser.

‘Dank u, dokter,’ kan hij nog uitbrengen voordat ze afscheid nemen.

Hij staat een minuut van het nieuws te bekomen. Gedachten schieten als vallende sterren door zijn hoofd. Hij draait zich abrupt om. Op de plaats van het delict heeft hij het wel gezien. Alles loopt op rolletjes, de technici zijn druk met hun sporenonderzoek. Daar gaat hij als rechercheur niet over, zijn werk komt pas later. Dan loopt hij naar zijn auto om zich om de getraumatiseerde machinist te bekommeren. Die is intussen wat opgeknapt. Hij is uitgestapt en staat op straat te praten met een vrouw die zijn echtgenote blijkt te zijn. Er heeft zich een andere man bij hen gevoegd die zich voorstelt als een collega van *Breng* die de trein verder zal rijden. Want het oponthoud voor de reizigers moet zo kort mogelijk duren. ‘De hele dienstregeling ligt in puin,’ zegt hij.

‘Brengt u uw man naar de eerste hulp?’ vraagt Yasser aan mevrouw Holvoet. De vrouw knikt.

Terwijl Yasser wegrijdt moet hij weer denken aan de onthulling van de schouwarts. PGGP, dat is de psychiatrische praktijk van Pirotti.

‘Dit is toch echt één toevalligheid te veel,’ mompelt hij.

Terug op het bureau stuurt hij een mail naar het regiobureau in Arnhem.

Als Ramon Pirotti op maandagochtend zijn auto parkeert op het parkeerterrein van zijn praktijkgebouw, blijkt het nog afgesloten te zijn. Onder het afdak, voor de automatische glazen schuifdeur, staat orthopedagoge Aygul diep in haar sjaal gedoken te schuilen vanwege de miezerregen. Merkwaaardig, want normaal gesproken is Suzanne een halfuur voor de openingstijd aanwezig om de deur open te maken, de verlichting aan te doen, de verwarming hoger te zetten en het computersysteem op te starten. Je kunt er de klok op gelijk zetten. ‘Goeiemorgen,’ zegt Ramon. ‘Sta je hier al lang? Suzanne is laat.’ Zelf heeft hij altijd een sleutel van het gebouw bij zich. Hij opent de deur en schakelt het alarm uit.

‘Zo, nu kunnen we de dag en de week beginnen. Ik zal Suzanne bellen. Ik geloof dat dit in tien jaar nog niet is voorgekomen.’

Suzanne neemt haar telefoon niet op. Ze is vast al onderweg, denkt hij en besluit zolang zelf achter de balie te gaan zitten. Kort nadat hij Suzanne heeft gebeld rijdt er een surveillanceauto van de politie het terrein op. Ramon schrikt ervan. Zo ver is het al met hem gekomen dat hij schrikt als er politie in de buurt komt. En het strakke gezicht van de man die uitstapt maakt duidelijk dat hij niet veel goeds heeft te melden. Ramon loopt hem tegemoet. De politieman stelt zich voor als inspecteur John de Groot van de politieregio Gelderland-Midden. Ramon schat hem rond de veertig. Hij heeft een glad, dooraderd gezicht waarin de ogen en de jukbeenderen iets te hoog zitten en de smalle mond iets te laag staat, wat hem een nors en arrogant uiterlijk geeft. Hij draagt een spijkerbroek en een zwart leren bomberjack met een grijze trui eronder. Hij heeft donkerblond, opgeschoren haar. Al met al lijkt hij meer op een hooligan dan op een politie-inspecteur. Ramon moet moeite doen om hem neutraal tegemoet te treden.

‘Hebt u het al gehoord?’ vraagt De Groot zonder inleiding, terwijl ze naar binnen lopen.

‘Wat gehoord?’

‘Oké.’ Er verschijnt een iets zachtere blik in zijn ogen. ‘Gisteravond is er een ongeluk gebeurd. We hebben reden om aan te nemen dat een van uw medewerkers het slachtoffer is, Suzanne Ikink. Zij is bij u in dienst, toch?’

Ramon verbleekt. ‘Zij is mijn receptioniste. Ongeluk, zegt u?’

‘Ze is overreden door een trein.’

De klap van een op drift geraakte molen had niet harder kunnen aankomen. Ramon laat zich vallen op een bank in de hal en bedekt zijn gezicht met zijn handen. Dan kijkt hij op.

‘Dood?’

De inspecteur knikt. ‘Het spijt me.’ Hij kijkt de hal rond, waar de eerste cliënten van Aygul binnenkomen, een vrouw en een meisje van een jaar of tien.

‘Kunnen we ergens rustig praten?’

Even later zitten ze in een spreekkamertje op de eerste verdieping. De inspecteur heeft een kleine tablet tevoorschijn gehaald en kijkt op het scherm.

‘De collega’s van Noord- en Oost-Gelderland hebben deze zaak aan mij overgedragen. Het incident heeft weliswaar in hun regio plaatsgevonden, maar in combinatie met andere, eh, incidenten wijst alles in de richting van deze medische praktijk. En die ligt in onze regio, vandaar.’

De strekking van de mededeling dringt langzaam tot Ramon door.

‘Wat bedoelt u precies?’

‘Onze eerste indruk is dat de dood van uw medewerkster een tamelijk ongelukkige poging was om het een zelfmoord te doen lijken. Maar voorlopig gaan we uit van moord.’

Het is voor Ramon op dit moment te veel. Suzanne vermoord. Hij staat op en begint het kamertje op en neer te lopen.

‘Het slachtoffer is nog niet officieel geïdentificeerd,’ gaat De Groot verder, ‘maar we hebben goede redenen om aan te nemen dat het om uw medewerkster gaat.’ Hij laat Ramon het scherm van zijn tablet zien. ‘Dit is een foto die, eh, post mortem is genomen. Alleen haar gezicht is zichtbaar. De rest van haar lichaam was...’ hij aarzelt even, ‘in bot Nederlands gezegd “kapot”.’

‘Ik ben arts, ik kan tegen een stootje.’ Ramon werpt een korte blik op het apparaat en herkent haar onmiddellijk. Op de foto ziet haar gezicht er afschuwelijk uit. Er zitten bloedsporen op haar wangen en voorhoofd en het springerige haar zit aan haar hoofd geplakt. Suzannes ogen zijn gesloten.

‘Voorgoed,’ mompelt Ramon en zucht heel diep.

‘Ze droeg dienstkleding van uw medische praktijk.’

‘Ze is het.’

Na een minuut herneemt hij zichzelf en kijkt De Groot aan.

‘Wat is er precies gebeurd?’

De politieman vertelt op zakelijke toon wat er op de spoorlijn tussen Doetinchem en Winterswijk heeft plaatsgevonden. Hij toont weinig medeleven of empathie.

Na een pauze zegt hij: ‘De collega’s van Noord- en Oost-Gelderland hebben in de afgelopen periode twee incidenten onderzocht die gerelateerd zijn aan uw medische praktijk.’ Hij toets iets in op zijn tablet. ‘De violiste Deborah Koning en een predikant, een zekere Bernhardt. Beiden hebben zichzelf van het leven beroofd. Althans, dat is tot nu toe de aanname. De moord op Suzanne Ikink is voor ons aanleiding om de beide andere gevallen nader te onderzoeken. Ik ben daarvoor aangewezen.’

Het begint Ramon te dagen. Blijkbaar is de politie van haar zelfmoordtheorie af.

‘Maar wacht even,’ zegt hij, ‘betekent dit dat u het werk van brigadier Halabi gaat overdoen?’ Opeens denkt hij te begrijpen waarom er een functionaris met zo’n hoge rang tegenover hem zit. De Groot beweegt zijn beide mondhoeken naar beneden, wat – misschien wel onbedoeld – een minachtende blik oplevert.

‘Och, mogelijk hebben Halabi en zijn medewerkers wat snel de conclusie “zelfmoord” getrokken. Al wisten zij natuurlijk niet wat ik nu weet.’ Hij doet weinig moeite om zijn collega in bescherming te nemen. ‘Maar... Het is sowieso goed als er met een verse blik tegen gebeurtenissen wordt aangekeken.’

‘Oké. Sorry, maar ik ben er kapot van dat Suzanne... Ze werkt al tien jaar bij mij. Ze is mijn steun en toeverlaat. Nou ja, was.’ Zijn ogen worden vochtig. ‘Dit is echt een klap.’

‘Meer kapot dan van de dood van uw patiënten?’

‘Wat een idiote vraag! Natuurlijk, wat denkt u nou. Patiënten zijn, eh, zakelijk. Suzanne was mijn vertrouweling. Wie zou haar in der wereld iets aan willen doen? Ze was een ontzettend aardige vrouw. Altijd vrolijk, toegewijd, geïnteresseerd.’

‘U hebt dus geen idee of ze vijanden had? Wie haar zou willen vermoorden?’

‘Absoluut niet. Suzanne was geliefd bij iedereen, bij de artsen, bij het overige personeel, bij de cliënten.’

‘Ik zal uw andere medewerkers ook moeten horen.’

‘Natuurlijk, wij verlenen alle medewerking.’ Hij kijkt op zijn horloge. Ze zouden er intussen allemaal moeten zijn. ‘Nu wil ik graag eerst mijn medewerkers informeren. En mijn vrouw. Verdomme!’

Hij laat De Groot alleen om zijn mensen bij elkaar te roepen.

Een kwartier later komt Ramon het kamertje weer binnen met natte ogen. Hij is aangeslagen. Het nieuws heeft iedereen zwaar geschokt.

‘Meneer Pirotti,’ begint De Groot, ‘kunt u zeggen waar u gisteravond was?’

Het is alsof er een emmer ijswater over hem wordt uitgestort.

‘Hoezo?’ vraagt hij.

‘Geef alstublieft antwoord.’

‘Ik was thuis. Zondagavond, ik heb hoofdzakelijk zitten lezen.

Waarom vraagt u dit? Ben ik soms verdachte?’

‘Was er nog iemand anders thuis?’

‘Nee, ik was alleen. Mijn vrouw en dochter waren naar een concert van, eh, ik geloof Waylon, in Arnhem. Musis Sacrum.’

De Groot heeft zijn huiswerk gedaan.

‘U hebt een strafblad.’

De verbijstering doet Ramons gezicht verkrampen. Wat hij ook had verwacht, dit absoluut niet. Zo werkt het dus, gaat door hem heen. Eén keer in de fout en dat achtervolgt je heel je verdere leven.

‘God, man, dat is bijna vijftien jaar geleden. Een verkeersongeluk!’

De Groot kijkt weer op zijn tablet, kennelijk een moderne plaatsvervanger van het klassieke opschrijfboekje en de afgekloven balpen.

‘U hebt er gevangenisstraf voor gekregen.’

Ramon zwijgt, terwijl de verschrikkelijke scène die hij had verdrongen in zijn gedachten terugkomt. De donkere dijk, de regen, twee fietsers voor hem, waarvan de linker zonder licht reed. De aanrijding, de ster in zijn voorruit. Ze was op slag dood, een jonge vrouw. Gebroken nek.

Hij had zelf het alarmnummer gebeld, wat hem later een paar maanden detentie zou schelen. De uitslag van de bloedproef was positief, hij had gedronken. ‘Ik kan de meting niet veranderen, collega,’ had de arts gezegd die zijn bloed aftapte. Ook een tweede meting was positief. Hij had er vier maanden voor in de gevangenis gezeten.

‘Dat heb ik lang achter me gelaten,’ zegt hij zacht. ‘Het is wreed dat u hiermee op de propfen komt, uitgerekend op dit moment.’

Hij kijkt De Groot indringend aan.

‘Ik vraag u, inspecteur, bent u zelf brandschoon?’ Hij roept het uit. ‘Of hebt u gewoon meer geluk gehad dan ik?’
Hij komt schielijk overeind en verlaat met strakke blik het kamertje, De Groot aan zijn lot overlatend. Die kan wat hem betreft doodvallen.

De Velpse PGGP is niet meer hetzelfde. De vertrouwde stem en de vrolijke lach van Suzanne Ikink klinken niet meer door de hal. Op haar plek achter de balie zit sinds twee weken een zekere Jeanine, een vrouw van bijna zestig. Zij is een uitzendkracht met een massa ervaring als receptioniste en secretaresse. Ramon heeft hals over kop iets moeten regelen, omdat de praktijk toch door moet draaien. Jeanine is vriendelijk en efficiënt, en dat is maar goed ook, want het werk stopt niet, de patiënten komen en gaan. In veel mensenlevens is er psychisch leed dat door de inspanningen van Ramon en zijn team enigszins verlicht kan worden.

Vandaag is inspecteur De Groot er weer. Hij meldt zich aan het einde van de ochtend onverwacht om verhoren af te nemen. Als eerste wil hij met Ramon spreken, maar die laat via Jeanine weten dat hij niet met de inspecteur wenst te praten zolang deze geen excuus heeft aangeboden voor zijn gedrag vorige week. Jeanine is verrast door Ramons onverzettelijkheid. Ze kent hem nog niet lang, maar dit is iets dat zo helemaal niet bij hem past. Nadat hij haar uitleg heeft gegeven, heeft ze begrip voor zijn houding.

‘Hij heeft me in het diepst van mijn ziel geraakt met zijn insinuerende verdachtmakingen. Hij zal me moeten arresteren om me te spreken te krijgen.’

John de Groot installeert zich in het spreekkamertje op de eerste etage en vraagt de personeelsleden van de PGGP een voor een bij hem te komen voor een gesprek. Vera is zijn eerste slachtoffer. Hij verwacht dat zij het meeste kan vertellen, aangezien zij Suzanne de hele dag zag. Alle anderen brengen hun tijd door in spreekkamers. Vera lijkt een beetje bang voor de politiemans, die geen enkele moeite doet om haar op haar gemak te stellen.

‘Hoe heet je?’

‘Vera. Vera Tichelaar.’

‘En wat is jouw taak hier?’

‘Ik doe allerlei werk.’

‘Zoals?’

Vera haalt haar schouders op.

‘Planten water geven, koffie en thee halen voor de dokters en de patiënten. De boel netjes houden, opruimen. Heel veel schoonmaken, elke dag stofzuigen, toiletten schoonmaken en zo.’

‘Kende je mevrouw Ikink goed?’

‘Natuurlijk. Ik werk hier toch.’

‘En vond je haar aardig?’

‘Ja.’

‘Volgens mij ben jij een meisje dat haar ogen niet in de zak heeft.’

Vera lacht aarzelend. Ze vertrouwt die kerel niet helemaal.

‘Oké. Wat ik nu ga vragen is belangrijk. Heb je ooit iets of iemand gezien waar Suzanne Ikink bang voor zou kunnen zijn? Iemand die haar iets zou kunnen aandoen?’

Hier moet Vera lang over nadenken.

‘Ik zou niemand weten. Iedereen was aardig tegen Suus omdat zij aardig was tegen iedereen. Zelfs tegen dokter Diederik.’

‘Dokter Diederik?’

‘Nou ja, niet dat hij niet aardig was, maar ik heb een keer iets gezien...’

‘Wat heb je gezien?’

‘Een keer dat ze hem wegduwde. Maar ze lachte erbij, hoor. Dus ze was niet bang voor hem.’

‘Waarom duwde ze hem dan weg?’

Vera bloost. ‘Nou ja...’

‘Kwam hij soms, eh, te dichtbij?’

‘Hij stond achter haar en pakte over haar schouders... Ze wisten niet dat ik het zag, hoor.’

‘Haar borsten?’

‘Niet allebei.’

‘Heeft dokter Kassies bij jou ooit geprobeerd om handtastelijk te worden?’

‘Nee.’ Vera bloost tot in haar nek. De inspecteur denkt er het zijne van. Maar wat hij zoekt is een moordenaar, geen #metoo-figuur. En misschien vond Suzanne zijn aandacht wel leuk, wie weet.

Veel meer krijgt De Groot niet uit haar. Vera heeft geen idee wie Suzanne kwaad zou willen doen. Ze begrijpt er helemaal niets van.

‘Zo’n ontzettend aardige vrouw,’ zegt ze, ‘die maak je toch niet dood?’

Ze rilt bij haar woorden.

Terwijl De Groot aantekeningen maakt op zijn tablet dringt zich de gedachte op dat hij de dader misschien niet onder het personeel zou moeten zoeken.

Later die dag spreekt hij met Aygul Polat, orthopedagoog en met Maria Woudenberg, psycholoog bij de PGGP. Het zijn geen lange interviews. Beide vrouwen verklaren geen idee te hebben wie Suzanne vermoord zou kunnen hebben. Ze kennen haar van het werk en van een enkel personeelsfeestje. Suzanne stond bekend als een vriendelijke en hulpvaardige vrouw, die haar zaken perfect voor elkaar had. Voor zover zij weten had ze geen vijanden. De inspecteur vraagt naar aanleiding van Vera's verklaring aan beide vrouwen ook naar mogelijke handtastelijkheden door psychiater Diederik Kassies. Maar uit de manier waarop ze beide ontkennend antwoorden kan hij opmaken dat Kassies zich kennelijk beperkte tot het lagere personeel van de praktijk. Kassies is een rokkenjager, denkt hij, maar volgens mij hield hij te veel van vrouwen om ze dood te maken. Bovendien had hij een waterdicht alibi voor de moord op Deborah Koning en was dominee Bernhardt geen vrouw. Nee, in die richting hoeft hij het niet te zoeken.

De Groot zou ook graag dokter Kassies hebben gehoord, maar die zit ziek thuis. Daarom vraagt hij het laatste personeelslid langs te komen, Fred van Steenis. Hij is een slanke veertiger, strak in het pak, met stropdas. Waar zie je dat nog tegenwoordig? Ze schudden handen. 'Fred van Steenis.'

'Inspecteur John de Groot. Wat is uw functie in deze praktijk?'

'Ik ben hier de administrateur. Ik ga over alle financiële en administratieve zaken. De boekhouding, natuurlijk, maar ook de salarisadministratie en de hele toestand met de zorgverzekeringen en vergoedingen. Al met al heb ik er een fikse dagtaak aan. Maar het is leuk, hoor, hier te werken.'

'Is dat niet kwetsbaar, zo'n solofunctie?'

Fred gaat ervoor zitten. 'Gelukkig heb ik een goede gezondheid,' lacht hij. 'En we beschikken over een volledig geautomatiseerde administratie. Daar heb ik op zich niet zoveel werk aan. Maar de declaraties moeten natuurlijk wel kloppen en overeenkomen met de medische handelingen die hier worden verricht.'

De Groot denkt: hij zit maar wat te kletsen, een beetje gewichtig te doen. In gedachten deelt hij Fred van Steenis in bij de categorie van mensen die graag belangrijk gevonden willen worden.

‘En bovendien,’ vervolgt Fred, ‘als ik het even niet alleen aankan, dan mag ik van Ramon via een uitzendbureau een administratieve kracht inhuren.’

De Groot veert op. ‘Dus er is meer personeel.’

‘Nou, personeel, ze komen en ze gaan. Het zijn steeds anderen, dat heb je met uitzendkrachten.’

‘Had u zelf veel contact met Suzanne Ikink?’

‘Kijk, ik zit boven, in de kamer hiernaast. Zij en de rest zitten beneden.’ Hij wijst met zijn hand naar beneden.

De rest, denkt De Groot, hoe komt hij erop. Alle medewerkers zitten beneden en Fred zit boven. Hij is eerder zelf de rest.

‘Ik heb hier mijn eigen bedoening. Nou ben ik ook een soort van personeelsfunctionaris, dus ik sprak haar nu en dan officieel. Ze wilde graag meer verdienen.’

‘Wie niet?’

‘Zo is het. Maar ik zou niet weten wie haar vermoord kan hebben.’

‘Dokter Kassies?’

Fred kijkt stomverbaasd. ‘Diederik? Nooit van zijn leven. Die zou wel met haar hebben willen neu..., sorry.’

‘We zijn mannen onder elkaar, hoor.’

‘Diederik is een ouwe geilaard, zal ik maar zeggen. O, een knappe dokter, hoor. Ik hoor niets dan goeds over zijn werk, maar hij zal haar van zijn lang zal ze leven niks aandoen. O, nee.’

‘Oké.’

‘Maar als ik nog eens goed nadenk,’ zegt Fred aarzelend, ‘Suus had een vriend, een zekere John. Sorry, die heet ook John, net als jij. Die had een alcoholprobleem. Als hij nuchter was ging het wel, maar als hij had gedronken, dan zaten zijn handjes los. Hij heeft haar meermalen mishandeld. Nadat ze het had uitgemaakt stalkte hij haar en maakte haar het leven zuur. Suzan heeft me er in vertrouwen over verteld, ik denk dat Ramon dat niet eens weet. Maar nu ze dood is...’

‘Heeft hij ook een achternaam?’

‘Die moet ik ergens wel hebben, ik denk in haar personeelsdossier. Zal ik voor je opzoeken, wacht maar even.’

De Groot maakt weer aantekeningen. Is het iets, die John? Het zou natuurlijk kunnen dat haar dood op zichzelf staat en niets te maken heeft met de zelfmoorden van twee patiënten van deze praktijk. Maar zoals brigadier Halabi zei, het is allemaal wel erg toevallig. Fred komt weer binnen. ‘Van Chaam, heet hij. John van Chaam.’

Aan het einde van de middag is de inspecteur klaar. Hij heeft zijn aantekeningen bijgewerkt. Alleen Diederik Kassies moet hij nog spreken, maar dat stelt hij uit tot morgen. Of vanavond, misschien. Hij maakt de balans van de dag op en concludeert dat hij niet veel is opgeschoten. Misschien is die John van Chaam nog interessant, maar zijn gevoel zegt hem dat dit minder waarschijnlijk is. De dader moet worden gezocht in of rond deze praktijk, daar is hij van overtuigd. Als de dader niet iemand van het personeel is, dan moet hij haast wel in de kring van patiënten of oud-patiënten te vinden zijn. Of *zij*, natuurlijk. Hoewel de aard van de misdrijven toch meer in de richting van een man wijst.

Maar ja, om hier patiëntengegevens los te peuteren, dat zal niet meevallen. En van de zijde van de baas hoeft hij niet op veel medewerking te rekenen. Die heeft hij een paar dagen geleden behoorlijk tegen zich in het harnas gejaagd. Hij grinnikt in zichzelf als hij bedenkt dat hij toch met Pirotti zal moeten praten. Misschien wordt het tijd om sorry tegen hem te zeggen.

Inspecteur De Groot maakt voor die avond een afspraak met Diederik Kassies in diens villa in Stokkum. De omgeving moet erg mooi zijn, maar in het stikdonker ziet hij er niets van en hij heeft moeite om het huis te vinden.

‘Kom binnen,’ zegt Diederik kortaf als hij de voordeur heeft geopend. De psychiater ziet er verlopen uit. Hij is ongeschoren en gekleed in een hobbezakkerig, vaalblauw huispak waar de smoezelige kraag van zijn overhemd bovenuit steekt.

De Groot kijkt de kamer rond waar hij naartoe wordt geleid. Het is een rommeltje. Je kunt zien dat er al een tijd niet is opgeruimd of schoongemaakt.

‘Ja,’ zegt Diederik, alsof hij gedachten kan lezen, ‘mijn vrouw is al vanaf half december weg. Ik woon hier als een kluizenaar, geen zin en geen energie om op te ruimen.’

‘Misschien moet u een keer een schoonmaakster laten komen,’ oppert De Groot. Diederik grinnikt.

‘Gratis advies van de politie, het kan niet op. Koffie?’

‘Graag.’

Diederik loopt naar de halfopen keuken en vult twee mokken. ‘Ik had jullie al eerder verwacht,’ roept hij vanuit de andere hoek. ‘Of eigenlijk ook weer niet, want ik ben al een keer verhoord, zonder resultaat. Ik dacht dat jullie nu alles wel weten.’

‘Ik heb de zaak van brigadier Halabi overgenomen,’ zegt De Groot. ‘En ik ben hier in verband met nieuwe ontwikkelingen. De dood van Suzanne Ikink.’

‘Wát??’ Diederik moet moeite doen om met twee mokken koffie overeind te blijven. De Groot ziet onmiddellijk dat dit niet gespeeld is. Diederik zet de mokken op de salontafel en ploft neer in een fauteuil.

‘Suzanne dood?’ Hij is zichtbaar ontdaan.

‘Neem me niet kwalijk, ik dacht dat u daar al van op de hoogte was. Heeft Ramon Pirotti u niet gebeld?’

‘We hebben de laatste tijd weinig contact.’ Hij zucht diep.

‘Afgelopen zondag is ze gevonden, overreden door een trein.’

‘Mijn god! Zelfmoord?’

‘Nee, meneer Kassies, geen zelfmoord. Het was duidelijk moord. Waar was u zondagavond?’

‘Jezus, beginnen jullie nu alweer? Ik heb niemand vermoord, hoor. Te gek voor woorden.’

‘Waar was u?’

‘Wat dacht je, hier natuurlijk. Even denken, eh, ik heb op de BBC naar de *Antiques Roadshow* gekeken. Als ik even in mijn geheugen duik, kan ik me misschien nog wel een paar voorwerpen herinneren die werden getaxeerd. En ik heb gedronken. Ik drink momenteel te veel, inspecteur.’

De Groot weet eigenlijk al genoeg. Maar nu hij toch hier is, maakt hij maar een praatje.

‘Hoe was uw verhouding tot mevrouw Ikink?’

‘Och, gewoon een collega. Een goede collega, mag ik wel zeggen. Ze was een soort spil waar de praktijk om draaide. Er gebeurde niet veel waar ze niets van wist, denk ik.’ Hij pauzeert even. ‘Verdomme, dood. Hoe is het gebeurd, inspecteur?’

‘Ze is onder de trein naar Winterswijk gekomen. Maar ze was al dood op het moment dat dit gebeurde.’

‘Dat zo’n jonge vrouw zo aan haar einde moet komen...’

‘U hebt mijn vraag nog niet helemaal beantwoord. Over uw relatie met haar, bedoel ik. Er zijn aanwijzingen dat uw verhouding verder ging.’ ‘Hoezo verder?’

‘Volgens getuigen had u de handjes soms wat los zitten. Ook, of misschien juist bij mevrouw Ikink.’

Nu kijkt Diederik de inspecteur recht in het gezicht. Hij denkt na over wat hij gaat zeggen.

‘Ik zal u vertellen, inspecteur, dat ik in de laatste paar maanden, sinds mijn vrouw bij me weg is, veel aan zelfonderzoek heb gedaan. Ik heb een beroep dat veel van me vraagt. In mijn werk ben ik de integriteit zelf, ik doe geen enkele concessie. Maar daarbuiten, inderdaad, wil mijn testosteron wel eens met mij op de loop gaan, zoals mijn collega Pirotti formuleerde. Overigens vond Suus het niet onaangenaam, kan ik zeggen.’

‘Dat is een drogreden, en dat weet u heel goed. Vanuit uw verantwoordelijkheid, uw positie als haar meerdere, heeft u uw handen thuis te houden.’

‘Ik weet het, ik weet het. Ik ben op mijn bek gegaan. Van nature ben ik een fysiek ingesteld mens, ik houd van aanraken. Ik ben soms te ver

gegaan, dat geef ik toe. Maar dat is natuurlijk geen reden om haar te vermoorden.

‘Ook niet als zij dreigde om u als dader te ontmaskeren? Een geval van *me too*? Dat is helemaal in vandaag de dag. Er zijn groteren dan u kapotgemaakt als gevolg van een simpele beschuldiging. Filmbobo’s, beroemde dirigenten, topacteurs...

‘Toe nou even!’

‘Het had u uw baan kunnen kosten, waarschijnlijk zelfs uw carrière, want waar kom je na zoiets nog aan de bak? Het lijkt me een dijk van een motief.’

Diederik begint te zweten.

‘Het was onschuldig.’

‘Haar borsten, onschuldig?’

‘Hoe weet u dat?’ floept Diederik eruit en kan zijn tong wel afbijten.

‘Ik bedoel, dat kunt u niet bewijzen.’

‘U bent gezien, meneer Kassies. Dus daar komt u niet mee weg. Maar eerlijk gezegd ben ik niet zo geïnteresseerd in wat u met Suzanne Iking hebt uitgespookt. Ik stuit alleen op een duidelijk motief om haar het zwijgen op te leggen.’

Diederik weet even geen weerwoord. Hij fluistert bijna: ‘Ik ben arts, inspecteur, psychiater. Ik red mensenlevens, in psychisch opzicht, ik ontnem geen levens. Er is geen haar op mijn hoofd die er ook maar aan denkt om haar iets aan te doen. Ik heb u gezegd waar ik zondag was. Daar zult u het mee moeten doen. O, ja, ik herinner me nu in dat programma een mevrouw met een stuk metaal van de Bismarck, of zoiets. Misschien gelooft u me nu?’

‘Hm. Iets anders nu. Uw relatie met Deborah Koning.’

‘O, nee. Dat was geen, eh, *me too* verhaal. Ik hield van die vrouw. En zij van mij, daar ben ik van overtuigd. Ik was bereid om voor haar van mijn vrouw te scheiden. En nu is ze dood, vermoord.’

‘Geloofde u in haar zelfmoord?’

‘Ik, eh, nou ja, ik was er erg verbaasd over. Maar de politie was zo gedecideerd, dat ik het wel moest geloven. Niet dat ik het begreep. Er was geen enkele aanleiding.’

‘Ze was in behandeling bij uw collega.’

‘Ja.’

‘Was u jaloers op hem?’

Diederik trekt een ongelovig gezicht. ‘Jaloers? Dat is wel het laatste...’

Dan veert hij op. ‘Waarop doelt u in ‘s hemelsnaam?’

‘Had uw collega Pirotti, laat ik zeggen, een meer dan professionele belangstelling voor haar?’

Diederik valt stil en wijst dan naar zijn voorhoofd. ‘U bent getikt.’

‘O, nee, meneer Kassies. Verre van dat. Ziet u, ik heb te maken met een drietal moorden, die allemaal gerelateerd zijn aan de psychiatrische praktijk waar u en Pirotti de scepter zwaaien. Ik voel aan mijn water dat de oplossing daar ergens in Velp ligt. Ik probeer motieven te vinden.’

‘Nou, dat motief kunt u veilig uit uw geheugen wissen. Ramon is een integere psychiater, net als ikzelf. Hij legt het niet aan met patiënten.’

‘U deed dat wel.’

‘Ze was verdomme geen patiënt van mij. Hoe vaak moet ik dat nog zeggen?’

‘Deborah is er niet minder dood om.’

‘Dat is een stoot onder de gordel, inspecteur. Ik verzoek u hiermee op te houden, anders moet ik u vragen mijn huis te verlaten. Tenzij u mij arresteert, natuurlijk.’ Zijn temperament zakt alweer. Hij grinnikt. ‘Dat zou wel een aardige afwisseling zijn van mijn eentonige leven hier.’

De Groot bindt in. ‘U woont hier dus alleen.’

‘Dat heb ik gezegd, mijn vrouw is weg.’

‘Is er een kans op redding van uw huwelijk?’

Diederik haalt vragend zijn schouders op. ‘Kans? Er is altijd een kans. Ze logeert al een paar maanden bij haar zuster. Ik heb haar in de steek gelaten. Ze heeft alle recht van de wereld om echtscheiding aan te vragen.’ Hij zucht. ‘Ik denk dat u en ik uitgepraat zijn.’

Vijf minuten later stapt De Groot in zijn auto. Hij stelt zijn navigatie in en rijdt diep in gedachten door een donker Montferland. Hij denkt dat hij dokter Kassies in de dadercategorie ‘zou kunnen’ zal moeten plaatsen.

Inspecteur John de Groot neemt per e-mail contact op met Ramon. Strategisch gezien is dat handig, want Ramon zou zonder iets te zeggen de verbinding hebben verbroken zodra hij door de telefoon zijn stem herkende. Nu leest hij de strekking van wat de politiemans wil zeggen. De Groot biedt zijn verontschuldiging aan voor ‘...de enigszins lompe manier waarop ik uw justitiële verleden ter sprake heb gebracht.’ Hij vraagt of Ramon hem wil bellen, omdat hij nieuws heeft over ‘de zaak’.

Ramon moet over een drempel heen, maar besluit toch maar de communicatie met de politie-inspecteur te herstellen. Hij wacht nog een dag en pakt dan zijn iPhone. Het nummer dat in de mail staat is De Groots rechtstreekse mobiele nummer.

‘De Groot, politie Gelderland-Midden.’

‘Pirotti.’

Een ogenblik stilte.

‘Ah, dokter Pirotti. Fijn dat u belt.’

‘Excuus aanvaard,’ zegt Ramon kortaf. In gedachten ziet hij de arrogante trek op het gezicht van de ander. Maar diens stem klinkt vriendelijk, vriendelijker dan tijdens het verhoor van vorige week. ‘Dank u. Soms heb ik een rotbaan, moet u maar denken, waarin ik dingen moet zeggen die ook mij tegen de borst stuiten. Maar op dit moment is er iets te melden. Vorige week heb ik toestemming gekregen en opdracht gegeven om het lichaam van dominee Bernhardt op te graven. Dat is eergisteren gebeurd. Het stoffelijk overschot is meteen onderzocht door een patholoog-anatoom. Een andere overigens dan die het eerste onderzoek heeft gedaan. En uit dat onderzoek is belangrijke informatie gekomen.’

‘U maakt me nieuwsgierig.’

‘Gebleken is dat tijdens het eerste onderzoek van het lichaam iets over het hoofd is gezien. We kunnen het die PA nauwelijks kwalijk nemen. In de nek van de dominee is een minuscuul gaatje aangetroffen van een injectie. Het was haast onzichtbaar, het zat onder de beschadiging van de huid waar het touw omheen heeft gezeten. Maar er is geen andere conclusie mogelijk: tenzij hij die injectie bij zichzelf heeft gedaan, is er sprake van een dader.’

‘Wat was er geïnjecteerd?’

‘Daar kom ik zo meteen op.’ De Groot zwijgt plagend om de spanning erin te houden. Ramon zegt niets.

‘Voordat ik dat vertel, kan ik meedelen dat de PA, na deze ontdekking, het lichaam nog een keer en nog nauwkeurig heeft onderzocht. Na lang en intensief zoeken is er een tweede injectiegaatje aangetroffen. In de behaarde oksel van de dominee.’

‘Jeetje!’

‘Ja, zeg dat wel.’

‘Naar aanleiding van deze vondsten heeft de onderzoeker een aantal bloedtests gedaan. In een lichaam dat ruim anderhalve maand begraven heeft gelegen is dat niet simpel. Maar er is een resultaat.’

‘En?’

De Groot grinnikt hoorbaar en wacht voordat hij verder spreekt. Alsof hij plezier heeft in het treiteren van de ander.

‘Er zijn sporen gevonden van een hartremmer zoals die door artsen wordt gebruikt in geval van euthanasie. Ze spuiten die in nadat een algeheel verdovingsmiddel is toegediend.’

Er valt een stilte.

‘De dominee is dus vermoord,’ concludeert Ramon.

‘Inderdaad. Zonder enige twijfel.’

Ramons gedachten vliegen heen en weer.

‘Dan de zelfmoordbriefjes,’ vervolgt De Groot. ‘Het handschrift op het afscheidsbriefje van Deborah is heel knap nageemaakt, maar een deskundige concludeerde toch dat het is vervalst. En dan het briefje van de dominee. Ook zijn handschrift is vervalst, maar wel zo goed dat zelfs zijn vrouw het herkende. Alleen is het briefje geschreven met een balpen, een ding dat dominee Bernhardt steevast weigerde te gebruiken. Hij schreef altijd alles met zijn vulpen. Er is geen match gevonden tussen de inkt van de gebruikte pen en alle balpennen die bij hem in huis waren.’

‘Dus?’

‘Dus moet iemand van buiten de pastorie het briefje hebben geschreven.’

‘Oké.’

Ramons gedachten gaan terug naar de moordwapens: injectiespuiten.

‘Twee injecties,’ zegt hij, ‘een verdoving en een euthanasiemiddel. Is er ook van die verdoving iets teruggevonden?’

‘Nu gaat u wel erg snel, dokter Pirotti. De eerste vraag is welke van de twee stoffen met welke injectie in zijn lichaam is gebracht.’

‘Kom nou, inspecteur, doet dat iets ter zake? De dominee moet vrijwel zeker eerst zijn verdoofd met een injectie in zijn nek, aan de achterzijde. Dat duidt op een onverhoedse aanval. Daarna is hij, eenmaal verdoofd, met een tweede injectie gedood. Een injectie op een bijna niet te vinden plek.’

‘U zegt het.’

‘Maar...,’ Ramon aarzelt, ‘je zou dan bijna gaan denken dat de dader iemand moet zijn uit de medische hoek, iemand die aan dat soort spullen kan komen. Ik weet dat het bijna onmogelijk is om een levensbeëindigend middel te pakken te krijgen. Zelfs via het internet.’

‘Word alstublieft niet boos als ik weer iets vervelends moet vragen, maar zijn zulke middelen in uw praktijk aanwezig?’

Ramon slikt hoorbaar.

‘Alleen de twee artsen, Kassies en ik, mogen medicatie voorschrijven. De patiënten halen de medicijnen doorgaans bij hun eigen apotheek. We hebben wel een kleine voorraad spullen in huis voor dringende gevallen, maar dat zijn hoofdzakelijk antidepressiva, antipsychotica, stabilisatoren, kalmeringsmiddelen en dergelijke. Die gebruiken we niet zo vaak. We hebben geen stoffen in huis die de dood kunnen veroorzaken.’

‘Dus wel verdovingsmiddelen?’

‘Om een eventueel geflipte patiënt te kunnen kalmeren, ja.’

‘Waar worden die medicijnen bewaard?’

‘In een afgesloten kamertje. En er zijn altijd twee personen tegelijkertijd nodig om die open te maken. Veiligheidsprotocol.

Kassies en ik hebben allebei een sleutel en Suzanne beheerde de tweede sleutel.’

‘Aha, mevrouw Ikink!’ De Groot klinkt opeens opgewonden.

‘Ho, ho, inspecteur!’

‘Mijn opsporingsneus zegt me dat hier een mogelijk motief voor haar dood kan liggen, dokter.’

‘*Don't jump to conclusions,*’ inspecteur. Want daarmee zet u ons beiden ook in het verdachtenbankje. De moordenaar had niets aan haar sleutel alleen.’

‘Goed, goed. Ik zal me inhouden.’ Graag had hij even langs gereden om en kijkje te nemen in het kamertje waar de medicijnen liggen. Maar hij weet zeker dat Pirotti hem daar zonder bevel niet zal toelaten.

‘Een andere vraag, meneer Pirotti. Het is niet ondenkbaar dat de moordenaar afkomstig is uit de kring van patiënten of ex-patiënten van uw psychiatrische praktijk. Daarom zou ik graag inzage willen hebben in uw patiëntenadministratie.’

Daar hoeft Ramon niet lang over na te denken.

‘Dat is onbespreekbaar, inspecteur. Onze patiëntengegevens zijn strikt vertrouwelijk. De nieuwe privacywetgeving schrijft voor dat wij protocollen opstellen voor hoe we met die gegevens omgaan. Die hebben wij opgesteld, en zij verbieden pertinent elke inzage door anderen dan de behandelende artsen, de psycholoog en de pedagoog, ieder slechts voor zijn of haar eigen cliënten. En verder alleen de cliënt zelf. U krijgt die onder geen voorwaarde te zien.’

‘Ook niet als ik een redelijke verdenking tegen iemand zou hebben?’

‘Laat ik het zo zeggen, inspecteur, u zult met een bevel van de rechter moeten komen om inzage te krijgen. Een apart bevel voor elke individuele inzage, om precies te zijn.’

‘Nou, dat is duidelijk.’ De Groot had niet anders verwacht.

‘Wat u zegt. Trouwens, inspecteur, kunt u al iets zeggen over het tijdstip waarop het lichaam van Suzanne wordt vrijgegeven? Ik neem aan dat de familie haar wil begraven of cremen.’

‘Nu wij weten hoe dominee Bernhardt om het leven is gekomen, zal het stoffelijk overschot van mevrouw Ikink nog eens extra nauwkeurig worden onderzocht. Men is daar op dit moment nog mee bezig. Zodra het lichaam al zijn geheimen heeft prijsgegeven, kan het aan de familie worden overgedragen. Maar dat kan dus nog even duren.’

‘Oké. Dank voor alle informatie. En succes met het vinden van de moordenaar.’

Ramon kan het niet laten om een lichte spot in zijn stem te leggen, maar De groot geeft geen sjoege.

‘Het is bijzonder dat je dit kunt zonder dat je er een officiële opleiding voor hebt gevolgd,’ zegt Ramon. ‘Ik bedoel, je moet wel een natuurtalent zijn.’

Hij zit op een stoel in zijn spreekkamer, zodanig dat het vanaf het venster invallende licht op zijn gezicht valt. Zijn armen zijn losjes over elkaar heen gevouwen. Twee meter voor hem staat achter een driepotige schildersezal zijn patiënt Peter Star, kunstschilder onder de naam Tinto. Naast hem staat een tafeltje met een potje terpentijn, tubes verf, een jampot met een paar kwasten en andere troep. De kunstenaar is, zoals altijd, geheel in het zwart gekleed. Hij draagt een soort zwarte koksbus op een zwarte spijkerbroek. Op zijn hoofd staat een zwarte wollen muts. Zijn linker duim steekt door een houten palet met kwakjes verf erop, rechts hanteert hij het penseel. Hij werkt heel geconcentreerd.

Ramon heeft na enig nadenken ingestemd met deze manier van therapie. Hij wil die een kans geven, bij wijze van experiment. Want hij heeft het vermoeden dat Tinto, autistisch als hij is, gemakkelijker praat terwijl hij aan het schilderen is. Dus waarom zou dokter Pirotti daar geen gebruik van maken? Hij hoopt tijdens de schildersessie tot een betrouwbare diagnose te komen, want daar is hij nog niet helemaal uit. Tinto had voorgesteld dit in zijn eigen atelier te doen, maar dat vond Ramon een stap te ver. Zijn spreekkamer is het compromis.

‘Dit is dus je leven,’ zegt Ramon.

‘Dit is mijn leven,’ beaamt Tinto. ‘Mijn leven is kunst. Schilderen, beeldhouwen.’

‘Heb je dat je hele leven gedaan?’

‘Mijn hele leven?’ Tinto lacht. Dat doet hij zelden. Zijn tanden steken helderwit af tegen zijn getinte huid en zijn lange, zwarte haar.

‘Ik ben pas zesentwintig.’ Hij knijpt zijn ogen halfdicht en zet voorzichtig een penseelstreek. ‘Maar al vanaf mijn vroege jeugd weet ik dat ik dit wil.’

Ramon constateert met tevredenheid dat Tinto inderdaad gemakkelijker praat als hij schildert. Hij spreekt in langere zinnen in plaats van de woorden in staccato.

‘Wat vonden je ouders daarvan? Van je kunstaspiraties, bedoel ik.’

Tinto kijkt door zijn oogharen naar zijn model en raakt met zijn penseel het doek aan.

‘Mijn vader is een notabele in het dorp waar ik vandaan kom. Hij vindt dat ik er mijn leven mee vergooi. Hij had gewild dat ik ging studeren. Liefst medicijnen, of anders rechten of zelfs theologie. Ze zijn gelovig, mijn ouders. Ze hadden me het liefst dominee willen zien worden, maar het mocht ook wel iets anders zijn. Als ik later maar een vooraanstaand lid van de samenleving zou zijn. Maar studeren was niet mijn ding. Ik wilde doen wat ik nu doe, waar ik goed in ben.’

‘Wat is het beroep van je vader?’

Heel even aarzelt Tinto, zijn ogen schieten naar links omhoog. Ramon weet dat hij waarschijnlijk gaat liegen.

‘Hij is hoogleraar. Iets met Nederlandse taal. In Nijmegen. Ik moest van mijn ouders naar het gymnasium, maar dat werd niets. Toen het atheneum en toen dat ook niet lukte havo. Uiteindelijk ben ik van school gegaan.’

‘Vrijwillig?’

‘Nou ja, eraf gestuurd. Ik was niet geschikt voor school, zeiden ze. Maar het is natuurlijk zo dat school niet geschikt is voor mij.’

Hij zwijgt en kijkt heen en weer van het doek naar Ramon om een paar nauwkeurige toetsjes verf te zetten. Haast onmerkbaar knikt hij. ‘Dat is goed,’ mompelt hij.

‘Nou ja,’ vervolgt hij, ‘uiteindelijk hebben mijn ouwelui zich er maar bij neergelegd. Vooral mijn vader deed daar erg dramatisch over. Zijn zoon werd een schilder, een bohemien, een zwerver.’

‘Wat ging er mis? Op school bedoel ik?’

‘Hoe bedoel je?’

‘Was je onhandelbaar? Ging het leren niet goed? Had je moeite met gezag?’

Tinto doet een paar stappen naast de schildersezels en zwaait met het palet en het penseel.

‘Hersens heb ik genoeg. Maar ik werd gek van al het gedoe. Van de herrie in de klas, al die kinderen om me heen. Het gekoer van de leerkrachten. Dat was op de basisschool al zo. Ik weet nog dat ik me omdraaide en met mijn gezicht naar de muur ging zitten. Later met een koptelefoon op. Op school gingen de dingen steeds anders dan was afgesproken. Dol werd ik ervan.’ Ramon verbaast zich over de manier waarop hij spreekt. ‘Steeds deden ze andere vakken dan op het rooster

stonden, lessen die uitvielen, opeens andere uren, andere leraren. Ik werd er dol van. Dan werd het almaar drukker in mijn hoofd. En als mijn kop dan helemaal vol zat, dan ging ik soms door het lint. Dan werd ik kwaad en dan was het alsof allen buiten mij om gebeurde. Dan ging ik met dingen gooien of ik gaf iemand een optater. ‘Uiteindelijk moest ik van school af.’

Hij verdwijnt weer achter de ezel en schildert verder.

‘Ze wilden me naar het speciale onderwijs sturen. Daar zou ik tussen gestoorden, mongolen en randdebielen moeten zitten. Dat heb ik verdomd. Ik heb nog een tijdje bij huis gelopen, toen ben ik vertrokken. Een paar jaar heb ik in een kraakpand in de stad gewoond en toen hebben mijn ouwelui van ellende dat huis voor mij gekocht. Daar voel ik me redelijk happy.’

Ramon herkent de klassieke situaties waarin mensen met autisme vastlopen. Hij vraagt nog naar details, maar veel meer komt er niet uit. Tinto schildert geconcentreerd verder.

Aan het einde van de therapiesessie van anderhalf uur weet Ramon welke diagnose hij moet stellen. Maar hij weet dan ook dat deze Tinto een wonderbaarlijk goede schilder is. Het portret is nog niet helemaal af als hij het te zien krijgt, maar hij vindt het verbluffend goed. Het is een portret in felle kleuren, rood, bruin, oker, met grove penseelstreken. Het doet hem denken aan de stijl van Charlie Toorop. De gelijkenis is in dit stadium al treffend.

Ramon sluit de sessie af met het uitschrijven van een recept. ‘Voor rust in je hoofd,’ zegt hij. Tinto grijnst.

‘Dat spul ontnemt me mijn eigenheid,’ zegt hij.

‘Ik zou het toch maar nemen. Het zal je rust geven. Eén pilletje per dag, dat is toch niet te veel gevraagd?’ Ramon is er bijna zeker van dat zijn patiënt het medicijn niet zal gebruiken. Misschien haalt hij het niet eens op bij de apotheek.

Ramon loopt naar de centrale balie om Jeanine te instrueren over het vervolg van deze cliënt. Terwijl hij op zijn laptop zijn aantekeningen bijwerkt, bergt Tinto zijn spullen op in een zwarte schilderskoffer. Het doek neemt hij mee naar huis.

‘Je zult nog een keer moeten poseren,’ zegt hij. ‘In mijn atelier.’

‘Ik weet niet of ik dat wel wil. Daar hebben we het nog over.’

Vlak voordat hij het zaaltje verlaat maakt Tinto nog een foto van Ramon.

Als Tinto met zijn hele hebben en houden is vertrokken, prepareert Ramon zich op zijn volgende afspraak, Mirette Looyen, de depressieve dierenarts. Hij heeft een kwartier pauze. Hij haalt een beker zwarte koffie uit de automaat en dwingt zijn gedachten los te komen van de schildersessie met Tinto. Voor iedere cliënt moet hij weer een leeg hoofd en een *open mind* hebben om zich optimaal te concentreren en zich in de ander te kunnen verplaatsen. Als hij langs de receptiebalie komt en Jeanine ziet zitten op de plek waar eerder Susanne zat, overvalt hem een somberheid die hem normaal gesproken vreemd is. Maar hij herpakt zich en neemt de patiënte mee uit de wachtkamer naar zijn spreekkamer. Zij heeft ingestemd met zijn voorstel om te proberen via hypnose achter de oorzaak van haar depressie te komen. Ook vindt zij het goed dat de hypnosessie wordt opgenomen. Ramon stopt een USB-stick in de voicerecorder.

‘Gaat u maar gemakkelijk zitten, mevrouw Looyen. U kunt als u dat wilt de rugleuning van de stoel verder achterover zetten.’

‘Noemt u me alstublieft Mirette.’

‘Prima, Mirette. Vertel eens, wat doe je graag? Waar ontspan je je bij?’ Zonder aarzeling zegt ze: ‘Ik rij graag paard. Dat vind ik heel ontspannend.’ Ze wil dolgraag meewerken.

‘Oké. Ik wil dat je nu je ogen sluit. Beeld je in dat je op je paard zit. Het dier loopt stapvoets over een zandpad en je bevindt je in een prachtig, heuvelachtig landschap. De zon schijnt. Aan weerszijden zie je paars bloeiende heidevelden. In de verte staat een reusachtige rode beuk, eenzaam midden in het veld. Terwijl het paard rustig verder loopt vliegen je gedachten weg. Je bent volkomen relaxed.’

Er is niet veel voor nodig om deze vrouw te hypnotiseren.

‘Hoe voel je je nu?’

‘Heerlijk.’

Terwijl zij in trance is, observeert Ramon haar scherp.

‘Je gedachten volgen je levensgeschiedenis in omgekeerde richting. Je ziet de afgelopen weken voor je, de laatste maanden, de afgelopen jaren. Je ziet je werk in de dierenartsenpraktijk, je stage, je studie in Utrecht, je middelbare school. Zie je heldere beelden?’

‘Ja, ik zie alles voor me.’

‘Je gaat nu terug naar de tijd dat je een kind was. Zie je het voor je?’

‘Ja.’

‘Wat zie je precies?’

‘Ik zit in de woonkamer. Het is winter, de kachel brandt. In de huiskamer hangen lijnen met wasgoed. Ik speel met mijn dokterspulletjes op een kleed in de hoek en mijn pop is de patiënt. Ik ben al vier jaar!’

Mirette steekt trots vier vingers op en haar stem klinkt hoog, zoals die geklonken moet hebben toen ze veel jonger was.

‘Hoe voel je je?’

‘Eerst wel goed, maar...’

‘Maar?’

In haar naar binnen gekeerde blik ziet Ramon plotseling iets veranderen.

‘O jee...’ mompelt ze.

‘Wat gebeurt er?’

‘Er komt iemand binnen.’ Haar gezicht vertoont een angstige trek. ‘Het is Barend. Hij schudt mijn vader de hand. Ik durf niet te kijken, want als hij me ziet...’

Ramon zucht inwendig. Intuïtief weet hij al wat er vermoedelijk gaat komen. Mirette begint te transpireren. Dit is duidelijk zwaar voor haar.

‘Ben je bang voor Barend?’

‘Ja. En ik ben ook een beetje verdrietig.’

‘Waarom ben je bang voor hem?’

‘Elke keer als hij me aankijkt weet ik dat hij ons geheimpje bedoelt.’

‘Geheimpje...’

Met een kinderlijk stemmetje vertelt ze dat Barend haar een paar keer heeft gedwongen om dingen te doen als zij mee mocht in zijn tractor. Mirettes ouders waren dik met hem bevriend en vonden het prima als hun dochter meeging naar het land om te ploegen, het gras te maaien of te keren. In de tractor meerijden is leuk.

‘Maar ik durf het niet tegen mijn vader en moeder te zeggen. Dan krijg ik vast straf, want ze vinden Barend heel aardig.’

‘Daarom ben je verdrietig.’

‘Ja.’

‘Is het een grote tractor waarin je mag meerijden?’

‘Een hele hoge, een blauwe, met een huisje erop waar je stuurt. Je moet er met een trapje naartoe. Ik zit naast hem op een klapstoeltje.’

‘Kun je vertellen wat hij doet?’

‘Hij wil dat ik mijn onderbroekje naar beneden doe.’

‘Komt hij ook aan je?’

Nu aarzelt Mirette. Ze zet grote ogen op bij de herinnering en ademt snel. Even denkt Ramon dat zij uit haar trance ontwaakt, maar dan keert haar blik weer naar binnen en sluit ze haar ogen.

‘Nee. Hij wil kijken. Alleen maar kijken. Ik moet mijn knieën uit elkaar doen. En dan gaat zijn hand in zijn broek...’

‘Doet Barend ook zijn broek naar beneden?’

‘Nee.’

‘En is dat jullie geheimpje?’

‘Ja.’

Mirettes antwoorden worden steeds korter. Ze is moe. Ze spreekt nog steeds met gesloten ogen. Het wordt tijd om de sessie te beëindigen.

‘Oké, Mirette. Je stijgt nu op en je ziet het grasland en de tractor langzaam diep onder je verdwijnen. Je reist in gedachten weer vooruit in de tijd. Je basisschooltijd, het gymnasium, je studie, je werk als dierenarts.’ Ramon pauzeert een paar seconden.

‘Nu zit je weer op je paard in het heideveld en je voelt je ontspannen.

Je kijkt in het rond en geniet van de omgeving. Voel je je relaxed?’

‘Heel relaxed.’

‘Ik tel zo meteen langzaam terug van drie naar een. Bij een ben je terug in het heden. Je zult je niets kunnen herinneren van wat je hebt verteld.

Drie – twee – een.’

Heel langzaam opent Mirette haar ogen. Ze zit een volle minuut wazig voor zich uit te staren voordat ze weer helemaal helder is.

‘Wat is er gebeurd?’ vraagt ze verwonderd.

‘Je was in trance, zoals we hadden afgesproken.’

Ze kijkt Ramon verbaasd aan. Haar gezicht straalt ongeloof uit.

‘Ik heb een droge keel. Kan ik wat drinken?’

Ramon vult een bekertje met water.

‘Je was terug in je kinderjaren, Mirette. Je hebt dingen verteld die mogelijk een rol spelen bij je depressiviteit. We zullen nu even pauzeren. Als je dat wilt kunnen we daarna de opname terugluisteren.’

Na afloop van de therapie sessie toont Mirette zich sceptisch.

Natuurlijk, de geluidsopname liegt niet. Schijnbaar onbewogen luistert ze naar haar eigen stem, haar kinderstem.

‘Ben ik dat?’

Als de opname gestopt is, is zij in eerste instantie zwijzaam. Maar dan komen de vragen.

‘Wie zegt dat dit echt is gebeurd? Dat ik het niet heb verzonnen?’ Ze kijkt van Ramon weg. ‘Mijn erotische dromen gaan veel verder, en die zijn ook niet echt...’

‘Waar je herinneringen vandaan komen, dat weet niemand. Het zouden inderdaad ook fantasieën kunnen zijn. Persoonlijk ben ik ervan overtuigd dat deze herinnering uit jouw onbewuste afkomstig is. Maar nogmaals, zeker weet ik dat niet.’

‘Wat is dan het nut van die therapie?’

‘Wat er tijdens de hypnose naar boven komt, zit in je, in welke vorm dan ook. Angsten, fantasieën, herinneringen, reële gebeurtenissen. Sommige dingen die je hebt meegemaakt zijn zo schokkend, zo traumatiserend, dat je ze diep hebt weggestopt. Dat is niet ongewoon. Ik kom dit in mijn praktijk veelvuldig tegen. De hypnose kan je helpen om verdrongen herinneringen bewust te maken. En dat zijn meestal geen prettige herinneringen.’ Hij zucht. ‘Helaas blijkt een groot deel van mijn vrouwelijke patiënten het slachtoffer van seksueel misbruik te zijn.’

‘Maar hoe kan het dan dat ik meteen Barend naar boven haalde uit mijn zogenaamde onbewuste? Meteen de eerste keer al? Dat zou toch stomtoevallig zijn?’

‘Omdat je diep van binnen, Mirette, “weet” wat de oorzaak van je depressiviteit is. Op je vierde, vijfde jaar heb je dingen meegemaakt die je toen niet kon begrijpen, waar je nog helemaal niet aan toe was. Die heb je toegedekt, verborgen in je onderbewuste. Maar je weet dat het is gebeurd en die onbewuste herinnering dringt zich onder hypnose aan je op.’

Hij kijkt Mirette indringend aan.

‘Heeft er inderdaad een Barend bestaan, of bestaat die nog?’

Ze aarzelt. ‘Ja, die is er inderdaad, een vroegere buurman, een vriend van de familie. Hij moet nu tegen de zestig lopen. Het is jaren geleden dat ik hem heb gesproken.’

‘Herinner je je er iets van?’

‘Ik weet het niet, het zou kunnen. Ik was nog zo jong, toen had ik nog weinig concrete herinneringen.’

Ramon denkt een ogenblik na en overweegt of hij haar op dit moment zijn vermoeden zal meedelen. Hij observeert haar en ze lijkt

ontspannen. In zijn hoofd rubriceert hij haar symptomen volgens het systeem dat door psychiaters wordt gebruikt voor diagnosticering. Depressiviteit, zonder twijfel, maar waarschijnlijk door een concrete oorzaak.

‘Ik zal je zeggen wat ik denk. Door je ervaringen als jong meisje, die je nog niet rationeel beredeneren kon, ben je opgezaald met een erg negatieve connotatie bij het verschijnsel “genitaliën”. Een nare, negatieve bijbetekenis. En die heb je tot nu toe weggestopt, ontkend. Maar in je hersenen is wel vastgelegd: “genitaliën is slecht”. Je hebt ze geassocieerd met gevaar, met onveiligheid, dwang, angst. Onbewust heb je dat altijd met je megedragen. Ik durf te veronderstellen dat je seksuele contacten per saldo niet echt prettig vindt. Dat je er weinig van kunt genieten. Klopt dat?’

Mirette knikt, weifelend.

‘Maar daar wil ik nu niet over praten.’

‘Oké, zoals je wilt. Maar: in je studie en in je werk als dierenarts heb je veelvuldig met genitaliën van doen. Van dieren, weliswaar, maar toch: castraties en sterilisaties, zwangerschapsonderzoek, bevallingen, noem maar op. Iedere keer als je ermee te maken krijgt, zegt een onbewust stemmetje in je: wat ik doe is eigenlijk niet goed. Maar toch moet je het doen omdat het je beroep is. Door de jaren heen, heel geleidelijk, ben je jezelf daardoor slecht gaan vinden. Het is het gevolg van die onbewuste overtuiging uit je kinderjaren. Je kreeg een hekel aan jezelf. Zo iets kan lang goed gaan, maar op zeker moment kun je daar depressief van worden.’

Hij kijkt naar haar of er een reactie komt. Dat is niet het geval. Mirette lijkt onder zijn woorden onbewogen te blijven.

‘In onze vorige bijeenkomst vertelde je mij over erotische dromen die je ’s nachts hebt, met mensen en dieren. Ook die dromen zijn afkomstig uit je onderbewuste, en ze zijn een manier om met deze gevoelens om te gaan. Die dromen liggen in een lijn met wat je onder hypnose vertelde. Ze zeggen mij dat we waarschijnlijk op het goede spoor zitten.’

Ramon vraagt zich in stilte af of hij hier goed aan doet. Er zit altijd een risico aan een dergelijke rechtstreekse confrontatie.

Maar dan barst de jonge vrouw tegenover hem opeens in tranen uit.

Met diepe uithalen roept ze uit dat hij gelijk heeft. Dat ze een smerlap is, dat haar werk pervers is. Ramon geeft haar een handdoek om haar

gezicht te bedekken en de tranen op te vangen. Hij probeert haar niet te troosten. Deze catharsis is hard, wreed, maar wel noodzakelijk.

Als ze na een tijdje een beetje gekalmeerd is, zegt Ramon: ‘We gaan eraan werken, Mirette.’

Ze knikt heftig met haar hoofd.

‘Trouwens,’ zegt ze, ‘ik, eh, mijn depressiviteit is sinds kort al wat minder.’

Ramon is onmiddellijk gealarmeerd. Hij ziet dat zijn patiënte bloost.

Rode vlekken komen boven de rand van haar truitje uit. Dan glimlacht hij, omdat hij meent te begrijpen waar zij op doelt.

‘Is er soms iemand...?’

Mirette slaat haar ogen neer en wil het niet vertellen.

‘Is er een man in je leven?’

‘Eh, ja... Misschien een volgende keer,’ fluistert ze.

De volgende dag belt inspecteur De Groot Ramon op. ‘Het onderzoek van het lichaam van mevrouw Ikink is afgerond, dokter. Waarschijnlijk hebben we te maken met een seriemoordenaar. De patholoog anatoom wist nu waar zij naar moest zoeken. Ze heeft op het lichaam vergelijkbare sporen gevonden als bij dominee Bernhardt. Een tweetal injecties, waarvan een in de schouder, dus een iets andere plek dan bij de dominee. Maar een tweede injectie is ook in haar oksel gevonden. In haar bloed zijn sporen van een dodelijk middel gevonden.’

Ramon weet zo gauw niet hoe hij moet reageren.

‘We vermoeden,’ vervolgt De Groot, ‘dat ook de moord op Deborah Koning op deze manier is gepleegd. Maar dat zullen we nooit weten omdat zij is gecremeerd.’

‘Nou, dat is een doorbraak. Toch?’

‘Zeker. We moeten nu alleen de moordenaar nog vinden. Weet u zeker dat niemand de medicijnkast in uw praktijk heeft opengebroken?’

‘Dat weet ik heel zeker. Ik heb u verteld hoe die beveiligd is. Bovendien heb ik al gezegd dat we daar geen middelen hebben die dodelijk zijn, althans niet bij toediening van normale doses. En al helemaal geen euthanasiemiddel.’

‘Weet u zeker dat er geen vijanden van uw praktijk rondlopen die wraak willen nemen of u op een andere manier in diskrediet willen brengen?’

‘Ik zou het niet weten. Ja, mijn grootste vijand – tussen aanhalingstekens – is mijn Amsterdamse collega Landman. Die heeft iets tegen mijn manier van behandelen. Maar ik schat hem niet in als meervoudige moordenaar. Verder zou ik niemand weten.’

‘Goed, goed. We rechercheren verder. Nu de zaken er zo voor staan, heb ik een groter team ter beschikking gekregen. En ik heb een verzoek aan de rechtbank gericht om inzage in uw patiëntendossiers te krijgen.’

‘Prima. Ik heb gezegd dat ik een rechterlijke uitspraak zal respecteren.’

‘En, o ja, we hebben ook die vroegere vriend van Suzanne Ikink, John van Chaam, nagetrokken. Hij is een ellendeling, met strafblad van anderhalf A4, maar hij heeft het beste alibi dat denkbaar is.’

‘Oh?’

‘Ja, hij zat op de tijdstippen van de laatste twee moorden in voorarrest wegens geweldpleging. Hij heeft dus niets met de moord op haar te maken.’

Inspecteur John de Groot beëindigt het gesprek, legt zijn iPhone op zijn bureau en verlangt naar een sigaret, ook al rookt hij al twee jaar niet meer. Zolang je nog ‘niet meer’ rookt, denkt hij, ben je er niet echt vanaf. Pas als je gewoon ‘niet’ rookt, dan is het gevaar van terugvallen voorbij. Hij gaapt en opent het digitale dossier dat afkomstig is van zijn collega Halabi van de Politieregio Noord- en Oost Gelderland. Dat heeft hij ontvangen nadat de korpsleiding van de regio Oost-Nederland had besloten dat Gelderland Midden het onderzoek zou overnemen. Er zijn woorden tussen hem en Halabi gevallen. De Groot vond dat hij, hoger in rang als hij is, kritiek mocht leveren op het werk van het Achterhoekse team. Zowel wat betreft Deborah Koning als dominee Bernhardt waren ze volgens hem veel te gemakkelijk uitgegaan van zelfmoord. Halabi toonde zich beledigd. Het woord viel niet, maar De Groot weet haast zeker dat hij zich gediscrimineerd voelde vanwege zijn buitenlandse achtergrond. Ten onrechte, want hij zou ieder team erop hebben aangesproken. Maar ergens begrijpt hij zijn collega’s ook wel. De beide moorden leken op zichzelf staande gevallen te zijn, die inderdaad veel van zelfmoord weg hadden. En het forensisch bewijs wees eveneens in die richting. ‘Die forensische jongens hebben ook steken laten vallen,’ mompelt hij half hardop. Halabi ontdekte pas een tijdje na de tweede moord de verbindende schakel, de psychiatrische praktijk van Pirotti. Op dat moment hadden ze opnieuw moeten beginnen en er zonder vooroordeel opnieuw naar moeten kijken. Maar dat deden ze niet, ze hielden vol dat het om zelfmoorden ging. Waren ze bang om een fout toe te geven? Wie weet. De dossiers waren al zo goed als gesloten. Waarschijnlijk zaten ze in de Achterhoek niet te wachten op twee nieuwe onopgeloste moorden, waarvan niet eens zeker was dat het om moord ging.

De Groot komt overeind om een beker koffie te halen. Een surrogaat voor nicotine. Hij moet nadenken. Wat heeft hij tot nu toe? Geen spoor van een mogelijke dader. Geen spoor van een motief. De moorden op dominee Bernhardt en Suzanne Iking zijn ongeveer op dezelfde manier gepleegd, twee injecties, waarvan de laatste waarschijnlijk de dood tot gevolg hadden. Daarna moest de moordenaar zich van de lichamen ontdoen, waar hij creatief in was. Zo creatief, dat hij de politie om de

tuin leidde en ze op zelfmoorden liet lijken. Helaas kan van de eerste moord, op Deborah Koning, niets meer worden gezegd. Maar De Groot gaat ervan uit dat het bij alle drie om één moordenaar gaat. Achteraf is het voor hem helder dat de oplossing in Velp moet worden gezocht. Drie slachtoffers uit dezelfde medische instelling, dat is te veel toeval. Maar er zijn weinig aanknopingspunten. De ondervraging van het personeel heeft hem geen steek verder gebracht. Niemand had een idee over het waarom, en zelf hadden ze bovendien geen van allen een reden om aan het moorden te slaan. Wat betreft de vrouwen die hij heeft gesproken, het meisje Vera, de psychologe en de pedagoge, acht hij het onwaarschijnlijk dat ze daders zijn, omdat er voor de moorden nogal wat lichaamskracht nodig was. Het zijn alle drie tengere vrouwen, die hij niet in staat acht om een lijk aan de zoldering van een schuur te hangen of een viaduct op te slepen en naar beneden te gooien. De mannen die er werken, afgezien van Pirotti zelf, vallen ook af. De administrateur, Van Steenis, zou het kunnen zijn. Maar De Groot vindt het onwaarschijnlijk dat zo'n grijze, kleurloze figuur, de dader zou zijn. De man heeft ook geen spoor van een motief. Ho, ho, valt hij zijn eigen gedachtegang in de rede, hij kan gestoord zijn en plotseling een pathologische moordenaar geworden zijn. Voorlopig zet hij hem echter maar op de reservelijst. Dan is daar de tweede psychiater, dokter Kassies. Hij is een rokkenjager, heeft een verhouding gehad met één van de slachtoffers en kan, volgens de verklaring van het koffiemeisje, niet van het vrouwelijke personeel afblijven. Maar hij is uitvoerig verhoord door Halabi en later ook door hemzelf. Hij heeft, zoals uit het eerste verhoor blijkt, in elk geval voor de moord op de violiste een waterdicht alibi. Zijn alibi voor de moord op de dominee en op Suzanne is niet waterdicht. Maar hoe je het ook bekijkt, binnen de theorie van één moordenaar kan hij het niet zijn. 'Blijft over: Pirotti zelf.' De Groot spreekt de woorden hardop uit. De agent die tegenover hem zit kijkt op. 'Heb je een ingeving?' vraagt hij, en gaat door met zijn werk. De Groot grinnikt. Hij heeft inderdaad een idee. Dokter Pirotti. Die is wat hem betreft een betere kandidaat. Hij is naar De Groot z'n zin te succesvol, te knap en te zelfverzekerd. En hij weigert mee te werken aan het onderzoek. Dat maakt hem verdacht. De scène in het kamertje op de bovenverdieping van de psychiatrische praktijk staat hem nog helder voor de geest. Nadat hij de dokter aan zijn strafblad herinnerd

had, heeft Pirotti hem, John de Groot, min of meer buiten de deur gezet. Dat was slecht voor zijn ego, het zit hem nog steeds dwars. Ook wil hij weinig informatie geven. Hij mocht de gifkast niet zien, of liever gezegd, daar kwamen ze niet aan toe. Misschien moet hij toch een bevel tot huiszoeking regelen. Maar dan bedenkt hij dat Pirotti intussen alle gelegenheid heeft gehad om er alleen onschuldige middeltjes in te laten liggen.

Verder wenst de dokter zijn patiëntengegevens alleen af te geven als een rechter daartoe opdracht geeft. De Groot weet dat hij daarmee formeel in zijn recht staat, want hij kan als opsporingsambtenaar niet zomaar de privacywetgeving aan zijn laars lappen. Pirotti is een slimme tegenstander, dat realiseert hij zich wel. De dokter is niet dom. Maar de ingeving die hij kreeg zet deze dokter wel in de verdachtenhoek. Ga maar na. In zijn PGGP-praktijk bevindt zich een kamertje vol met medicijnen, waaronder spul waar je mensen mee kunt drogeren, heeft de dokter toegegeven. Dat zijn dus mogelijke moordwapens. Hij heeft verklaard dat er geen dodelijke medicijnen in dat kamertje liggen. Maar wie zegt dat dat inderdaad zo is? Bovendien zijn twee slachtoffers aantoonbaar gedrogeerd voordat ze een dodelijke injectie kregen. Daar kunnen middelen uit dat kamertje voor zijn gebruikt.

Die medicijnenkamer is beveiligd met twee verschillende sloten. Veiligheidsprotocol, zei Pirotti. Oké.

Eén van de sleutels van het kamertje heeft Pirotti zelf. Om het andere slot open te maken heeft hij Suzanne Ikink nodig, want die beheert de tweede sleutel. Samen konden ze dus bij die medicijnen komen. En wie is het laatste slachtoffer, nadat er twee patiënten met injecties zijn vermoord? Inderdaad, Suzanne Ikink. Is dat toeval? Misschien heeft deze vrouw bedacht dat Pirotti met haar sleutelmedewerking medicijnen heeft meegenomen om mensen te vermoorden. Dat is geen onlogische gedachte. Misschien heeft ze achteraf één en één bij elkaar opgeteld en een conclusie getrokken. Misschien heeft ze gedreigd hem te verraden. Overigens, ook als er in zijn praktijk geen euthanasiemiddelen zouden liggen, dan hoeft dat nog niets te betekenen. Hij is zelf arts, dus ook als hij die middelen niet voor zijn praktijk in voorraad heeft, kan hij relatief gemakkelijk aan een dodelijk middel komen. De Groot ziet het voor zich. In zijn loopbaan als onderzoeker heeft hij een geval meegemaakt van een verpleger (m/v)

die oude mensen aan hun einde te hielp. Het komt in de medische wereld vaker voor dat artsen het tegenovergestelde doen van wat ze in de eed van Hippocrates beloofd hebben. Waarom zou dit niet net zo'n geval zijn? Dokter Pirotti zou de eerste arts niet zijn die de wereld een beetje beter wil maken door patiënten om zeep te helpen. Als psychiater gaat dat natuurlijk iets moeilijker dan bijvoorbeeld als huisarts of als chirurg. Iemand doodlullen valt niet mee. De Groot schiet in de lach, waarop de agent tegenover hem opkijkt.

‘Blijkbaar is jouw ingeving nogal grappig,’ zegt hij.

‘Integendeel,’ antwoordt De Groot. In gedachten heeft hij zijn theorie klaar. Pirotti heeft een strafblad, dat staat buiten kijf. Hij heeft zijn werk goed gedaan. Dood door schuld was het, zestien jaar geleden. Hij heeft ervoor gezeten, dus zo onschuldig zal het niet zijn geweest. Maar er is meer. Nog maar pas geleden moest Pirotti voor de Medische Tuchtcommissie verschijnen, vanwege zijn hypnosepoespas. De Groot gelooft daar absoluut niet in en vindt het maar buitenissig. Wie weet heeft hij zijn slachtoffers wel eerst gehypnotiseerd, zodat hij ze gemakkelijker kon drogeren.

Hij kijkt op zijn horloge, staat op en loopt naar de briefingruimte voor de eerste bijeenkomst met de drie collega's van zijn opsporingsteam die op hem zitten te wachten. Twee van hen, Ton Huntink en Sven Zweverink behoren tot zijn vaste collega's. De derde rechercheur is een vrouwelijke collega uit Doetinchem. Lieke Ruesink heet ze. Jeetje, denkt De Groot, het lijkt wel alsof alle achternamen in de Achterhoek op 'ink' eindigen.

Hij groet zijn mensen en vat de zaak in een paar zinnen samen. Als het goed is hebben ze zich ingelezen.

‘Drie moorden,’ zegt hij. ‘We weten nog maar sinds kort dat het moorden zijn, want de eerste twee werden voor zelfmoorden aangezien. De slachtoffers zijn twee vrouwen, jonge vrouwen, een beroemde violiste en een medewerkster van een medische praktijk. En één man, een dominee, van middelbare leeftijd. Qua achtergrond hebben ze op het eerste oog niets met elkaar gemeen, behalve het feit dat ze alle drie gerelateerd zijn aan de PGGP in Velp. Daar moeten we natuurlijk eerst achteraan. Twee van hen waren er patiënt. Eén was in die praktijk werkzaam. Het moet een moordenaar zijn die over dodelijke medicijnen kan beschikken en die goed is in het in scène zetten van zelfmoorden.’

Hij kijkt zijn mensen een voor een aan.

‘Heeft iemand een idee over de moordenaar, even afgezien van het verband van de psychiatrische praktijk? Denk alsjeblief mee, we mogen niet te snel te voor de hand liggende conclusies trekken.’

‘Of moordenaars,’ zegt Lieke.

‘Dat denk ik niet,’ antwoordt Sven, ‘want er is nogal wat spierkracht nodig om iemand aan de balken te hangen, van een viaduct te smijten of voor een trein te gooien. Dan ligt een vrouw minder voor de hand.’ Die gedachte was dus ook al bij De Groot opgekomen.

‘Seks en geld, dat zijn de meest voorkomende motieven.’ Ton gaat ervoor zitten. ‘Die dominee was homoseksueel. Misschien moeten we nagaan of ook de beide vrouwen lesbisch waren. Misschien is er een homofob aan het werk.’

‘Hm, originele gedachte, Ton. Andere suggesties? Kom op!’

Lieke zegt: ‘Er is een connectie met de Achterhoek. Alle drie de moorden zijn gepleegd in de Achterhoek. In de buurt van Bathmen, van Heurne en van Doetinchem.’

‘Inderdaad zijn alle lijken in de Achterhoek gevonden,’ verbetert De Groot haar. ‘Maar dat wil nog niet zeggen dat zij daar ook zijn vermoord.’

‘Bathmen ligt niet in de Achterhoek, maar in Salland,’ merkt Ton op.

‘Maar het is inderdaad een verband,’ zegt De Groot. ‘We mogen ervan uitgaan dat de moordenaar bekend is in de Achterhoek. En in Salland,’ zegt hij richting Ton.

‘Maar die psychiatrische praktijk is toch wel de duidelijkste overeenkomst,’ zegt Lieke. De anderen zijn het daarmee eens.

‘Goed, dat stellen we hierbij vast. Het gaat om drie moorden, wrede moorden met gruwelijke details. We moeten alles in het werk stellen om de moordenaar te vinden. Voorlopig gaan we er tenminste vanuit dat er één moordenaar is.’ De Groot gaat staan en spreekt zijn mensen toe. ‘Ik wil dat de onderste steen boven komt.’

‘Wat een cliché,’ schampert Ton Huntink. ‘Maar je hebt wel gelijk.’

‘Ik ga zo meteen met de Officier van Justitie bellen om toestemming voor een bevel tot intreding,’ gaat De Groot verder. ‘We doen een huiszoeking in het praktijkgebouw, maar ook in het huis waar Pirotti woont. Ik verwacht die toestemming vandaag nog te krijgen. Morgen vallen we binnen, onverwacht. Ik wil dat jullie in dat praktijkgebouw alles onderzoeken. We zoeken naar sporen van de moorden, naar

dodelijke injecties, maar ook naar sporen van de slachtoffers, naar personen die verdacht zijn. Bekijk de afsprakenlijsten en de agenda's. Kortom, alles wat info op kan leveren. Ik verwacht er overigens niet heel veel van, want de schuldige, als die bij die praktijk hoort, heeft intussen alle sporen al kunnen uitwissen. Maar je weet nooit. Natuurlijk moet die medicijnenkamer worden onderzocht, maar ook alle kasten, berguimtes en bureaus. En vergeet de wachtkamers niet. Ondervraag alle personeelsleden, inclusief de psychiater zelf. Zelf zal ik de privéwoning van Pirotti voor mijn rekening nemen. Lieke, jij gaat met mij mee.'

De Groot lijkt tevreden met de reacties van zijn team.

'Verder wil ik dat de drie plaatsen delict nog eens aan een scherp onderzoek worden onderworpen. De schuur waar de dominee is gevonden, het viaduct waar de violiste vanaf is gegooid en de plaats waar het lichaam van de praktijkassistente op de rails is gelegd. Omdat er bij de eerste twee op voorhand van zelfmoord werd uitgegaan, zijn er misschien sporen over het hoofd gezien.'

'Sommige van die sporen zijn al maanden oud,' zegt Ton. 'Daar valt vast niet veel meer te zoeken.'

'Ik wil dat jullie er in elk geval gaan kijken. Al is het alleen maar om een beter beeld te krijgen van wat zich daar kan hebben afgespeeld.' Hij kijkt de kring rond.

'Morgenochtend uiterlijk acht uur zie ik jullie hier.'

Zoals gewoonlijk begint de dag vredig in de Praktijk voor Geestelijke Gezondheidszorg Pirotti. Een waterig zonnetje schijnt door de brede glazen pui. Zachte klassieke muziek klinkt uit luidsprekers in de gangen en de wachtkamers, waar een vage koffiegeur hangt.

Receptioniste Jeanine zit achter haar balie, ontvangt een vroege cliënt en verwijst hem naar de grote wachtkamer. Dan ziet ze hoe een politieauto het parkeerterrein oprijdt en recht voor de automatische schuifdeuren stopt. Twee in burger geklede mannen stappen uit. Eén van hen haalt een kleine tablet tevoorschijn en begint de kentekens van de geparkeerde auto's te noteren. De tweede man komt naar binnen en laat Jeanine een formulier zien.

‘Goedemorgen,’ zegt hij beleefd. ‘We zijn van de politie Gelderland-Midden. Mijn naam is Ton Huntink. We hebben opdracht om hier een huiszoeking te doen in verband met enkele recente moorden. Ik moet u verzoeken om u, zolang we bezig zijn, afzijdig te houden en niets meer aan te raken.’

Jeanine verstijft.

‘Ik moet Ramon vragen...’

‘Het spijt me, maar we hebben een bevel. Daar kan meneer Pirotti niets tegen doen.’

Ze kijkt hem even aan, springt op en rent weg in de richting van Pirotti's spreekkamer. Binnen enkele minuten staat Ramon tegenover de politieman. Hij is in alle staten. Zo kalm en beheerst als hij normaal gesproken is, zo laat hij nu zijn woede de vrije loop.

‘Dit is absurd. Pure pesterij. Wij doen hier serieus ons werk en u gaat een beetje door alles heen snuffelen. Hebben jullie daar wel het recht toe?’

Ton Huntink laat hem het bevel van de Officier van Justitie zien. Sven Zweverink komt erbij staan.

‘Het spijt me,’ zegt hij nogmaals, ‘wij hebben reden om aan te nemen dat er hier mogelijk sporen zijn te vinden. We hebben de bevoegdheid om het gebouw te doorzoeken en de mensen te ondervragen. Artikel 96 Strafvordering, als u dat interesseert,’ zegt hij glimlachend. Hij probeert een wat lichtere toets aan te brengen in de situatie. ‘Het gaat om drie moorden, meneer Pirotti, dat is niet niks. En alle feiten wijzen in de richting van uw praktijk.’

Ramon is op slag weer rustig. Hij kijkt de politieman schuin aan. ‘Het spijt je helemaal niet. Wat een onzin. Wat moeten mijn mensen hier wel van denken? Die raken ervan over hun toeren. En de patiënten? Alsof we een criminele organisatie zijn! Dit kan een enorme reputatieschade opleveren. En reken maar dat ik die bij jullie ga verhalen.’

Ton haalt zijn schouders op. ‘Dat kunt u proberen, maar ik denk niet dat u veel kans maakt.’

Maar Ramon heeft zijn huiswerk gedaan. Voor zijn komst heeft hij snel de zoekterm ‘bevel tot huiszoeking’ ingetypt op zijn computer. ‘Alleen verdachten kunnen geen schade claimen. Ik ben geen verdachte, toch?’

Ton weet waar Ramon op doelt. In de wet staat inderdaad dat schade alleen vergoed kan worden als de huiszoeking plaatvond bij iemand die op dat moment niet verdacht was.

‘Ik heb geen opdracht gekregen om u als verdachte aan te wijzen. Ik heb u ook geen cautie gegeven. Maar maak het nou niet vervelender dan het al is.’

‘Ik heb dus geen keus?’

‘Ik vrees van niet. Werkt u alstublieft gewoon mee, dan zijn we des te eerder klaar en weer verdwenen.’

Ramon draait zich om en loopt weg om zijn medewerkers te informeren. Daarna behandelt hij de enige patiënt die voor de ochtend op de afsprakenlijst staat. Hij heeft moeite om zijn hersens erbij te houden. Daarna gaat hij naar huis, ‘om het allemaal niet aan te hoeven zien,’ zoals hij zegt.

Als eerste inspecteert Sven Zweverink de centrale balie, maar hij vindt niets interessants.

‘Natuurlijk niet,’ zegt Jeanine. ‘Ik ruim het hier elke avond op en twee keer per week wordt er schoongemaakt.’

‘Ik heb nog wel een verzoek, zegt de agent. Wij willen graag een uitdraai van het afsprakenregister. Vanaf...’ – hij veegt over het scherm van zijn tablet – ‘...begin november vorig jaar tot 10 februari van dit jaar. De afgelopen drie maanden, dus. Kun je die voor me maken? Je hoeft het niet te printen, hoor, digitaal mag ook.’

‘Afspraken met wie?’

‘Met patiënten en andere bezoekers van de behandelaars. Wie zijn dat precies?’

‘Dokter Pirotti zelf, natuurlijk. Dan Maria Woudenberg en Aygul Polat. En dokter Kassies, maar die is al een poosje ziek.’
‘Oké. Van dokter Kassies wil ik zijn afspraken totdat hij ziek werd.’
‘Jeetje, dat is nogal wat. Zijn dat geen privégegevens?’
‘Nee hoor, het valt binnen ons huiszoekingsbevel.’

Samen doorzoeken Ton en Sven de rest van de ochtend de wachtkamers en een paar spreekkamers, die echter niets prijsgeven wat hun belangstelling wekt. Ze praten met de psycholoog en de orthopedagoog en met het schoonmaakmeisje, zoals Ton haar aanduidt, wat hem een giftige blik van Vera oplevert. Maar wat De Groot al had voorspeld, áls er al iets te vinden zou zijn geweest, dan was dat intussen verdwenen.

Sven klimt de trap op en betreedt het domein van Fred van Steenis, die hem grommend zijn gang laat gaan.

‘Ik weet niks van patiënten,’ verklaart hij desgevraagd. ‘Ik ga over de cijfers. Voor patiëntgegevens moeten jullie bij de artsen en de zorgverzekeraars zijn.’

Vervolgens willen ze de medicijnenkamer doorzoeken. Daar verwachten ze nog het meeste van. Medicijnenkamer is een groot woord voor de fors uitgevallen inbouwkast van twee bij drie meter, met aan drie zijden houten schappen.

‘Kunt u die voor ons openmaken?’

‘Nee,’ zegt Jeanine, ‘dat kan ik niet. Daarvoor is een tweede sleutel nodig, en die heeft meneer Pirotti. En meneer Kassies, maar die is er niet.’

‘Is Pirotti op zijn kamer?’

‘Volgens mij is hij naar huis gegaan.’

‘Nou, dan moet hij desnoods maar even terugkomen. Intussen bekijken we de laatste spreekkamer, die van Pirotti zelf.’

Ramon is nog niet lang thuis als er een politieauto voor de deur van zijn witte semibungalow stopt. Inspecteur De Groot belt aan met in zijn hand een machtiging tot huiszoeking. Hoofdagent Lieke Ruesink staat schuin achter hem. En voor de tweede keer deze ochtend borrelt er een woede in hem op die hij nauwelijks van zichzelf kent.

‘Wat? Moeten jullie ook mijn huis doorzoeken? Wat denk je nou, dat ik hier een slachtkamer heb, of zo? Zoek je een lijk? Kijk maar in de

koelkast.’ Zijn boosheid uit zich in sarcasme. Josien staat zwijgend naast hem.

De Groot begint: ‘Het spijt...’

‘Hou nou alsjeblieft op met die spijt, want daar meen je toch geen donder van!’

Dan heeft inspecteur De Groot er genoeg van.

‘Ik verzoek u mij niets in de weg te leggen, dokter Pirotti. We doen hier een huiszoeking, en daarmee uit.’

Op dat moment stopt er een tweede politieauto voor het huis, waar Sven Zweverink uit stapt.

‘Hoofdagent Zweverink, wat is er?’ vraagt De Groot uit de hoogte.

‘Ik wil graag de tweede sleutel van de medicijnenkamer in het praktijkgebouw.’

Ramon denkt even na, haalt zijn schouders op en pakt zijn sleutelbos. Het heeft geen zin om je druk te maken over iets wat je niet kunt veranderen. Hij geeft de sleutel aan Zweverink en maakt een uitnodigend gebaar in de richting van zijn huis.

‘*Be my guest*, gaat uw gang. Haal alles maar overhoop. Kom mee Josien, we gaan in het dorp een kop koffie drinken. De dame en heer moeten maar doen wat ze niet laten kunnen.’ Ze stappen in zijn auto en rijden weg. Ruim een uur later melden ze zich weer. De politiemensen zijn klaar met hun zoektocht. Josien loopt weg voor een ronde door haar huis in de hoop dat ze er geen zootje van hebben gemaakt.

‘We hebben injectiespuiten gevonden,’ zegt De Groot tegen Ramon.

‘Verdomme, man, ik ben arts. Natuurlijk zijn hier injectiespuiten! Ik heb ook mijn eerste hulptas altijd klaar staan. Voor het geval van een calamiteit.’

Ze worden onderbroken door de deurbel. Brigadier Huntink en hoofdagent Zweverink staan weer voor de deur. De Groot stapt naar buiten en Zweverink fluistert hem iets in het oor.

Inspecteur John de Groot heeft zich tijdens de zoektocht al min of meer verzoend met een vergeefse actie. Het zou ook al te mooi zijn geweest om nu nog duidelijke aanwijzingen of sporen te vinden. Via WhatsApp heeft Ton Huntink hem al ingeseind dat het onderzoek in het praktijkgebouw niets concreets heeft opgeleverd. Jeanine, de receptioniste, zal op hun verzoek een cd-rom maken met een kopie van het centrale afsprakenregister, maar daar moesten ze uiteraard eerst naar kijken. Ook De Groot en hoofdagent Lieke Ruesink hebben in het huis van de psychiater niets gevonden dat verband kan houden met de moorden. Hij denkt er al over om deze lijn van het onderzoek maar als vruchteloos te beschouwen als zijn twee collega's onverwacht verschijnen. Zijn hart maakt een sprongetje als Sven Zweverink hem bij de voordeur influistert wat ze hebben gevonden.

‘Waar lag het precies?’ vraagt hij.

‘In zo’n ouderwetse grijze dossierkast in een hoek van de spreekkamer van de dokter. Die hing vol met hangmappen met dossiers erin. Op de bodem van de onderste lade, helemaal achterin, lag onder de hangmappen een doosje. Als je afgaat op de verpakking hebben er vier ampullen in gezeten, maar nu was het leeg.’

‘Wat stond er op het etiket?’

‘De naam van een chemische verbinding, voor mij onuitspreekbaar. Ik heb het kantoor van de patholoog-anatoom gebeld. Ik moest het voor hem spellen. De P.A. schrok hoorbaar toen hij begreep om welke substantie het ging. ‘Dat is gevaarlijk spul,’ zei hij. ‘Het wordt door artsen gebruikt als ze euthanasie toepassen, voor de definitieve injectie.’

De Groot moet de informatie even verwerken.

‘De vraag is natuurlijk of er ook in heeft gezeten wat er op het etiket staat.’

‘Nou, die kans is dik aanwezig.’

De inspecteur loopt naar de woonkamer, waar Ramon zich bevindt.

‘Er is iets gevonden, dokter.’

‘O ja? Een pakje pleisters? Een flesje jodium?’ Hij zit nog steeds in de cynische modus.

‘Een euthanasiemiddel.’

Ramon verbleekt.

‘Dat kan niet. Dat stond absoluut niet in de medicijnenkamer.’

‘Inderdaad, niet in de medicijnenkamer. Het lag in uw spreekkamer, onderin een lade van uw dossierkast.’

Ramon moet gaan zitten. Hij wrijft in zijn ogen alsof hij scherper probeert te zien.

‘Ik weet daar niets van,’ zegt hij.

‘U hebt iets uit te leggen, dokter.’

Ze nemen hem niet mee naar het politiebureau voor het verhoor, maar gebruiken Ramons werkkamer. De politievrouw installeert zich achter Ramons bureau met een tabletcomputer voor zich, een apparaat dat tegenwoordig blijkbaar gemeengoed is in het politiekorps. Ramon laat zich zakken in een van de lage jaren zeventig fauteuiltjes van het zitje. De Groot neemt tegenover hem plaats op een rechte stoel en torent boven hem uit. Ramon moet ondanks alles glimlachen om het psychologische overwicht dat de inspecteur op die manier denkt te hebben. Hij is te ervaren om erdoor geïmponeerd te raken.

Heel langzaam begint tot Ramon door te dringen dat de inspecteur tegenover hem een dwaas is en hijzelf een onvoorstelbare naïeveling. Toen hij zich vanmorgen grommend neerlegde bij de huiszoeking, ging hij er nog van uit dat de politie op zoek was naar een onbekende moordenaar en dat ze dachten in het praktijkgebouw aanwijzingen te zullen vinden. Zelfs toen inspecteur De Groot met zijn hulpje zijn huis kwam doorzoeken, hield hij nog geen rekening met wat hij zich nu wel realiseert: blijkbaar is hij zelf verdachte.

Maar nu zijn positie duidelijk is, kan hij weer logisch denken. Zo weinig mogelijk zeggen, denkt hij. Laat de politie maar in het donker rondhollen.

‘U hebt een boel uit te leggen, dokter,’ herhaalt De Groot. ‘Ik moet u zeggen dat u niet tot antwoorden verplicht bent, maar ik wil u wel een aantal vragen stellen.’

‘Ik heb niets te verbergen.’

‘In uw spreekkamer in het praktijkgebouw is het euthanasiemiddel gevonden waarmee de drie moorden waarschijnlijk zijn gepleegd.’ Het is pure bluf, maar het klinkt goed. ‘Is het uw gewoonte om dat soort spul te laten slingeren? Of liever, te verstoppen onderin een dossierkast?’

‘Ik heb geen idee waar u het over heeft.’

‘Kom nou, dokter. Dat spul vliegt er niet vanzelf naartoe. Hebt u het er neergelegd?’

‘Ik weet niets van welk euthanasiemiddel dan ook.’

‘Oké. Hebt u zelf ooit op een mens euthanasie toegepast?’

Ramon aarzelt.

‘Medisch beroepsgeheim.’

‘Natuurlijk. Laat ik het anders vragen: stelt u zich voor dat u zou worden gevraagd om bij een patiënt euthanasie toe te passen, en u zou daarin toestemmen. Zou u dan aan een stof kunnen komen die de dood veroorzaakt?’

‘In dat hypothetische geval, ja. Overigens is de euthanasieprocedure omgeven met een web van wettelijke regels en voorschriften, een lijkschouwer/tweede arts en een toetsingscommissie achteraf. Een arts kan zomaar niet een patiënt doden, inspecteur. Daar staat maximaal dertig jaar gevangenisstraf op. De wet maakt alleen een uitzondering bij euthanasie, mits de arts dit op nadrukkelijk verzoek en met inachtneming van alle zorgvuldigheid, regels en transparantie uitvoert.’

‘Mooi gesproken. Maar mijn vraag was: zou u aan het middel kunnen komen?’

‘Dat heb ik u gezegd, dat kan. Uiteraard, want anders is euthanasie onuitvoerbaar.’

‘Hebt u ooit zo’n middel gebruikt?’

Ramon kijkt de inspecteur alleen maar aan.

‘Natuurlijk, natuurlijk, beroepsgeheim. Goed, iets anders. Er zijn drie moorden gepleegd. Wij willen nagaan waar u tijdens die gebeurtenissen was. Er is een kopie gemaakt van het afsprakenregister, maar dat hebben we nog niet kunnen bekijken. Kunt u zich herinneren waar u was op... Lieke?’

‘Even kijken, 16 november 2018 ‘s avonds, 15 en 16 januari 2019 ‘s avonds en overdag, 10 februari 2019 ‘s avonds.’

‘Nee, natuurlijk weet ik dat niet uit mij hoofd. Zou u dat wel weten dan? Overigens zult u aan het centrale afsprakenregister niet veel hebben. Als eigenaar van de praktijk houd ik mijn meeste afspraken zelf bij.’

‘Zou u dan in uw agenda willen kijken? Ik vind dat u niet erg meewerkt, dokter Pirotti. Als u echt niets te verbergen hebt...’

Ramon haalt zijn iPhone tevoorschijn en tikt de agenda in. Op de dagen die agent Ruesink noemt vindt hij geen speciale afspraken.

‘Overdag was ik aan het werk in de praktijk, ’s avonds was ik thuis. Geen idee wat ik toen deed en wie erbij was.’

‘Kom, kom, dokter, 10 februari is pas tien dagen geleden.’

‘Dat was op een zondag, niet? Dan was ik vast thuis met een glas wijn. Ik denk dat mijn vrouw er ook wel was. Dat moet u haar vragen.’

‘Dit schiet niet op. Ik wil dat u dat apparaat tijdelijk aan ons afstaat zodat we het kunnen onderzoeken.’

Ramon haalt zijn schouders op en legt het toestel op tafel.

‘Ik zal u zeggen,’ gaat De Groot verder, ‘wat wij nog meer hebben gevonden. In de GSM van het eerste slachtoffer, Deborah Koning, stond een serie afspraken in code: “PT”. Wij hebben een sterk vermoeden dat die afspraken wel eens met haar moordenaar te maken kunnen hebben. Met PT kan ze heel goed Pirotti bedoeld hebben. We zullen dat in uw agenda nagaan.’

Ramon pakt zijn iPhone weer op en doet alsof hij zoekt. In werkelijkheid toetst hij een paar codes in waarmee in een keer zijn gehele agenda wordt gewist. Hij weet dat hij een kopie van het agendaprogramma op zijn laptop heeft staan. Die dwaas van een inspecteur zal niet geamuseerd zijn als hij erachter komt.

‘Ik kan het zo snel niet vinden.’ Hij legt de iPhone weer op tafel.

‘Het brengt me op de vraag of u alleen een puur zakelijke relatie had met mevrouw Koning.’

‘Hoe bedoelt u? Ze was een patiënt van mij.’ Dan dringt tot hem door waar De Groot op doelt. ‘U gelooft toch niet serieus dat ik... Nou ja! Ik heb collega Kassies haast ontslagen vanwege zijn relatie met Deborah, en ze was niet eens zijn patiënte.’

De Groot zegt: ‘Recht op de man af: had u een verhouding met haar?’

Hij steekt verdedigend zijn hand op. ‘En dat valt niet onder het beroepsgeheim, dokter.’

‘Het idee alleen al is volstrekt belachelijk.’

‘Uw collega Kassies had een verhouding met haar. Heeft hij haar van u afgepakt? Was u jaloers? Of dreigde zij de relatie met u openbaar te maken? Dat zou het einde van uw carrière hebben betekend.’ Hij gebruikt bijna dezelfde woorden als tegenover Diederik Kassies, een week geleden.

‘U fantaseert maar een beetje. Er is geen sprake van.’ Ramon blijft onbewogen.

De Groot zit inderdaad te vissen, maar de vis wil niet erg bijten.

‘Ik zal u zeggen hoe het is gegaan, dokter. Na Deborah Koning werd Suzanne Iking vermoord. Uw medewerkster was erachter gekomen dat u het euthanasiemiddel had gebruikt. U had haar sleutel immers nodig om het uit de medicijnkast te halen. Zij heeft één en één bij elkaar opgeteld en dreigde u aan te geven.’

Ramon ontspant zichtbaar.

‘Grote flauwekul, inspecteur. U zit maar wat te fantaseren. Beschuldigt u me echt van drie moorden? En een relatie met Deborah Koning, alleen de gedachte al!’ Hij pauzeert even. ‘En dan nog, waarom zou ik in godsnaam’ – hij glimlacht – ‘tussendoor nog even dominee Bernhardt vermoorden?’

‘Dat weet ik niet. Maar de vondst van het euthanasiemiddel, het *moordwapen*, dokter, in uw spreekkamer is een ernstige aanwijzing in uw richting!’

‘Arresteer me dan maar.’

De Groot schudt zijn hoofd. ‘Daar heb ik nog te weinig voor in handen. Maar u staat hoog op mijn lijstje.’

Mirette Looyen hangt op de bank. Het is negen uur 's morgens. Ze heeft zojuist een kop koffie en een donut op, en vindt zichzelf een held dat ze überhaupt iets door haar keel kon krijgen. In haar woonkamer is het een rommeltje. Ze wilde dat ze had opgeruimd, maar daar heeft ze de energie niet voor. Haar leven staat vrijwel stil. De weken en maanden slepen zich voort. Iedere ochtend voert ze een strijd om de dag te beginnen en elke dag is het een nieuwe worstelpartij om in haar eentje de tijd door te komen. Mirette heeft geen partner, en op haar zevenendertigste vreest ze dat ze in dat opzicht kansloos is. Regelmatig denkt ze aan haar baan, waar ze nu bijna een half jaar uit is. Officieel is ze ziek, maar in feite is haar plaats al lang ingenomen door een ander. Dierenartsen zonder werk zijn er genoeg. Ze mist hen wel, de collega's en de assistentes. En natuurlijk de dieren. Ze houdt erg van dieren, van groot tot klein, van paarden en koeien tot honden, katten en konijnen. Toch heeft ze zelf geen huisdieren. Want diep van binnen leeft in haar de vrees dat ze zich te veel gaat hechten, en de angst voor pijn als ze er afscheid van moet nemen.

Op de een of andere manier kan ze er niet toe komen om de telefoon te pakken en de dierenartsenpraktijk te bellen. Het is alsof er een niet te beïnvloeden kracht is die haar tegenhoudt. Wat heeft het voor zin, allemaal? Ze is nu eenmaal zwak, onstabiel, wankelmoedig. Wat zouden haar collega's zeggen, nadat ze had uitgelegd dat ze zich nog steeds somber en moe voelt? Ontzettend moe. 'Wanneer kom je terug?' En haar antwoord zou zijn: nog niet, ik ben er nog niet aan toe. Al een paar maanden heeft ze psychotherapie. Eerst bij dokter Kassies, die veel met haar praatte om achter de oorzaak van haar depressiviteit te komen. Hij kon echter niet tot haar doordringen. Hij schreef medicijnen voor, antidepressiva, die eerst wel een beetje leken te helpen. Maar ze werd er snel zwaarder van. Mirette vond zichzelf niet mooi, maar was altijd trots geweest op haar slanke figuur. Door de pillen dreigde ze dus haar laatste beetje zelfrespect te verliezen. Maar wat misschien nog erger was: door de medicijnen werd haar actieve erotische fantasie afgeremd. Jarenlang heeft ze het gemis van een relatie gecompenseerd door een levendig seksueel voorstellingsvermogen. Haar dromen brachten haar tot grote hoogten.

Die waren een deel van haar geworden, die wilde ze niet kwijt. Daarom had ze de medicatie op eigen gelegenheid in een paar weken afgebouwd, zonder het aan haar arts te vertellen. Toen werd dokter Kassies opeens ziek en kwam ze bij dokter Pirotti in behandeling. Hij heeft haar weer moed gegeven. Al na de tweede therapieessie had hij een vermoeden van wat haar mankeerde. Op zich vindt ze dat wel knap. Het was een wonderlijke ervaring, die hypnose. En wat eruit kwam verbaasde haar, maar aan de andere kant toch ook weer niet. Ze weet dat ze als kind misbruikt is, maar heeft daar nooit met iemand een woord over gewisseld. Zou dit inderdaad zo'n invloed op je verdere leven kunnen hebben? Pirotti vertelde dat het onbewust gebeurde, het verstoppen van de traumatische ervaring. Volgens hem blijft zoiets doorrommelen in je hersenen, zonder dat je je het realiseert. Daardoor kreeg ze op latere leeftijd depressieve klachten. Tegen Pirotti heeft ze trouwens een beetje gelogen. Zelfs tijdens de hypnose, waaruit ze een ogenblik ontwaakte. Het moment staat haar nog helder voor de geest. Barend heeft wel degelijk zijn piemel uit zijn broek gehaald en daarna over haar beentjes gespoten. Verder is hij niet gegaan. Hij heeft haar dus, zij het in de meest letterlijke zin, niet aangeraakt. Achteraf moest hij huilen en wist niet hoe lief hij moest zijn door haar met zijn grote zakdoek schoon te vegen. Toen heeft hij haar dus wel aangeraakt. Mirette had op dat moment medelijden met hem, dat zo'n grote man, midden op het land, hoog in de tractor moest huilen. Maar, jong als ze was, begreep ze wel degelijk dat het erg fout was wat er gebeurde. Pas veel later begreep zij dat Barend niet had geplast, zoals ze haar broertje zo vaak had zien doen. Maar Pirotti zat dus wel goed met zijn conclusie. De volgende keer, zo heeft ze zich voorgenomen, zal ze hem alles tot in detail vertellen. Maar of hij haar uit deze depressie, uit haar lethargie kan helpen?

Ze komt overeind en begint toch maar wat rommel op te ruimen en kranten en tijdschriften op stapeltjes te leggen. Ze brengt de ontbijtboel naar de keuken en schenkt nog een keer koffie in. Terwijl ze zo bezig is, dringt er ondanks alles een zweem van blijheid bij haar binnen als ze zich realiseert wat er vandaag gaat gebeuren. Natuurlijk weet ze dat met haar verstand wel – weer zo'n psychisch mechanisme, daar zal Pirotti wel raad mee weten – maar tot dusverre heeft ze het nog niet in haar denken toegelaten. Alsof ze niet goed durft te denken dat het echt waar is. Bang dat het achteraf weer zal tegenvallen. Om elf uur krijgt

ze bezoek. Van een man. Maar nog durft ze niet echt te geloven dat het gaat gebeuren. Ze pakt haar mobiel van de tafel en kijkt nog een keer in WhatsApp. Het staat er echt. ‘Tot morgen elf uur.’ Mirette heeft hem haar huisadres gegeven, want ze wilde niet met hem meegaan naar zijn huis. Daar kent ze hem nog te kort voor. Dat vond hij ook wel goed. En hij lachte die schalkse, ondeugende, kwajongensachtige lach van hem. Die ogen! Vrijwel zwart zijn ze en ze kijken dwars door je heen. Mirette weet niet precies wat verliefd zijn is, zelfs op deze leeftijd nog niet, maar wat haar nu overkomt moet dicht in de buurt komen.

Met lichtere tred dan in de afgelopen maanden loopt ze de trap op, de badkamer in. Ze kleedt zich uit en bekijkt zichzelf in de spiegel boven de wastafel. Nee, ze vindt zichzelf niet mooi, maar ze is ook niet lelijk. Je kunt aan haar bovenarmen en borsten zien dat ze tegen de veertig loopt. Ze douchet zich uitgebreid en wast en föhnt haar haren. Wat zal ze aantrekken? Hoe wil ze eruit komen te zien? Ze staat voor haar kast in haar slaapkamer en raakt niet erg geïnspireerd door haar winterkleding. Daar is ze op uitgekeken. Ze loopt naar een andere kamer en haalt een voorjaarsjurk tevoorschijn. Korte mouwen, past niet zo bij eind februari. ‘Dan zet ik de CV gewoon een graadje hoger,’ zegt ze half hardop. Ze bekijkt het resultaat, draait zich een paar keer om voor de grote spiegel en is redelijk tevreden met wat ze ziet. ‘Hij mag komen,’ zegt ze nu hardop, terwijl haar zelfvertrouwen met de minuut toeneemt.

Jeanine heeft in de afsprakenagenda voor negen uur een afspraak staan van Ramon met mevrouw Looyen, de depressieve dierenarts. Maar op de afgesproken tijd is ze er niet. Ramon komt naar haar balie.

‘Heeft mevrouw Looyen zich nog niet gemeld?’

‘Nee.’

‘Merkwaardig. Bel haar maar even op. Misschien hebben we elkaar verkeerd begrepen.’

Maar Mirette neemt haar telefoon niet op. Zowel haar vaste nummer als haar mobiel geven de voicemail.

Normaal gesproken zou Ramon in zo’n geval zijn schouders ophalen. Het komt vaker voor dat een cliënt een afspraak vergeet. Misschien zou hij een ogenblik geërgerd zijn over de slordigheid van zijn patiënte en Jeanine vragen om een nieuwe afspraak te maken. Maar de situatie is niet normaal. Niet na de eerdere verdwijning van twee patiënten en zijn baliemedewerkster, die later vermoord bleken te zijn. De stoïcijnse houding die hem doorgaans eigen is, is langzaam maar zeker aan het verdwijnen. In plaats daarvan sluipt er een vaag en onbestemd gevoel van naderend onheil in hem. Zou er iets met haar zijn? Hij voelt zich verantwoordelijk. Mirette Looyen is depressief, maar na de laatste therapieessie had Ramon de indruk dat ze weer wat licht in haar leven zag. Ze zinspeelde zelfs op een nieuwe vriendschap. Hij denkt even na en toetst dan, zeer tegen zijn zin, een 06-nummer in op zijn iPhone.

‘De Groot, politie Gelderland-Midden.’

‘Goedemorgen inspecteur, Ramon Pirotti hier.’

‘Dokter Pirotti!’ John de Groot lijkt oprecht verbaasd over wie hij aan de telefoon heeft. Een week geleden zijn ze bepaald niet als vrienden uit elkaar gegaan. Ramon valt met de deur in huis.

‘Een patiënte van mij, mevrouw Mirette Looyen, is vanmorgen niet komen opdagen voor een therapieessie. Ze is ook niet te bereiken. Ik heb er geen goed gevoel bij en vind dat ik dit moet melden.’

‘Oké. Verstandig van u. Wat wilt u dat ik doe?’

‘Nou, ik zou zeggen: u bent van de politie, dat zult u toch zelf wel weten?’ Ramon kan het niet laten om sarcastisch te doen.

‘Maakt u zich zorgen? Ik bedoel, hoe serieus is dit? Misschien heeft ze de afspraak gewoon vergeten en is ze gezellig in Arnhem gaan shoppen.’

‘Lijkt me niet voor de hand liggen. Ze is depressief en ze keek uit naar de volgende behandeling. Nee, die is niet aan het feestvieren. En ja, ik maak me zorgen. Misschien ten onrechte, maar toch.’

‘Geef me haar adres maar, dan zal ik er iemand langs sturen. Of, eh, valt dat onder uw beroepsgeheim?’ Ook De groot kan sarcastisch zijn. Ramon moet glimlachen. Ergens mag hij die rauwdouwer van een inspecteur wel.

‘Nee, nee, geen probleem.’ Hij kijkt bij Jeanine op het computerscherm en geeft de gevraagde informatie.

Ton Huntink is de gelukkige. Hij wordt weggehaald van een andere klus waar hij mee bezig is en krijgt opdracht om mevrouw Looyen na te trekken. Met lichte tegenzin vertrekt hij naar Brummen waar zij blijkt te wonen in een jaren zestig rijtjeshuis in de vogelbuurt. Hij parkeert zijn auto een paar huizen verderop en bekijkt het opgegeven adres. Typische revolutiebouw met weinig metselwerk. Lichtblauwe panelen onder de benedenramen, donkergrijze schrootjes onder de bovenramen. De voortuin bestaat uitsluitend uit gras. Hij loopt naar de voordeur en belt aan. Maar ook na een tweede keer bellen wordt er niet opgedaan.

‘Oké, wat nu?’ mompelt hij.

‘Ze is er niet, hoor,’ hoort hij achter zich. Hij draait zich om en ziet achter het tuinhekje van het tegenoverliggende huis een gezette, oudere vrouw staan. Ze heeft geblondeerd haar en draagt een gebloemd, mouwloos jasshort. Ondanks het koude februariweer heeft ze blote armen.

‘Dag mevrouw,’ roept Ton beleefd.

‘Zeg maar Annemarie, hoor,’ antwoordt de vrouw. Ze steekt haar hand uit en hij loopt de straat over om die te schudden.

‘Kent u de mevrouw van de overkant?’

‘Natuurlijk ken ik haar. Mirette, aardige vrouw. Ze is dierenarts!’ Bewondering klinkt uit haar woorden. ‘Ze heeft pas nog naar mijn kat gekeken. Het arme beest had verstopte klieren aan haar achterwerk. Die heeft ze vakkundig uitgeknepen en voorbij was de ellende. Nou ja, ik zag u bellen en ik dacht: die komt voor niks. Maar, eh, loop even mee naar binnen want ik sta kou te vatten. Wil u soms koffie?’

Ton aarzelt of hij zal zeggen dat hij van de politie is. Hij is in burger en met zijn eigen auto gekomen. Hij besluit het nog even in het midden te laten.

‘Graag dan.’ En hij loopt achter haar aan het huis binnen. In de halfopen keuken loopt de vrouw naar een koffiekant met een filter erop. ‘Ik heb net vers gezet.’

‘Mirette is vannacht niet thuis geweest,’ gaat ze verder. ‘Dat is bijzonder, want ze is de laatste tijd altijd thuis. Ze zit niet goed in haar vel, zie je. Jammer van zo’n lieve vrouw. Maar ja... Wilt u er een koekje bij?’

‘Dank je wel. Heb je toevallig gezien dat mevrouw Looyen vertrok?’

‘Ja zeker, dat was gistermorgen rond tien uur. Ze liet een taxi komen.’ Annemarie komt vertrouwelijk dichtbij. ‘Ik dacht nog, zo, die heeft blijkbaar geld zat. Ze neemt wel vaker een taxi. Maar ja, een dierenarts, hè?’

‘Maakte mevrouw Looyen een, wat zal ik zeggen, een sombere indruk op je toen ze vertrok?’

‘O, nee, integendeel. Ze zwaaide lachend naar me.’

‘Je weet natuurlijk niet waar ze naartoe ging...’

‘Nee, dat weet ik niet. Ze reden aan die kant de straat uit, maar dat zegt natuurlijk niets.’

‘Weet je nog van welk bedrijf die taxi was? Trouwens, heeft mevrouw Looyen zelf geen auto?’

‘Nou, ze reed altijd in een kleine groene bestelauto, van de dierenkliniek. Ik heb nooit een eigen auto van haar gezien. Ze fietst altijd. En sinds ze thuis zit...’ Annemarie haalt moedeloos haar schouders op, ‘heeft ze die dienstauto natuurlijk niet meer.’

‘En die taxi?’

‘Oh. Ja, ja, die was van een bedrijf uit Eerbeek.’

‘Oké, dank je. Kun je een geheimje bewaren?’ vraagt Ton.

‘Natuurlijk kan ik dat,’ klinkt het verontwaardigd.

‘Goed. Ik ben van de politie.’ Hij laat zijn legitimatie zien. ‘Mevrouw Looyen is vanmorgen niet op een afspraak verschenen, en we maken ons een beetje zorgen over haar. Vanwege dat ze niet zo goed in haar vel zit, zoals u zegt.’

‘Christene zielen, u wilt toch niet zeggen dat u bang bent zat ze zichzelf... Nee toch?’

‘Nee, nee,’ haast Ton zich te zeggen. ‘Daar is geen sprake van. Maar ik zou haar toch graag even spreken. Voor alle zekerheid, zagezegd.’ Hij drinkt van zijn koffie, die verrassend lekker blijkt te zijn.

‘Zou je me iets meer kunnen vertellen over mevrouw Looyen? Ik merk dat je goed op de hoogte bent.’ Annemarie maakt een gebaar van bescheidenheid, maar Ton ziet aan haar dat ze dolgraag meer kwijt wil. ‘Nou ja, ze woont hier al, laat eens kijken, zo’n tien, elf jaar. Altijd alleen. Toch jammer van zo’n aardige vrouw, zou ik zeggen. Maar goed, daar ga ik natuurlijk niet over. Ze werkte hard, ging altijd vroeg in de morgen weg en kwam vaak na zessen pas weer thuis, vaak nog later. Soms, maar niet vaak, kreeg ze visite. Haar ouders, vriendinnen of collega’s, denk ik, en vaak een zus. Dat kon je op een afstand zien.’ De waterval van woorden stopt even als ze een slok van haar koffie neemt.

‘Maar volgens mij had ze nu een vriend.’

‘Oh?’

‘Ja, vorige week was hij er opeens. Een knappe jongen, hoor, donker. Niet buitenlands, maar gewoon Nederlands donker, zal ik maar zeggen. Hij kwam met de auto, met nogal wat bagage, en is bijna de hele dag bij haar gebleven.’

‘Wanneer was dat?’

‘Vorige week donderdag.’

Ton twijfelt. Mirette is pas gisteren verdwenen. Het kan iets zijn, maar het kan ook niets zijn. Een servicemonteur, een klusser?

‘Weet je nog wat voor auto dat was?’

‘Eh, ja, zo’n kleintje. Een witte.’ Annemarie kijkt Ton met een schuldige blik aan. Ze aarzelt of ze het zal zeggen.

‘Ik heb het nummer van de auto opgeschreven...’ zegt ze, eraan twijfelend of de politieman blij zal zijn of boos zal worden. Maar Ton veert op. Annemarie is natuurlijk onvergeeflijk nieuwsgierig, maar in dit geval komt hem dat goed uit.

‘Heb je die man vaker bij Mirette gezien?’

‘Nee. Maar er komt eigenlijk nooit iemand, dus valt het des te meer op.’

‘Een ogenblik, Annemarie. Ik moet even iets ophalen.’

Hij loopt weg om de iPad uit zijn auto te halen. Terug aan tafel begint hij aantekeningen te maken. Zijn gastvrouw kijkt nieuwsgierig toe en staat even later op om een stukje papier uit haar dressoir op te diepen.

‘Dit is het kenteken.’ Annemarie slaat haar armen over elkaar en gaat er eens goed voor zitten om nog veel meer te vertellen. Uit haar verhaal komt Mirette naar voren als een alledaagse overbuurvrouw, die jarenlang door Annemarie nieuwsgierig en nauwkeurig is geobserveerd. Ton luistert en hij hoort vooral veel alledaagse feiten waar hij niet zo veel mee kan.

‘Dankjewel, Annemarie,’ zegt hij uiteindelijk. ‘Je bent een goede hulp.’

27.

Vanuit zijn geparkeerde auto rapporteert hoofdagent Ton Huntink telefonisch aan inspecteur De Groot wat hij in Brummen te weten is gekomen. Hij ziet dat Annemarie langs haar gordijnen gluurt.

‘Het is dus niet duidelijk waar ze naartoe is. Nou ja, op zich hoeft er niets aan de hand te zijn. Ze kan gewoon vertrokken zijn voor een reisje.’

Hij realiseert zich dat hij vergeten is om aan Annemarie te vragen of zij bagage bij zich had toen ze vertrok. Hij laat het maar zo.

‘Op de dag dat ze een afspraak met haar psychiater had?’ vraagt De Groot.

‘Ja, dat is natuurlijk vreemd. Misschien voelt die Pirotti het goed aan en is er toch iets mis.’ De groot denkt na. ‘Moeten we hier wel tijd in steken? Ze is pas vanmorgen als vermist gemeld. Normaal gesproken wachten we 48 uur met actie ondernemen.’

‘Ik weet het. Maar ik zou het kenteken van die onbekende bezoeker kunnen natrekken, die zogenaamde vriend van haar. Misschien kan die iets zeggen.’

‘Nou, eerlijk gezegd lijkt de taxi waarmee ze gisteren is vertrokken me meer kans te bieden. Waar die haar naartoe heeft gebracht, daar kan ze zijn, toch?’

‘Ik doe het allebei wel.’

‘Oké. Tot ziens dan.’

‘Tot ziens.’

Hij logt op zijn iPad in bij de politiesoftware. Via het kenteken achterhaalt hij de eigenaar van de auto die Annemarie heeft gezien. Dat kost hem nog geen vijf minuten. Het hoort bij een witte Citroën C1, die op naam staat van een zekere mevrouw E.A. Star. De naam zegt hem niets. Hij klinkt in elk geval niet als die van een knappe, donkere jongen. Hij zoekt haar op in de basisadministratie. Ze blijkt vierenzestig jaar en gehuwd te zijn en in Ruurlo te wonen. Ton heeft de indruk dat hij er niet veel verder mee komt. Kennelijk heeft de knappe donkere man de auto van haar geleend. Of misschien was hij wel gestolen. Voor de zekerheid kijkt hij dit na, maar de auto staat niet als vermist geregistreerd. Hij probeert mevrouw Star te bellen, maar er wordt niet opgenomen.

Dan besluit hij het taxispoor te volgen en belt het taxibedrijf in Eerbeek.

‘U spreekt met hoofdagent Huntink van de politie. Gisteren heeft een van uw taxi’s rond tien uur ’s morgens een klant opgehaald in Brummen. Ik wil graag weten waar de taxi die klant naartoe heeft gebracht. Kunt u dat voor mij nagaan?’

De vrouw aan de andere kant reageert onwillig.

‘Waar is dat voor nodig? Dat is privé, meneer. Wij geven geen informatie over onze klanten. Iedereen kan wel zeggen dat hij van de politie is.’

Ton wordt nijdig.

‘Mevrouw, u spreekt met de politie, dat kan ik u verzekeren. Ik heb de informatie nodig in verband met een onderzoek. En ik zal u wat zeggen, als u niet wilt meewerken, zal ik er persoonlijk voor zorgen dat u een intensieve controle van uw hele bedrijfsadministratie tegemoet kan zien. Zit u daar op te wachten?’ Terwijl hij het zegt, realiseert hij zich dat hij buiten zijn boekje gaat.

‘Oké. Kan ik u terugbellen, zodat ik zeker weet dat u echt van de politie bent?’

Ton kan dit wel waarderen. Je kunt in deze tijd niet voorzichtig genoeg zijn. Hij geeft haar zijn mobiele nummer en heeft haar even later weer aan de lijn. Inwendig lacht hij, omdat dit absoluut niet bewijst dat hij inderdaad van de politie is.

‘Het gaat om een taxi van uw bedrijf vanuit Brummen, gistermorgen.’

‘Oké. Een ogenblik alstublieft.’ Geluiden van een computertoetsenbord.

‘Ja, dat is vreemd,’ zegt de vrouw als ze terug is. ‘Ik heb hier het digitale logboek van de chauffeur voor me. Hij heeft inderdaad een klant opgehaald in Brummen, in de vogelbuurt.’

‘Wat is daar vreemd aan? Weet u wie die klant was? Een man of een vrouw?’

‘Nee, dat staat er niet bij. Maar de klant gaf eerst een adres op in Ruurlo en toen ze net op weg waren gaf hij de chauffeur opdracht om naar een ander adres te rijden. Ergens in het buitengebied tussen De Heurne en IJzerlo. Dat is een hele rit hier vandaan. De chauffeur heeft de klant vooruit laten betalen. Dat is onze regel, ziet u, als het om dure ritten gaat.’

‘Kunt u de chauffeur vragen of het een man of een vrouw was?’

‘Ik kan het proberen. Hij heeft momenteel dienst. Een ogenblik.’ Het ogenblik wordt bijna zes minuten, maar dan is de mevrouw weer terug. ‘Dank voor het wachten. Ik heb de chauffeur gebeld. De klant was een jonge vrouw. Ze kreeg onderweg een telefoontje, blijkbaar met het nieuwe adres.’

‘Oké, dank u wel. Geeft u mij nu dat adres maar, het adres waar hij haar uiteindelijk heeft afgeleverd.’

Hij probeert nog een keer mevrouw Star te bellen, maar nog steeds neemt ze niet op. ‘Dan ga ik maar eens op dat adres kijken,’ zegt hij half hardop.

Het is geen onaangename rit. Zelfs in februari, nu de bomen nog kaal zijn en het land bedekt is met sneeuwresten, is de Achterhoek mooi. Hij volgt de A12 en neemt dan de A18. Bij Varsseveld stuurt zijn routeplanner hem de afrit af, waarna hij een tijd kriskras door het gebied moet rijden om zijn doel te bereiken. Op het laatst heeft hij geen idee meer waar hij is. De wegen worden smaller en slechter. Zover hij kan kijken ziet hij vlak land, met hier en daar een rij bomen en rondom in de verte een paar boerderijen. De weg die hij volgt eindigt bij een brede sloot. Hij stop en kijkt eens goed. Volgens de routeplanner moet hij nu linksaf. Het is een smal, halfverhard, tamelijk modderig pad. Hij aarzelt even en rijdt het pad op, met het water nog geen meter rechts van hem en links de rand van een zompig weiland. ‘In het ergste geval zal ik de hele terugweg achteruit moeten rijden,’ mompelt hij. Maar na bijna een kilometer doemt er plotseling een houtwal op, waarachter een boerderij blijkt te liggen. Hij stopt op vijftientig meter afstand. Het huis heeft een rieten dak, dat voor een groot deel bedekt is met een dikke laag mos. De benedenverdieping maakt een gesloten indruk omdat de raamluiken in het voorhuis dicht zijn. De verf op de kozijnen is gebladderd. Ton rijdt het erf van de boerderij op. De bodem is drassig van de regen en de smeltende sneeuw. Maar naast de voordeur hangt een nauwelijks leesbaar huisnummerplaatje. Het adres klopt. Hij stapt uit en loopt om het huis heen. Het dak aan de achterzijde is hoger dan dat van het voorhuis. Dit gedeelte, dat vroeger de deel moet zijn geweest, ligt op de zonzijde en heeft grote ramen. Ton loopt er over het gras naartoe en gluurt naar binnen. Hij ziet een vrij grote ruimte die duidelijk is ingericht als schildersatelier. Er staan verschillende ezels met doeken erop. Hij kan niet goed zien wat ze voorstellen, maar ze zien er kleurig uit. Aan de

wand hangen ook enkele doeken, zo te zien abstracte landschappen en portretten.

Ton loopt terug naar de voordeur en klopt er met zijn knokkels tegen het glas, omdat hij geen bel ziet. Er lijkt geen levend wezen te zijn. Na twee keer kloppen doen zijn vingers pijn. Daarom zoekt hij een stuk hout en bonkt hard op de deur.

‘Ja, ja,’ hoort hij in de verte. ‘Ik kom al.’

Er verschijnt een man van halverwege de twintig in de deuropening. Hij is gekleed in een wijde slobberbroek en een groot grijs T-shirt. Zijn weelderige zwarte haar hangt los om zijn hoofd. Hij is in een slecht humeur.

‘Wat is er verdomme aan de hand?’

Ton vermoedt dat dit de ‘knappe donkere jongen’ moet zijn die Annemarie bij Mirette heeft gezien.

‘Goedemorgen,’ zegt hij beleefd. ‘Mijn naam is Ton Huntink, politie.’ Hij pauzeert even, maar de jongeman tegen over hem reageert niet.

‘Wat moet u?’

‘Zou u zich willen legitimeren, zodat ik weet wie ik tegenover me heb?’

‘Ik heet Peter Star. Ik woon hier. Moet ik mijn ID-kaart halen?’

Star, dezelfde naam als die van de eigenares van de witte C1.

‘Nee, dank u, dat is niet nodig. Wij zijn op zoek naar een vrouw, Mirette Looyen. Zij is als vermist opgegeven en het laatste dat van haar is waargenomen is dat ze in een taxi naar dit adres is gebracht. Is zij hier bij u?’

Peter Star haalt zijn schouders op. ‘Nee, ze is hier niet. Gisteren is ze hier geweest, dat klopt. Ze heeft voor mij geposeerd.’

‘O?’

‘Ja, ik ben schilder. Ik werk aan een portret van haar.’

‘Ik begrijp het.’

‘Wanneer is ze hier aangekomen en weer vertrokken?’

‘Eh, in de loop van de morgen kwam ze aan. Met een taxi, inderdaad. Om een uur of vijf is ze weer vertrokken.’

‘Weer met een taxi?’

‘Nee. Ik heb haar bij het station in Lieveelde afgezet. Daar heeft ze waarschijnlijk de trein genomen.’

Ton maakt aantekeningen op zijn iPad. Hij kijkt om zich heen.

‘Ik zie geen auto staan.’

Peter glimlacht. 'Ik gebruik zo nu en dan de auto van mijn moeder.'

'Een witte Citroën C1?'

'Ja, hoe weet je dat?'

'Het is mijn vak om dingen te weten. Maar mevrouw Looyen is hier dus niet. Weet u ook waar ze naartoe is gegaan?'

'Naar huis, neem ik aan.'

'En hoe bent dan u hier gekomen?'

'Met de auto, natuurlijk.'

'Dat snap ik, maar u hebt hier nu geen auto.'

'Die heb ik teruggebracht en ik ben op mijn motor weer hier naartoe gereden. Die staat binnen. Sorry, ik kan je niet helpen.'

'Mag ik soms even binnen kijken?' Ton wil het huis zien. Hij denkt aan het vreemde telefoontje dat Mirette in de taxi kreeg om hier naartoe te rijden. Dat is verdacht. Dit is een verdacht huis.

Peter aarzelt een ogenblik, maar stapt dan opzij. 'Ga je gang.'

Via een deur in het halletje komt Ton in de woonkamer. De puinhoop die hij heimelijk had verwacht blijkt er niet te zijn. Alles ziet er netjes en opgeruimd uit.

'Deze deur gaat naar mijn atelier.'

Ton stapt de grote ruimte binnen die hij van buitenaf door het raam al had gezien. Zij beslaat het hele achterhuis. Ook hier ziet het er netjes uit, maar er hangt een scherpe terpentijnegeur. Het atelier is schaars gemeubileerd, met uitzondering van twee stoelen en een grote tafel die vol staat met schildersspul. Potten met kwasten, tubes verf, tekenspullen, een fles terpentijn, lappen. In een hoek staat een levensgroot menselijk geraamte. Op de grond tegen de wanden zijn tientallen doeken geplaatst met de achterzijde naar voren. In het midden staan twee grote atelierzels met een schilderij in wording erop. Eén ervan is een vrouwenportret. Ton loopt erheen.

'Is dat mevrouw Looyen?'

'Ja. Het is nog niet af.'

'Waarom hebt u al die doeken omgekeerd tegen de muur staan?'

'Ze leiden me af. Ik ben alleen maar bezig met waar ik mee bezig ben.'

Peter loopt er naartoe en draait er een paar om. Het zijn een soort abstracte landschappen in felle kleuren.

'Heeft dit huis nog andere kamers?'

'Natuurlijk.' Hij gaat Ton voor. 'Dit is mijn slaapkamer.' Dezelfde ordelijkheid, valt Ton op.

‘U hebt alles netjes opgeruimd.’ Het klinkt als een compliment.
‘Dat is het voordeel van een autist,’ antwoordt Peter. Hij grinnikt even.
‘Die kwaal heeft veel nadelen, maar orde en regelmaat heb ik hoog in het vaandel staan. Ik word gek als niet alles op zijn plaats staat.’ Hij loopt naar achteren. ‘En hierboven is nog een zoldertje.’ Ton ziet een smalle trap met een houten luik erboven. ‘Wil je kijken?’
‘Nee, hoor. Oké, bedankt. Ik heb het gezien. Ik heb niet veel verstand van schilderen, meneer Star, maar volgens mij bent u er goed in.’
‘Dankjewel. En succes met zoeken.’
Even later rijdt Ton het erf af, langs de brede sloot richting de asfaltweg. Hij vindt die schilder een vreemde vogel. Maar hij ziet geen reden om aan zijn woorden te twijfelen.

Op de terugweg naar Arnhem valt er natte sneeuw. Al van verre ziet hij dat de rotonde op de A12 bij Velp vast staat en kan nog net de lange afrit naar Westervoort afschieten om binnendoor naar het politiebureau te kunnen rijden. Hij merkt dat hij honger heeft. Geen wonder, het loopt tegen tweeën en hij heeft sinds zijn ontbijt nog niets gegeten. In Westervoort weet hij tegenover de spoorbrug een tent waar je prima shoarma kunt krijgen. Ton is dol op vlees. Terwijl hij eet zit hij te bedenken hoe hij het informeren van zijn chef zal aanpakken. Het was een vergeefse tocht, in die zin dat hij nog steeds niet weet waar Mirette zich bevindt. Moeten ze zich zorgen over haar maken?

Gisteren is ze volledig uit vrije wil naar Peter Star gegaan om te poseren voor een portret. Vanmorgen kwam ze niet opdagen voor de afspraak met haar psychiater. Wat is er in die tussentijd gebeurd? Star heeft haar volgens zijn verklaring naar het station van Lievelede gebracht. Daar kon ze twee kanten op: richting Winterswijk en dan eventueel door naar Arnhem. Of richting Zutphen, waar ze een trein naar haar woonplaats Brummen heeft kunnen nemen. Maar voor het zelfde geld kan ze zijn uitgestapt in Ruurlo of Vorden. Wat maak je hieruit op? Helemaal niets, dus.

Toch heeft hij wel enig bewijsmateriaal om te rapporteren. Voordat hij vertrok van Stars boerderij heeft hij het erf nauwkeurig bekeken. Er waren sporen van autobanden te zien. Sporen van een grote auto met brede banden. Die kunnen heel goed van de taxi zijn geweest. Een Mercedes of een andere brede wagen. Weer zo iets, hij had aan de mevrouw van het taxibedrijf moeten vragen om wat voor auto het ging. Ook zag hij sporen van de smallere banden van een kleine auto, vrijwel zeker de C1 van zijn moeder. En natuurlijk de sporen van zijn eigen auto. Met zijn mobiele telefoon heeft hij er foto's van gemaakt. Overzichtsfoto's van het terrein, foto's van het patroon van de bandensporen en detailfoto's van de sporen zelf. Alles lijkt met het verhaal van Peter Star te kloppen, wat erop wijst dat die Achterhoekse schilder de waarheid sprak. Hoe het zij, in die boerderij was Mirette niet. Dat kan hij rapporteren. Hij betaalt zijn maaltijd en loopt naar de auto.

Maar op de brug over de Rijn begint hij te twifelen. Er knaagt iets.

In de stad zet hij zijn auto op de parkeerplaats van het politiebureau en gaat naar binnen. Hij schudt de natte sneeuw van zijn jas en loopt naar de werkruimte die hij met een paar collega's deelt. Eerst maar de administratieve rompslomp. Hij schrijft een verslagje van zijn bezoeken aan Annemarie en Peter Star en voegt het toe aan het dossier. Ook downloadt hij de foto's die hij heeft gemaakt. Dan loopt hij de trap op naar inspecteur De Groot.

'Ik zou het geval Looyen nu maar even laten rusten,' zegt zijn chef als hij zijn verhaal heeft gedaan. 'We hebben gedaan wat we konden. Toch? Ze zal wel weer boven water komen.'

Ton Huntink rilt even bij de woorden 'boven water' en moet denken aan de sloot naast de boerderij. Breed, diep en gitzwart.

'Ik weet het niet...,' twijfelt hij. Die boerderij ligt ontzettend afgelegen en met al dat land er omheen is het een ideale plek om iemand te verbergen.'

'Kom nou, Ton! Denk je dat mevrouw Looyen gegijzeld wordt? Ga niet meteen uit van het ergste. Je zegt net zelf dat Peter Star volgens jou de waarheid sprak.'

'Nou ja, John, wat me eerlijk gezegd een beetje dwars zit...' Ton zit er ongemakkelijk bij.

'Nou, kom op. Voor de draad ermee.'

'Die schilder bood me aan om ook de zolder te laten zien, maar dat vond ik op dat moment niet nodig. Alleen, achteraf gezien...'

'Heb je daar spijt van.'

'Ja, eigenlijk wel.'

'Zou hij dat hebben aangeboden als hij mevrouw Looyen op die zolder verborgen hield? Dat zou het toppunt van bluf zijn geweest, daar geloof ik niks van. Je had gezegd dat je het hele huis wilden zien. De kans was levensgroot dat je ja zou zeggen. Dat risico zou hij niet genomen hebben.'

Ze zitten een poosje zwijgend tegenover elkaar.

'Ik vind eigenlijk dat we vandaag wel genoeg hebben gedaan voor Pirotti. We zijn al veel verder gegaan dan het protocol voorschrijft.' De Groot maakt aanstalten om een einde aan hun gesprek te maken.

'Vind je het goed als ik nog een keer ga kijken? Een tweede keer verwacht hij me niet.'

Zij chef krabt achter zijn oor. 'Ik snap waar je op uit bent. Maar heb je genoeg aanleiding om onze belastingcenten aan die rit uit te geven, dat

is de vraag.' Plotseling lacht hij jongensachtig. 'Ach, verdraaid, waarom ook niet. Je weet nooit. Als jouw intuïtie dat aangeeft... Maak je geen illusies. Die schilder is misschien een rare snuiter, maar waarschijnlijk geen ontvoerder. Waarom zou hij?'

In een iets beter humeur loopt Ton de kamer van zijn chef uit.

Een klein uur later parkeert hij zijn auto in de berm van de weg die eindigt bij de brede sloot. Zoals hij op de politieschool heeft geleerd keert hij de auto en zet hem in de richting waarin hij eventueel snel kan weggrijden. Als hij hem met de afstandsbediening afsluit, begint het te regenen. Regen die even later overgaat in natte sneeuw. Hij duikt diep in zijn kraag en slaat de zandweg langs de sloot in, op weg naar de boerderij van Peter Star. Terwijl hij voortloopt langs de weg van bijna een kilometer, denkt hij na om de tijd te doden. Hij vraagt zich af hoe die jongen aan zo'n huis komt. Welke kunstschilder van halverwege de twintig kan zich een boerderij met atelier permitteren? Heeft hij een weldoener, een *mecenas*? Dat moet haast wel. Of misschien huurt hij de boerderij. Maar dan nog, hoe komt hij aan de centen?

'Waarschijnlijk verkoopt hij zelden of nooit iets,' mompelt hij. Terwijl de sneeuwvlokken op zijn haar vallen bedenkt hij dat hij niet goed weet waar hij naar op zoek is. Een vrouw, natuurlijk, maar hoe en waarom? Is ze ontvoerd, zoals hij tegenover De Groot heeft beweerd? Hoe groot is nu eigenlijk de kans dat zij zich in die boerderij bevindt? Zijn fantasie gaat met hem op de loop. Nou ja, misschien is het poseren uit de hand gelopen en heeft de schilder haar verkracht. Het poseren kan onschuldig zijn begonnen. Eerst haar bloes een eindje open, daarna iets verder, dan haar broek uit, wilde hij haar helemaal naakt zien. Schilders leren al op de academie naar naaktmodellen te tekenen. Heeft hij Mirette tegen haar wil vastgehouden? Ton vraagt zich af of hij alle kamers van de boerderij heeft gezien. En misschien heeft het huis ook wel een kelder, dat zou hem niet verbazen. O, jee! Boerderijen hebben vaak gierkelders. Daar heeft hij bij zijn eerste bezoek niet naar gevraagd. Hij rilt, maar niet van de kou. Zoekt hij soms een lijk? Gaat hij, hoofdgagent Ton Huntink, de sleutel vormen in de oplossing van een moord?

Hij nadert de rij bomen die de boerderij aan het gezicht onttrekt. Het erf is volstrekt verlaten. Hij sluipt naar de achterzijde van het huis en ziet een lage deur. Hij kijkt om zich heen en steekt het pad over. De deur blijkt niet afgesloten. Ton denkt een paar seconden na en besluit

zijn hoofd naar binnen te steken en gewoon hard 'vulluk' te roepen. Dat schijnt in deze streek normaal te zijn.

'Vulluk...'

Er komt geen reactie. Hij roept nog een keer, maar weer geen antwoord. Dan stapt hij naar binnen. De ruimte waar hij staat blijkt een kleine keuken te zijn. Een tamelijk moderne zelfs, met een aanrecht met kastjes eronder en een granieten spoelbak, helemaal de stijl zoals je in een oude boerderij verwacht. De keuken komt via een openstaande deur uit op een gang, met aan het andere einde de voordeur. Door die deur is hij vanmorgen is binnengekomen. Links ziet hij de deur naar de atelierruimte en iets verderop de deur naar de woonkamer. Rechts zijn nog twee deuren. Hij probeert de eerste. Die is van de slaapkamer waar hij vanmorgen is geweest. De tweede deur leidt via een paar stenen treden naar een kleine kamer die een halve meter lager ligt. De luiken voor het raam zijn dicht. Ton doet het licht aan. De kamer verradt de aanwezigheid van een vrouw. Er staat een tweepersoonsbed met een vrolijk gekleurde sprei erover, twee nachtkastjes, een leren fauteuil en een kaptafel met een krukje ervoor. In een hoek staat een kledingkast. Waarschijnlijk heeft de schilder een partner. Weer dringt de vraag zich aan hem op: waar haalt die jongen het geld vandaan om zo'n huis te bezitten en in te richten?

Hij kijkt de kamer kritisch rond maar ziet op het eerste oog niets dat zijn speciale aandacht trekt. Hij loopt naar de kast toe en kijkt erin. Alleen mannenkleding, weinig chics. Op de vloer van de kast staat een schoenendoos. Hij aarzelt even, maar kan zijn nieuwsgierigheid niet bedwingen. De doos bevat een stapeltje foto's die een beeld geven van een gelukkig lijkend gezin. Foto's van een riante villa met een dure auto ervoor, een zitje in een zonnige tuin. Een lange blonde man, een knappe vrouw en een jongen, die hij onmiddellijk herkent als Peter Star. Snel bladert hij de stapel door en ziet de drie personen ouder worden. Eén foto toont de man in een witte doktersjas. Ton stopt de foto's terug in de doos en realiseert zich dan dat hij er vingerafdrukken op heeft achtergelaten. Hij had rubber handschoenen moeten gebruiken. Shit, nu kan hij niet meer ontkennen dat hij binnen is geweest. Na een laatste blik in het rond verlaat hij het kamertje. Hij kijkt op zijn horloge. Haast een kwartier is hij al binnen en nog geen spoor van de bewoner. Hij steekt de gang over, opent de deur naar het atelier op een kier en gluurt naar binnen. Ook die ruimte is

verlaten. Dus stapt hij over de drempel en kijkt om zich heen. Het portret van mevrouw Looyen staat prominent in het midden. De schilder heeft er duidelijk aan gewerkt. Met zijn lekenoog meent hij te zien dat het af is. Voltooid in de paar uur dat hij hier niet was. Hij loopt langs de wanden van het atelier, draait hier en daar een doek om dat tegen de wand staat, maar wordt er niet veel wijzer van. Dan hoort hij een gerucht, het bewegen van een deur. Instinctief grijpt hij naar het handvat van zijn dienstpistool onder zijn leren jas, maar trekt in dezelfde beweging zijn hand weer terug. Hij realiseert zich dat hij hier volkomen onrechtmatig is binnengekomen, en dat hij het niet kan maken om met een wapen te gaan zwaaien. Maar tijd om na te denken wordt hem niet gegund. De deur van het atelier zwaait open en Peter Star verschijnt. Hij is weer geheel in het zwart gekleed, met een zwarte muts op. Zijn weelderige haar golft er onderuit. Hij kijkt getergd, alsof hij al de hele dag achtervolgd wordt. Zijn zwarte ogen gloeien en hij ontbloot zijn boventanden, maar niet in een glimlach. In zijn hand is een pistool.

‘Ah, agent,’ zegt hij. ‘Ben jij het? Heb ik je soms uitgenodigd?’

Ton Huntink weet niets beters te verzinnen dan zijn handen in de lucht te steken.

‘Je bent een sukkel, Ton. Onverantwoord! Dit had zomaar helemaal verkeerd af kunnen lopen.’

Ton Huntink kijkt zijn chef schuld bewust aan en voelt zich klein. ‘Verdomme, ik had het niet goed moeten vinden dat je daar nog een keer naartoe ging. En als je nou nog gewoon met hem was gaan praten...’

‘Hij was niet thuis.’

‘Nee, en dan loopje gewoon zijn huis binnen en begin je de tent te doorzoeken. Onrechtmatig binnentreden heet dat. Realiseer je je wel dat alle aanwijzingen die je daar hebt gevonden onrechtmatig zijn verkregen? Daar maakt een rechter gehakt van.’

‘Ik weet het, ik weet het.’

Ton heeft vannacht nauwelijks geslapen en liggen piekeren over wat te doen. Een hele tijd heeft hij serieus overwogen om het hele voorval met Peter Star voor De Groot te verzwijgen. Maar later realiseerde hij zich dat de schilder hem met één telefoontje aan de galg zou kunnen knopen. En hij moet in ieder geval aan zijn chef verslag uitbrengen van wat hij heeft ondernomen, en dat zou dan een grote leugenpartij worden waar hij zonder twijfel in zou vastlopen. Bovendien heeft hij in dat huis sporen achtergelaten. Nee, als hij ook nog zou gaan liegen, zou hij het alleen maar maken. Dus is hij vanmorgen met lood in de schoenen naar zijn werk gereden en meldt hij zich bij inspecteur De Groot met de mededeling dat hem iets van het hart moet.

Het is een moeilijk gesprek. De Groot heeft hem al een zware uitbrander gegeven en Ton is diep door het stof gegaan. Hij maakt het verhaal niet mooier dan het is.

Terwijl Ton rondliep in het atelier kwam opeens Peter Star de ruimte binnen. Hij had een pistool in zijn hand. Zelf stond hij met zijn armen in de lucht.

‘Had ik je soms uitgenodigd?’ vroeg Star. ‘Daar kan ik me niets van herinneren.’ Ton was oprecht bang. De blik van de man tegenover hem straalde ongeremde woede uit, maar tegelijkertijd ook iets van onverschilligheid. Of misschien wel krankzinnigheid. Alsof hij tot alles in staat was en het hem niets zou kunnen schelen om raak te schieten. ‘Wat doe je hier?’ Star sloop langzaam door het atelier op hem toe, het pistool zorgvuldig op hem gericht. De schilder was een halve kop

groter dan hij. ‘Ik hou niet van pottenkijkers, weet je. En helemaal niet van onverwachte bemoeials. Ik ben autist, en autisten kunnen niet omgaan met onverwachte situaties.’

‘Mogen mijnhanden naar beneden? Dat praat makkelijker.’ Zonder op antwoord te wachten liet hij zijn armen langs zijn lichaam zakken. Star veerde onmiddellijk op.

‘Laat dat pistool nou zakken,’ zei Ton. ‘Ik heb niets kwaads in de zin. Ik wilde alleen nog een keer met je praten.’

‘Waarover?’

Ton besloot open kaart te spelen.

‘Ik wil er zeker van zijn dat de vermiste vrouw niet hier is. Dan kunnen we jou van ons lijstje afvoeren.’

De zwarte ogen vernauwden zich. Star leek met zichzelf te overleggen. ‘Oké. Als je je netjes gedraagt mag je zoeken. Ik heb je vanmorgen al gezegd dat ze hier niet is. Maar denk erom, bij één verkeerde beweging ga je eraan.’

‘Zijn er nog meer kamers in dit huis, behalve de woonkamer en de slaapkamers?’

Stars ogen schoten weer vuur.

‘Waar ben je al geweest?’

‘In de woonkamer, vanmorgen, en in de twee slaapkamers.’

Een onderaards gegrom klonk uit de keel van de schilder.

‘Alleen dit atelier.’

‘En de zolder?’

‘Ga maar kijken.’

Ton klauterde langzaam de trap op, terwijl Star met een gericht pistool onder hem stond, en duwde niet zonder moeite het houten luik omhoog dat de zolder afsloot. Hij keek over de rand en zag een geheel betimmerde zolderruimte onder de kap van de boerderij. Er was één raam waardoor daglicht naar binnen viel. In een hoek zag hij een stoel staan met een IKEA-kastje ernaast. Verder was de ruimte leeg. Geen spoor van Mirette Looyen. Langzaam liet hij het luik weer zakken. Hiervoor was hij teruggekomen. De vermiste vrouw was in ieder geval niet in dit huis.

‘Is er ook een kelder?’

Star grinnikte. Het leek erop dat hij zich ontspande. ‘In de tijd dat dit nog een boerenbedrijf was konden ze zich geen gierkelder permitteren. De koeienstront werd op het erf in een kuil gesmeten.’

Ton Huntink stond weer op de begane grondvloer van het atelier. Star stelde zich dreigend op.

‘Je had moeten zeggen dat je zou komen, dan had ik er rekening mee gehouden. Er mogen geen vreemden in mijn atelier komen. Absoluut geen vreemden. Nu zal ik je moeten schilderen. Iedere vreemde die hier komt moet ik schilderen.’

‘Oh, ik houd niet op doek.’ Ton zag zowaar kans om een kwinkslag te maken. Maar die viel niet in goede aarde en maakte de schilder alleen maar kwader.

‘Maak geen geintjes over mijn werk!’ Zijn stem klonk als een sikkelt die door koren snijdt. ‘Ik ben Tinto en ik ben schilder.’

‘Tinto?’ vroeg Ton, maar Star negeerde de vraag.

‘Ben je gewapend?’

‘Nee.’

‘Ik geloof je niet. Je bent politieagent.’ Star liep naar Ton toe, het pistool nog steeds nauwkeurig gericht, en liet zijn hand over diens rechterzijde glijden. Hij voelde onmiddellijk het dienstwapen onder zijn jas.

‘Je liegt!’ Onder dreiging van het pistool groef hij onder de leren jas van de politieagent en nam het wapen uit de holster. Zonder om te kijken schuifelde hij achteruit naar de grote tafel en legde het erop.

‘Eigenlijk zou ik je meteen moeten neerknallen. Maar ik moet je eerst schilderen. Dat moet.’

Ton was verbouwereerd. Die vent was gestoord. Hij dacht koortsachtig na over een manier om uit deze bizarre situatie te ontsnappen.

‘Ik ben niet van plan om voor je te poseren, als je dat had gedacht.’

‘Toch zal dat moeten.’

‘Zie me maar eens zover te krijgen.’ Hij kreeg iets meer lef. ‘Want zodra jij een kwast pakt ben ik weg. Of kun je soms met je ene hand schilderen en met de andere een pistool richten? Trouwens, heb je wel een wapenvergunning? Vast niet, daar kan ik je zo op pakken. Mijn collega’s weten dat ik hier ben. Ik heb hier een knopje – hij drukte op een denkbeeldige knop onder zijn jas – en ze kunnen binnen *no time* hier zijn.

Het weinige dat Ton van autisme wist was dat wie eraan lijden gemakkelijk in paniek kunnen raken als de dingen anders lopen dan ze verwachten. Breng hem van zijn stuk, dacht hij. Maak de situatie zo

verwarrend mogelijk. Maar daar zat ook een risico aan vast: de man tegenover hen zou het pistool zomaar kunnen gebruiken. Star lachte honend. Met zijn linkerhand pakte hij zijn mobiele telefoon uit zijn broekzak, drukte zonder de richting van het pistool te veranderen een paar toetsen in en nam snel een stuk of wat foto's van Ton.

‘Zo kan het ook.’

‘Oké. En nu?’

‘Je zult hier moeten blijven.’

‘Wat?’

‘Niemand komt hier weg zonder te hebben geposeerd.’

‘Maar je hebt toch foto's!’

Star negeerde de opmerking. Hij liep achteruit naar een hoek van het atelier en pakte een stuk touw.

‘Dit heb ik altijd paraat. Hou je handen op je rug tegen elkaar.’

Ton deed wat hem werd gevraagd. Dit is mijn kans, dacht hij. Zodra die idioot dicht bij me komt geef ik hem een dreun die hij nog weken zal voelen.

‘En hoe ga je dat doen met één hand?’

‘Het is een lasso,’ antwoordde Star en kwam naderbij.

Ton was ondanks alles onder de indruk. Deze man was voorbereid op het vastzetten van vreemdelingen. Hij moest aan Mirette Looyen denken. Ook zij was hier geweest.

‘Of een strop,’ zei hij. ‘Waarom heb je mevrouw Looyen niet vastgehouden, als er geen vreemden in deze ruimte mogen komen?’

‘Zij heeft voor mij geposeerd.’

Logisch.

Hij hield de lus van de lasso in zijn linkerhand en het pistool in zijn rechter, dat nog steeds nauwkeurig was gericht op het hoofd van Ton. ‘Handen bij elkaar!’ snauwde Star. Opnieuw deed Ton wat hij vroeg. Maar zodra hij het ruwe nylonkoord voelde deed hij alsof hij struikelde. Dat bracht Star een ogenblik uit zijn concentratie en op dat ogenblik maakte Ton Huntink dankbaar gebruik van de zware politietraining die hij nog maar kort tevoren had gehad, en van de vele uren vechtsport die hij had gedaan. Hij draaide zich met een ruk om en diende Peter Star in dezelfde beweging een slag tegen de zijkant van zijn hoofd toe. Het pistool ging af, maar miste doel. Zoals tijdens de training geleerd, pakte hij Star van achteren beet en wurmde het pistool

uit zijn hand. Het kletterde op de betonnen vloer. Toch viel het nog niet mee om de man van negentig kilo in bedwang te houden. Hij draaide de linkerarm van zijn tegenstander met een jiu-jitsugreep tot hij iets hoorde kraken. Star gaf een kreet van pijn en staakte zijn verzet. Ton zat bovenop hem.

‘Wees blij dat ik je rechterarm niet heb gepakt, schilder,’ gromde hij. Met een gerichte slag sloeg hij Peter Star bewusteloos. Hij gaf een harde schop tegen het pistool dat door het atelier vloog. Toen zag hij dat de afgevuurde kogel dwars door het portret van mevrouw Looyen was gegaan, ergens rechts van haar hart.

En nu wegwezen, dacht hij. Hij trok zijn jas recht, keek nog een keer om naar de onbeweeglijke schilder op de grond en verliet het atelier. Eenmaal buiten zette hij het op een lopen alsof er een meute bloedhonden achter hem aanzat. Het pad langs de sloot van bijna een kilometer liep hij in een tijd die het op de Olympische Spelen niet slecht zou hebben gedaan en hij stapte hijgend in zijn auto. Hij startte de motor en voelde plotseling een pijnscheut in zijn borst. Maar die werd niet veroorzaakt door een gebrek aan conditie.

Terwijl hij vertelt, realiseert hij zich dat zijn dienstpistool nog op de tafel in het atelier ligt. In dezelfde seconde besluit hij dit nog niet tegen zijn chef te zeggen. Later.

‘Hoe kon ik nou weten dat die gek gewapend was!’

‘Nee, dat kon je niet weten. Maar als politieman moet je daar altijd rekening mee houden.’

‘Nou, ik vind dat ik dit nog behoorlijk netjes heb afgewerkt. Het was wel levensbedreigend, weet je. Ik heb ervoor gekozen om mijn pistool niet te gebruiken.’ Hij heeft in de loop van de nacht alle argumenten bedacht die in zijn voordeel kunnen pleiten. ‘Want dan waren er doden gevallen, dat weet ik zeker.’

‘Dat is misschien zo. Maar je hebt een wellicht onschuldige getuige knock-out geslagen. Was hij al weer bij kennis toen je vertrok?’

‘Nee, toen lag hij nog voor pampus op de grond. Verdomme, John, hij wilde me gaan vastbinden onder dreiging van zijn pistool. Logisch toch dat ik hem heb uitgeschakeld?’ Ton vertelt zijn chef niet over de sprint die hij heeft getrokken in de richting van zijn auto, om zo snel mogelijk weg te komen.

‘Wacht maar tot die Star bij zinnen komt en een klacht tegen je indient.’

Ton bromt iets onduidelijks.

‘Wat ik gek vond,’ vervolgt hij, ‘is dat hij zei dat hij me moest schilderen. “Wie hier binnen is geweest moet ik schilderen”, zoiets zei hij. Een soort dwangmatigheid van een autist, denk ik. Dat zei hij zelf ook, dat hij autist is.’

Tot op zekere hoogte kan De Groot wel begrip op brengen voor de jonge agent tegenover hem. Hij herinnert zich hoe hij zelf was als jonge hond. Je hebt een idee en je bent fanatiek. Je wilt jezelf waar maken en je hebt lak aan regels. Alleen het resultaat telt. Maar wat Ton Huntink heeft gedaan slaat alles. Dit kan niet zonder gevolgen blijven. ‘Enfin,’ zegt hij, ‘je hebt tenminste het hele huis kunnen doorzoeken. Je bent in alle ruimten geweest.’

‘Ja, en geen spoor van een vermiste vrouw.’

‘In elk geval weten we nu dat die schilder geen ontvoerder is.’

‘Tenzij hij haar ergens ander gevangen houdt.’

‘Jij hebt iets tegen die man, Ton.’

‘Hij is zo gek als een deur.’

‘Maar daarom nog niet perse een misdadiger.’ Dan volgt het vonnis.

‘Ik haal je van dit onderzoek af, Ton. Sorry.’

‘Maar... Waarom verdien ik straf? Ik ben onder dreiging van een pistool...’

‘Je moet dit niet als straf zien,’ valt De Groot hem in de rede. ‘Maar ik moet de procedures bewaken. Onrechtmatig verkregen informatie, getuige – eh – uitgeschakeld. Nee, je kunt na dit voorval onmogelijk nog objectief en onbevooroordeeld je werk doen. Ik geef je een andere klus.’

In zijn hart weet Ton dat zijn chef in zijn recht staat, al staat het huilen hem nader dan het lachen.

‘Maar je werk is niet voor niets geweest. We hebben er dankzij jou een onderzoekslijn bij, die misschien meer licht op de zaak kan werpen. Morgen zal ik dokter Pirotti bellen en hem eens vragen of hij Peter Star toevallig kent. We hebben de afsprakenlijsten van zijn praktijk trouwens nog niet ontvangen. O, ja, morgen is de begrafenis van Suzanne Iking, zijn baliemedewerkster. Daar ga ik ook heen, dan zie ik hem wel.’

Ton Huntink staat op en druipt af.

De zolder wordt verwarmd door een radiator. Het is een grote ruimte, ongeveer vijf bij tien meter. Er is niet veel moois of comfortabels aan. Er staat één stoel en een kastje, en er ligt een matras. Verder is de zolder ongemeubileerd.

Hij kan zich niet herinneren wat er is gebeurd. Het laatste dat hij zich herinnert is dat hij op een stoel zat en voor Tinto poseerde. Intussen spraken ze over zijn jeugd en hoe zijn ouders reageerden op zijn onmiskenbare tekentalent.

‘Mijn vader wilde er niets van weten. Hij zag een academische carrière voor zich,’ zei Tinto.

‘Wat is het beroep van je vader? Vast niet professor in de Nederlandse taal, zoals je me hebt verteld.’

Tinto grinnikte. ‘Hij doet iets medisch. Maar ik wil het niet over mijn vader hebben. Mijn vader is mijn vader niet.’

Ramon kreeg geen tijd om zich over deze uitspraak te verbazen.

Plotseling was de schilder achter hem en voelde hij een steek in zijn schouder. Daarna werd alles zwart. Toen hij wakker werd bleek hij in deze zolderruimte op de matras te liggen. Op dat moment viel er nog wat licht door het rampje, maar nu is het aardedonker. Hij heeft geen idee hoe laat het is. Zijn horloge kan hij in het donker niet lezen en zijn gsm is weg. Toen er nog een beetje licht was heeft hij de ruimte onderzocht en is tot de conclusie gekomen dat het geen zin heeft om te proberen te ontsnappen. Het is een bastion van degelijk timmermanschap. De nok van het puntdak zit een meter of drie boven hem. Het dakbeschoot is gemaakt van planken. In het midden hangt een witglazen plafonddlamp, maar hij heeft geen schakelaar kunnen vinden om die te bedienen.

De toegang wordt gevormd door een zwaar luik in de vloer, waaronder zich vermoedelijk een trap bevindt. Het luik moet aan de onderzijde degelijk zijn geborgd, want er is geen beweging in te krijgen.

Waarschijnlijk komt de trap uit in het atelier, waarvan de oppervlakte ongeveer hetzelfde is als die van deze zolder.

Omdat het toch een verloren dag voor zijn werk zou worden, had hij er ten langen leste maar mee ingestemd om naar Tinto’s atelier te komen. Het was de dag van Suzannes begrafenis. Een onvoorstelbaar treurige dag. Het was een hartverscheurend afscheid van de vrouw die tien jaar

lang zijn steun en toeverlaat in de medische praktijk was geweest. Vandaag was de PGGP gesloten, alle afspraken waren afgezegd. Al om half elf waren minstens honderdvijftig mensen in de Arnhemse kerk aanwezig, waaronder alle medewerkers van de praktijk. Ook Diederik Kassies was er, zonder zijn vrouw Gerda. De organist speelde voorafgaand aan de rouwdienst popmuziek waarvan Susanne had gehouden. De Bohemian Rhapsodie, Lennon & McCartney, Sting. Ramon had zoiets nooit eerder gehoord, pop op een kerkorgel. Maar de organist deed het zo goed, dat hij ondanks alles een glimlach op Ramons gezicht bracht. Verder was het een trieste bijeenkomst. Een jonge predikant deed zijn best om via God nog iets positiefs te ontdekken in wat er is gebeurd. Maar veel verder dan ‘ondoorgroendelijk’, ‘onbegrijpelijk’ en ‘een goddelijke bedoeling die door ons niet te bevatten is’ kwam hij niet. Zijn troost dat Suzanne verder leeft bij God kwam op Ramon over als de belofte van een warme dag op de Noordpool. Wie zou ook in een god willen geloven die toelaat dat de een of andere onverlaat een jonge vrouw in de bloei van haar leven van het leven berooft? Tijdens de dienst was Ramon een van de sprekers. Hij vertelde over het leven van Suzanne, wat een fantastisch mens zij was en hoe waardevol zij voor de psychiatrische praktijk is geweest. Twee vriendinnen lazen met diepe snikken een gedicht voor. Suzannes vader zag kans om het leven van zijn dochter samen te vatten en zelfs te eindigen met een woord van dankbaarheid voor haar leven. Ramon vond het indrukwekkend en ook verbazingwekkend. De begrafenis zelf verliep in stilzwijgen. Alleen de predikant sprak bij het graf een paar vaste formules uit. En dat was dat. Na afloop lunchten hij en Josien in de stad met een broodje en reden terug naar Velp. Daarna vertrok Ramon naar de Achterhoek voor zijn afspraak met Tinto. Daaraan was de nodige discussie met zijn cliënt voorafgegaan. Tinto had Ramon opgebeld met de vraag of de tweede schildersessie bij hem thuis zou kunnen plaatsvinden in plaats van in Velp.

‘Daar ben ik geen voorstander van,’ zei Ramon. ‘Het is een therapeutische sessie, en mijn werk speelt zich hier af, in mijn praktijk. Dat poseren doe ik alleen om jou het praten gemakkelijker te maken. Terwijl hij in zijn agenda keek, drong Tinto aan.

‘Terwijl ik werk in mijn atelier kom ik beter uit mijn woorden.’
En Ramon gaf toe.

‘Oké, dan. Aanstaande donderdagmiddag zou ik eventueel wel een uitzondering willen maken.’ Donderdag, de dag dat Suzanne wordt begraven, nu eindelijk haar stoffelijk overschot is vrijgegeven, zoals dat in politietermen heet. Ramon voorzag dat hij daarna toch niet in de stemming zou zijn om met patiënten te werken. Een bezoek aan het atelier van de kunstenaar kon hem misschien een beetje afleiding bezorgen.

En nu zit hij hier. En hij leeft nog.

Ramon schrikt van zijn eigen gedachte. Dat hij nog leeft. Had hij dood kunnen zijn? Vermoord? Hij heeft geen idee. In elk geval is Tinto een heel andere man dan hij zich tot nu toe heeft getoond. Een maniak. Ramon heeft zich totaal laten overvallen, overrompelen. Wat bezielt Tinto om hem te verdoven en op deze zolder te smijten? Ontvoerd, opgesloten, hoe je het ook wilt noemen. Dat hij hierboven is zegt trouwens iets over de kracht van de jongeman. Die moet hem in bewusteloze staat de trap op hebben gesjouwd, negenenzeventig kilo dood gewicht. Want Ramon gaat er vanuit dat deze zolder bij deze afgelegen boerderij hoort, dat hij niet naar een ander gebouw is gebracht. Hij luistert scherp. Geen geluid van verkeer. Dan veert hij op. Hoort hij in de verte een trein? Daar lijkt het wel op. Maar wat zegt dat?

Zijn gedachten vliegen in het rond. Waarom heeft hij niet geweigerd om naar Tinto’s atelier te komen? Dan was dit niet gebeurd. En wat heeft Tinto in ’s hemelsnaam met hem voor? Heeft dit iets te maken met zijn psychiatrische behandeling? Wil Tinto wraak nemen op iets dat hij hem heeft aangedaan? Hij zou niet weten wat. En dan rijst natuurlijk de onvermijdelijke vraag: wat gaat er nu gebeuren? Een schrijnende onzekerheid steekt de kop op. Wat als Tinto hem hier gewoon maar laat verkommeren? Angst begint aan de randen van zijn bewustzijn te vreten. *Als – dan* vragen hebben geen zin. Dat weet hij, maar toch. Niet aan denken!

Even later krijgt zijn redelijke denkvermogen weer de overhand. Het is een vreemde manoeuvre van Tinto. Was het een impuls? Of was hij vooraf al van plan hem te gijzelen? Dat zou niet slim zijn, want veel mensen kunnen weten dat hij vandaag naar de kunstschilder toe is. Het staat zelfs in zijn agenda. Ze moeten hem hier gemakkelijk en snel kunnen vinden. Intussen moet ook Josien hem al missen, want hij is niet thuisgekomen om te eten. Ramon grijpt naar de binnenzak van zijn

jasje. Da's waar ook, geen iPhone. Ook geen papieren, die zijn hem afgepakt.

'Denken, Ramon!'

Het heeft geen zin om over zijn eigen toestand na te denken. Daar kan hij immers niets aan veranderen. Zodoende vervalt hij automatisch in zijn professionele modus. Wat verandert deze situatie aan zijn oordeel over Tinto? De voorlopige diagnose autisme blijft staan. Daar twijfelt hij niet aan, Tinto vertoont er een flink aantal symptomen van.

Automatisch laat hij de classificatie van psychische stoornissen in gedachten de revue passeren. Elke psychiater gebruikt de *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* voor het stellen van diagnoses. Maar in dit geval ziet hij weinig aanknopingspunten. Er is hier zeker sprake van comorbiditeit, de aanwezigheid van twee of misschien zelfs meer aandoeningen of stoornissen. Misschien wel gepaard gaand met sociale of maatschappelijke problematiek. Alleen weet hij nog weinig over zijn patiënt. Is Tinto syntoon: vertoont hij pathologisch gedrag, maar is dat in zijn eigen ogen niet zo? Ramon meent dat daarvan inderdaad sprake moet zijn. Met droge ogen je eigen psychiater gijzelen en opsluiten is niet normaal.

'Die kerel is gewoon ramgek,' mompelt hij, wat een weinig professionele kwalificatie is.

Hij moet zich proberen te ontspannen. Want ook nadenken over een diagnose heeft op dit moment en in deze situatie niet zoveel zin. Lang geleden, in een moeilijke fase van zijn leven, is hij eens gevlucht naar het hooggebergte van Nepal. Daar heeft hij een paar maanden gebivakkeerd in een spartaans Boeddhistisch klooster, zonder enig comfort of luxe. Hij heeft er geleerd te mediteren, zijn gedachten stop te zetten en diep in zichzelf te verdwijnen. Die vaardigheid komt hem nu van pas. Hij kan niet anders doen dan wachten.

Ramon staat op van de stoel en vindt in het donker de matras. Hij laat zich erop zakken, trekt zijn jasje uit en maakt er een hoofdkussen van. Gelukkig is de ruimte enigszins verwarmd. Maar ook als die koud zou zijn geweest zou dit hem niet hebben gedeerd. Zo koud als het in het klooster was zal het hier niet worden. Hij ontspant zich en herhaalt eindeloos de Nepalese meditatiespreuk *OM MANI PADMÉ HUM*, die zijn Boeddhistische meester hem heeft geleerd. De mantra die je rust geeft, die je tot jezelf brengt. Uiteindelijk valt hij in slaap.

Hij heeft geen idee hoe lang hij heeft geslapen als er door zijn gesloten oogleden licht schijnt, waardoor hij langzaam ontwaakt. Hij voelt zich wonderlijk uitgerust, al doen zijn rug en schouders pijn van het liggen op het dunne matrasje. Als hij zijn ogen opent schijnt de plafondlamp in zijn gezicht. Hij beweegt de pijnlijke spieren en rekt zich uit. Zijn oren vangen een gerucht op. Voetstappen die dichterbij komen, gekraak van een houten trap. Dan het geluid van een metalen grendel die opzij wordt geschoven.

Om half zeven is Ramon nog niet thuis. Josien Pirotti maakt zich er nog niet erg ongerust over. Samen met Corinne eet ze ovenpizza's. Want na de trieste begrafenis van vanmorgen heeft ze geen zin om te koken. Ramons pizza staat er nog. Hij heeft gezegd dat hij om ongeveer half zes terug zal zijn. Natuurlijk kan de schildersessie zijn uitgelopen. Of staat hij op de A12 in de file. Nee, dan had hij wel even gebeld. Hij zou sowieso gebeld hebben. Ze helpt Corinne nog een halfuurtje met wiskunde en pakt dan haar mobiele telefoon. Ramon neemt niet op, ze krijgt zijn voicemail. Niet bereikbaar.

Het is zeven uur, ze begint bezorgd te worden. Er zal onderweg toch niets zijn gebeurd? Ze komt op een idee en pakt weer haar telefoon. Even later heeft ze een agent van de plaatselijke politie aan de telefoon. Die verzekert haar dat er tussen de Achterhoek en Velp geen ernstige verkeersongelukken zijn geweest.

‘Waar moet uw man vandaan komen?’

Op dat moment realiseert Josien zich dat ze niet weet waar Ramon uithangt. Hij heeft haar verteld dat hij een therapieessie heeft verplaatst naar het atelier van een kunstenaar om al pratend te poseren. Of al poserend te praten, had hij gegrapt. Maar om wie het gaat en waar het plaatsvindt, daar heeft ze geen idee van. Toen hij vertrok had hij het over de Achterhoek. Maar de Achterhoek is groot.

‘Dat weet ik niet precies. Maar in ieder geval bedankt voor de informatie.’

Ze denkt weer even na en belt dan Jeanine op, de vervangster van Suzanne. Zij neemt gelukkig wel op.

‘Weet jij waar Ramon is? Hij is nog niet thuis en ik weet niet waar hij zit.’

‘Volgens mij is hij naar een cliënt toe. Heb je zijn agenda niet?’

‘Nee, die houdt hij zelf bij. Op de praktijk.’

‘Ja, er is een gezamenlijke elektronische agenda. Als je wilt kan ik van hieruit wel even in de computer van de praktijk inloggen. Daar heb ik een apparaatje voor met een code. Ik bel je zo meteen terug.’

‘Dankjewel.’

Even later is zij weer aan de telefoon.

‘Hij heeft een afspraak met een cliënt die Star heet. Peter Star. Ik heb hier ook een adres, in Ruurlo. Daar heb ik alleen geen telefoonnummer

van, maar dat staat waarschijnlijk wel in *DeTelefoongids.nl*. Zal ik het voor je opzoeken?’

‘Nee, dat doe ik zelf wel. Bedankt, Jeanine.’

Even later toetst Josien het nummer in dat ze heeft gevonden. De telefoon gaat lang over voordat er wordt opgenomen.

‘Mevrouw Star.’

‘Goedenavond, mevrouw Star. U spreekt met Josien Pirotti. Is uw man thuis? Ik bedoel Peter Star?’

Er valt een stilte.

‘Peter is niet mijn man maar mijn zoon. Waarom vraagt u naar hem?’

Er klinkt onverholen wantrouwen in haar stem.

‘Mijn man had vanmiddag een afspraak met hem, maar hij is nog niet thuisgekomen. Ik wil graag weten of het soms is uitgelopen.’

‘Pirotti, zegt u?’

‘Ja, Ramon Pirotti. Mijn man is arts en hij had een afspraak met hem.’

‘Ik kan u niet helpen. Het spijt me.’ De verbinding wordt abrupt verbroken.

Verbaasd kijkt Josien naar haar iPhone. Ze wordt kwaad. Ik kan u niet helpen, einde. Dat is toch vreemd? Ze had de goede persoon aan de lijn, maar die lijkt niet met haar te willen praten, in elk geval wil ze niet zeggen waar haar zoon is of woont. Het is trouwens vreemd dat Ramons cliënt het adres van zijn ouders heeft opgegeven.

‘Wat een lomphheid,’ moppert ze en belt opnieuw. Weer duurt het een tijd voordat er wordt opgenomen. Mevrouw Star begint zonder inleiding te spreken.

‘Ik weet niet waar u op uit bent, mevrouw Pirotti, maar onze zoon woont hier niet. Hij woont in de buurt van Aalten, helemaal buitenaf. Daar heeft hij zijn atelier, hij is kunstschilder.’

‘Kunt u mij dan zijn adres geven?’

‘Nee.’

‘Hoe bedoelt u, nee? Hij heeft toch een adres?’

‘Jawel, maar dat krijgt u niet. Ik wil dat u hem met rust laat.’

‘Maar...’

‘Mevrouw Pirotti, u belt zomaar op met een verhaal, dat u mijn zoon zoekt. Misschien bent u wel helemaal niet wie u zegt die u bent. Ik vertrouw u niet.’ Er klinkt vijandigheid in haar woorden door.

‘Nou ja! Moet u luisteren, ik zoek mijn man. Die is vanavond niet thuisgekomen en ik ben bang dat hem iets is overkomen. Dat is toch redelijk?’

‘Ik weet niet waar u op uit bent, mevrouw Pirotti’ zegt de vrouw opnieuw, ‘maar als u een bijbedoeling heeft, dan moet u dat zeggen. Dan kunnen we erover praten.’

Josien is te boos om te beseffen dat er een wereld achter deze woorden schuil kan gaan.’

‘Als u niet meewerkt, dan bel ik de politie. Die komt dan bij u aan de deur, als u mij het adres van uw zoon niet geeft.’

Aan de andere kant van de lijn blijft het minstens een halve minuut stil. ‘Goed, mevrouw Pirotti.’ Ze spreekt de naam langzaam uit, alsof die in hoofdletters is geschreven. ‘Ik heb een tussenvoorstel. Ik stel voor dat u nu naar Ruurlo komt om met mij te praten. Hier bent u al aardig op weg naar het huis van mijn zoon. Mijn man is momenteel niet thuis. Als ik u zie, dan kan ik u misschien vertrouwen.’

Verbijsterd over deze woorden laat Josien in een flits de verschillende opties door haar hoofd gaan. Ze heeft een onbestemd gevoel dat er iets mis is. Ramon had al lang thuis moeten zijn. Die mevrouw is erg wantrouwend. Ze wil om de een of andere reden haar zoon beschermen en daarom niet met haar praten. Nou ja, als dit de manier is om achter het adres van die zoon te komen... Mevrouw Star heeft gelijk dat Ruurlo in de Achterhoek ligt, dus hoeft ze er niet voor om te rijden. En ze geeft toe.

‘Als u dat zo wilt, dan moet het maar.’

‘Zo wil ik het.’ Ze geeft haar adres. ‘Ik zie u straks.’ En voor de tweede keer verbreekt ze het gesprek.

Drie kwartier later rijdt Josien het dorp Ruurlo binnen. Ze heeft het adres in de routeplanner getypt, die haar rechtstreeks naar een forse villa stuurt. Het huis ligt vlak buiten het centrum van het dorp. Bij het schijnsel van een straatlantaarn ziet ze dat het een enorm huis is, gebouwd in de stijl van de jaren dertig van de vorige eeuw, met grote overstekken, glimmende keramieken dakpannen, hoekdaken, dakkapellen, erkers en veel ramen. Aan de achterzijde van het huis is een grote uitbouw gemaakt, in dezelfde stijl. Een kantoor of praktijkruimte. Geld, denkt Josien als ze voor de halfronde oprijlaan stopt. Hier zit geld.

Naast de deur leest ze in het licht van een buitenlamp een glanzende, natuurstenen plaat met het opschrift Dr. A. Star, Plastisch Chirurg. 'Zo,' denkt Josien, 'dat weten we dan ook weer.'

Onderweg heeft ze tijd gehad om over het komende gesprek na te denken. Ze begrijpt niet waarom die vrouw zo moeilijk deed. Vooral de opmerking 'ik weet niet waar u op uit bent', die ze twee keer maakte, intrigeert haar. Het was sowieso een bizar telefoongesprek. Zij is helemaal nergens op uit, ze wil alleen weten waar Ramon is. Want het loopt nu tegen negenen en hij zou in normale omstandigheden zeker gebeld hebben. Dus zijn de omstandigheden niet normaal. De bel klinkt als een kerkklok door het huis. De deur gaat op een kier open.

'Mevrouw Pirotti?'

'Dat ben ik. U bent mevrouw Star.'

'Ellie Star. Kom maar even binnen.' Ellie Star is een mooie vrouw. Josien schat haar halverwege de vijftig, misschien tegen de zestig. Ze heeft grijs haar dat afsteekt tegen haar lichtbruine huid. Ze draagt een donkerblauwe zijden kimono op een strakke witte broek. Haar armen steken gracieus uit de wijde mouwen. Josien vermoedt dat ze Indisch bloed heeft.

Via een grote entreehal en een lange gang met fraaie vloertegels komen ze in een salon. Josien kan er geen ander woord voor bedenken. De ruimte is ouderwets gemeubileerd met veel donker eikenhout en bruine en beige tinten. Ze zou graag even hebben rondgekeken, maar de gastvrouw is nerveus en eist haar aandacht op.

'Door de telefoon klonk u jonger dan u bent,' begint ze, kennelijk zonder zich de belediging te realiseren. 'Bent u al lang met Pirotti getrouwd? Ik wist niet...'

'Mevrouw Star,' valt Josien haar boos in de rede, 'ik kom hier niet voor een kletspraatje. Ik heb bijna een uur gereden om hier te komen. Ik ben op zoek naar mijn man. Hij had vanmiddag een afspraak met uw zoon en van die afspraak is hij niet teruggekeerd. Het enige dat ik van u wil weten is waar hij kan zijn. Misschien wilt u uw zoon bellen om te vragen of de schildersessie is uitgelopen, of zo.'

'Tinto heeft geen telefoon.' Josien voelt dat ze liegt.

'Tinto? Hij heet toch Peter?'

'Dat is zijn artiestennaam.'

'Oké. Heeft hij ook geen mobiel?'

‘Waar hij woont is het erg afgelegen, daar is geen bereik.’
‘Geeft u me dan zijn adres, dan tik ik dat in mijn Tomtom.’
Ellie Star kijkt haar onderzoekend aan.
‘Eerst wil ik wat van u weten. Waarom zit u achter mijn zoon aan?’
‘Ik zit niet achter uw zoon aan. Hij is een patiënt van mijn man.’
‘Oh? Patiënt? En wat mag hij dan wel mankeren?’
‘Dat weet ik niet, ik bemoei me niet met het werk van mijn man. Ik weet alleen dat mijn man vanmiddag naar uw zoon is gegaan voor een therapieessie en tegelijkertijd om voor hem te poseren. Hij doet dat eigenlijk nooit, maar voor deze keer...’
‘Heeft uw man speciale interesse in deze patiënt?’ De stem van mevrouw Star stijgt een half octaaf. ‘Dat zou je namelijk wel zeggen, omdat hij naar zijn huis is gegaan.’
‘Ik zeg het, dit is een uitzondering.’
Mevrouw Star perst haar lippen op elkaar en denkt na.
‘Ik denk, mevrouw Pirotti,’ zegt ze langzaam en slepend, ‘dat dit geen toeval is. Dat uw man wel degelijk een speciale bedoeling heeft om naar Tinto toe te gaan.’
Josien schudt geërgerd haar hoofd.
‘Geeft u me nu alstublieft zijn adres, zodat ik mijn man kan gaan zoeken.’
‘Ik zou dat niet doen. Die twee hebben veel te bespreken.’
‘Ach kom, mijn man is psychiater. Praten is zijn beroep. Waarom doet u zo moeilijk?’
Dan breekt er een kwaadaardig lachje door op het gezicht van de vrouw tegenover haar, alsof ze zich plotseling iets realiseert.
‘U hebt geen idee, hè? Echt geen idee.’
‘Ik begrijp niet waar u op doelt.’
‘Nou, dan zal ik u niet langer in de waan laten...’

Op het Arnhemse politiebureau zit brigadier Ton Huntink achter zijn bureau te balen. De Groot was gisteren onvermurwbaar. Na het voorval met Peter Star mocht hij niet langer aan het onderzoek meedoen. Hij kon niet eens meer afscheid nemen van de collega's Marieke en Sven. Zijn chef had hem nog eens verzekerd dat dit niet was bedoeld als straf vanwege zijn falen, maar omdat Ton hierna onmogelijk meer zonder vooroordeel aan het onderzoek zou kunnen deelnemen. Zelf vindt hij dit onzin, maar ja, De Groot is de baas. Vanaf vandaag is hij toegevoegd aan een ander team, dat een reeks brandstichtingen in auto's onderzoekt. Die zaak is afgelopen dinsdag in *Opsporing Verzocht* geweest en er zijn veel tips van kijkers binnengekomen. Ton heeft er een aantal gekregen die hij moet natrekken. Ook een aardige klus, maar niet precies wat hij graag wil.

Uren achter elkaar zit hij te telefoneren, te mailen en te internetten. Het is belangrijk werk, maar wel routinematig. Natrekken van personen, bekijken van camerabeelden, traceren van voorwerpen, uitzoeken wie waar op welk moment was. Halverwege de middag is er een bijeenkomst van de betrokken rechercheurs om elkaars informatie te delen.

Om half vijf loopt hij naar de kantine om een paar broodjes en een beker koffie te scoren. Hij besluit achter zijn bureau te eten. Terwijl hij kauwt dwalen zijn gedachten terug naar de vorige dag. Ongeveer op dit tijdstip was hij ternauwernood ontsnapt aan een gek met een pistool. Hij vindt het ronduit stuitend dat De Groot die man niet meteen heeft laten arresteren.

'Doodsbedreiging van een agent!' had hij uitgeroepen.

Maar zijn chef was niet erg onder de indruk geweest. 'Ja, ja,' zei hij, 'die kerel komt wel aan de beurt. Je hebt je er goed uit gered. Maar ik zit met drie moorden en een vermissing.'

'Die vent is zo schuldig als wat.'

'Omdat hij jou heeft bedreigd? Je was illegaal zijn huis binnengedrongen, vergeet dat niet. Die man heeft gewoon zijn eigendom en privacy beschermd. Dat gezwaai met een pistool, oké, daarvoor gaat hij nat, dat beloof ik je.'

Ton had hem alleen maar ongelovig aangekeken.

‘Het toont in elk geval aan,’ vervolgte De Groot, ‘dat jij inderdaad bevooroordeeld bent. Want er is geen greintje bewijs dat hij die vrouw heeft verstoppt. Je hebt persoonlijk het hele huis gecontroleerd, toch?’

‘Ja.’

‘En ze was er niet.’

‘Nee.’

‘Nou dan.’

Ton haalt zijn GSM tevoorschijn. Er is geen nieuwe mail, geen WhatsApp. In een keer staat hij buiten het centrum van de aandacht. Hij tikt met een zekere weemoed op de toets *pictures*. In de verzameling staan nog de plaatjes die hij gisteren rondom de boerderij van Star heeft geschoten. Op zijn mobiel bladert hij de foto's door. Bandensporen in de grond, sneeuwresten, een rij bomen. Bij een van de foto's kijkt hij nog eens goed. Hij ziet iets dat hem niet eerder is opgevallen, geconcentreerd als hij was op de sporen in de modder. Er is een doorgang tussen de rij bomen en een groep struiken in de richting van de sloot. Hij kan het donkere water zien, schuin achter de kale bomen. Dan valt hem opeens nog iets op. Hij knijpt zijn ogen toe om het beter te kunnen bekijken, maar het display van zijn toestel is te klein om het goed te kunnen zien. Hij veert op in zijn bureaustoel en legt het broodje terzijde. De rechercheur in hem komt boven. Zijn instinct zegt hem dat dit belangrijk kan zijn. Zijn nekharen komen overeind. Intuïtie is een belangrijke eigenschap in zijn vak. Om het beter te kunnen bekijken verbindt hij met een USB-snoetje zijn GSM met de computer op zijn bureau. Op het grote scherm ziet hij nu wat er op de foto te zien is, maar wat hem niet is opgevallen toen hij op het erf van de boerderij rondliep. Maar de foto liegt niet. Aan het water, of misschien aan de overkant ervan, staat een schuur. Een schuur!

Ton springt op van zijn stoel en sprint naar de andere kant van het gebouw, rent met twee treden tegelijk een trap op en klopt aan bij inspecteur De Groot. In één beweging opent hij de deur en ziet dat Sven Zweverink en Lieke Ruesink tegenover hun chef in overleg aan de vergadertafel zitten.

De Groot is niet *amused*.

‘Wat kom je doen?’ Het klinkt bot, zoals De Groot kan zijn.

‘Ik heb iets gevonden. In de zaak Pirotti.’

‘Hoezo? Ik heb je gezegd dat je geen deel meer uitmaakt van het team.’

‘Maar...’

‘Ton, je bent uit het onderzoek.’

Nu mengt Lieke zich in het gesprek. ‘Wat heeft hij te melden, John?’

De Groot kan zijn irritatie nauwelijks bedwingen. ‘Oké dan, wat heb je te melden?’

‘Er is daar nog een schuur, die heb ik niet onderzocht. Daar kan ze zitten.’ Ton hijgt.

‘Waar?’ vraagt Sven Zweverink.

‘Bij die schilder, Peter Star.’

De Groot schudt langzaam zijn hoofd. ‘Ton, je bent onverbeterlijk.

Loop je nu nog met het idee rond dat hij die vrouw verborgen houdt?’

‘Nou, het kan toch? Ik heb mijn foto’s nog eens goed bekeken en hij staat er echt, die schuur aan de overkant van de sloot, die heb ik over het hoofd gezien. De foto zit in het digitale dossier.’

‘Zie je niet in dat je aan tunnelvisie lijdt? Omdat Star jou heeft belaagd, moet en zal hij schuldig zijn.’

Ton begrijpt dat hij hier geen voet aan de grond krijgt.

‘Bedankt, Ton voor de tip. Vind je het goed dat wij nu ons overleg vervolgen?’ Het sarcasme druipt eraf. Ton sluipt de kamer uit.

‘Oké, waar waren we gebleven?’

‘Stel nou dat er toch iets in zit, John, in wat Ton zegt? Hij is er tenslotte geweest.’ Lieke kijkt haar chef aarzelend aan. ‘Ton is een goede onderzoeker, ondanks eh..., gisteren.’

De Groot zucht.

‘Wat vind jij, Sven?’

‘Ik ben het wel met Lieke eens. Het is een mogelijkheid. En je moet ook weer geen tunnelvisie de andere kant op hebben.’

De Groot zwicht. ‘Goed, dan. We zoeken het uit. Tover eerst die bewuste foto maar eens op het scherm.’

Hij hoort gestommel onder zich. Voetstappen, krakende treden en een grendel die wordt weggeschoven. Langzaam komt het luik omhoog. Het eerste dat Ramon ziet is het weerkaatsen van het licht van de plafondlamp tegen de loop van een pistool. Vervolgens verschijnt de zwarte muts van Tinto en komt zijn gezicht boven de rand uit. Zijn ogen staan verwilderd.

‘H-haal geen g-geintjes uit.’ De tekst lijkt uit een derderangs thriller te komen. Wat Tinto ook van plan is, denkt Ramon in een flits, hij is in ieder geval geen professionele crimineel. Daarvoor maakt hij een te onzekere indruk. Uit zijn blik maakt hij op dat de man even angstig is als hijzelf. Maar het wapen is een factor die hij niet over het hoofd mag zien. Tinto is óf krankzinnig óf in paniek, dat is nog even de vraag. Ramon schat in dat hij niet in staat zal zijn om zonder meer te schieten. Maar hij heeft geen idee waar hij wel op uit is. Intuïtief bewaart hij zijn kalmte.

‘Je hebt je niet aan onze afspraak gehouden,’ zegt hij zacht, verwijtend. Aan het gezicht van de schilder ziet hij dat die deze opmerking niet had verwacht.

‘We hadden afgesproken dat ik voor jou zou poseren en dat we intussen zouden praten. Ik heb me aan mijn helft van de afspraak gehouden, jij niet.’

‘Praten. Praten!’ Tinto verheft zijn stem. ‘Jij hebt makkelijk l-lullen. Ik word gek van dat gepraat.’ Het pistool blijft gericht. Tinto komt twee treden omhoog.

‘Toch is dat de enige manier om een beetje rust in je kop te krijgen. Ik weet dat je kop omloopt. Je bent overprikkeld en dan doe je soms dingen waar je later spijt van krijgt. Als je dat ding nou eens weglegt? Ik vorm geen enkel gevaar voor je, ik ben alleen maar op jouw welzijn uit. Kom naar boven en ga zitten, dan kunnen we verder praten.’

Ramon spreekt zacht en melodieus, zoals hij gewend is in therapie sessies. ‘Wat ben je van plan? Als je me had willen doden, had je dat al kunnen doen, dus dat wil je niet.’

Tinto denkt na. De woorden hebben een kalmerende invloed.

‘Niet hier op zolder. In het atelier.’

Hij begint de trap weer af te dalen en gebaart Ramon met zijn pistool om hem te volgen.

‘Zoals je wilt.’

‘Als ik wil schiet ik je zo l-lek.’

‘Dat weet ik. Maar ik ben niet van plan om mijn leven in de waagschaal te stellen.’

Achter elkaar dalen ze de steile trap af naar het atelier. Op een schildersezal ziet Ramon zijn portret in wording staan. Het is verder dan hij zich herinnert. Tinto moet er tijdens zijn afwezigheid aan hebben gewerkt. Een niervorming palet met verf erop ligt op de schilderstafel. Ernaast ziet Ramon een injectiespuit liggen en dan realiseert zich pas echt wat er met hem is gebeurd. Nog steeds onder dreiging van het pistool laat Ramon zich tegenover Tinto op een stoel zakken.

‘Je hebt mij verdoofd, nietwaar?’ zegt Ramon met een hoofdbeweging naar de injectiespuit.

Tinto kijkt hem van onder zijn muts met een broedende blik aan.

‘Je had niet over mijn vader moeten beginnen,’ zegt hij. ‘Ik moest je een poosje kwijt.’

Hij moest hem een poosje kwijt, ja, ja. Met behulp van een middel waar je bewusteloos van raakt.

‘Waar heb je dat verdovingsmiddel vandaan?’

‘Van mijn stiefvader, hij is niet mijn echte vader.’ Tinto kijkt hem indringend aan, alsof hij hem tussen zijn woorden door iets probeert te zeggen. Maar Ramon vindt de tijd nog niet rijp om Tinto’s afkomst te bespreken. Eerst probeert hij de schilder met vleien gunstig te stemmen.

‘Je bent een hartstochtelijk schilder, Tinto.’ Tinto veert op. Er verschijnt leven in zijn ogen alsof hij ontwaakt uit een droomwereld.

‘Ah!’ roept hij. ‘Ik ben niet één maar twee schilders.’ Zijn woorden komen nu zonder aarzelen en zonder gestotter.

‘Oh?’

‘Ja, mijn werk is gecompliceerd. Ik maak landschappen, dat is mijn ene kant. En ik maak portretten van mensen die in de landschappen leven, dat is mijn andere kant. Als ik een portret maak, maak ik altijd twee schilderijen. Twee in een. De omgeving van de mens is zijn natuurlijke achtergrond. Soms schilder ik bij een portret een stadslandschap, soms de natuur, maar altijd om de mens in zijn eigen decor vast te leggen.’

Ramon gluurde met een schuin oog naar zijn eigen portret. Hij is geschilderd in een soort kantooromgeving, iets met een raam en een paar kasten in vage kleuren.

‘Ik kijk ook anders naar mensen,’ zegt Tinto. ‘Ik zie dingen die anderen niet zien.’

Ramon luistert ademloos. Hij merkt dat het pistool in Tinto’s hand langzaam naar beneden zakt.

‘Wat zie je dan?’

‘Ik zie mensen in hun totale context. Ik zie hun aura’s. Hoe ze zijn, hun karakter, of ze vrolijk zijn of ernstig, of ze moedig zijn of laf, of ze bang zijn. Dat leg ik allemaal vast in hun portret. En ik heb ook een derde oog. Met mijn verbeelding en intuïtie kan ik zien hoe het met mensen afloopt. De dood. Ik zie mensen dood zijn terwijl ze nog leven.’

In zijn lange praktijk heeft Ramon al heel wat patiënten met waanideeën in zijn spreekkamer gehad, maar nog nooit een die beweerde een derde oog te hebben. Voor een allopathisch opgeleide arts als hij is zoiets je reinste flauwekul. Hij stelt zich er niettemin voor open.

Tinto spreekt steeds minder luid. ‘Ik ben gefascineerd door de dood, door het verschil tussen leven en dood.’

Maar terwijl Ramon luistert, ziet hij dat er een floers voor de ogen van de schilder trekt. Zijn gezicht vertrekt in een grimas. Hij ontbloot zijn tanden.

‘Nou doe je het weer!’ roept hij uit. ‘Verdomme! Praten, lullen. Je laat me dingen zeggen die ik niet kwijt wil.’ Er straalt paniek uit zijn blik.

‘Dat deed je vanmiddag ook, toen je over mijn vader begon. Ik moet je weer verdoven.’ Hij staat op van zijn stoel om naar de tafel te lopen.

Maar nu is Ramon erop voorbereid. Hij komt ook overeind en loopt op Tinto toe. Waarom hij het deed, waar hij het lef vandaan haalde, heeft hij achteraf nooit kunnen beredeneren, maar hij negeert het vuurwapen, pakt de grote man tegenover hem bij de schouders en drukt hem voorzichtig tegen zich aan. Zwijgend. Tinto is nu meer dan ooit zijn patiënt.

‘Papa,’ fluistert Tinto en legt zijn hoofd tegen dat van Ramon. Deze is niet verbaasd. Hij vermoedde al eerder dat Tinto een complexe, onprettige verhouding met zijn stiefvader heeft die hij nu probeert te

uiten. Hij kan dit niet negeren, hij moet daar iets mee doen. Hij voelt een rilling van emotie, maar dwingt zichzelf in zijn professionele rol. 'Geef mij dat ding maar.'

Tinto laat zich het pistool zonder tegenstribbelen afnemen. Ramon legt het achteloos achter zich op de schildertafel. Ze staan tegen elkaar aan, alsof ze elkaar omhelzen. Ramon voelt spanning uit de ander wegglijden. Tinto snikt, de grote man is nu een kind dat getroost wil worden. Op slag verdwijnt Ramons boosheid vanwege de verdoving die Tinto hem heeft toegediend en het opsluiten op zolder. Daarvoor in de plaats komt een diep gevoel van mededogen met zijn patiënt, die duidelijk in nood verkeert. Tinto zit in een diepe crisis, waaruit hij alleen maar dacht te kunnen ontsnappen door gewelddadig te zijn. Door Ramon tegen zijn wil te bedwelmen en gevangen te zetten. Maar nu komt de psychiater in hem boven. Hiervoor heeft hij geleerd, hiervoor is hij arts geworden, heeft hij zich gespecialiseerd in psychische ziekten. Om zulke patiënten te kunnen helpen. Voorzichtig voert hij de schilder in de richting van zijn stoel en beduidt hem te gaan zitten.

'Ontspan je maar. Laat het maar gebeuren. Je voelt je relaxed en op je gemak.' Zijn hypnosestem.

Hij kijkt in de ogen van de ander en ziet dat deze in al trance begint te raken. Ramon heeft nu eenmaal die uitwerking op mensen. Alleen is er een keihard protocol, dat zegt dat hypnosetherapie uitsluitend is toegestaan na uitdrukkelijke instemming van de patiënt. Die is er niet. Maar Ramon vindt deze situatie zo uitzonderlijk, na wat er in deze boerderij met hem is gebeurd, dat hij zich niet aan het protocol gebonden acht. Hij besluit Tinto verder onder hypnose te brengen. Dit is zijn vak. Hierbij voelt hij zich vertrouwd.

'Je wandelt door een van je geschilderde landschappen. Het is een stadslandschap. Je ziet contouren van hoge gebouwen. Je snuift geuren van de omgeving op, uitlaatgassen, sigarettenrook, een vage geur van parfum en frites. Je hoort de geluiden van auto's en een tram, van lopende en pratende mensen. Je voelt je één met de omgeving. Hoe voel je je?'

'Ik voel me thuis.' Tinto is in trance.

'Je voelt je geheel ontspannen. Kun je je linkerarm optillen?'

'Ja.'

‘Nu voel je dat je arm zo zwaar wordt dat je hem onmogelijk omhoog kunt krijgen. Probeer maar.’ Tinto probeert zijn arm op te heffen, maar het lukt hem niet.

‘Je loopt door de stad. Je kijkt omhoog naar de blauwe lucht en de wolken. Je gedachten vliegen terug in de tijd. Je ziet je jaren als beeldend kunstenaar aan je voorbijtrekken. Daarna je tijd op de middelbare school. Waar ben je nu?’

In zijn trance spreekt Tinto met een zachte stem en heeft hij een naar binnen gekeerde blik. Hij kijkt met niets ziende ogen.

‘Ik ben net thuisgekomen van school,’ zegt hij. ‘Het is nu vakantie. Ik ben blijven zitten op de havo. Vorig jaar ook al op het atheneum. Ik zit aan tafel met mijn moeder. Moeder vindt het niet zo erg, maar mijn vader zal wel erg kwaad zijn. Nu moet ik vast van school af. Ik weet niet wat er gaat gebeuren. “Jij bent mijn jongen,” zegt mijn moeder, “het komt wel goed met je.” Ik wil graag schilder worden. Van haar mag dat. Ze weet dat ik van tekenen hou, ik teken alles om me heen. Ook mijn moeder teken ik graag.’

‘Je houdt van je moeder.’

‘Ja! Mijn moeder is een schat. Alsof ze mijn vriendin is. Ze heet Ellie, maar soms, als ik haar heel lief vind, noem ik haar bij haar volledige naam, Eline Agatha.’

Bij die woorden krijgt Ramon een steek in zijn borst. Een waterstofbom van gedachten ontploft onder zijn schedel. Eline Agatha. Hij tuimelt nu zelf door de tijd. Ellie Faber. Zijn adem stukt. De leeftijd van Tinto. Het zou kunnen. Met een bovenmatige inspanning concentreert hij zich op datgene waar hij mee bezig is, de hypnose van een patiënt. Die vraagt al zijn concentratie.

‘Maar mijn vader,’ gaat Tinto verder, ‘wil niet dat ik kunstenaar wordt. Hij zegt dat ik nuttige dingen moet leren. Wiskunde, scheikunde, talen, natuurkunde, dat soort dingen.’

‘Is je vader niet aardig?’

‘O, ja, op zich wel. Maar hij denkt anders over mij dan mijn moeder. Wat hem betreft moet ik een goede opleiding gaan volgen, ik moet iets belangrijks worden in de maatschappij. Kunstenaars vindt hij maar niksnutten, slampampers, lapzwansen.’

Ramon begint de waterval van zijn gedachten weer enigszins onder controle te krijgen.

‘Wat is je vader zelf geworden?’ vraagt hij.

‘Hij is arts. Hij werkt in een ziekenhuis en hij heeft ook een praktijk aan huis. Aan ons huis zit een aanbouw met een complete operatiekamer. Een paar dagen per week werkt hij daar met een paar assistenten en een verpleegster.’

‘Wat doet hij daar?’

‘Rijke vrouwen hun gezicht verbouwen en hun tieten ophijsen. Hij is er godshemeltje rijk mee geworden.’

Ramon kan ondanks zijn verwarring en ontzetting een glimlach niet onderdrukken.

‘Maar ik ben Tinto, schilder! Ik ben een vrijbouter, ik doe wat ik wil. Niemand houdt mij tegen.’

Ramon merkt dat zijn patiënt met deze uitroep opeens weer in de tijd vooruit is gevlogen. Hij is nu niet meer de middelbare scholier, maar spreekt over het hier en nu. De hypnose wordt minder diep.

‘Mijn vader heeft deze boerderij voor mij gekocht. Hij zei: “Dat is het laatste wat ik voor je doe. Vanaf nu trek ik mijn handen van je af.”’

Er verschijnt enig leven in de ogen van Tinto. Ramon ziet dat hij uit zijn trance dreigt te ontwaken en besluit de hypnose te beëindigen. Hij slaagt erin zijn stem rustig te laten klinken.

‘Je loopt weer door de stad en kijkt naar de wolken. Je voelt je ontspannen. Zo dadelijk tel ik langzaam terug van drie naar nul. Bij twee zul je je slaperig voelen, bij één zul je alles vergeten wat je hebt gezegd. Bij nul ben je geheel bij bewustzijn en kun je je niets herinneren van wat er is voorgevallen.’

‘Drie...’

‘Twee...’

‘Eén...’

‘Nul.’

Tinto ontwaakt uit zijn trance en zit met wijd open ogen tegenover hem.

‘Wat is er gebeurd?’ roept hij. ‘Wat heb je gedaan?’ Zijn zwarte ogen zijn weer vol vuur.

‘Je was opeens in trance,’ zegt Ramon naar waarheid. Hij heeft niet de indruk dat hij de situatie helemaal onder controle heeft. Het komt nu aan op een goede manier van reageren. Hij mag Tinto niet onzeker of kwaad maken. Maar hij wil ook niet tegen hem liegen.

‘In trance?’

‘Onder hypnose.’

‘Jezus!’

‘Dat is een manier om mijn patiënten te helpen.’

‘Ik wil helemaal niet worden geholpen. Laat mij nou toch rustig mijn werk doen en doe jij het jouwe.’

‘Je bent zelf naar mij toe gekomen, Tinto.’

‘Helemaal niet. Ze hebben de huisarts zover gekregen dat hij mij naar jou verwees.’

‘Als je echt niet wilde, had je niet hoeven komen. Niemand kan tegen zijn wil worden behandeld. Tenminste niet zonder tussenkomst van een rechter.’

‘Ik wilde wel.’

‘Daarnet zei je nog dat je niet naar een psychiater wilde.’

‘Ik wilde naar jou.’

Ramon voelt zich geveleid, maar durft niet te vragen waarom Tinto hem koos. Hij heeft gewoon de moed niet om de waarheid onder ogen te zien. Nog niet. In plaats daarvan komt hij terug op de hypnose.

‘Je hebt me tijdens je trance dingen verteld, Tinto. Ik ben je therapeut, je kunt me vertrouwen.’

Terwijl hij spreekt kampt Ramon met een afschuwelijk dilemma. Hij wordt geacht zijn patiënt te helpen, maar realiseert zich eensklaps dat hij in werkelijkheid alleen maar uit is op de waarheid over zichzelf. Is Tinto’s moeder dezelfde Ellie waarmee hij... Als professional is hij op dit moment afschuwelijk onoprecht. Laaghartig. Infaam. Maar hij kan er geen weerstand aan bieden, hij moet het weten. Als Tinto’s moeder alleen Ellie had geheten, dan zou het aan hem zijn voorbijgegaan.

Maar haar volledige voornamen, hoeveel vrouwen zouden er rondlopen met die bijzondere namen? Eline Agatha? En als zij Tinto’s moeder is, dan is er een geheide kans dat hijzelf...

‘Vertrouwen!’ Tinto spuugt het woord uit.

Maar Ramon is zijn aarzeling voorbij. De patiënt tegenover hem heeft een ernstig psychiatrisch probleem. Zijn oorspronkelijke diagnose autisme is juist, maar er is veel meer aan de hand. De man leeft in een andere wereld. Hij lijdt aan waanideeën die buiten de werkelijkheid liggen. Zonder verder onderzoek weet Ramon niets zeker, maar de aanwijzingen dat Tinto psychotisch is zijn duidelijk aanwezig. Hij wil meer te weten komen over de man tegenover hem. Wie hij is, zijn geestelijke toestand, hoe hij het zelfstandig redt in het leven.

‘Ik ben je dokter, Tinto,’ herhaalt hij.

‘Ik ben Tinto!’

‘Oké, Tinto. Vertel me dan waar je van leeft, schilder. Van je doeken? Daar geloof ik geen snars van. Waar betaal je deze boerderij van?’

Ramon maakt schaamteloos gebruik van wat Tinto in de hypnosessie heeft gezegd. Normaal gesproken is dat een doodzonde. Maar deze situatie is niet normaal.

Tinto is plotseling kalm. Hij gluurt door zijn half gesloten ogen naar Ramon.

‘Dat zal ik je vertellen. Ik heb deze boerderij bij elkaar gespaard met schilderen. En met het ontwerpen van boekcovers.’

‘Ik geloof je niet.’

‘Nee, natuurlijk niet. Maar je mag het weten, want je gaat er toch aan. Iedereen die ik schilder...’ Hij slikt de rest van de zin in.

Hij aarzelt een ogenblik. Dan zegt hij: ‘Mijn vader heeft deze boerderij voor me gekocht. Om van me af te zijn. Geld zat. Hij heeft hem zo handje contantje betaald. Inclusief een boete van de belastingdienst voor het ontduiken van successierechten. Hij zei dat hij lang genoeg voor mij had gezorgd. “Nou is je moeder aan de beurt,” zei hij.’

‘Oh?’

‘Ja. Hij is niet mijn echte vader, weet je.’

Ramon voelt zijn hart tekeergaan. Nu gaar het komen, denkt hij.

‘Toen mijn moeder zwanger was, hebben ze elkaar ontmoet en zijn ze getrouwd. Hij heeft mij als zijn kind erkend. Dat was heel nobel van hem. Maar ik heb nooit het gevoel gehad... Hij is nooit echt een vader voor mij geweest.’

‘En...?’

‘Wil je weten wie mijn echte vader is?’

‘ja.’

‘Mijn moeder zegt dat jij mijn vader bent.’

Dit is het moment dat de groteske waarheid op Ramon neervalt. Ze is nauwelijks te bevatten: Tinto is zijn kind, zijn zoon. Hij zwijgt.

Josien laat zich langzaam op een sofa zakken. Ze is van haar stuk, ontdaan. Wat ze zojuist heeft gehoord heeft haar de mond gesnoerd. Tegenover haar in een grote fauteuil zit Ellie Star haar met een boosaardige glimlach te observeren. Zij realiseert zich wat ze bij de ander teweeg heeft gebracht en geniet er duidelijk van. Het is niet waar, denkt Josien. Ze belazert me. Maar waarom zou ze dat doen? Na een halve minuut heeft ze zichzelf weer onder controle.

‘Weet u het zeker?’

‘Heel zeker. Het was in 1991. Ramon was klaar met zijn basisopleiding als arts en liep coschappen in het Arnhemse ziekenhuis, nog in het oude Diaconessenhuis. Ik was daar laborante, We hadden een korte maar hevige relatie. Op een gegeven moment ging hij weg voor zijn specialisatie. Toen is het uitgeraakt.’

‘En u was zwanger.’

‘Ja.’

‘Ramon moet dat geweten hebben.’

‘Dat weet ik niet.’

‘Hoe bedoelt u, dat weet ik niet?’

‘Ik heb het hem niet verteld. Ik was blij met het kind. Maar ik had toen absoluut geen behoefte aan een man. Ik was trouwens meer dan tien jaar ouder dan Ramon. Dat zou niets zijn geworden.’

‘Maar... Ik bedoel, hoe weet u zo zeker dat Ramon de vader is?’

Ellie Star lacht hautain. ‘Ik was echt niet zo’n losbol dat ik elke arts wilde versieren. Ik weet het zeker omdat ik het met niemand anders heb gedaan.’

‘U hebt het kind dus in uw eentje opgevoed.’

‘Nou, niet lang daarna ontmoette ik mijn huidige echtgenoot. Hij was heel begripvol en heeft Peter als kind geaccepteerd. We hebben samen geen kinderen.’

‘U zei dat u niet elke arts wilde versieren...’

Ellie Star veert op. ‘Dat is een buitengewoon ongepaste opmerking!’ zegt ze fel. Josien is blij dat ze aan de onverstoorbare vrouw enige emotie heeft ontlokt.

‘Ik wou maar zeggen...’

‘Vindt u het geen naar idee dat uw man een kind voor u blijkt te hebben verzwegen?’ Ellie kan ook lelijk doen.

‘Mijn man weet ongetwijfeld van niets.’

‘En wat voor een kind.’ Ellie windt zich op. ‘Hij was een beeldschone baby. Hij is trouwens nog steeds een mooie man. Maar een paar weken na zijn geboorte wist ik al dat er iets met Peter aan de hand was. Dat is ook gebleken. Hij is autist.’

‘Het spijt me dat te horen.’ Het klinkt sarcastisch, maar Ellie lijkt het niet op te merken.

‘We hebben veel met hem te stellen gehad. Hij was moeilijk in de opvoeding en onmogelijk op school. We hebben alles geprobeerd, maar hij heeft geen enkele opleiding afgemaakt. Toch is het een lieve jongen.’

‘En nu is hij dus kunstschilder.’

‘En beeldhouwer. Peter heeft heel veel talent. Hij maakt de mooiste dingen. Sinds hij een paar jaar geleden zijn eigen atelier heeft gekregen, lijkt hij redelijk gelukkig te zijn. Maar het laatste jaar...’

‘Speelt zijn autisme weer op?’ Als sociaal pedagoog weet Josien alles van die aandoening. Autismen is niet een kwaal die opspeelt en weer tijdelijk verdwijnt. Als je het hebt, dan heb je het altijd.

‘Peter trekt zich terug, wil geen contact en is alleen maar bezig met zijn schilderwerk. Hij loopt als een gothic, van top tot teen in het zwart. Het is ziekelijk. Hij heeft zichzelf opnieuw uitgevonden, zegt hij. Vorig jaar heeft hij al zijn beelden uit het atelier gegooid, letterlijk. De meeste waren nog niet in brons gegoten, die waren allemaal kapot. Hij heeft zich nu helemaal op het schilderen gestort.’

‘Mensen met autisme zijn vaak geobsedeerd door iets specifieks.’

‘Je doet alsof je er verstand van hebt,’ sneert Ellie. Ze begint Josien te tutoyeren. ‘Enfin, toen hebben we hem naar een psychiater laten verwijzen.’

‘Naar Ramon.’

‘Nadat dokter Kassies was uitgevallen, werd het Ramon Pirotti, ja. Van alle artsen op aarde...’

‘Ramon is een goede psychiater.’

‘Peter heeft de kwaal van hem geërfd, zijn autisme. Die ziekte is erfelijk in de mannelijke lijn. Hij heeft me met een gehandicapt kind opgescheept. En uiterekend hij moest hem behandelen.’

Josien weet dat haar opmerking over de mannelijke lijn onzin is, ook al wordt dit op sociale media vaak beweerd. Toch wordt ze boos.

‘Hij is net zo goed jouw kind!’

‘Maar ik ben geen autist.’

‘Ramon ook niet.’

Deze discussie heeft geen zin, denkt ze. Die vrouw zit vol wrok en frustratie. Ik moet hier snel vandaan.

‘Weet je zoon dat Ramon zijn vader is?’

‘Ik heb het hem kort geleden verteld.’

‘Hij weet dus dat hij zijn eigen vader aan het schilderen is. Nou, hun ontmoeting is blijkbaar behoorlijk uitgelopen. Geef me nu maar zijn adres, dan ga ik kijken waar Ramon blijft. Er moet iets speciaals aan de hand zijn, want Ramon zou normaal gesproken al lang hebben geappt.’

‘Ik snap niet waar je je druk om maakt. Maar goed...’

Ellie schrijft Peters adres op een stukje papier. Josien staat op en zonder Ellie nog een blik waardig te gunnen keert ze haar de rug toe en loopt naar de deur. Ze rijdt het oprijpad van de villa af en parkeert haar auto om de hoek. Daar haalt ze haar iPhone tevoorschijn en zoekt op het Internet het telefoonnummer van het politiebureau in Arnhem. Even later heeft ze inspecteur De Groot aan de lijn.

Minuten tikken weg terwijl inspecteur John de Groot besluiteloos achter zijn bureau zit. De foto van Ton Huntink staat nog op zijn computerscherm. Er is inderdaad een tweede schuur te zien, die gedeeltelijk schuilgaat achter een rij kale populieren. Maar wat zegt dat? Het kan evengoed een koeienstal zijn die in de winter leeg staat. Als hij goed kijkt ziet hij dat het gebouwtje ook nog aan de overkant van het water staat. Waarschijnlijk hoort het niet eens bij Peter Stars boerderij.

Hij gaapt. Zojuist heeft hij zijn team naar huis gestuurd en zelf is hij na een lange dag ook wel aan zijn bed toe. Morgen een nieuwe dag. Maar hij aarzelt nog. Zijn intuïtie die hem zelden bedriegt zegt hem dat de ontdekking van Ton toch wel eens hout zou kunnen snijden. Aan de andere kant vraagt hij zich af of ze niet veel te veel energie aan het stoppen zijn in de simpele verdwijning van een vrouw. Daar is nota bene nog geeneens aangifte van gedaan, nou ja, als je het telefoontje van Pirotti niet meerekent. Het gaat om een patiënte van zijn praktijk, dat is een connectie. Maar leidt dit gedoe niet te veel af van de oplossing van de drie moorden waar ze nog geen stap verder mee zijn gekomen? Hij kijkt op zijn horloge. Bijna half negen. Hij is al half overeind als de telefoon op het bureau gaat. Hij schrikt ervan.

‘De Groot.’

‘Hier is een mevrouw die u dringend wil spreken,’ meldt een collega.

‘Met De Groot.’

‘Met Josien Pirotti spreekt u. Ik maak me ongerust over mijn man.’

De Groot moet schakelen van Mirette Looyen naar de psychiater.

‘Wat is er met uw man?’

‘Hij is verdwenen. Nou ja, hij is vanavond niet thuis gekomen.’

‘Zo, zo, wat is daar zo bijzonder aan? Ik ben van avond ook niet thuisgekomen.’ De Groot kan het weer niet laten om een sarcastische opmerking te maken. Josien wordt kwaad.

‘Doe niet zo neerbuigend! Ik weet waar hij vermoedelijk is, bij een schilder, een zekere Star. Dat is ook een patiënt van hem.’

De Groot veert op. Peter Star! En een tweede verdwijning? Dit is een duidelijk geval van te veel toeval.

‘Wat deed uw man daar?’

‘Hij poseert voor een portret terwijl hij een therapiegesprek voert. Dat doet hij eigenlijk nooit, iemand thuis behandelen, maar die Star beweert dat hij beter praat terwijl hij schildert.’

‘En uw man is dus niet teruggekomen...’ In een flits realiseert De Groot zich dat hij er een zaak bij heeft. Eerst drie moorden, nu twee verdwijningen. En hij heeft spijt dat zijn team al naar huis is.

‘Nee,’ zegt Josien. En hij belt of appt altijd als hij later komt voor het eten. Ik heb hem natuurlijk geprobeerd te bellen, maar zijn mobiel die hij altijd aan heeft staan geeft de voicemail. Ik denk dat ik er nu maar heen rij, kijken waar hij blijft.’

‘Waarom hebt u mij gebeld?’

‘Logisch toch, ik maak me zorgen over hem. Dan bel je de politie. Ik maak me de laatste tijd misschien wat gauw ongerust, maar dat komt door al die afschuwelijke gebeurtenissen. Vanmorgen hebben we Susan Ikink nog begraven. Vindt u het gek dat ik snel bang ben? Luister, ik probeer alleen maar te helpen, hoor.’

‘Nee, nee, begrijp me goed, het is goed dat u belt. Weet u waar het is, het atelier van die kunstenaar?’

‘Ik heb het adres van zijn moeder gekregen.’ Ze rept niet over het bizarre gesprek dat zij zojuist met Ellie Star achter de rug heeft.

‘Weet u dat het *in the middle of nowhere* is? Het is daar aardedonker.’ Josien reageert alert. ‘O ja? Weet u dan waar die Star woont? Kent u hem?’

Op dat moment realiseert De Groot zich dat Josien Pirotti niet op de hoogte is van de verdwijning van Mirette Looyen en het onderzoek dat de politie daarnaar doet.

‘Wij, eh, we hebben die schilder op ons lijstje staan.’

‘Nou goed, ik had me dus de moeite van het bellen kunnen besparen.’

‘Integendeel, mevrouw Pirotti, ik ben blij dat u hebt gebeld.’

Terwijl hij de telefoon neerlegt neemt hij zijn besluit. Hij verlaat zijn kamer en loopt in de richting van de uitgang om een dienstauto te regelen. Er brandt licht in de onderzoekkamer, Lieke Ruesink is nog aanwezig.

‘Hoi, ben je nog niet weg? Word je niet thuis verwacht?’

‘Nee, ik woon alleen. Met mijn twee katten.’

‘Die zullen dan nog even op je moeten wachten, want we gaan een bezoekje brengen aan het atelier van onze schilder.’

Lieke zucht. ‘Eigenlijk ben ik wel erg moe.’

‘Ik ook, maar...’

Onderweg praat hij haar bij over het telefoontje van Josien Pirotti, terwijl de snelle Touran met zwaailicht door de donkere avond raast. Zonder het te beseffen halen ze op de A18 de Polo van Josien in. Als ze de sloot naar de boerderij van Peter Star bereiken zet De Groot het zwaailicht uit. Hij stuurt de auto linksaf het pad langs de sloot op en rijdt even later met gedoofd licht het erf van de boerderij op. Zachtjes openen ze de portieren en stappen uit. Op deze eerste avond van maart geeft de maan achter de wolken niet veel licht. Het is zo donker dat ze in eerste instantie haast geen hand voor ogen zien. Pas na een minuut zijn hun ogen enigszins aan het duister gewend en kunnen ze de contouren van de boerderij onderscheiden, de voordeur en het raam van de woonkamer, waar geen licht brandt. Aan de rand van het erf staat een lichtgekleurde BMW geparkeerd. De auto van Pirotti. Om de hoek, aan de zijkant van de boerderij zien ze een flauw lichtschijnsel. Diep in hun kraag gedoken lopen ze er zachtjes heen en staan even later voor de grote ramen van Peter Stars atelier.

‘Niet te dicht bij het raam komen,’ fluistert De Groot.

‘Ze kunnen ons van binnenuit in het donker toch niet zien.’

Maar van buitenaf valt er in het verlichte atelier des te meer te zien.

Ramon Pirotti zit op een stoel, gedeeltelijk aan het gezicht onttrokken door een schildersdoek dat op een ezel staat. Tegenover hem rijst Peter Star ver boven hem uit. Het ziet eruit alsof ze in een heftig gesprek verwickeld zijn, maar er is door de geïsoleerde ramen niets te horen. Star maakt wilde gebaren, Pirotti lijkt hem te willen kalmeren.

‘Wat doen we nu?’ fluistert Lieke. ‘Binnenvallen?’

‘We doen nog even niks. Het ziet er niet uit als een gevaarlijke situatie. Heb je je wapen bij de hand?’

‘Altijd.’

‘Oké. Laten we afwachten hoe dit verder gaat.’

Lang hoeven ze niet te wachten. Op zeker moment doet Star plotseling een stap naar voren en reikt langs Ramon heen in de richting van een tafel. Dan zien ze dat hij een pistool in zijn hand heeft.

‘Verdomme,’ sist De Groot, ‘hij is gewapend. Kom.’

Hij pakt Lieke bij haar arm en trekt haar uit het licht van de ramen vandaan in de richting van de voordeur.

‘Hopelijk is hij open.’

Maar dat is niet het geval. De Groot realiseert zich dat het geen zin heeft om op dit moment in dit afgelegen oord versterking op te roepen. Het zal minstens een kwartier duren, misschien wel twintig minuten voordat er iemand komt opdagen. Daar is in deze situatie geen tijd voor. Hij duwt tegen de voordeur, maar die is van degelijk hout gemaakt. Hij kijkt op zich heen of er ergens een zwaar voorwerp is waarmee hij kan rammen, maar kan in het donker zo gauw niets vinden.

‘Dan maar de ruit.’

Hij rent naar de auto en haalt er een paar leren handschoenen uit. Als hij aanstalten maakt om het kleine ruitje in de voordeur in te slaan, horen ze binnen een schot.

‘Shit!’ roept Lieke. Het volgende moment slaat De Groot het raampje in. Maar zijn arm is te kort om via de opening de deur aan de binnenkant open te kunnen maken.

‘De achterdeur, dan.’

Ze rennen langs de andere kant om de boerderij heen. De achterdeur blijkt open te zijn. Terwijl ze de keuken binnenlopen, klinkt een tweede schot.

Het duurt even voordat Ramon zijn spraakvermogen terug heeft. Maar zijn hersens draaien op topsnelheid. Peter Star zijn zoon? Het is mogelijk. Lang geleden, in de jaren negentig, had hij inderdaad een verhouding met Ellie Faber. Als jonge coassistent lag hij goed bij de vrouwen, hij had ze bij wijze van spreken voor het uitzoeken. Toch was Ellie niet zomaar een van de vrouwen. Hij was smoorverliefd op haar. Ze was tien jaar ouder dan hij, had veel levenservaring, en dat sprak de serieuze kant van zijn karakter aan. Maar na een maand of twee vertrok hij naar Nijmegen voor zijn specialisatie. Toen is hun relatie verwaterd. Misschien, waarschijnlijk zelfs, was Ellie op hem uitgekeken. Hij zelf ging volledig op in zijn studie en hij heeft haar nooit meer gezien. En hij heeft ook nooit geweten dat zij toen zwanger was. De gedachte schiet door zijn hoofd dat zij hem misschien alleen maar heeft gebruikt om een kind bij haar te verwekken.

Hij kijkt naar de man tegenover hem, maar nu met heel andere ogen. Hoogstwaarschijnlijk zijn zoon. De arts in hem is verdwenen. Hij kan alleen maar denken: mijn kind. Verbeeldt hij het zich, of ziet hij inderdaad gelijkenis met zichzelf? Het donkere haar dat hij zelf ook had voordat er grijs doorheen kwam, de brede jukbeenderen. Of lijkt de jongen meer op zijn moeder? Eerlijk gezegd heeft hij Ellie niet meer nauwkeurig op zijn netvlies.

Hij roept zichzelf tot de orde.

‘Wil je me daarom schilderen, omdat ik misschien je biologische vader ben?’

Er trekt een vals lachje over het gezicht van Tinto. ‘Ik schilder de dood. Dan doet niet ter zake om wie het gaat. Tegenover de dood zijn we allemaal gelijk.’

Ramon trekt zijn wenkbrauwen op. ‘Hoe kun je de dood schilderen van levende mensen?’ Terwijl hij de vraag stelt flitst er een vluchtige associatie door zijn hoofd. Maar die is zo afschuwelijk dat hij haar onmiddellijk weer verdringt.

‘Mijn derde oog. Daarmee zie ik levende mensen dood,’ verklaart Tinto.

‘Je praat in raadselen, Peter.’

‘Noem me geen peter!! Ik ben Tinto, schilder.’

‘Oké, oké.’ Ramon schrikt van de terechtwijzing. Maar hij herneemt zich en is weer in staat om zijn stem melodieus en hypnotiserend te laten klinken. Hij kijkt Tinto indringend aan. ‘Laten we eens onderzoeken wat je met je derde oog ziet. Je hebt geen reden om bang te zijn. Je bent helemaal jezelf. Je hanteert je penselen en je schildert mij. Wat zie je nu?’

Tinto lijkt opnieuw licht in trance te raken. Zijn donkere ogen kijken door Ramon heen en zien waarschijnlijk een andere wereld dan de werkelijkheid.

‘Ik zie, ik zie... Jou.’

Ramon bevindt zich in een wonderlijk dilemma tussen zijn persoonlijke emotie en zijn professionele modus. Als vader – hij is nog lang niet vertrouwd met die gedachte – ervaart hij compassie met deze man, die overduidelijk een groot probleem heeft. Maar als ervaren psychotherapeut loopt hij bijna automatisch in ijtempo de classificatie van psychiatrische afwijkingen door. Onlogische gedachtepatronen, wartaal, wanen, uitlopend in misdadig gedrag, zoals hem opsluiten op een zolder. Opnieuw realiseert hij zich dat zijn oorspronkelijke diagnose autisme bezijden de waarheid is. Of op zijn minst onvolledig. Is er niet eerder sprake van een aantal afzonderlijke syndromen? Tinto kijkt met een enigszins sturende blik, alsof hij onbekende verten tuurt.

‘Je sprak over de dood,’ probeert Ramon opnieuw.

‘De dood,’ is het bijna fluisterende antwoord, ‘zit in het leven. Ik schilder de dood. Het is onontkoombaar. Iedereen gaat dood. Jij ook. Daarom moet ik je schilderen.’

Ramon vraagt zich af wat hij daar in ’s hemelsnaam mee kan bedoelen.

‘Maar jouw portretten zijn van levende mensen...’

‘Leven en leven. Dat zijn mijn portretten. Maar dan komt de dood. Onvermijdelijk. En ik moet die ook schilderen.’ Hij spreekt slepend en eentonig, de woorden komen lijzig over zijn lippen. Tinto blijkt als hooggevoelig mens gemakkelijk in trance te brengen. Ramon weet echter nog steeds niet zeker of de man tegenover hem werkelijk in trance verkeert. Is hij onder hypnose of lijdt hij aan een acute hallucinatie of zinsbegoocheling? Ziet hij momenteel waandenkeelden, zoals bij mensen met een psychose het geval is? Hoort hij stemmen die hem dingen opdragen, zoals het maken van bepaalde schilderijen? Er zou veel meer psychiatrisch onderzoek nodig

zijn om daarachter te komen. De schilder houdt zijn arts gevangen. Letterlijk, maar ook in psychologisch opzicht. Als het probleem Ramon hem niet zo dicht op de huid zat, zou hij het zelfs professioneel interessant kunnen vinden. Maar daar heeft hij momenteel de tijd niet voor. Hij heeft nu andere zaken aan zijn hoofd. Hij besluit zijn vermoedelijke zoon echt onder hypnose te brengen.

‘Stel je voor dat je aan het schilderen bent,’ zegt hij op melodieuze toon. ‘Je werkt aan een portret. Je penseel gaat ritmisch over het doek, de kleuren vloeien in elkaar over. Je laat je blik glijden van het model naar je schilderij en terug. Hier en daar zet je een toets, want het portret moet lijken.’ Tinto krijgt de kenmerkende blik in zijn ogen die hoort bij hypnose. ‘Je bent ontspannen en je kunt moeiteloos heen en weer vliegen in de tijd. Zie je carrière als schilder aan je voorbijglijden?’

‘Ja.’

Tinto is onder hypnose. Zelfs het hypnotiseren gaat bij deze man anders dan bij anderen. Ramon concentreert zich en betreurt dat hij geen geluidsopname kan maken.

‘Je hebt je als schilder in het bijzonder op portretten toegelegd. Zie je het voor je?’

‘Ik ben geboeid door de dood, portretten van de dood. Mijn vader heeft een patiënte gedood.’ Ramon begrijpt dat hij nu zijn stiefvader bedoelt. ‘Die patiënt had daarom gevraagd. Ik vraag aan mijn vader waarom hij dat heeft gedaan. De vrouw leed ondraaglijk, zegt hij. Hij legt me uit dat de dood bij het leven hoort. Het is een overgang. Van leven naar niets. De dood is niet-leven. Niets.’

‘Ben je geschokt dat je vader dat doet?’

‘Doden is noodzakelijk. Er moet een verschil zijn tussen leven en dood. Ik moet dat verschil ontdekken. Ik moet levende mensen schilderen en het verschil met de dood ontdekken. Ik moet...’

‘Van wie moet je dat?’

‘Mijn derde oog zegt dat ik dat moet. Ik zie mensen dood terwijl ze leven.’

‘Kun je zeggen wie jouw derde oog is?’

‘Ik hoor een stem die roept dat ik moet schilderen. Mensen schilderen. In hun leven en in hun dood.’

Opnieuw de afschuwelijke associatie die Ramon had. Zijn gedachten vliegen als een cycloon in het rond. Deze jongen is een

psychopathische kunstschilder. En dit is de gelegenheid om achter de waarheid te komen.

‘Je moeder heeft je verteld wie je echte vader is.’

Tinto lijkt even van zijn a propos na deze plotselinge wisseling van onderwerp. Ramon kan zijn tong wel afbijten. Het is een beginnersfout in de hypnotherapie. Maar gelukkig reageert Tinto er goed op.

‘Mijn moeder zegt dat mijn vader niet mijn echte vader is. Mijn echte vader, die is psychiater. Ik moet naar hem toe. Maar..., maar hij is mijn vader niet.’

‘Niet?’

‘Hij is een vreemde.’

Ramon moet snel schakelen. Binnen een seconde begrijpt hij dat Peter Star toevallig niet in zijn eigen spreekkamer terecht kwam, maar in die van Diederik Kassies. Peter moet dat hebben aangevoeld. Maar toen was Kassies opeens verdwenen en kwam hij zelf in beeld.

‘Maar er zijn anderen die ik kan schilderen. En toen kwam ik bij mijn echte vader. Ik heb hem geschilderd. Dus moet ik hem nu ook...’

Ramon wil het niet horen.

‘Waar is je echte vader nu?’

‘In zijn spreekkamer, ik schilder hem.’ Hij grinnikt even kwajongensachtig. ‘En als hij even weg is, leg ik het doosje in de kast. Het middel is toch bijna op.’

‘Middel?’

‘Van mijn stiefvader. Hij doet regelmatig euthanasie. Hij ziet de dood in de ogen, net als ik nu.’

Ramon is een moment van zijn stuk gebracht. Wat hij nu hoort, wat Peter Star hem onder hypnose vertelt, verklaart veel. Het is niets minder dan een bekentenis. Het klamme zweet breekt hem uit. Zit hij hier in het atelier van een veelvoudig moordenaar?

Op hetzelfde ogenblik ontwaakt Tinto zonder tussenkomst van Ramon met een schok uit zijn trance. Dat mag nooit gebeuren, het is volledig in strijd met alle protocollen en wetmatigheden van de hypnosetherapie die Ramon hoog in het vaandel heeft staan en die hij zo goed beheerst. Voortijdig uit een trance ontwaken geeft de patiënt onvoorstelbare verwarring en stress, omdat twee gescheiden psychische werelden plotseling ineenvloeien. Maar hij heeft er geen invloed op, het gebeurt gewoon.

Ondanks alles is hij professioneel verbaasd. Was het een pseudotrance, waarvan sommige boeken het bestaan suggereren? Of was Tinto gewoon bij kennis en heeft hij zijn verklaring bewust afgelegd? Is hij een razend knappe acteur? Ramon krijgt niet de gelegenheid om zich er druk over te maken. Tinto's ogen zijn opeens helder en hij springt overeind.

‘Wat heb je gedaan?’ schreeuwt hij. ‘Wat heb je me laten doen? Ik moet je doden. Nu!’ En hij neemt een run langs Ramon in de richting van de tafel waar het pistool nog ligt. Verblind door razernij richt hij en vuurt.

John de Groot en Lieke Ruesink rennen het keukentje door, de gang in. ‘Hier moet het zijn,’ mompelt De Groot als hij een deur aan zijn linkerkant ziet. Dan stopt zijn beweging. Er kan iemand aan de andere kant staan met een getrokken pistool. Hij trekt zijn dienstwapen en gluurde voorzichtig om de hoek het atelier in. Lieke dekt hem, ook met getrokken pistool. Maar in de grote ruimte is het doodstil. Met een zweep opent hij de deur, schreeuwt: ‘Politie, geen beweging!’ en stapt naar binnen. Hij herkent het atelier uit de verhalen van Ton Huntink. Het is een grote ruimte, verlicht met moderne LED lampen. Maar hij heeft geen tijd om rond te kijken, want zijn oog valt onmiddellijk op een roerloze gestalte die voor hem op de grond ligt.

‘Bel een ambulance,’ blaft hij. ‘En versterking.’ Lieke grijpt naar haar iPhone en toetst een nummer in.

‘Verdomme, geen bereik.’

‘Zoek dan een vaste telefoon.’ Lieke verdwijnt in het huis.

Terwijl zijn medewerkster weg is, neemt De Groot het tafereel in zich op. Hij is wel wat gewend op een plaats delict, maar wat hij ziet, beneemt hem toch een ogenblik de adem. Aan zijn voeten ligt het ogenschijnlijk dode lichaam van een grote man, die van top tot teen in het zwart is gekleed. Hij draagt een zwarte muts. Dat moet de schilder zijn, Peter Star. Hij ligt op zijn linkerkant. Als hij zich over de man heen buigt ziet De Groot dat in zijn buik een wond zit waaruit zich een bloedvlek over de vloer verspreidt. Hij ziet dat het bloed nog traag, half stollend uit de wond pulst. Zijn hart klopt nog, hij is niet dood. Er is niet veel dat hij kan doen om het bloeden tegen te gaan. Hij kijkt om zich heen, maar het enige dat hij ziet zijn een paar met verf besmeurde lappen.

Hij rent naar de deur en roept: ‘Lieke! Trek een laken van een bed om bloed te stelpen.’ Dan buigt hij zich weer over de schilder. In zijn linkerhand heeft het slachtoffer een pistool. Zelfmoord, of een poging daartoe? De Groot bekijkt het wapen zonder het aan te raken.

Vrouwenpistooltje, is zijn denigrerende oordeel. Licht kaliber, ziet eruit als een luchtdrukpistool. Hij pakt zijn smartphone en probeert 112 te bellen. Maar er is inderdaad geen bereik.

‘Waar blijft dat laken?’ roept hij.

Dan Lieke komt binnen met een gekleurd bedlaken in haar hand. ‘Iedereen is gewaarschuwd,’ zegt ze. ‘Ambulance, de collega’s, de hele mikmak.’ Ze is verbazend kalm.

‘Probeer het bloeden te stelpen.’

Dan herinnert De Groot zich dat ze toen ze nog buiten waren, niet een maar twee schoten hebben gehoord. Hij kijkt rond, loopt om de grote tafel heen en ziet achter de tafel een tweede persoon op de grond liggen. Hij heeft een schotwond in zijn linkerschouder. Blijkbaar zijn er weinig bloedvaten geraakt, want de wond bloedt nauwelijks.

‘Dat is Ramon Pirotti,’ zegt De Groot. ‘Wat heeft zich hier in godsnaam afgespeeld?’ Hij ziet Pirotti’s ogen bewegen.

‘Bel nog maar een keer voor een tweede ambulance.’ Hij knielt naast Ramon neer. Lieke rent opnieuw naar de vaste telefoon in de woonkamer van de boerderij.

‘Volgens mij leeft hij nog,’ zegt De Groot tegen niemand. ‘Meneer Pirotti, kunt u me horen? Er is hulp onderweg, hoor.’

Ramon kreunt, nauwelijks bij bewustzijn. Dan, opeens is hij een ogenblik helder. Hij doet zijn ogen half open, lacht met een scheve mond en fluistert: ‘Hij is nota bene mijn zoon, verdomme.’ Dan zakt hij weer weg.

De Groot weet van verbazing niet wat hij moet denken. Heeft hij dat nou goed verstaan? Maar Ramon is weer buiten bewustzijn.

Lieke heeft intussen een verbanddoos gevonden en begint de schouder van Ramon te omzwachtelen.

‘Pirotti zei daarnet iets,’ zegt De Groot. ‘Hij is mijn zoon, of zo iets. Wonderlijk geval.’

Terwijl Lieke met Ramon bezig is, loopt hij het atelier rond. Voor een kunstenaar vindt hij de ruimte buitengewoon schoon en opgeruimd. Hij draait een paar schildersdoeken om die tegen de muur staan en loopt naar de twee doeken die op schildersezels staan. Een ervan is het halfvoltooide portret van Ramon Pirotti. Hij zit in zijn spreekkamer die De Groot meent te herkennen. Hij kijkt er een poosje naar en vindt de gelijkenis treffend. ‘Goeie schilder,’ mompelt hij. Op het andere doek staat een portret van een vrouw, geplaatst in een omgeving die vaag is geschilderd in donkere tinten. Het zou een koeienstal kunnen voorstellen. Inderdaad, die donkere vlekken kunnen koeien zijn. Hij heeft niet veel fantasie nodig om te veronderstellen dat dit het portret van de dierenarts Mirette Looyen moet zijn.

Dan valt zijn oog plotseling op een rond gaatje in het doek.
'Het lijkt verdorie wel...' Hij bekijkt het gaatje nauwkeuriger en vermoedt dat het een kogelgaatje is. Hij kijkt naar de plaats waar de schilder ligt en volgt de denkbeeldige lijn door het gat in het doek. De kogel moet vlak boven het grote raam zijn ingeslagen.

'Lieke kom eens kijken.'

'Kogelgat, zonder twijfel.'

'Die vent is aardig aan het knallen geweest met zijn speelgoedpistooltje. Werk voor de forensische dienst.'

Op dat moment gaat de deur open en stapt Josien Pirotti aarzelend het atelier binnen. Ze ziet de schilder liggen, met een bebloed laken tegen zijn buik, en slaat een hand voor haar mond.

'Waar is mijn man?' vraagt ze angstig.

'Hij is gewond.' De Groot pakt haar bij een arm en wil haar naar buiten leiden. Maar ze rukt zich los en rent om de tafel heen.

'Ramon, Ramon!'

'Mevrouw Pirotti...'

'Mijn god, hij is toch niet dood?'

'Uw man is gewond, maar hij leeft,' zegt De Groot. 'En het is echt beter als u in een andere ruimte op de ambulance wacht. Dit is een plaats delict.' Ze kijkt hem hulpeloos aan en verlaat als een geslagen hond de ruimte.

Een nader oppervlakkig onderzoek van het atelier brengt geen verdere verrassingen aan het licht. Op de grote schilderstafel ligt de gebruikelijke zoi van een schilder die druk aan het werk is. Een palet met verf erop, potten, penselen, halvolle tubes, een paar doeken en...

'Kijk nou dan, wat hier ligt!' De Groot raakt er opgewonden van.

Half onder een besmeurde lap ziet hij een tweede pistool, dat hem akelig bekend voorkomt. Het is het model dienstpistool dat momenteel bij de politie in gebruik is.

'Niet aanraken!' waarschuwt hij als Lieke ernaar wil grijpen.

'Dat moet van onze jonge vriend Ton zijn. Hij heeft iets uit te leggen.' Maar veel tijd om erover na te denken wordt hem niet gegund, want in de verte hoort hij het geluid van sirenes. Twee, nee drie onderscheidt hij er. En even later is het atelier gevuld met mannen en vrouwen in uniform die allemaal hun werk aan het doen zijn. Een fotograaf legt de plaats delict digitaal vast, de omtrekken van de lichamen worden met krijt op de grond getekend, kleine pylonen met nummers erop

markeren de plekken waar het zich heeft afgespeeld. Het is routine, denkt De Groot. Het is triest maar waar, niemand wordt er uiterlijk koud of warm van. De beide slachtoffers worden op brancards gelegd, verbonden, krijgen infusen en verdwijnen in de ambulances. Josien stapte in de ziekenwagen waarin Ramon wordt vervoerd.

De Groot vraagt waar de schilder naartoe wordt gebracht, want hij is zijn hoofdverdachte.

‘Naar Winterswijk,’ zegt een vrouwelijke ambulanceverpleegkundige. ‘Allebei. Maar hij zal er niet vandoor gaan, hoor. We hebben hem nu redelijk stabiel, maar het is maar de vraag of hij dit overleeft. Er staat daar een operatieteam klaar.’

‘En de ander, zijn psychiater?’

‘Is dat zijn psychiater? Nou, dat lijkt me een riskant beroep.’ Ze grijnst. ‘Die heeft verdraaid veel geluk gehad. Op het eerste gezicht is de kogel ergens in zijn schoudergewricht blijven hangen. Geen slagader geraakt. Nee, die redt het wel.’

Nog geen half uur later heerst er weer een zekere rust in Tinto’s atelier. Alleen de forensisch onderzoekers zijn nog bezig de ruimte uit te kammen. De Groot en Lieke Ruesink staan er wat verloren bij. Ze kunnen niet veel doen, behalve hun ogen de kost geven.

‘Kom,’ zegt De Groot op zeker moment. ‘We gaan naar buiten kijken.’ Ze hebben hun jassen nog aan. ‘Ton Huntink had het erover dat er nog een schuur of zo is.’

Ze lopen het huis uit. In het donker kunnen ze na het helder verlichte atelier even niets onderscheiden, maar langzaam stellen hun ogen zich in op het beetje maanlicht dat er is. Aan de overzijde van het erf staat het rijtje bomen dat op Tons foto te zien was. Voorzichtig stappen ze door de modderige grond waar nog restjes sneeuw liggen die door de zon overdag niet zijn gesmolten. Onverwacht staan ze aan de rand van een sloot.

‘Pas op, duvel d’r niet in,’ waarschuwt De Groot en pakt Liekes hand vast.

‘Wat denk je nou,’ bromt ze. ‘Ik zie in het donker beter dan jij.’

‘Kijk, aan de overkant. Daar staat de schuur die Ton bedoelde.’

Op dat moment komt de halve maan achter de wolken vandaan en ontdekken ze een paar meter verderop een smalle steiger waaraan een houten vlot vastligt dat op ronde tonnen drijft. Dwars over de sloot

heen is een kabel gespannen waarlangs je je op het vlot naar de overkant kunt trekken.

‘Durf jij?’ vraagt De Groot, die geen held is op het water.

‘Tuurlijk,’ zegt Lieke, en schuifelt door de modderige slootkant naar het steigertje. Ze stapt op het vlot dat verrassend stabiel blijkt te zijn en trekt aan de kabel. Na een paar meter is ze op het steigertje aan de overkant. Daar loopt er een drassig pad naar de ingang van een houten gebouwtje dat de vorm heeft van een boerderij, maar veel kleiner is. Ze loopt er naartoe. Het is met riet gedekt en in de voorgevel zit een zware houten deur. Ze wil naar binnen stappen, maar merkt dat de deur op slot zit. Met de lamp op haar iPhone bekijkt ze het slot, dat er nieuw en degelijk uitziet.

‘Het zit op slot,’ roept ze naar de overkant van het water. Ze loopt terug naar de steiger.

‘Zal ik het slot forceren?’

‘Dat kun je niet maken,’ roept De Groot terug. ‘Misschien is die keet wel van een andere boer. Wacht maar even, ik heb binnen een sleutelkastje gezien.’

Even later staat hij weer bij het steigertje en trekt zichzelf naar de overkant. Van de sleutels die hij in zijn zak heeft gestoken past er inderdaad een op het slot van de houten deur, die soepel open gaat. De ruimte die voor hen ligt is stikdonker. Maar achter de deurpost zien ze een lichtschakelaar. De Groot doet het licht aan.

Dan valt er een halve minuut absolute stilte. De beide politiemensen weten niet waar ze het eerst moeten kijken.

‘Christene zielen,’ weet De Groot uit te brengen.

Lieke Ruesink is sprakeloos.

Inspecteur John de Groot zit op een ongemakkelijke stoel naast het ziekenhuisbed van Ramon Pirotti. Hij is ongeschoren en zijn spijkerbroek en overhemd zijn gekreukt. Zijn vette leren bodywarmer maakt het beeld van een aan lager wal geraakte, overjarige hippie compleet. Hij is niet naar huis geweest. Nadat iedereen ruim na middernacht de plaats delict had verlaten, hebben Lieke en hij de boerderij en de schuur aan de overkant van de sloot verzegeld. Een jonge agent had de pech dat hij nog op het erf aanwezig was. Hij kreeg de opdracht om de wacht te houden tot de politie 's morgens vroeg zou terugkomen voor een minutieus sporenonderzoek. Daarna zijn ze vertrokken. Na de gedenkwaardige avond bracht De Groot nog telefonisch verslag uit aan zijn superieur, die beloofde de Officier van Justitie op de hoogte te stellen. Vervolgens ging hij een paar uur liggen dutten op een veldbed in het politiebureau.

Nu is het rond negenen. Hij heeft eerst een telefoongesprek gevoerd met de behandelende arts van Peter Star. De schilder leeft nog. Hij is niet bij kennis en ligt op de afdeling intensive care. Vervolgens is hij naar het Winterswijkse Streekziekenhuis Koningin Beatrix gereden om met Ramon Pirotti te spreken, die er aanmerkelijk beter aan toe is. Hij is de enige die hem concrete informatie kan verschaffen over wat zich in die boerderij heeft afgespeeld.

Als hij de ziekenkamer binnenkomt heeft Pirotti het ziekenhuisontbijt net op. Hij ziet er koortsig uit, maar heeft ook weer praatjes. Zelf heeft hij jarenlang in ziekenhuizen gewerkt, maar er als patiënt liggen is een nieuwe ervaring. Gisteravond is hij geopereerd om de kogel te verwijderen. De operatie was geen grote ingreep en is goed gelukt. Zijn bovenlijf en zijn rechterarm zitten nu in het verband. Hij heeft pijnstillers gekregen, maar je kunt aan hem zien dat die nog niet optimaal werken.

'Hoe gaat het nu?' vraagt De Groot belangstellend. Ramon zucht spottend, alsof hij wil zeggen: hou maar op met toneelspelen. De beide mannen liggen elkaar nog steeds niet erg.

'Och, wat zal ik zeggen. Ze houden hier geen kostgangers, dus zal ik wel niet voor niets moeten blijven. Goed ziekenhuis, trouwens. Ik was hier nog nooit geweest. Winterswijk mag dan aan het randje van Nederland liggen, mijn ervaring tot nu is prima, petje af, hoor.'

‘En uw verwonding?’

‘Ik heb geluk gehad. Een paar centimeter verderop had de kogel fataal kunnen zijn. Ze hebben hem vannacht uit mijn schouder gepulkt, en dat doet nog verdraaide pijn. Maar goed...’

‘Zo’n klein pestkogeltje’ zegt De Groot. ‘Ik zal niet zeggen dat het een speelgoedpistooltje was, maar toch. Ik ben blij dat u niet ernstiger gewond bent. Bent u in staat om een verklaring af te leggen?’

Met zijn goede arm maakt Ramon een gebaar dat zoveel betekent als: het moet maar.

‘Maar, hoe is het met..., met Peter? Ik hoor er niets over.’

‘Hij heeft minder geluk gehad. Van dit ziekenhuis heb ik begrepen dat ze de halve nacht met hem bezig zijn geweest. De kogel heeft een spoor van vernielingen in zijn buik aangericht. Darmen, lever, een nier, een interne bloeding. Ze hebben hem in leven kunnen houden, maar daar is op dit moment alles mee gezegd. Zijn kansen zijn fiftyfifty.’

‘Is dit trouwens een officieel verhoor?’

‘Ik vrees van wel. Maar u bent geen verdachte. U bent getuige, maar wel een belangrijke. Peter Star is degene die we moeten hebben, maar hij is dus niet aanspreekbaar. Hebt u er bezwaar tegen als ik een opnameapparaatje laat meelopen?’

‘Nee.’

De Groot schakelt de opname in.

‘Om te beginnen,’ zegt hij, ‘had u het bij het rechte eind wat mevrouw Looyen betreft. Ze was inderdaad ontvoerd. Gekidnapt, gegijzeld, hoe je het wilt noemen.’

‘Hoe is het nu met haar?’

De Groot zucht diep. ‘Helaas...’

‘Nee!’

‘Ja. Het spijt me. Hij heeft haar gedood. Nou ja, zo goed als zeker. Ik bedoel, dat hij het heeft gedaan.’

‘Verdomme. Eerst die drie moorden. En nu deze.’

‘We waren te laat. Nadat u haar woensdag als vermist had opgegeven heb ik direct actie ondernomen. Een van mijn mensen is er achteraan gegaan. Het spoor leidde naar het atelier van Star. Hij is die dag in het atelier geweest, maar daar was ze niet.’

‘Ook niet op de zolder? Dat is waar hij mij gisteren heeft opgesloten.’

‘De Groot omzeilt de waarheid niet. ‘Woensdagmorgen is hij er geweest, maar hij heeft toen niet op de zolder gekeken. Hij is er die

zelfde dag speciaal nog een tweede keer naartoe gereden. Toen heeft hij vastgesteld dat mevrouw Looyen niet in de boerderij was, niet in een van de ruimten, ook niet op de zolder. We weten niet of zij op dat moment nog leefde. Dat zal de sectie op haar lichaam moeten aantonen.'

Ramon kreunt. 'Mijn intuïtie met betrekking tot mevrouw Looyen was dus juist.'

'Helaas wel, ja. En daarna..., daarna bent u zelf ook slachtoffer geworden. Hoe ging dat in zijn werk?'

Ramon trekt een pijnlijk gezicht, van zijn wond en van de herinnering. 'Peter Star is bij mij onder behandeling. Collega Kassies heeft hem aan mij overgedragen. Hij is een gecompliceerd mens, voor wie veel onderzoek nodig is. Tijdens de eerste therapiesessie met mij vroeg hij of hij me mocht schilderen. Omdat zijn, eh, zijn kunstenaarschap aan zijn ziekte is gerelateerd, heb ik daarmee ingestemd. Hij beweerde dat hij beter kan praten terwijl hij schildert en dat vond ik aannemelijk. Tijdens de volgende sessie heeft hij dus gewerkt aan een portret van mij. De eerste keer deed hij dat in mijn spreekkamer, daarna vroeg hij of ik naar zijn atelier wilde komen. Dat zag ik niet zo zitten, maar uiteindelijk heb ik ermee ingestemd. Dat gebeurde gistermiddag. Na afloop van de begrafenis van Suzanne ben ik naar zijn atelier gereden. Tijdens die therapie- en schildersessie heeft hij me volkomen onverwacht overvallen en me met een injectie in mijn bovenrug verdoofd.' Ramon trekt een gezicht van 'sorry.' Ik heb het prikje nog gevoeld, daarna niets. Vervolgens moet hij me de trap op hebben gesjouwd naar de zolder en daar heb ik een paar uur opgesloten gezeten.'

'Hoe laat moet dat zijn geweest?'

'Dat weet ik niet precies. Op het moment dat hij me verdoofde was het nog licht. Toen ik op die zolder wakker werd, was schemerig. Toen hij me kwam bevrijden was het helemaal donker.'

'Bevrijden?'

'Nou ja, hij kwam op een gegeven moment de trap weer op.'

'Oké.'

Een verpleegster brengt koffie.

'Dank u wel.' En tegen Ramon: 'Gaat het nog?'

'Ja, het gaat. Nou, toen zijn we achter elkaar aan de trap af geklommen en had hij opeens een pistool in zijn hand. Dat was best bedreigend.'

‘Dat kan ik me indenken.’

‘Nou ja, ik ben op hem gaan inpraten. Hij vertelde dat hij was vastgelopen in zijn leven en daarvoor hulp zocht. Hij heeft autisme en functioneert niet gemakkelijk in sociale situaties.’ Hij pauzeert even. ‘Ik weet eerlijk gezegd niet precies waarom ik dit allemaal vertel. Het is medische informatie.’

‘Die informatie kan belangrijk zijn.’

‘Dat zal wel. Enfin, ze hebben via hun huisarts geregeld dat hij psychiatrische hulp kreeg. Ik denk dat zijn vader, die zelf ook arts is, daar wel invloed op heeft gehad. Op aandringen van zijn moeder werd gekozen voor mijn praktijk, maar dat deed ze met een dubbele agenda. Ze is er namelijk van overtuigd dat ik de vader van haar zoon ben.

‘Van de schilder!’

‘Van de schilder. Alleen kwam hij in eerste instantie toevallig in de spreekkamer van mijn collega terecht. Toen Diederik - mijn collega – zich ziek meldde vanwege zijn affaire met Deborah Koning, kwam hij bij mij onder behandeling.’

‘Zijn biologische vader? Maar dat is toch absurd?’

‘Niet helemaal. Ik heb ooit een relatie met zijn moeder gehad. Maar ik heb nooit iets geweten van een kind. Zelfs niet dat zij zwanger was.’

‘En toen?’

‘Wel, in dat atelier hij zei dus opeens tegen me dat ik zijn vader ben. Daar moest ik van bekomen. Logisch toch? Vervolgens, raakte hij in een soort trance. Die man is heel gemakkelijk hypnotiseerbaar. Daar heb ik gebruik van gemaakt door hem onder hypnose te brengen, ik moet zeggen tegen alle ethische regels in. Ik vond dat echter geoorloofd, omdat de situatie verre van normaal was. Onder hypnose heeft hij me een paar dingen verteld.’

‘Zoals?’

‘Dat hij gefascineerd is door de dood. Dat hij levende mensen dood ziet. Hij had het over een derde oog. En dat hij hen moet schilderen, of zo iets. Ik begreep niet helemaal wat hij bedoelde.’

De Groot begrijpt dat nu wel.

‘Oké.’

‘En hij zei ook dat hij de verpakking van het euthanasiemiddel in mijn spreekkamer heeft verstopt.’

‘Wat?’

‘Ja. Dat spul had hij van zijn vader. Gestolen, neem ik aan. Zijn vader heeft een kliniek aan zijn huis gebouwd waar hij ziekenhuisje speelt. Peter vertelde dat die man regelmatig euthanasie toepast. Ik denk dat hij van hem ook het narcosemiddel heeft gestolen waarmee hij mij verdoofd heeft. Maar ja, dat zei hij allemaal onder hypnose, dus dat kun je niet als juridisch bewijs gebruiken.’

‘Nee?’

‘Nee. Daarover bestaat duidelijke jurisprudentie.’ Ramon gaapt. Hij verlangt naar een beetje slaap.

‘Heb je nog veel vragen? Ik begin moe te worden.’

‘Niet veel meer. Het is me wel zo’n beetje duidelijk. Uw psychiatrische praktijk is inderdaad de bindende factor in deze zaak.’ Hij kijkt Ramon aan en kan het niet laten om hem nog een schimpscheut toe te voegen.

‘Als u ons op mijn eerste verzoek uw cliëntenbestand ter beschikking had gesteld, dan hadden we misschien een moord kunnen voorkomen.’ Ramon schiet onwillekeurig overeind, maar zijn bovenlichaam valt meteen weer terug op het bed terwijl er een schreeuw van pijn over zijn lippen komt.

‘Dat is, dat is...’ Hij houdt zich in.

‘Alsof u uit die honderden namen meteen de goede had kunnen kiezen!’ sneert hij. ‘Alsof u ook maar enigszins wijs had kunnen worden uit de medische dossiers, die – en dat zeg ik nog maar eens – hoogst betrouwbaar zijn.’ Als zijn blik had kunnen doden, dan zou er ter plekke nog een moord hebben plaatsgevonden.

‘Sorry,’ zegt De Groot onbewogen. ‘Tact is niet mijn sterkste karaktertrek.’ En Ramon begrijpt dat de politieman het expres doet. Mensen op de kast jagen, om daarmee te bereiken dat hij de waarheid te horen krijgt, dat hij geen broodje aapverhalen hoeft aan te horen. Professioneel kan hij er begrip, zelfs bewondering voor opbrengen. Toch heeft hij nog steeds een bloedhekel aan de man tegenover hem. Hij laat al zijn reserve varen.

‘Wat een hork ben je! Je gedraagt je zo lomp als een *Hell’s Angel*, man. En zo zie je er ook nog uit!’

De Groot lacht en is absoluut niet beledigd.

‘Ik heb een lastig beroep, meneer Pirotti. Zoals nu maar weer blijkt. En dan word je een verdraaide cynicus als je niet uitkijkt. Uw patiënt, misschien dus wel uw zoon, Peter Star, blijkt een moordenaar te zijn.

Alleen kunnen we hem helaas niet arresteren. Hij is niet bij kennis.
Maar wat die man heeft aangericht...' De Groot zucht diep. 'Dat is met
geen pen te beschrijven.'

De Groot en Lieke staan in een halletje dat via een smalle doorgang uitkomt op een grotere ruimte. Die wordt op dit moment schaars verlicht door een enkele plafonnière. Ze zien iets dat je niet verwacht in het bouwsel dat vanbuiten nog het meest op een stal lijkt. Ze doen een stap naar voren. Er komt hun een vage geur van ontbinding tegemoet. De ruimte blijkt rechthoekig van vorm te zijn, ongeveer tien bij zes meter, met een vloer van planken. Ze zien direct dat het een kunstgalerie voorstelt. De wanden bestaan uit witte wandpanelen, waaraan in het halfduister schilderijen zijn opgehangen. Aan de zolderbalken zijn LED spotjes bevestigd die de schilderijen kunnen aanlichten, maar die op dit moment niet branden.

De Groot is de eerste die een stap naar binnen zet.

‘Wat is dit in godsnaam?’ broemt hij.

Er onthult zich een tafereel dat hun nog lang zal bijblijven. Schuin voor hen, in het midden van de ruimte staat een lange tafel, gemaakt van twee schragen met een paar vloerdelen erop. Op de tafel ligt het lichaam van een jonge vrouw. Ze is gekleed in een lichtgroene jurk. Ze ligt op haar rug, haar armen gestrekt naast haar lichaam. Haar gezicht is bleek, haar ogen zijn gesloten. Lieke Ruesink schuifelt voorzichtig op haar af, alsof ze bang is haar te wekken.

‘Dood,’ zegt ze. ‘We zijn weer te laat.’

De Groot loopt naar haar toe en slaat een arm om haar schouder. Zo staan ze een poosje, alsof ze een wake voor de overledene houden.

Hij is de eerste die weer spreekt.

‘Je hoeft geen helderziende te zijn om te veronderstellen dat we de vermiste vrouw hebben gevonden,’ zegt hij mat. Hij herinnert zich het portret in het atelier aan de overkant van de sloot met het kogelgat erin. Het is dezelfde vrouw in dezelfde jurk.

‘Die schilder heeft haar vermoord. Eerst heeft hij een portret van haar gemaakt, en haar daarna vermoord.’

‘Walgelijk.’

‘En kijk...’ De Groot zet een paar stappen verder de ruimte in. Twee meter verderop staat een schildersezel met een langwerpige, liggend doek erop. De Groot loopt erheen en bekijkt het.

‘Hij is net begonnen aan een nieuw schilderij... Christus, moet je zien, Lieke.’

Op het doek zijn in dunne okerlijntjes de contouren te zien van het lichaam van de dode vrouw. Maar haar gezicht met de gesloten ogen is helemaal uitgewerkt in bleke, lichte tinten. Vastgelegd als op een kleurenfoto. De vaalroze lippen, haar donkere wenkbrauwen, het krullende, bruine haar.

‘Ze ligt model!’

‘Hij heeft haar dood geportretteerd. Wat macaber!’

‘Die schilder is ramgek!’

‘Maar wat een talent,’ mompelt De Groot, ‘en wat een verdomde verspilling ervan.’ Ondanks alles kan hij het niet laten om vloekend zijn bewondering onder woorden te brengen.

‘Ik moet roken,’ zegt Lieke, die juist een paar maanden geleden gestopt is. ‘Heb je een peuk voor me?’

‘Niet doen! Laten we naar buiten gaan voor een hap frisse lucht, en dit even tot ons laten doordringen. Je zult in ons werk vaker dode mensen zien, Lieke, en je kunt niet elke keer weer beginnen met roken.’

Ze gaan naar buiten, de duisternis in, en slenteren zwijgend door het natte gras om het gebouw heen. Het ziet er inderdaad uit als een gewone stal, alsof er komend voorjaar zo weer beesten in kunnen.

‘Ik vergeet van pure ontzetting mijn werk te doen,’ zegt De Groot opeens, alsof hij uit een droom ontwaakt. ‘Hier moet natuurlijk een schouwarts bij komen. Wil jij nog een keer de truc met de veerpont uithalen en een telefoontje plegen? Bel maar met de huisartsenpost, die weten wel wie er dienst heeft. Zeg erbij bij dat je als politievrouw weliswaar een leek bent, maar dat we er veilig van mogen uitgaan dat het slachtoffer niet meer leeft.’

Lieke is blij dat ze iets kan doen en niet meer die enge ruimte in hoeft. Terwijl zij zich omdraait om in de boerderij te gaan telefoneren, loopt De Groot de stal annex galerie weer binnen.

De aanblik van het lijk en de schildersezal is nu geen verrassing meer, maar toch huivert hij als hij het tafereel weer ziet. Hij pakt zijn iPhone en maakt er spontaan een serie foto’s van. De flitser geeft een bliksemachtig licht. Natuurlijk moet ook de forensische dienst hier komen voor sporenonderzoek, maar dat kan wachten tot morgenochtend. Dan laat hij zijn blik verder door de ruimte dwalen, want door alle commotie heeft hij daar nog geen gelegenheid voor gehad. Hij kijkt rond en ziet dat aan twee van de wanden schilderijen hangen. Door het vage, licht van de plafonnière zijn ze niet goed te

zien. Hij zoekt naar een lichtknop en vindt die op het midden van de lange wand achter hem. Prompt gaan alle spotjes aan en hangen de schilderijen in helder licht.

Het zijn er in totaal acht. En er zit een patroon in. Om en om hangen in paren doeken van ongeveer zestig bij tachtig centimeter rechtop en doeken van ongeveer veertig bij tachtig op hun zijkant. Het zijn portretten van zittende en liggende mensen.

Op het moment dat het licht op de schilderijen valt krijgt hij van pure schrik een steekje in zijn borst. Want hij ziet wie er voor het tweede paar portretten heeft geposeerd. Het is de beroemde violiste die vorig najaar is omgekomen, van het onderzoek dat hij heeft overgenomen van zijn collega Halabi van Noord- en Oost Gelderland. Een patiënte van Pirotti.

De Groot laat zich zakken op de enige stoel die in de ruimte staat. En terwijl hij rondkijkt, ontvouwt zich voor zijn ogen het drama dat zich in de afgelopen maanden moet hebben afgespeeld. De Groot kan het even niet meer aanzien. Hij moet naar buiten.

Diep in zijn kraag gedoken en met dampende adem probeert hij buiten, in het donker van deze eerste nacht van maart, zijn gedachten op een rij te zetten. En hij realiseert zich dat hij zijn moordonderzoek kan afronden. Het bewijs hangt hier. Peter Star heeft niet alleen Mirette Looyen vermoord, maar is ook de dader van de andere moorden. Nou ja, bewijs... Het is meer een conclusie die hij kan trekken uit wat hij aan de muren heeft zien hangen. Maar daarom niet minder overtuigend. Hij zucht diep, tegelijk opgelucht en in verwarring. Stukjes van de puzzel waarmee hij nu al drie weken bezig is vallen op hun plaats. O, ja, er moet nog veel werk worden verzet, maar de hoofdlijn is duidelijk.

Lieke is nog nergens te bekennen. Daarom gaat hij in zijn eentje weer naar binnen en slentert langs de schilderijen als een museumbezoeker in een expositiezaal, handen op de rug, gefocust op wat er te zien is. Bij het eerste portret staat hij lang stil. Het is van een jongeman van een jaar of twintig, die hij niet herkent. De jongen staat afgebeeld in de vage entourage van een garage. De Groot ziet silhouetten van auto's en een reparatiebrug achter hem. Hij kijkt opgewekt terwijl hij door Star wordt vereeuwigd, is zich nog op geen enkele manier bewust van wat hem boven het hoofd hangt.

Het tweede schilderij is van dezelfde jongeman, maar nu liggend met zijn ogen gesloten. Dood, bleek. De Groot is geen kenner, maar toch valt hem het grote verschil in stijl op tussen de beide portretten. Het levende portret is in grove streken en heldere kleuren geschilderd, haast expressionistisch, tegen een achtergrond die in pasteltinten wordt gesuggereerd. Het portret van de dode is super realistisch, subtiel van kleur, bijna fotografisch. De schilderijstijl doet hem denken aan een tentoonstelling van Alma Tadema die hij in het Fries Museum heeft gezien.

Het volgende paar schilderijen is van violiste Deborah Koning. Flamboyant geportretteerd, tegen een subtiel achtergrond van een open podiumdoek. Ernaast een portret nadat ze is vermoord, bleek en teder geschilderd.

En zo gaat het verder. De dominee in driedelig pak met stropdas, met de vage achtergrond van een kerkorgel. En daarnaast dezelfde man liggend, met gesloten ogen. Dood.

Dan een portret van een vrolijk ogende jonge vrouw in de dienstkleiding van Pirotti's praktijk. Suzanne. Het volgende portret is van Suzanne nadat ze is overleden. Mooi in al zijn gruwelijkheid. Hij weet dat het volgende paar portretten dat hier zou komen hangen van Mirette Looyen zou zijn.

De Groot moet de schokkende indrukken verwerken. Hij gaat weer op de stoel zitten en sluit zijn ogen. De laatste weken passeren in zijn gedachten. Hoe hij de zaak moest overnemen van Halabi. Zijn overtuiging dat de oplossing ergens in de praktijk van Pirotti moest liggen. Zijn verdenking tegen Diederik Kassies, tegen Ramon Pirotti. De rechercheur in hem komt naar boven. Had hij kunnen vermoeden hoe het in elkaar zat? Moet hij zichzelf iets verwijten? Hij betwijfelt het. En nu, opeens, zijn er vier moorden opgelost. Zinloze moorden door een krankzinnige kunstschilder. En nog een vijfde moord op een onbekende jongeman, waar hij nog niets van wist. Een slachtoffer dat ongetwijfeld nog te vinden zal zijn in de verzameling 'niet opgeloste zaken'.

Hij kan zich de opwindende verhalen in de media voorstellen die nu nog van niets weten, maar die er massaal bovenop zullen duiken. Hij ziet het al voor zich. Verwijten aan de politie. Heeft brigadier Halabi er om te beginnen niet een puinhoop van gemaakt? Wat moet je ook met een buitenlander in een dergelijke positie bij de politie! Waarom heeft de

politie de moorden op de violiste en de dominee zo gemakkelijk als zelfmoorden kunnen afdoen? Had de politie niet veel eerder op het spoor van de moordenaar kunnen komen als ze beter in het privéleven van de slachtoffers hadden gezocht? Mooie klus voor de politievoorlichters.

Hij ziet het monnikenwerk voor zich dat zijn team nog te wachten staat. De stapels verhoren, rapporten, sporenonderzoeken, verklaringen en bewijsstukken die uiteindelijk moeten worden samengevoegd in een sluitend zaakdossier. En dan: zal de dader ooit gestraft worden? Als hij zijn zelfmoordpoging al overleeft. Als een ware politieman corrigeert hij direct zijn eigen gedachte. Peter Star, Tinto, is pas dader nadat de rechter dat heeft vastgesteld. Tot die tijd is hij verdachte.

Hij komt overeind. Hij is moe. Doodop, eerlijk gezegd. Als hij zijn ogen open doet ziet hij dat Lieke Ruesink vanuit het halletje naar hem staat te kijken.

‘Dit geloof je niet,’ zegt hij. En hij besluit spontaan om van alle schilderijen met zijn iPhone een foto te maken.

Als De Groot is uitgesproken kan Ramon hem alleen maar strak aankijken. Hij is in opperste verwarring. De recente aanvaring met de inspecteur krimpt in tot een futiliteit ten opzichte van wat hij zojuist heeft gehoord.

‘Ik had geen idee,’ mompelt hij.

‘Ik ben ervan overtuigd dat hij hetzelfde van plan was met u. Als wij niet net op tijd waren binnengekomen...’

‘Hou op!’ Zijn wond begint vreselijk pijn te doen. Een golf van misselijkheid overvalt hem. Op zijn bellen verschijnt een verpleegkundige, die de verhoorsituatie kritisch bekijkt.

‘U zult meneer Pirotti met rust moeten laten,’ zegt ze tegen De Groot.

‘Ik zal hem een pijnstillende injectie geven, daar wordt hij slaperig van. Uw interview is voorbij.’

‘Interview!’, sneert De Groot. ‘Dit verhoor is belangrijk voor mijn onderzoek.’

‘Later.’ De verpleegster is onvermurwbaar. ‘Deze patiënt heeft nog maar kortgeleden een zware verwonding opgelopen en een operatie ondergaan. U hebt toestemming van de dokter om met hem te praten zolang hij dat aankan. Dat is nu duidelijk niet meer het geval.’

Inspecteur De Groot buigt het hoofd en gaat.

Maar om vijf uur ‘s middags verschijnt hij opnieuw. Op dat moment zit Josien aan Ramons bed. Hij lijkt iets beter te pas te zijn, heeft een groot deel van de dag geslapen. Hij heeft ook tijd gehad om na te denken.

‘Vindt u het erg als ik erbij blijf, inspecteur?’ vraagt Josien.

‘Helemaal niet.’ De Groot pakt zijn tablet. ‘

Oké,’ zegt hij, ‘dit is een ongewoon onderzoek, meneer Pirotti. Ik heb de vermoedelijke dader, maar ik kan hem niet verhoren. Al is die hele portretgalerij één grote bekentenis, dunkt me. U bent de enige die de laatste, eh, akte van het misdrijf heeft meegemaakt. Wat kunt u me over Peter Star vertellen? U bent zijn psychiater, u bent de enige die een idee kan hebben over zijn motieven en over de manier waarop hij te werk ging’. Hij kijkt Ramon met een meewarige blik aan. ‘Zonder dat verdraaide beroepsgeheim van u te breken, natuurlijk. Zijn slachtoffers zijn op een na afkomstig uit uw medische praktijk.’

Ramon aarzelt.

‘U gaat me toch niet van medeplichtigheid beschuldigen, hoop ik?’

‘Grapje, inspecteur,’ zegt Josien.

De Groot ziet de gein er niet van in.

Ramon zegt: ‘In dit uitzonderlijke geval ben ik in het belang van het onderzoek bereid om medische informatie te verstrekken. Maar ik vrees dat ik tamelijk weinig toe te voegen heb aan wat ik vanmorgen heb verteld. Peter Star is een gecompliceerd geval, dat ik nog absoluut niet heb doorgrond. Mijn voorlopige diagnose “autisme” was onvolledig. Hij heeft ook andere problemen, van meer psychotische aard. Hij heeft mij verteld dat hij “stemmen” hoorde, die hem opdracht gaven om de schilderijen te maken. Dat kan duiden op schizofrenie. Maar zoals ik zeg, ik ben er nog niet uit. Mocht dit laatste zo zijn, dan is het maar de vraag of hij toerekeningsvatbaar is. Trouwens, ik ben absoluut niet degene die zijn psychische toestand als verdachte moet vaststellen. Ik denk dat het Pieter Baan Centrum daar eerder voor is.’

‘Tja,’ zegt De Groot. ‘Zonder een beschuldigende vinger te wijzen, zijn slachtoffers koos hij uit in uw praktijk. Dat mag ik toch vaststellen?’

‘Daar kan ik niet omheen. Hij moet ze hebben aangesproken in de hal of in de wachtkamer en hen hebben verleid om voor hem model te staan. Het is een charmante vent, hoor. Ik ben er zelf ook ingetuind.’

‘In die galerie bij de boerderij van Star hingen twee schilderijen van een jongeman.’ Hij laat de foto’s op zijn mobiel zien. ‘Kent u hem? Is hij een patiënt van u?’

‘In elk geval niet van mij persoonlijk. Maar ik ben maar een van de vier behandelaars in mijn praktijk. Er werd geen cliënt vermist.’

‘Waarschijnlijk dateert hij als slachtoffer van voor de behandeling van Peter Star,’ oppert Josien

‘Dat zou kunnen.’

‘Is er nog iets anders wat van belang kan zijn wat Star u heeft verteld, al of niet onder hypnose?’

‘Ik zou het niet weten.’

‘Het is voor een onderzoeker altijd frustrerend,’ moppert De Groot, ‘als een dader zelfmoord pleegt voordat hij berecht kan worden. In dat opzicht hoop ik dat die dokters hem in leven kunnen houden. Peter Star ligt nu op de intensive care, ik mag niet bij hem. Maar ik zou hem graag willen spreken.’

Ramon maakt met zijn goede hand een gebaar van twijfel.

‘Ik vraag me eerlijk gezegd af of hij zelfmoord wilde plegen. Daarvoor had hij zichzelf beter door het hoofd kunnen schieten. Het zou me niet verbazen als hij zichzelf alleen had willen verminken, als een soort symbool voor zijn falen. Zoiets als Vincent van Gogh, die zijn rechteroor afsneed.’

Josien moet ondanks alles lachen. De Groot schudt alleen maar zijn hoofd.

‘Bizar beroep hebt u, meneer Pirotti. Je zult je hele leven met dat soort mensen te maken hebben.’

‘Nou ja,’ zegt Josien, ‘niet al zijn patiënten zijn zo gestoord, hoor. Vanmiddag in de trein naar Winterswijk zat ik tegenover een kerel... Over de trein gesproken, dat doet me ergens aan denken. Mijn auto staat nog bij de boerderij van Star, want ik ben met de ambulance meegereden. Kunt u me daar straks afzetten, inspecteur, want ik vind een auto toch een stuk makkelijker dan het openbaar vervoer.’

‘Verdraaid, mijn auto staat er natuurlijk ook nog,’ zegt Ramon.

‘Het spijt me, ik ben hier per trein gekomen. Maar ik regel wel wat,’ belooft De Groot. ‘Komt goed. Nog iets anders. Ik vind het wat lastig om erover te beginnen.’

‘Ik dacht dat tact niet uw sterkste eigenschap was,’ inspecteur.

‘Touché, meneer Pirotti. Ik doel op het feit dat Peter Star beweert dat hij uw zoon is.’ Hij kijkt vragend naar Josien.

‘Daar vertelt u me niets nieuws mee, hoor. Ik was bij zijn moeder op bezoek en die heeft het me fijntjes ingewreven.’

‘Ik weet vrijwel zeker,’ zegt Ramon, ‘dat ik zijn vader niet kan zijn.

Als arts was ik achtentwintig jaar geleden als geen ander op de hoogte van de risico’s van aids en andere venerische ziektes. Die waren toen aan de orde van de dag. Ik weet zeker dat we niet onbeschermd hebben gevreeën. Dan blijft er natuurlijk toch een kleine kans. Maar te gelegener tijd zal ik een DNA-test laten uitvoeren. Dan weten we het zeker.’

‘Ik vraag dit,’ zegt De Groot, ‘omdat daarin wel eens een belangrijk motief kan liggen.’

‘Hoe bedoelt u? De klassieke vadermoord? Oedipus complex? Lijkt me niet, met twee vrouwen als slachtoffer. Nee, deze hele moordpartij komt naar mijn mening voort uit bepaalde waanideeën die hij had.’

‘Oké. U bent de psychiater.’

‘Zo is het.’

Vijf minuten later neemt De Groot afscheid. Ramon en Josien kijken elkaar aan.

‘Bij dat hij weg is,’ zegt Josien. ‘Ik vind hem een onaangenaam mens.’

Ramon lacht. ‘Och, hij doet ook maar zijn werk.’

Twee maanden later

‘Je bent dus niet mijn zoon,’ zegt Ramon.

De blik van Peter Star verraadde geen emotie.

‘Ik wilde je dat persoonlijk komen vertellen, omdat ik kan invoelen hoeveel dit voor je moet betekenen.’

Omdat hij Peter Stars psychiater is, mag hij hem spreken in de periode tussen zijn arrestatie en berechting. Tegenover hem in een spreekkamer van de Penitentiaire Inrichting Ooyerhoek in Zutphen zit een totaal andere man dan degene die hem in zijn atelier gijzelde. Nog steeds is hij helemaal in het zwart gekleed, behalve dat zijn wollen muts ontbreekt. Zijn gezicht is grauw en zijn lange, zwarte haar ongewassen. Maar wat het meest opvalt, is dat het licht uit zijn ogen is verdwenen.

‘Weet je dat zeker?’

‘Zeker weten. Ik heb hier de schriftelijke uitslag van de DNA-test. Jij en ik zijn op geen enkele manier genetisch verwant.’

Peter haalt zijn schouders op.

‘Kamme niet verdomme.’

Ramon probeert zich voor te stellen wat de ander in de afgelopen tijd heeft doorgemaakt. Zijn eigen zelfmoordkogel heeft hij overleefd en pas na twee weken mocht hij van de intensive care af en moest toen nog een tijdje op een gewone afdeling liggen. Pas daarna kon hij door de politie worden verhoord. Daarbij zullen De Groot en zijn collega’s hem niet hebben gespaard. Urenlange verhoren, confrontatie met de reeks bewijzen die hij heeft geschilderd. Vragen naar de details van de moorden. Ramon mocht er niet bij aanwezig zijn, ondanks zijn verzoek daartoe. Deze week heeft de inspecteur hem echter bijgepraat, als ‘nauw betrokkene’, zoals hij het noemde.

‘Peter Star heeft alles bekend,’ zei De Groot. ‘Hij voelde een innerlijke drang om mensen levend en dood te schilderen. Er waren ook innerlijke stemmen die hem zeiden dat hij dat moest doen.’

Willekeurige mensen. Het ging hem erom het verschil tussen leven en dood in verf te vangen. Het eerste slachtoffer ontmoette hij bij toeval tijdens een voetbalwedstrijd. De levendige blik van de jongen inspireerde hem. Nadat hij in Pirotti’s psychiatrische praktijk was beland, koos hij zijn volgende slachtoffers. De violiste, de dominee. En later de receptioniste. Hij zag hen alleen niet als slachtoffer, ze waren zijn modellen. Zo betitelde hij hen.’

De Groot Zuchtte.

‘Naar mijn lekenoordeel is die man ramgek. Ik heb nog nooit zo iets meegemaakt. Peter Star vond zijn daden echter heel normaal. “Ik moest het doen,” bleef hij maar zeggen. Hij had ook weinig moeite gedaan om de sporen van de moorden uit te wissen. De injectiespuiten met restanten van het verdovingsmiddel en het dodelijke gif zijn door ons in zijn huis aangetroffen.

‘Hoe was hij daaraan gekomen?’

‘Gestolen uit zijn vaders kliniek aan huis. In de auto van zijn moeder hebben we op de achterbank sporen gevonden van het DNA van zowel Deborah Koning als van Suzanne Ikink. Dominee Bernhardt had hij in diens eigen auto naar de Achterhoekse schuur vervoerd, en hij was nadat hij daar klaar was lopend naar de bewoonde wereld teruggegaan. Mirette Looyen had hij na het schilderen van haar portret in zijn boerderij gedood.’

‘Toonde hij geen enkele compassie met zijn slachtoffers of spijt over zijn daden?’

‘Nee,’ zei de inspecteur, ‘hij zei alleen dat ze er vermoedelijk weinig of niets van hadden gemerkt. Hij overviel hen van achteren met een injectiespuit, en het middel werkte onmiddellijk. Het is haast onbegrijpelijk dat hij de politie zo om de tuin heeft kunnen leiden. Die eerste twee zogenaamde zelfmoorden waren schoolvoorbeelden van impulsief handelen, met het geluk van den domme. Dat met die trein was een noodgreep. Star moest Suzanne kwijt. Een kind kon zien dat dit geen zelfmoord was.’

‘Wat gaat er nu gebeuren?’ vroeg Ramon.

‘Hij is ingepland voor een onderzoek in Almere.

‘Waar is hij ingepland?’

‘Het Pieter Baan Centrum. Die gaan hem een paar weken observeren. Ik denk dat de kans groot is dat hij op hun advies niet toerekeningsvatbaar zal worden verklaard en dat hij de rest van zijn leven in een psychiatrische inrichting gaat slijten. Maar goed, ik ben geen rechter.’

Ramon voelde een zweem van professionele afgunst. Die forensisch psychiaters kregen een machtig interessante casus te observeren, zo lopen er vermoedelijk niet veel rond. Hij zou graag zelf de observaties hebben gedaan.

Peter Star zit hem wezenloos aan te staren en het nieuws te verwerken dat Ramon niet zijn vader is.

‘Als je had geweten dat ik niet je vader ben,’ zegt hij tegen Peter, ‘had je dan anders gehandeld?’

Hij ziet hem twijfelen of hij zal antwoorden. Dan buigt de schilde naar voren.

‘Ik moest het doen. Het verschil tussen leven en dood vastleggen.’ Opeens veert hij op en de twinkeling in zijn ogen is een ogenblik terug. ‘Als je leeft, is je geest in je. Als je dood bent, is hij weg. Dat maakt een groot verschil. In kleuren en in de uitdrukking van de gezichten. Mijn schilderijen zijn daarvan het bewijs. Voor het eerst zijn de dood en het leven in beelden gevangen. Mijn werk zal baanbrekend worden. Voor het eerst is het mysterie van de dood ontrafeld.’

Na deze woorden zakt hij opnieuw weg in lethargie.

Maar Ramon is nog niet met hem klaar. In de afgelopen maanden heeft hij zich regelmatig afgevraagd of de hypnosetherapie in zijn beroep inderdaad gevaarlijk kan zijn. Hoe verder je doordringt in het troebele onbewuste van je cliënten, hoe groter de kans dat je op geweld stuit. Hij wil weten waarom hij nog leeft, waarom de schilder hem niet heeft vermoord.

‘Waarom heb je mij niet gewoon met één kogel gedood?’

‘Ja, je moest dood, want jouw eerste portret was klaar. Alleen schoot ik mis omdat ik buiten iets hoorde. De kogel had door je hart ontmoeten. Want je hoofd wilde ik niet beschadigen vanwege het portret dat ik nog moest maken.’

Ramon rilt bij de gedachte.

‘En waarom heb je daarna jezelf neergeschoten?’

‘Ik begreep dat de politie eraan kwam... Maar ik wilde niet echt dood.’

‘Je wilde jezelf verminken. Net als Vincent van Gogh, soms?’

Er breekt een flauwe glimlach door op het gezicht van de schilder.

‘Zoiets.’

‘Oké,’ zegt Ramon, ‘en het is goed afgelopen. Je leeft nog. Maar je hebt de dood van vier onschuldige mensen op je geweten.’

‘Ik moest het doen! En ik heb het gedaan.’ Met zijn handen maakt hij een gebaar waaruit op te maken valt dat hij het niet kon helpen.

Ramon staat op en geeft de ander een hand. Hij heeft zijn plicht gedaan, een laatste bezoek aan zijn cliënt Peter Star, niet declarabel bij de zorgverzekeraar. Aan de man van wie Ramon even heeft gedacht,

gevreemd dat hij diens biologische vader was. Vlak voor de deur draait hij zich om.

‘Realiseer je je wel dat je hiervoor heel lang opgesloten zult zijn? Ik hoop voor je dat je zult kunnen blijven schilderen.’

‘Als ik gevangen zit ben ik vrij. En ook mijn schilderijen zijn vrij.’

Ramon knikt en meent te begrijpen wat hij hiermee bedoelt. Iemands innerlijke wezen, zijn geest, kan niet gevangen worden gezet. Terwijl bij de deur van de spreekkamer achter zich sluit, hoort hij Peter Star roepen.

‘En ik blijf Tinto, schilder!’

Vorden,
Maart 2020.